

Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2015-2020

Päivitys vuodelle 2020

Osa II: Valvonnan kuvaukset

5202/00.01.02.00.01/2019

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Sisällysluettelo

6	Valvontaviranomaiset ja niiden tehtävät.....	4
6.1	Valtionhallinto	4
6.1.1	Maa- ja metsätalousministeriö	5
6.1.2	Sosiaali- ja terveysministeriö	5
6.1.3	Valtiovarainministeriö.....	6
6.1.4	Työ- ja elinkeinoministeriö.....	6
6.1.5	Ruokavirasto	6
6.1.6	Aluehallintovirastot.....	8
6.1.7	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset.....	9
6.1.8	Tulli.....	10
6.1.9	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira	11
6.1.10	Turvallisuus- ja kemikaalivirasto	11
6.1.11	Puolustusvoimat	11
6.1.12	Poliisi	12
6.2	Kuntaviranomainen	12
6.3	Muut viranomaistehtäviä hoitavat.....	14
6.3.1	Valtuutetut tarkastajat ja näytteenottajat	14
6.3.2	Valtuutetut rajaeläinlääkärit	15
6.3.3	Hygieniosaamistarkastajat	15
6.3.4	Eläinsuojeluvalvojat	15
6.3.5	Helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisessä kuljetuksessa käytettävän kalusto.....	15
6.4	Paikalliset laboratoriot	15
6.5	Ulkopuoliset asiantuntijat	16
7	Kumppanuudet.....	16
7.1	Yleistä	16
7.2	Kansainvälinen yhteistyö.....	17
7.2.1	Kansainväliset järjestöt	17
7.2.2	Yhteistyö Euroopan unionissa.....	18
7.2.3	Pohjoismainen yhteistyö.....	19
7.3	Viranomaisten välinen kansallinen koordinaatio ja yhteistyö	20
7.3.1	Elintarvikeketjun valvonnan koordinaatioryhmä	20
7.3.2	Zoonosikeskus	21
7.3.3	Biologisten uhkien osaamiskeskus.....	22
7.3.4	Vakavien kemiallisten uhkien osaamiskeskus.....	22

7.3.5	Neuvottelu- ja lautakunnat	22
7.3.6	Muut viranomaisten väliset yhteistyömuodot	23
7.4	Sidosryhmäyhteistyö	24
8	Elintarvikevalvontaketjun toimintaperiaatteet	24
8.1	Valvonnan suunnittelu ja ohjaus	24
8.1.1	Valvonnan suunnittelun yleiset periaatteet	24
8.1.2	Valvonnan maksullisuus	28
8.1.3	Valmius- ja varosuunnitelmat	29
8.1.4	Ilmoitus- ja hälytysjärjestelmät	32
8.2	Valvonnan toimeenpano	34
8.2.1	Valvonnan toimeenpanon yleiset periaatteet	34
8.2.2	Laboratoriotointi	36
8.3	Toiminnan arviointi	39
8.3.1	Johtamis- ja toimintajärjestelmän katselmukset	39
8.3.2	Toiminnan arviointi ja auditoinnit	39
8.3.3	Raportointi	40
8.4	Korjaavat toimenpiteet ja parhaiden käytäntöjen levittäminen	40
8.5	Valvonnan viestintä	42
9	Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys	43
9.1	Kasvintuotannon edellytysten ja kasvinterveyden valvontajärjestelyt	43
9.2	Kylvösiementen sertifiointi, lajiketutkimustehtävät ja siemenkauppa	45
9.3	Hukkakaura	49
9.4	Kansallinen kasvilajikeluettelo ja kasvijalostajanoikeudet	51
9.5	Lannoitevalmisteet	53
9.6	Kasvinsuojeluaineet	57
9.7	Kasvinterveys, taimiaineisto ja metsänviljelyaineisto	59
9.8	Muuntogeeniset siemenet ja kasvit tuotteet	66
10	Eläinten terveys ja hyvinvointi	67
10.1	Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontajärjestelyt	67
10.2	Eläinten terveys	72
10.3	Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti	75
10.4	Eläinten lääkitseminen	79
10.5	Elävien tuotantoeläinten ja niiden sukusolujen ja alkuiden sisämarkkinakauppa ja vienti	81
10.6	Eläinten hyvinvointi	85
10.7	Eläimistä saatavat sivutuotteet	90
10.8	Täydentävien ehtojen valvonta	96
11	Elintarviketurvallisuus	99
11.1	Elintarviketurvallisuuden valvontajärjestelyt	99
11.1.1	Yleinen elintarvikevalvontaprosessi	99
11.1.2	Elintarviketurvallisuuteen liittyvät hyväksymis- ja ilmoitusmenettelyt	104

11.1.3	Valvontatietojen julkistaminen OIVA.....	110
11.1.4	Hygieniaosaamisjärjestelmä	111
11.1.5	Terveysvaaratilanteet	111
11.1.6	Elintarvikepetokset ja muut poikkeamatilanteet	115
11.1.7	Toimialan laatimat laatu- ja vastuullisuusjärjestelmät sekä hyvän käytännön ohjeet	117
11.2	Elintarviketurvallisuuden valvonta	120
11.2.1	Elintarvikkeiden alkutuotanto.....	120
11.2.2	Lihantarkastus.....	123
11.2.3	Elintarvikkeiden valmistus	126
11.2.4	Kuljetus.....	133
11.2.5	Elintarvikkeiden myynti ja tarjoilu	136
11.2.6	Eläimistä saatavien elintarvikkeiden sisämarkkinakauppa (ensisaapumisvalvonta).....	138
11.2.7	Tuonti	140
11.2.8	Vienti	147
11.2.9	Muu elintarvikkeisiin liittyvä valvonta	148
11.2.10	Kontaktimateriaalialan toiminnot	164
11.3	Zoonoosien valvonta- ja seurantaohjelmat.....	166
11.3.1	Kansallinen salmonellavalvontaohjelma.....	166
11.3.2	Kampylobakteeri	171
11.3.3	EHEC	173
11.3.4	Raakamaito	175
11.3.5	Trikiini, valvotut pito-olosuhteet	176
11.3.6	Mikrobilääkeresistenssi	178
11.4	Kemiallisten aineiden valvonta- ja seurantaohjelmat	179
11.4.1	Vierasainevalvonta.....	179
11.4.2	Kasvinsuojeluainejäämävalvonta.....	179
11.4.3	Elintarvikkeiden gmo-valvonta	193
11.5	Valvontaprojektit	194
11.6	Luonnonmukainen tuotanto.....	195
11.7	Rehut.....	199

6 VALVONTAVIRANOMAISET JA NIIDEN TEHTÄVÄT

6.1 Valtionhallinto

Elintarvikkeita, maataloustuotteita, maa- ja metsätalouden tuotantotarvikkeita, kasvinterveyttä, eläinten terveyttä ja hyvinvointia sekä niiden valvontaa koskevan lainsäädännön valmistelusta, norminannosta ja ohjauksesta vastaa maa- ja metsätalousministeriö (MMM). Tehtäväalueen valvonnasta vastaavana keskusvirastona toimii Ruokavirasto.

Elintarvikevalvontaa ohjaava ministeriö on MMM käsittäen kasvinterveyden ja maatalouden tuotantotarvikkeiden, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä elintarvikevalvonnan ohjauksen. Sosiaali- ja terveysministeriöllä (STM) on elintarviketurvallisuuden liittyvä rooli mm. kuntien ympäristöterveydenhuollon valvonnan ohjauksessa. Valvontaan liittyviä asioita sovitetaan lisäksi yhteen tapauskohtaisesti eri ministeriöiden kesken, esimerkkinä MMM:n ja ympäristöministeriön (YM) välinen yhteistyö EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisten suorien tukien täydentävien ehtojen ohjauksessa ja koordinoinnissa.

Taulukko 6.1. Valvontaviranomaisia ohjaavat ministeriöt ja niiden alaisia keskusviranomaisia ja muita toimijoita sekä Ahvenanmaan maakuntapäivät ja maakuntahallitus.

Ministeriö	Ministeriön hallinnonalan virasto tai muu toimija
Maa- ja metsätalousministeriö (MMM)	• Ruokavirasto • Luonnonvarakeskus Luke • Maanmittauslaitos • Suomen riistakeskus • Metsähallitus • Suomen metsäkeskus
Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM)	• Turvallisuus- ja kemikaalivirasto • Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskus) • Kilpailu- ja kuluttajavirasto • Huoltovarmuuskeskus
Puolustusministeriö (PM)	• Puolustusvoimat
Sisäasiainministeriö (SM)	• Poliisi
Sosiaali- ja terveysministeriö (STM)	• Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) • Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea • Säteilyturvakeskus STUK • Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)

Valtiovarainministeriö (VM)	• Tulli • Aluehallintovirastot (AVI)
Ahvenanmaa	• Ahvenanmaan valtionvirasto • Ahvenanmaan maakuntahallitus

Ahvenanmaa

Ahvenanmaan itsehallinto perustuu kansainvälisiin sopimuksiin sekä Suomen perustuslaissa ([731/1999](#)) ja Ahvenanmaan itsehallintolaissa ([1144/1991](#)) maakunnalle säädettyyn itsehallintoasemaan. Itsehallintonsa toteuttamiseksi Ahvenanmaalla on omat toimielimensä, jotka vastaavat päätöksenteosta ja hallinnosta. Maakuntapäivät käyttää lainsäädäntövaltaa niissä asioissa, jotka Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan kuuluvat maakunnan toimivaltaan. Muilta osin noudatetaan valtakunnan lainsäädäntöä. Ahvenanmaan maakuntahallitus vastaa maakunnan alueellisesta hallinnosta.

Ahvenanmaan valtionvirasto on yleinen valtion aluehallintoviranomainen, jota johtaa maaherra. Ahvenanmaan valtionvirasto myös koordinoi valtion viranomaisten toimintaa Ahvenanmaalla, kun on kysymys yhteisistä strategioista sekä kielellistä edunvalvontaa, valtionhallinnon sisäistä koulutusta, yleisöpalvelua ja muista yhteistä etua koskevista asioista.

6.1.1 Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätalousministeriö on uudistuvan ja kestävä ruoka- ja luonnonvaratalouden mahdollistaja sekä luotettavien tietovarantojen tuottaja. MMM edistää toiminnallaan YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista. MMM:n hallinnon ala kattaa maa- ja puutarhatalouden, maaseudun kehittämisen, metsätalouden, eläinlääkintähuollon, eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonnan ja kalatalouden. Ministeriö hoitaa myös riista- ja porotaloutta, vesivarojen käyttöä ja maanmittausta. MMM:ssä on ruokaosasto, luonnonvaraosasto sekä suoraan kansliapäällikön alaisuudessa toimivat tieto- ja tutkimustoimiala sekä hallinto- ja kehittämistoimiala.

6.1.2 Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriön tehtävänä on tukea ihmisten hyvää terveyttä ja toimintakykyä, terveellistä työ- ja elinympäristöä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa sekä turvata riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja kohtuullinen toimeentulo elämän eri vaiheissa.

STM vastaa veden ja elintarvikkeena käytetyn alkoholin valvontaa koskevan lainsäädännön valmistelusta ja ohjauksesta. STM:n toimialaan kuuluvassa terveydensuojelulaissa ([763/1994](#)) säädetään talousveden laatuvaatimuksista. STM vastaa myös ympäristöterveydenhuollon valvonnan järjestämisestä ja suunnitelmallisuutta koskevien kansallisten asetusten valmistelusta. Lisäksi STM vastaa lääkehuollon linjauksista ja siihen liittyvän lainsäädännön valmistelusta. STM:n alaan kuuluvassa lääkelaissa

([1987/395](#)) ja huumausainelaisissa ([373/2008](#)) säädetään mm. eläinlääkkeiden hyväksynnästä ja jakelusta sekä niihin liittyvästä valvonnasta. Tartuntatautilaissa ([1227/2016](#)) säädetään mm. ihmisten ja eläinten välillä tarttuvien tautien ilmoitusmenettelystä.

6.1.3 Valtiovarainministeriö

Valtiovarainministeriö (VM) valmistelee hallituksen talous- ja finanssipolitiikkaa ja valtion talousarvion sekä toimii veropolitiikan asiantuntijana. Se vastaa myös rahoitusmarkkinapolitiikan valmistelusta ja valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikasta sekä julkishallinnon kehittämisestä. Lisäksi VM vastaa kuntahallinnon lainsäädännön sekä kunnallistalouden kehittämisestä. VM vastaa AVI:n strategisesta ohjauksesta, johon MMM ja Ruokavirasto toimialallaan osallistuvat.

6.1.4 Työ- ja elinkeinoministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) vastaa Suomen yrittäjyyden ja innovaatiotoiminnan toimintaympäristöstä, työmarkkinoiden toimivuudesta ja työntekijöiden työllistymiskyvystä sekä alueiden kehittämisestä globaalissa taloudessa. TEM vastaa ELY-keskusten strategisesta ohjauksesta, johon MMM ja Ruokavirasto toimialallaan osallistuvat.

6.1.5 Ruokavirasto

Ruokavirasto toimii ihmisten, eläinten ja kasvien terveyden hyväksi, tukee maaseudun elinvoimaisuutta ja kehittää ja ylläpitää tietojärjestelmiä. Ruokavirasto aloitti toimintansa 1.1.2019, kun Elintarviketurvallisuusvirasto, Maaseutuvirasto sekä osa Maanmittauslaitoksen tietotekniikan palvelukeskusta yhdistettiin uudeksi virastoksi.

Ruokavirasto edistää, valvoo ja tutkii elintarvikkeiden turvallisuutta ja laatua, eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvinterveyttä sekä maa- ja metsätalouden tuotantoon käytettäviä lannoitevalmisteita, rehuja ja kasvinsuojeluaineita ja lisäysaineistoja eli siemeniä, taimiaineistoa ja metsänviljelyaineistoa. Lisäksi Ruokavirasto vastaa Euroopan unionin maataloustuki- ja maaseuturahastojen varojen käytöstä Suomessa, toimii EU:n maksajavirastona ja huolehtii EU- ja kansallisten tukien – viljelijätukien, hanke-, yritys- ja rakennetukien sekä markkinatukien – toimeenpanosta.

Ruokavirasto myös kehittää ja ylläpitää maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmiä, kehittää sähköisiä asiointipalveluja, ylläpitää ja kehittää oman toimialan rekistereitä sekä tuottaa tietohallinnon palveluita MMM:n hallinnonalan virastoille ja laitoksille sekä muille julkishallinnon tahoille.

Ruokavirasto on elintarvikeketjun, kasvinterveyden sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan keskusviranomainen, joka toimii myös Suomen päävastuu-, koordinaatio- ja yhteystahona koskien monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa (VASU).

Ruokaviraston tehtävänä ovat mm. toimialansa:

- toimeenpanotehtävien johtaminen, kehittäminen ja ohjaaminen;
- valvonta ja riskinhallinta;
- laboratoriotoiminta;

- vertailulaboratoriotoiminta;
- riskinarviointi ja tieteellinen tutkimus sekä muut tutkimukset ja selvitykset;
- viestintä ja neuvonta;
- koulutus; sekä
- kansainvälinen yhteistyö.

Ruokavirasto vastaa kaikilla tehtäväalueillaan koko valvontaketjun toimijoiden ohjauksesta ja ohjeistuksesta, koulutuksesta, auditoinnista, riskinhallintaan ja valvontaan liittyvästä riskiviestinnästä, valtakunnallisesta tiedottamisesta ja kuluttajainformaatiosta, toimijoiden neuvonnasta ja opastuksesta, valmius- ja varosuunnittelusta, kriisi- ja erityistilanteisiin liittyvistä tehtävistä ja takaisinvetojen koordinoinnista sekä osallistuu kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön ja kansainvälisten standardien ja yhteisölainsäädännön valmisteluun.

Ruokavirastossa on kolme linjaa ja kaksi toimintakokonaisuutta:

- Maaseutulinja
- Elintarvikeketjulinja
- Laboratorio- ja tutkimuslinja
- Sisäisten palvelujen toimintakokonaisuus
- Digitaalisten palvelujen toimintakokonaisuus

Pääjohtajan suorassa alaisuudessa toimivat sisäinen tarkastus ja esikunta.

Elintarvikeketjulinja vastaa elintarvikkeiden ja maa- ja metsätalouden tuotantotarvikkeiden – siemenet, rehut, lannoitevalmisteet, taimiaineistot, metsänviljelyaineisto ja kasvinsuojeluaineet – turvallisuuden ja laadun, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvinterveyden valvonnasta.

Ruokaviraston laboratoriodien toimialaan kuuluvat eläintautien ja kasvintuhoojien laboratoriodiagnostiikka ja elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvä analytiikka sekä rehujen, lannoitteiden, siementen ja viljan turvallisuuteen ja laatuun liittyvät laboratoriotutkimukset. Ruokaviraston laboratorioita on nimetty kansallisiksi vertailulaboratorioiksi.

Ruokaviraston laboratoriotoiminnan laadun takeena ovat FINASin (Finnish Accreditation Service) myöntämä, koko Ruokaviraston laboratoriotoiminnan kattava akkreditointipäätös (T014) sekä ISTA-järjestön (International Seed Testing Association) myöntämä akkreditointi siemenanalytiikassa.

Ruokavirastossa toimii myös MMM:n alaisen Valtion ravitsemusneuvottelukunnan pääsihteeri. Lisäksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ja Ruokaviraston yhteisen zoonosikeskuksen johtajan virka on sijoitettu Ruokavirastoon.

Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys

Ruokavirasto johtaa, suunnittelee, ohjaa, kehittää ja suorittaa omalta osaltaan maatalouden tuotantotarvikkeiden (kylvösiementen, taimiaineistojen, metsänviljelyai-

neistojen, kasvinsuojeluaineiden, lannoitevalmisteiden ja rehujen) sekä kasvinterveyden, luonnonmukaisen tuotannon, viljan interventiotoinnin, hukkakauran ja eläimistä saatavien sivutuotteiden valvontaa ja vastaa suorien tukien täydentävien ehtojen valvonnasta tietyiltä osin.

Näissä tehtävissä Ruokavirastoa avustavat ELY-keskusten tarkastajat sekä Ruokaviraston valtuuttamat tarkastajat ja näytteenottajat koko maan alueella. Ruokavirasto vastaa ELY-keskustarkastajien sekä valtuuttamiensa henkilöiden ohjauksesta ja koulutuksesta ja laatii kullekin tehtäväalueelle vuosittain valtakunnallisen valvontasuunnitelman.

Eläinten terveys ja hyvinvointi

Ruokavirasto vastaa eläinlääkintähuollon ohjauksesta koko valvontaketjussa ja laatii tässä tarkoituksessa valtakunnallisen ohjelman eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta sekä kuntien järjestämistä eläinlääkäripalveluista (EHO). EHO on VASUn osan I liitteenä. Ruokavirasto johtaa, suunnittelee, ohjaa, kehittää ja valvoo lainsäädännön täytäntöönpanoa ja noudattamista tarttuvien eläintautien, eläinten hyvinvoinnin, eläinten lääkitsemisen ja rokotusten sekä eläinten merkinnän ja rekisteröinnin tehtäväalueilla. Lisäksi Ruokaviraston vastuualueeseen kuuluvat eläimistä saatavien sivutuotteiden hävittämiseen ja käytön seurantaan sekä eläinlääkintähuoltoa koskevien suorien tilatukien täydentävien ehtojen valvontaan liittyvät tehtävät. Myös eläinlääkärin ammatinharjoittamisen valvonta ja eläintauti- ja eläinsuojelulain mukaiset korvausasiat ovat Ruokaviraston tehtäviä monien sisämarkkinakauppaan, tuontiin ja vientiin liittyvien valvonta- ja neuvontatehtävien lisäksi.

Elintarviketurvallisuus

Ruokavirasto johtaa, suunnittelee, ohjaa, kehittää ja suorittaa omalta osaltaan elintarvikevalvontaa. Ruokavirasto laatii valtakunnallisen elintarvikevalvontaohjelman, jolla se ohjaa muita elintarvikevalvontaviranomaisia, sekä tukee aluehallintovirastoja kuntien elintarvikevalvonnan ohjauksessa ja arvioinnissa. Elintarvikevalvontaohjelma sisältyy VASUun siten, että VASUn ensimmäisessä osassa on kuvattu valvonnan toimenpiteet ja toisessa osassa valvonnan kuvaukset. VASUa täydennetään Ruokaviraston ohjeilla. Lisäksi Ruokavirasto vastaa eläimistä saatavien elintarvikkeiden ensisaapumisvalvonnasta (HUOM! eläimistä saatavien elintarvikkeiden ensisaapumisvalvontaa suunnitellaan siirrettävän osaksi kuntien tekemää elintarvikevalvontaa vuoden 2020 alusta) ja eläinperäisten elintarvikkeiden ja elävien eläinten vierasainevalvontaohjelmasta, kasvisten kaupanormien ja suorien tilatukien täydentävien ehtojen valvonnasta, teurastamojen lihan tarkastuksesta ja valvonnasta ja muista erityistä asiantuntemusta vaativista elintarvikevalvonnan tehtävistä. Ruokavirasto laatii elintarvikelain mukaisen valvontasuunnitelman vastuullaan olevasta elintarvikevalvonnasta.

6.1.6 Aluehallintovirastot

Manner-Suomessa on Etelä- Suomen, Lounais-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen, Itä-Suomen, Pohjois-Suomen sekä Lapin aluehallintovirastot. Ne hoitavat lupa-, valvonta- ja oikeusturvatehtäviä. Ahvenanmaalla valtion aluehallintoviranomaisena toimii Ahvenanmaan valtionvirasto.

Valtiovarainministeriö (VM) solmii strategisen tulossopimuksen AVlen kanssa ja tulohajaa niiden toimintaa kokonaisuutena. Tulossopijaksi osallistuu lisäksi kuusi muuta ministeriötä (STM, MMM, STM, TEM, OPM, SM) hallinnonalajensa tehtävien osalta. MMM:n hallinnonalalla AVI:illa on tehtäviä elintarvikevalvonnassa ja eläinlääkintähuollon valvonnassa. Ruokavirasto tekee vuosittain toiminnalliset tulossopimukset toimialansa tehtävien hoitamisesta AVlen kanssa (ks. kpl 4.1.2).

Eläinten terveys ja hyvinvointi

AVI huolehtii eläinlääkintähuollon täytäntöönpanosta ja säännösten noudattamisen valvonnasta alueellaan sekä koordinoi ja ohjaa eläinlääkintähuoltoon liittyviä hankkeita ja selvityksiä alueellisesti. Lisäksi AVI huolehtii eläintautilain, eläinsuojelulain, eläinten lääkitsemislain, eläintunnistusjärjestelmälain, sivutuotelain ja eläinlääkärin ammatinharjoittamislain nojalla annettujen säädösten täytäntöönpanosta ja niiden noudattamisen valvonnasta säädöksissä AVI:lle määrättyjen tehtävien osalta. AVI huolehtii myös eläintautien valmiussuunnittelusta sekä eläinlääkintähuoltoon liittyvien täydentävien ehtojen valvonnasta alueellaan. Lääkineläinlääkäri ohjaa ja neuvoo kunnaneläinlääkäreitä näissä tehtävissä sekä kehittää valvontahenkilöstön ammattitaitoa. AVI vastaa eläinsuojelulainsäädännön alueellisesta ohjauksesta myös teurastamoissa.

AVIt laativat eläinlääkintähuoltolain mukaisen alueellisen valvontasuunnitelman.

Elintarviketurvallisuus

AVlen läänineläinlääkärit ja ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajat ohjaavat elintarvikevalvonnan järjestämistä ja suunnittelua sekä valvovat elintarvikesäädösten noudattamista alueellaan. AVIt arvioivat kuntien valvontasuunnitelmia ja niiden toteutumista sekä ohjaavat, neuvovat ja kouluttavat valvontahenkilöstöä. Lisäksi AVI:eilla on alkoholilainsäädännön mukaisia tehtäviä; toimijoiden alkoholihuoneistoista tekemistä ilmoituksista annettavat todistukset ja myymälätarkastukset. Lapin AVI vastaa poroteurastamoihin liittyvistä valvontatehtävistä.

6.1.7 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset

ELY-keskuksia on 15, ja ne tukevat alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla. Niiden tehtävänä on lisäksi edistää yrittäjyyttä, työmarkkinoiden toimintaa, osaamista ja kulttuuria, liikennejärjestelmän toimivuutta ja liikenteen turvallisuutta, hyvää ympäristöä sekä luonnon ja luonnonvarojen kestäväää käyttöä alueilla sekä työvoiman maahanmuuttoa. ELY-keskukset toimivat yhteistyössä maakunnan liittojen kanssa.

Elintarvikeketjun valvonnassa ELY-keskuksilla on tehtäviä kasvinterveyden ja taimiaineiston, kasvinsuojeluaineiden käytön ja kaupan, kasvisten kaupanormien, rehujen ja lannoitevalmisteiden, kylvösiementen ja hukkakauran, luonnonmukaisen maataloustuotannon sekä eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonnassa.

ELY-keskukset tekevät strategisen tulossopimuksen TEM:n kanssa. Tulossopimusta täsmennetään muiden ohjaavien viranomaisten tekemillä toiminnallisilla tulossopimuksilla (ks. kpl 4.1.2).

6.1.8 Tulli

Tulli valvoo laillisia ja paljastaa laittomia tavaravirtoja ja kohdistaa niihin kansallisesti ja kansainvälisesti säädettyjä toimenpiteitä. Elintarvikevalvonnan edellyttämät laboratoriotutkimukset tehdään Tullilaboratoriossa.

Tullilaboratorio testaa elintarvikkeita muun muassa tuoteturvallisuuden, oikean viennin sekä verotuskohtelun varmistamiseksi. Tullilaboratorio on FINAS-akkreditointipalvelun akkreditoima laboratorio (T006), jonka toimintajärjestelmä on ISO/IEC 17025 standardin mukainen. Tullilaboratorion akkreditointialue kattaa laboratoriossa käytetyt tutkimusmenetelmät.

Laboratorio raportoi tutkimustulokset sekä kannanottonsa tuotteen määräystenmukaisuudesta viranomaisyksikölle. Viranomaisyksikkö tekee tarvittavat hallinnolliset päätökset ja valvoo niiden toteutumista. Viranomaisyksikkö on sijoitettu Tullin valvontaosastolle.

Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys

Tulli vastaa tuoreiden hedelmien, marjojen ja vihannesten tuontitarkastuksista, Venäjän puun asiakirjatarkastuksesta sekä osaltaan puisen pakkausmateriaalin valvonnasta. Tulli valvoo EU:n ulkopuolelta ja muista EU:n jäsenmaista tuotavia luonnonmukaisesti tuotettuja tuotteita sekä kasvien vaatimustenmukaisuutta. Tulli laatii vastuullaan olevasta valvonnasta valvontasuunnitelman.

Tulli osallistuu EU:n ulkopuolelta tulevien kylvösiementen, kasvien ja kasvituotteiden, lannoitevalmisteiden ja rehujen valvontaan.

Eläinten terveys ja hyvinvointi

Tulli valvoo eläinten lääkitsemiseen käytettävien lääkkeiden laitonta maahantuloa, joka liittyy Ruokaviraston toimialaan kuuluvaan eläinlääkkeiden käytön valvontaan. Tulli valvoo myös tuonnin ja kauttakulun yhteydessä eläviä eläimiä ja eläimistä saatavia tuotteita. Tulli tekee viranomaisyhteistyötä Ruokaviraston kanssa eläimistä saatavien tuotteiden sisäkaupan valvonnassa.

Elintarviketurvallisuus

Tulli valvoo EU:n ulkopuolelta maahan tuotavien muiden kuin eläimistä saatavien elintarvikkeiden määräystenmukaisuutta. Tullin tehtävänä on myös valvoa EU:n jäsenvaltioista Suomeen toimitettavien muiden kuin eläimistä saatavien elintarvikkeiden määräystenmukaisuutta Suomessa tapahtuvan elintarvike-erän purkamisen ja siihen liittyvän varastoinnin yhteydessä. Tulli vastaa myös kauttakuljetustavarana kuljetettavien ja Suomesta EU:n ulkopuolelle vietävien muiden kuin eläimistä saatavien elintarvikkeiden asiakirjojen oikeellisuuden valvonnasta. Tulli valvoo lisäksi helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälistä kuljetusta sekä tällaisessa kuljetuksessa käytettävää erityiskalustoa tuonnin ja viennin yhteydessä ATP-sopimuksen mukaisesti.

Tulli laatii vastuullaan olevasta elintarvikevalvonnasta elintarvikelain mukaisen valvontasuunnitelman.

6.1.9 Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira

Valvira ohjaa, valvoo ja hoitaa lupahallintoa sosiaali- ja terveydenhuollossa, alkoholi-hallinnossa ja ympäristöterveydenhuollossa. Valvira vastaa alkoholilain, tupakkalain ja terveydensuojelulain valtakunnallisesta valvonnasta ja toimeenpanon ohjauksesta sekä hoitaa geenitekniikkalain ja elintarvikelain mukaista valvontatoimintaa. Valviran muussa toiminnassa keskeisiä lakeja, joihin perustuvaa toimintaa Valvira myös ohjaa ja valvoo, ovat mm. kansanterveyslaki, erikoissairaanhoidolaki, laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä sekä laki terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista.

Elintarviketurvallisuus

Valvira suunnittelee, ohjaa ja suorittaa yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien valvontaa elintarvike- ja alkoholilainsäädännön perusteella. Valvonta kohdistuu mm. pakkausmerkintöihin ja koostumukseen, kuten lisäaineisiin, mikrobiologiseen laatuun, kasvinsuojeluainejäämiin ja muihin vierasaineisiin sekä jäljitettävyyteen, nimisuojaan ja muuntogeenisyyteen liittyvien vaatimusten noudattamiseen.

Luomualkoholijuomien osalta valvonta käsittää valmistuksen, valmistuttamisen, varastoinnin, kaupanpitämisen ja tukkukaupan valvonnan sekä kolmansista maista tapahtuvan luomualkoholijuomien tuonnin valvonnan.

Valvira vastaanottaa ilmoitukset elintarvikehuoneistoista alkoholijuomien valmistuspaikoilta sekä muista alkoholijuomien valmisteverottomista varastoista ja vastaa niiden elintarvikemääräystenmukaisuuden valvonnasta. Valvira ohjaa aluehallintovirastoja alkoholiyhtiön alkoholimyymälöiden sekä tilaviini- ja sahtimyymälöiden valvonnassa.

Valvira laatii vuosittain vastuullaan olevasta elintarvikevalvonnasta elintarvikelain mukaisen valvontasuunnitelman sekä luomuvalvontasuunnitelman.

6.1.10 Turvallisuus- ja kemikaalivirasto

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (Tukes) tehtävänä on valvoa ja edistää tuotteisiin, palveluihin ja tuotantojärjestelmiin liittyvää teknistä turvallisuutta ja vaatimustenmukaisuutta, kuluttajaturvallisuutta, kemikaaliturvallisuutta sekä kasvinsuojeluaineiden turvallisuutta ja laatua.

Viraston yleishallinnollisesta ohjauksesta ja valvonnasta vastaa TEM. Lisäksi TEM, liikenne- ja viestintäministeriö, MMM, SM, STM, ja YM ohjaavat virastoa yhteistoiminnassa kukin omalla toimialallaan.

6.1.11 Puolustusvoimat

Puolustusvoimat vastaa oman ravitsemistoimintansa elintarvikevalvonnasta. Se valvoo pääsääntöisesti muonituskeskuksia eli sotilasruokaloita. Jos ravitsemisalan palveluntarjoaja on Puolustusvoimien ulkopuolinen toimija, valvontaviranomainen on kunta. Puolustusvoimat valvoo leirialueiden ja alusten sekä harjoitusten muonitusti-

loja ja muonitusta. Tästä poikkeuksena ovat vapaaehtoisten maanpuolustusjärjestöjen harjoitukset silloin, kun Puolustusvoimien ulkopuolinen toimija vastaa muonituksesta. Tällöin valvontaviranomainen on kunta.

[Elintarvikelain](#) 34 §:n perusteluissa todettuja poikkeuksia lukuun ottamatta kunta huolehtii sellaisten Puolustusvoimien toimintaan liittyvien elintarvikehuoneistojen valvonnasta, joissa elintarvikealan toimija on Puolustusvoimien ulkopuolinen taho. Kunta valvoo varuskunnissa olevia sotilaskoteja ja kerhoja, sillä näiden toiminnasta vastaa pääsääntöisesti Puolustusvoimien ulkopuolinen toiminnanharjoittaja. Poikkeuksena tästä ovat linnakesaarten ja salassa pidettävien kohteiden sotilaskodit ja kerhot.

Puolustusvoimat laatii vastuullaan olevasta elintarvikevalvonnasta elintarvikelain mukaisen valvontasuunnitelman.

6.1.12 Poliisi

Poliisi toimii eläinsuojelulain ([247/1996](#)) ja eläinkuljetuslain ([1429/2006](#)) mukaisena paikallisena eläinsuojeluvalvontaviranomaisena kunnan alueella. Muiden elintarvikeketjun toimintaan liittyvien säädösten osalta poliisi antaa tarvittaessa virka-apua. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi liikkuvan kuljetusajoneuvon pysäyttäminen tarkastusta varten tai tilanne, jossa tarkastajaa estetään suorittamasta virkatehtäväänsä.

6.2 Kuntaviranomainen

Suomessa on 311 kuntaa, joista 16 on Ahvenanmaalla (2019). Kunnat ovat itsehallinnollisia yhteisöjä, jotka tuottavat sosiaali- ja terveydenhuoltoon, opetus- ja sivistystoimeen, ympäristöön sekä tekniseen infrastruktuuriin liittyvät kansalaisten peruspalvelut. Tietoa Suomen kunnista on koottu kattavasti Suomen kuntaliiton internetsivuille: www.kuntaliitto.fi.

Kunnat ovat muodostaneet ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueita, joita oli 62 kpl (2018). Ruokavirasto ylläpitää luetteloa kuntien ympäristöterveydenhuollon viranomaisista ja niiden yhteystiedoista. Ruokavirasto pitää yllä myös luetteloa kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisista. STM:llä on viranomaistoimijatietojärjestelmässä (VYHA) tiedot kuntien ympäristöterveydenhuollon henkilövoimavaroista toimialoittain, samoin kuin yhteistoiminta-alueisiin liittyvistä kunnista.

Ruokavirasto ja Valvira laativat yhteistyössä ympäristöterveydenhuollon yhteisten valtakunnallisen valvontaohjelman, jolla sovitetaan yhteen kunnille annettavaa ohjausta (ks. kpl 4.1.3). Kunta laatii valvontaohjelman pohjalta ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman.

Kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen

Kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen ottaa vastaan kunnassa käsiteltävät viljelijätukihakemukset, päivittää tiedot Ruokaviraston ylläpitämään Tukisovellukseen sekä tekee tukipäätökset. Kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen vastaa hukkakauravalvonnasta kuntansa alueella.

Kunnan eläinlääkintähuoltoviranomainen

Kunta järjestää alueellaan peruseläinlääkäripalvelut ja kiireellisen eläinlääkäriavun sekä valtion toimeksiantotehtävinä kunnaneläinlääkärille säädettyjen eläinlääkintähuollon tehtävien hoidon. Kunta vastaa paikallistasolla eläinlääkintähuollon suunnittelusta ja toteutuksesta.

Kunnaneläinlääkärin tehtäviin kuuluvat eläintautilain mukaiset eläintautien vastustamiseen liittyvät tehtävät, kuten tiloilla suoritettavat tarkastukset vastustettavaa eläintautia epäiltäessä sekä muihin taudinvastustamistoimenpiteisiin ryhtyminen, erilaiset seurantatutkimukset sekä terveysvalvontaohjelmien noudattamista koskeva viranomaisvalvonta.

Eläintautien vastustamiseen liittyvät myös kunnaneläinlääkärien toimeenpanemat elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden sisämarkkinakaupan tuonnin ja viennin valvontaan liittyvät täytäntöönpanotehtävät. Heillä on myös EU:n ulkopuoliseen kauppaan liittyvään tuonnin ja viennin valvontaan kuuluvia toimeenpanotehtäviä.

Kunnissa eläimistä saatavien sivutuotteiden valvontaa suorittavia viranomaisia ovat kunnaneläinlääkärit, jotka hyväksyvät ja valvovat heille valvottavaksi säädettyjä sivutuotealan laitoksia, ja jotka osallistuvat laitostarkastuksiin. Lisäksi he tarkastavat paikkoja, joissa sivutuotteita käsitellään, kerätään, kuljetetaan, käytetään tai hävitetään.

Kunnassa eläinsuojeluvalvontaa hoitavat eläinten pitopaikoissa kunnaneläinlääkärit, kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitavat viranhaltijat (terveystarkastajat) sekä poliisi. Kunnaneläinlääkärillä on myös oikeus tehdä eläinkuljetuksia koskevia tarkastuksia tietyin ehdoin.

Kunnan elintarvikevalvontaviranomainen

Kunnan tehtävänä on huolehtia elintarvikelain mukaisesta valvonnasta alueellaan. Kunnan elintarvikevalvontatehtäviä ovat:

- kunnan valvontaan kuuluvien elintarvikehuoneistojen hyväksyminen ja ilmoitusten käsittely;
- alkutuotantopaikkojen, elintarvikehuoneistojen, ensisaapumis- ja muiden elintarvikealan toimijoiden (ml. maahantuojien) olosuhde- ja tuotevalvonta sekä omavalvonnan valvonta;
- kotimaassa tuotettujen elintarvikkeiden ja elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvien materiaalien ja tarvikkeiden valmistuksen valvonta; sekä
- kaupan ketjussa olevien elintarvikkeiden ja niiden markkinoinnin valvonta (ml. luomuelintarvikkeet).

Kunnalla on valvontatehtäviä myös liittyen Puolustusvoimien (ks. kpl 6.1.11) toimintaan sekä Valviran (ks. kpl 6.1.9) ohjaamaan alkoholimyymälöiden ja varastojen valvontaan. Kunnan valvottavana ovat tukkumyyjien ns. verolliset alkoholijuomavarastot, samoin kuin alkoholijuomien valmistuspaikan tai tilaviinimyymlän yhteydessä toimivat muut elintarvikehuoneistot.

Kunnan tehtäviin kuuluvat elintarvikealan toimijoiden ja kuluttajien neuvonta ja tiedottaminen, valtion viranomaisten avustaminen seurantaohjelmien, kuten eläimistä saatavien elintarvikkeiden ja elävien eläinten kansallisen vierasainevalvontaohjelman toteuttamisessa sekä elintarvikesäännösten mukaisten ilmoitusten ja raporttien tekeminen AVI:lle ja Ruokavirastolle. Kunta osallistuu alueellaan terveydelle vaarallisten tuotteiden takaisinvetoihin ja muihin valvonnallisiin toimenpiteisiin.

Kunnan elintarvikevalvontaviranomainen osallistuu myös elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitystyön järjestämiseen kunnassa ja valvoo eläinsuojelulain noudattamista kunnan alueella.

6.3 Muut viranomaistehtäviä hoitavat

6.3.1 Valtuutetut tarkastajat ja näytteenottajat

Valvontatehtäviä voidaan teettää ostopalveluna, jos asianomainen lainsäädäntö antaa siihen mahdollisuuden. Valtuutettuja tarkastajia ja näytteenottajia käytetään apuna rehu- ja lannoitevalvonnassa, kasvinterveyden valvonnassa, luomuvälvonnassa, hukkakauravalvonnassa sekä sertifioitujen siemenen viljelytarkastusten ja näytteenoton ja siemenpakkaamoiden valvonnassa (v. 2018 yhteensä n. 24 htv).

Ruokavirasto tekee valtuutettujen tarkastajien ja näytteenottajien tai heidän toimeksiantajiensa kanssa ostopalvelusopimuksen tarkastus- tai näytteenottotehtävien suorittamisesta. Sopimuksessa määritellään tarkastuksen tekemiseen tai näytteenottoon liittyvät ehdot sekä maksettavat palkkiot. Sopimus tehdään joko toistaiseksi tai määräaikaisena. Valtuutettujen tarkastajien ja näytteenottajien kelpoisuusehdot voidaan määritellä joko sopimuksessa tai erillisessä päätöksessä.

Valtuutetut tarkastajat ja näytteenottajat tekevät tarkastuksia ELY-keskuksen tai Ruokaviraston toimeksiannosta. Valtuutetut tarkastajat eivät tee hallinnollisia päätöksiä, vaan päätöksenteosta vastaa joko ELY-keskus tai Ruokavirasto. Valtuutetut tarkastajat ja näytteenottajat toimivat virkavastuulla ao. erityislakien perusteella.

Taulukko 6.3.1. Valvontasektorit, jolla voidaan käyttää valtuutettuja tarkastajia ja/tai näytteenottajia sekä lainsäädäntö, johon mahdollisuus perustuu.

Sektori	Lainsäädäntö
Kasvinterveyden ja taimiaineiston valvonta	Laki kasvinterveyden suojelemisesta 702/2003 15 § HE 11/2019 vp , 19 § Taimiaineistolaki 1295/1994 , 7b §
Lannoitevalmisteiden valvonta	Lannoitevalmistelaki 539/2006 18 § Laki eläimistä saatavista sivutuotteista 517/2015 47 §
Rehuvalvonta	Rehulaki 86/2008 24 § Laki eläimistä saatavista sivutuotteista 517/2015 47 §
Kasvinsuojeluaineiden valvonta	Laki kasvinsuojeluaineista 1563/2011 25 §
Luonnonmukaisen tuotannon valvonta	Laki luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta 294/2015
Hukkakauravalvonta	Laki hukkakauran torjunnasta 185/2002 11 §
Siementarkastus	Siemenlaki 600/2019 24 §

6.3.2 Valtuutetut rajaelainlääkärit

Ruokaviraston valtuuttamat rajaelainlääkärit huolehtivat EU:n ulkopuolisista maista tuotavien erien tarkastuksista eläinlääkinnällisillä rajatarkastusasemilla (Tuontivalvontalaki, voimaan 14.12.2019)). Tarkastukset tehdään eläintautien leviämisen estämiseksi. Lisäksi tarkastetaan elintarvikkeista ja muista eläinperäisistä tuotteista elintarvike- ja rehuturvallisuuteen liittyvien vaatimusten täyttyminen. Rajaelainlääkäri valvoo myös eläinsuojelulain ([1996/247](#)) ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten sekä lopetusasetuksen noudattamista rajanylitys- ja maastapoistumispaikoilla sekä eläinlääkinnällisten rajatarkastusasemien alueella.

6.3.3 Hygieniosaamistarkastajat

Hygieniosaamistestaajat järjestävät osaamistestejä ja myöntävät hygieniosaamistodistuksia. Ruokavirasto hyväksyy hygieniosaamistestaajat, joita tällä hetkellä on n. 2000. Osaamistestaajan kelpoisuudesta on säädetty elintarvikelain ([23/2006](#)) 28 §:ssä. Osaamistestaajat toimivat virkavastuulla.

6.3.4 Eläinsuojeluvalvojat

Eläinten hyvinvoinnin valvontaa muualla kuin kotirauhan piirissä suorittavat eläinsuojeluviranomaisten lisäksi eläinsuojeluvalvojat. Eläinsuojelulain ([247/1996](#), 38 §) mukaan AVI voi määräämillään ehdoilla myöntää oikeuden suorittaa laissa tarkoitettuja tarkastuksia eläinsuojeluvalvojana sille, jolla on koulutuksen tai käytännön kokemuksen kautta hankittu riittävä perehtyneisyys tarkastuksen kohteena olevaan eläinlajiin ja sen pidolle asetettaviin eläinsuojeluvaatimuksiin. Eläinsuojeluvalvoja ei voi ryhtyä eläinsuojelulaisissa säädettyihin hallinnollisiin pakkokeinoihin havaitessaan, että eläinsuojelulainsäädäntöä on rikottu, vaan hänen tulee ilmoittaa asiasta eläinsuojeluviranomaiselle.

6.3.5 Helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisessä kuljetuksessa käytettävän kalusto

Luonnonvarakeskus (Luke) tarkastaa ja testaa helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisessä kuljetuksessa käytettävää kalustoa ([SopS 48/1981](#), ns. ATP-sopimus) STM:n antaman asetuksen ([971/2006](#)) nojalla. Ruokavirasto hyväksyy päteväksi katsomansa testauslaitokset tarkastamaan ja testaamaan ATP-sopimuksen 1 artiklassa tarkoitettua kalustoa. Tällä hetkellä hyväksyttynä on yhteensä kuusitoista kausi- ja tyyppitarkastusasemaa. Myös Tulli valvoo ATP-sopimuksen noudattamista.

6.4 Paikalliset laboratoriot

Suomessa toimii 68 Ruokaviraston hyväksymää laboratoriota, jotka voivat tarjota viranomaisille eri sektoreilla tarvittavia analyysipalveluita. Lisäksi seitsemän laboratoriota on hyväksytty tekemään ainoastaan toimijoiden lakisääteisiä omavalvontatutkimuksia. Kts. tarkemmin kpl 8.2.2.3.

6.5 Ulkopuoliset asiantuntijat

[Elintarvikelaissa](#), [kuluttajaturvallisuuslaissa](#), ja [terveydensuojelulaissa](#) säädetään, että valvontaviranomainen voi käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita valvontaan liittyvissä tehtävissä. Valvontasuunnitelmaan kirjataan tällaiset ulkopuoliset asiantuntijat sekä käytettävät menetelmät ja tehtävät, joihin ulkopuolista asiantuntijaa käytetään. Ulkopuolisia asiantuntijoita käytettäessä päätökset valvontatoimista tekee valvontaviranomainen. Ulkopuolisella asiantuntijalla on oltava riittävä osaaminen ja pätevyys, minkä valvontaviranomainen toteaa.

Kunta ilmoittaa elintarvikelain tarkoittamat ulkopuoliset asiantuntijat Ruokavirastolle, joka välittää ilmoitukset MMM:öön toimitettavaksi valvonta-asetuksen mukaisesti edelleen komissiolle. Viranomaisen, joka siirtää tehtävän ulkopuoliselle asiantuntijalle, on ilmoitettava Ruokavirastolle sekä siirrettävä tehtävä että ulkopuolinen asiantuntija, jolle tehtävä siirretään.

Valtakunnallisesti ulkopuoliset asiantuntijat eivät tee tällä hetkellä tarkastuksia (2019).

7 KUMPPANUUDET

7.1 Yleistä

Eri viranomaisten ja muiden elintarvikeketjun toimijoiden välinen kiinteä yhteistyö on keskeinen edellytys tehtäväalueen tavoitteiden toteuttamiselle ja toiminnan sujuvuudelle. Yhteistyön merkitys korostuu erityisesti kriisi- ja häiriötilanteissa. Ruokavirasto keskusviranomaisena toimii elintarvikeketjun ja muun toimialansa valvonnassa tiiviissä yhteistyössä eri viranomaisten kanssa kansallisesti ja kansainvälisesti.

Elintarvikeketjun viranomaisvalvonnan koordinaatiota varmistetaan mm. seuraavilla tavoilla:

- koordinaatio muiden EU:n jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden kanssa: pysyvät komiteat, asiantuntijatyöryhmät, tiedotus, seminaarit, sähköposti, internet, ilmoitus- ja hälytysjärjestelmät;
- koordinaatio aluehallintoon: valvontaohjelmat, valvontasuunnitelmat, tulos-sopimusmenettely, koordinaatio- ja yhteistyöryhmät, auditoinnit, tietojärjestelmät, koulutus- ja neuvottelupäivät, tiedotus, tapaamiset, internet, ekstranet;
- koordinaatio paikallishallintoon: valvontaohjelmat, auditointi, koulutus- ja neuvottelupäivät, tiedotus, tapaamiset, internet, ekstranet;
- koordinaatio elintarvikeketjun ja muiden valtionhallinnon viranomaisten kanssa: valvontaohjelmat, koordinaatio- ja yhteistyöryhmät, säännölliset sidosryhmätapaamiset, koulutus, seminaarit, tiedotus (esim. tullin kanssa yhteiset [rajoituskäsikirjat](#)), internet, ekstranet.

7.2 Kansainvälinen yhteistyö

7.2.1 Kansainväliset järjestöt

Codex Alimentarius

[Codex Alimentarius](#) on kokoelma kansainvälisiä elintarvikealan standardeja, ohjeita ja muita vastaavia suosituksia. Codex Alimentarius komissio (CAC) on perustettu 1963 FAO:n ja WHO:n toimesta. Toiminnan keskeisenä tavoitteena on kuluttajan terveyden suojeleminen sekä oikeudenmukaiset käytännöt kansainvälisessä elintarvikekaupassa. Codex-standardit ja muut tekstit perustuvat lähtökohtaisesti tieteelliseen arviointiin. Muita oikeutettuja tekijöitä voidaan ottaa päätöksenteossa tarvittaessa huomioon. Varovaisuusperiaatetta voidaan soveltaa osana riskinhallintaa. CAC hyväksyy uusien töiden aloittamisen, valmisteltavat tekstit käsittelyn eri vaiheissa sekä valmiit standardit ja muut tekstit. Codex-tekstit valmistellaan CAC:ta avustavissa komiteoissa ja työryhmissä.

Codex-standardien merkitys kansainvälisessä elintarvikekaupassa on korostunut, koska niitä käytetään WTO-sopimuksen ja erityisesti SPS-sopimuksen puitteissa referenssistandardeina kauppariitoja ratkottaessa.

MMM:n yhteydessä toimivan ruokapoliittisen neuvottelukunnan elintarvikelainsäädännön ja valvonnan jaoston yhtenä tehtävänä on toimia kansallisena Codex-komiteana. Jaoston pääsihteeri toimii Suomen Codex-yhteyspisteenä.

OIE (Maailman eläintautijärjestö)

Maailman eläintautijärjestö ([OIE](#)) toimii WTO-sopimuksen mukaisena eläintautien ja zoonoosien asiantuntijajärjestönä. Sen tavoitteena on jakaa tietoa eläintautien ja zoonoositilanteesta maailmalla, kerätä, analysoida ja jakaa eläinlääkintään liittyvää tieteellistä tietoa sekä lisätä kansainvälistä yhteistyötä eläintautien vastustamisessa. Keskeisellä sijalla OIE:n toiminnassa on eläinten terveyteen liittyvien standardien laatiminen elävien eläinten ja niistä saatavien tuotteiden kansainvälistä kauppaa varten. Standardien valmistelu tapahtuu yhteistyössä OIE:n jäsenmaiden kanssa. Lisäksi OIE:n tavoitteena on vahvistaa jäsenmaidensa eläinlääkintöhallintoja ja lainsäädäntöä sekä arvioida niiden toimivuutta ja resursointia pyydettyäessä. Eläintautien lisäksi OIE edistää suosituksillaan eläinten hyvinvointia sekä elintarviketurvallisuutta. Elintarviketurvallisuuden osalta OIE tekee yhteistyötä Codexin kanssa.

Tavoitteidensa edistämiseksi OIE on perustanut useita nk. komissioita ja pysyviä sekä tilapäisiä työryhmiä, joihin nimetään jäseniä eri maiden asiantuntijoista. OIE nimeää myös jäsenmaissa toimivia laboratorioita OIE-vertailulaboratorioiksi eläintautien toteamista ja eräitä muita tehtäviä varten sekä laboratorioita tai muita organisaatioita OIE-yhteistyökeskuksiksi (collaborating centres) eri tehtäväalueille. Laboratoriot ja yhteistyökeskukset tukevat OIE-jäsenmaiden viranomaisien tehtäviä eläintautien vastustamisessa ja diagnostisoinnissa sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä. OIE laatii ja ylläpitää myös eläintautien epidemiologiaa ja diagnostiikkaa koskevia ohjekokoelmia (nk. diagnostiset manuaalit).

MMM edustaa Suomea OIE:n vuosittaisessa yleiskokouksessa ja valmistelee Suomen kannat EU:n koordinaatiota varten. Ruokavirasto osallistuu kantojen valmisteluun

sekä diagnostisten manuaalien päivitykseen. EU-jäsenmaiden yhteisten kantojen esittäminen sovitaan jäsenmaiden kesken.. Ruokavirasto toimii myös OIE:n rapuruton vertailulaboratoriona.

Muut kansainväliset järjestöt

Kansainvälisistä järjestöistä Ruokavirasto osallistuu lisäksi mm. [OECD:n](#), IPPC:n ([International Plant Protection Convention](#)), EPPO:n ([European and Mediterranean Plant Protection Organisation](#)), ISTA:n ([International Seed Testing Association](#)), CPVO:n ([Community Plant Variety Office](#)) ja UPOV:n ([International Union for the Protection of New Varieties of Plants](#)) toimintaan.

7.2.2 Yhteistyö Euroopan unionissa

EFSA:n Advisory Forum

Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen (EFSA) [Advisory Forum](#) (AF, neuvoa-antava ryhmä) yhdistää EFSA:n ja EU:n jäsenmaiden elintarviketurvallisuusviranomaiset. Advisory Forumissa ovat edustettuina kaikki jäsenmaat. Ryhmän tarkoituksena on kehittää yhteistyötä jäsenmaiden ja EFSA:n välillä, kehittää verkostotoimintaa ja edistää tieteellistä tiedonvaihtoa. Suomen edustajana AF:ssa toimii Ruokaviraston Elintarvikeketjun ylijohdaja.

EFSA:n Focal Point -asiantuntijaverkosto

EFSA on tiivistänyt sen ja jäsenmaiden välistä yhteistoimintaa ja tiedonvälitystä perustamalla jäsenmaihiin [Focal Point](#) -yhteistyötahon. Suomessa yhteistyötaho on Ruokavirasto. Suomen Focal Point -toiminnan tehtävänä on toimia yhteistyön keskusena tukien Suomen AF-jäsenen työtä. Focal Point -toiminnan tarkoituksena on myös tiivistää yhteistyötä suomalaisten asiantuntijaorganisaatioiden ja EFSA:n välillä.

Toiminta suuntautuu yleisesti elintarviketurvallisuuteen, eläinten ja kasvien terveyteen, eläinten hyvinvointiin sekä ravitsemukseen liittyvään tieteelliseen yhteistyöhön ja sen edistämiseen. Focal Point -toiminnan tehtäviä ovat EFSA:sta tulevan tiedon välittäminen eri alojen asiantuntijoille ja tarvittaessa kansalaisille. Jäsenmaissa tehtyjen riskinarviointien ja -profiilien kokoaminen ja välittäminen muiden jäsenmaiden tietoon on myös tärkeä osa verkoston toimintaa. Verkostoon kuulumisen varmistaa myös tiedon kulkemisen toiseen suuntaan. EFSA:ssa ja muissa jäsenmaissa tehdyt riskinarviointit voidaan verkoston avulla kohdistaa tiedoksi oikeille asiantuntijoille Suomessa. Tämä helpottaa asiantuntijoiden omaa tiedonhankintaa ja estää työn päällekkäisyyksiä koko EU:n alueella.

Myös EFSA:sta tulevan tiedon välittäminen kansalaisille on toiminnan perusajatus. EFSA tuottaa tieteellisiä lausuntoja ja antaa suosituksia aiheista, jotka saattavat vaikuttaa suoraan tai välillisesti elintarviketarjonnan turvallisuuteen, ml. eläinten terveyteen ja hyvinvointiin sekä kasvien terveyteen liittyvät asiat.

Osallistuminen EU-jäsenmaiden elintarviketurvallisuusvirastojen väliseen yhteistyöhön ja vertaisarvioinnin järjestämiseen

EU-jäsenmaiden elintarviketurvallisuusvirastojen virastopäälliköt ovat lisänneet yhteistyötään ja virastopäällikkökokous hyödyntää benchmarking-arvioinnin tuloksia.

Benchmarking-järjestelmän (Heads of Food Safety Agencies) avulla lisätään käytännön yhteistyötä, toisten toiminnan tuntemusta ja jaetaan hyviä käytäntöjä virastojen välillä.

EU:n komiteat ja työryhmät

Elintarvikevalvontaketjun viranomaisista päävastuu kansainvälisistä ja EU-asioista on ministeriöillä. Elintarvikeketjun viranomaiset osallistuvat käytännössä kuitenkin ministeriöiden kanssa sovitulla tavalla kansainväliseen yhteistyöhön, mm. EU:n komitea- ja asiantuntijakokouksiin eri sektoreilla. Osallistumisen tavoitteena on vaikuttaminen toimialan ja sen lainsäädännön kehittämiseen sekä kansainvälinen verkostoituminen ja asiantuntijaosaamisen ylläpitäminen ja lisääminen.

Valvonnassa osallistutaan erityisen aktiivisesti valvonta-asetuksen [\(EU\) 2017/625](#) toimeenpanoon liittyvään valmistelutyöhön ja kehittämiseen Euroopan komission järjestämissä kokouksissa ja asiantuntijaverkostoissa, joissa asiantuntijat toimivat käsiteltyjen asioiden edistämiseksi tiiviisti yhteistyössä muiden jäsenmaiden kanssa.

FLEP - elintarvikevalvojien yhteistyöryhmä Euroopassa

FLEP ([Food Law Enforcement Practitioners](#)) on epämuodollinen elintarvikevalvoista koostuva ryhmä, jonka tarkoituksena on lisätä valvontaviranomaisten yhteistyötä ja heidän keskinäistä luottamustaan eri maiden elintarvikevalvontaan.

7.2.3 Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen elintarvikealan yhteistyö

[Pohjoismaiden ministerineuvoston](#) alaisuudessa toimii Kalastus-, vesiviljely-, maatalous-, elintarvike- ja metsätalousasiain ministerineuvosto (MR-FJLS) ja virkamieskomitea (ÄK-FJLS).

Virkamieskomitean alaisuudessa on toimeenpaneva komitea. Toimeenpanevan komitean tehtäviin kuuluu mm. eri sektoreiden käytössä olevien MR-FJLS-varojen allokointi. Komitea jakaantuu neljään eri osastoon, joista yksi koskee elintarvikkeita. Elintarvikesektorilla on kolme pysyvää työryhmää, joissa kussakin on 10 - 12 jäsentä, ts. 1 - 2 jäsentä kustakin jäsenvaltiosta.

Virallinen pohjoismainen yhteistyö elintarvikeketjun toimialalla tapahtuu pääosiltaan ÄK-FJLS:in elintarvikeosaston puitteissa. ÄK-FJLS on Pohjoismaisen ministerineuvoston kalastus-, maatalous-, elintarvike- ja metsätalousasioille yhteinen virkamieskomitea ja sillä on neljä integroitua osastoa, joista elintarvikeosasto on yksi. Osaston vastuulla on toteuttaa ministerineuvoston elintarvikesektorin päätöksiä ja suorittaa tehtäviä, joita ministerineuvosto antaa virkamieskomitealle. Ruokavirasto osallistuu osaston työhön. Osastolla on kolme pysyvää työryhmää:

- Pohjoismainen elintarvikevalvonnan ja kuluttajatietouden työryhmä;
- Pohjoismainen elintarvike-, ravitsemus- ja toksikologiatyöryhmä; ja
- Pohjoismainen mikrobiologian sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin työryhmä.

Työryhmien tehtävänä on järjestää yhteistyökokouksia, seminaareja ja konferensseja sekä toteuttaa muita elintarvikeketjun valvontaan kuuluvia projekteja toimialallaan. Isoja hankkeita ovat esimerkiksi vuotuiset, paikallisten elintarvikevalvojien valvontakonferenssit ja kaikkien viranomaisten lakimieskonferenssit. Eläinten terveys- ja hyvinvointiasioita käsittelevän työryhmän alaisuudessa toimii pohjoismaiden ja Baltian maiden eläintautivalmiusyhteistyöryhmä (Nordic-Baltic Veterinary Contingency Group, N-BVCG), joka on järjestänyt useita yhteispohjoismaisia valmiusharjoituksia sekä eläintauteja ja eläinten hyvinvointia koskevia seminaareja. Ravitsemusalalla on isoina projekteina päivitetty pohjoismaisia ravitsemussuosituksia. Ruokavirasto on edustettuna kaikissa työryhmissä. Työryhmien ohella yhteistyössä toimii joitakin muita pohjoismaisia ryhmittymiä ja verkostoja erikoisaiheille, esimerkiksi GMO-, lisäaine-, kontaktimateriaaliverkostot sekä analyysimenetelmiä ja laboratorion laadunvarmistusohjeita käsittelevä metodiikkakomitea NMKL. Ruokavirasto osallistuu aktiivisesti myös tähän toimintaan.

Laboratorioyhteistyö

Pohjoismaiden ja Baltian maiden kesken aloitettiin vuonna 2009 sektorikohtaiset vuosittaiset yhteistyökokoukset. Tavoitteena on nyt yhteistyön lisääminen kansallisten vertailulaboratorioiden kesken ja työnjaosta sopiminen tuottavuuden parantamiseksi.

Muu yhteistyö

Eläinten terveyden- ja hyvinvoinnin sekä kasvintuotannon edellytysten ja kasvinterveyden toimintakokonaisuuksilla on myös valvontasektorikohtaista säännöllistä pohjoismaista yhteistyötä. Useilla sektoreilla yhteistyöfoorumiin kuuluvat myös Baltian maat.

7.3 Viranomaisten välinen kansallinen koordinaatio ja yhteistyö

7.3.1 Elintarvikeketjun valvonnan koordinaatioryhmä

Elintarvikeketjun valvonnan koordinaatioryhmän tehtävänä on sovittaa yhteen, ohjata ja yhtenäistää elintarvikeketjun valvontaa ja siitä raportointia valvonta-asetuksen (EU) 2017/625 mukaisesti. Tässä tehtävässään koordinaatioryhmä:

- Koordinoi elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman (VASU) laatimista ja VASU-raportointia;
- Tekee viranomaisten vuosittaisten valvontasuunnitelmien laatimista ja toteutumisen seurantaan yhtenäistäviä kehittämis ehdotuksia;
- Yhtenäistää mittarien käyttöä valvonnan tehokkuuden, tarkoituksenmukaisuuden ja vaikuttavuuden arviointia varten;
- Analysoi elintarvikeketjun valvonnan tuloksia ja tekee ehdotuksia valvonnan kohdentamiseksi;
- Arvioi korjaavien toimenpiteiden toteutumista;
- Kommentoi viranomaisten ehdotuksia koskien valvonta-asetuksen (EU) 2017/625 toimeenpanon valmistelua; sekä
- Suorittaa muut mahdolliset tehtävät, joiden toimeenpanon perusta on valvonta-asetuksessa (EU) 2017/625.

Ryhmässä ovat edustettuina kaikki elintarvikeketjun valvontaan osallistuvat toimivaltaiset viranomaiset. Ryhmä kokoontuu noin neljä kertaa vuodessa.

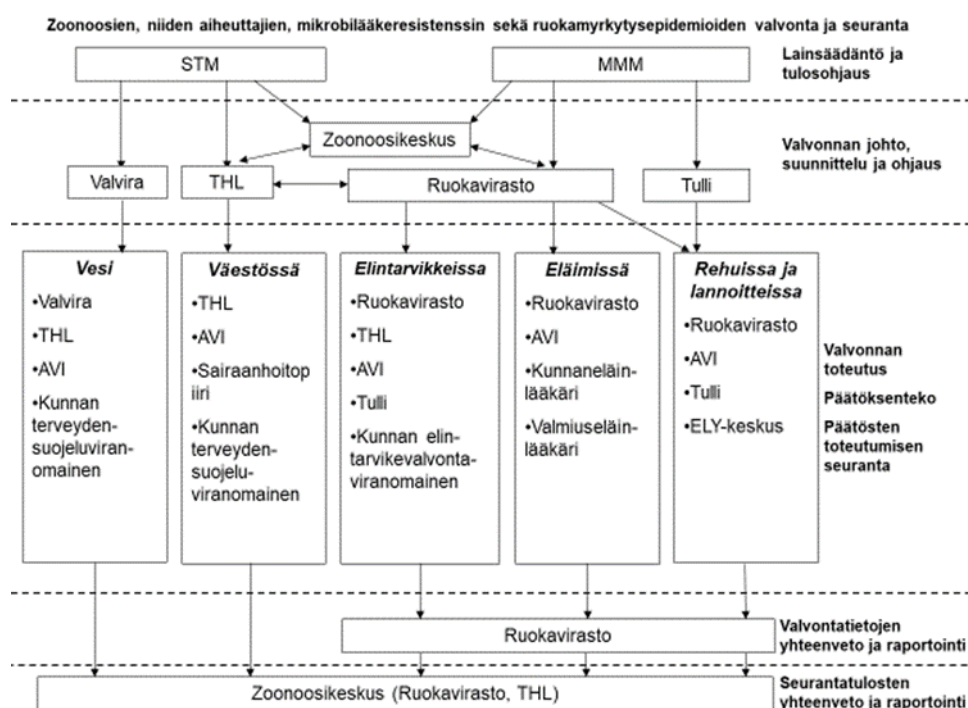
7.3.2 Zoonosikeskus

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi [2003/99/EY](#) tiettyjen zoonoosien seurannasta edellyttää jäsenvaltioiden varmistavan, että terveydenhuolto- ja elintarvikevalvonta sekä eläinlääkintä- ja rehuvalvontaviranomaiset tekevät tehokasta ja jatkuvaa yhteistyötä zoonoosien seurannassa ja valvonnassa. Direktiivin edellyttämän yhteistyön varmistamiseksi ja valtioneuvoston asetuksen ([1166/2006](#)) perusteella on Suomessa toiminut vuodesta 2007 [zoonosikeskus](#).

Zoonosikeskus on asiantuntijaverkosto, joka toimii Ruokaviraston ja THL:n välisenä yhteistyöelimenä. Verkosto toimii myös kansallisena yhteystahona EU:n virastojen ja muiden kansainvälisten zoonosiasiantuntijoiden suuntaan. Zoonosikeskus on mukana EFSA:n zoonosityöryhmässä ja ottaa siten osaa EU:ssa yhteisesti sovittavien zoonosiseurantahankkeiden ja aineistonkeruun suunnitteluun.

Keskuksen alaisena toimivat työryhmät kokoontuvat säännöllisesti. Erityisesti zoonosikeskuksen alainen ruokamyrkytystyöryhmä vahvistaa toiminnallaan Ruokaviraston ja THL:n välistä yhteistyötä ruokamyrkytysten selvitys- ja seurantatyössä. Zoonosikeskustoiminnan kautta ohjataan lisäksi ajankohtaisia zoonooseihin liittyviä tapaamisia Ruokaviraston, THL:n ja muiden tahojen, kuten MMM:n zoonosiasiantuntijoiden kesken.

Keskus ei tee valvontapäätöksiä. Keskuksella on johtaja, joka kuuluu Ruokaviraston henkilöstöön. Muut tehtävät hoidetaan Ruokaviraston ja THL:n yksiköiden toimesta. MMM:n asettama ohjausryhmä ohjaa zoonosikeskuksen toimintaa.

7.3.3 Biologisten uhkien osaamiskeskus

THL:n ja Puolustusvoimien yhteinen biologisten uhkien osaamiskeskus ([B-osaamiskeskus](#)) koordinoi vaarallisten mikrobin laboratoriojärjestelmää ja antaa biologisten uhkien asiantuntijaohjausta. Osaamiskeskus lähettää Ruokavirastolle säännöllisesti tilannekuvaraportteja mahdollisista uhkista ja riskeistä.

7.3.4 Vakavien kemiallisten uhkien osaamiskeskus

Vakavien kemiallisten uhkien osaamiskeskus ([C-osaamiskeskus](#)) on STM:n asettama kemiallisten uhkien eri asiantuntijatahojen muodostama yhteistyöverkosto, jonka koordinaattorina toimii Työterveyslaitos. Verkoston jäseniä ovat mm. Ruokavirasto, Valvira, Tukes ja Puolustusvoimat.

7.3.5 Neuvottelu- ja lautakunnat

Ruokapoliittinen neuvottelukunta

MMM:n yhteydessä toimivan [ruokapoliittisen neuvottelukunnan](#) elintarvikelainsäädännön ja -valvonnan jaoston tehtävistä ja kokoonpanosta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Jaosto käsittelee yhteistyöelimenä elintarvikkeiden turvallisuuteen ja laatuun liittyviä kysymyksiä. Jaosto kehittää ja yhteensovittaa elintarvikelainsäädäntöön ja standardointiin liittyvää kansainvälistä yhteistyötä ja toimii kansallisena Codex Alimentarius komiteana (luku 7.2.1).

Valtion ravitsemusneuvottelukunta

Valtion ravitsemusneuvottelukunta ([VRN](#)) on MMM:n alainen asiantuntijaelin, joka asetetaan kolmivuotiskaudeksi kerrallaan. Sen jäsenet ovat ravitsemusasioita käsittelevien viranomaisten, kuluttaja-, neuvonta- ja terveydenedistämisyjärjestöjen sekä joukkoruokailun, elintarviketeollisuuden ja maatalouden järjestöjen edustajia.

Neuvottelukunnalla on päätoiminen pääsihteeri, jonka virka on sijoitettu Ruokavirastoon.

Kasvilajikelautakunta

[Kasvilajikelautakunta](#) on MMM:n nimittämä toimielin, joka tekee kasvilajikkeisiin liittyviä päätöksiä. Kasvilajikeluettelon ylläpidon lisäksi lautakunta mm. myöntää kansallisia kasvinjalostajanoikeuksia. Lautakunnan jäsenet edustavat elintarvikeketjun eri toimijoita tuottajista ympäristöjärjestöihin. Lautakunnan sihteerinä toimii Ruokaviraston kasvinjalostajanoikeusasioista vastaava virkamies.

Tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta

[Tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta](#) toimii MMM:n yhteydessä. Neuvottelukunnan tavoitteena on edistää tuotantoeläinten hyvinvoinnin laaja-alaista kehittämistä sekä toimijoiden välistä yhteistyötä. Neuvottelukunta seuraa ja arvioi tuotantoeläinten hyvinvoinnin tasoa, tekee ministeriölle ehdotuksia hyvinvoinnin edistämiseksi sekä antaa lausuntoja tuotantoeläinten hyvinvointia koskevista hankkeista ja esityksistä.

Neuvottelukunnan jäsenet edustavat laajasti tuotantoeläinten hyvinvointia ja eläinten erilaisia pitomuotoja tuntevia tahoja. Jäsenet edustavat tuotantoeläimiin ja niiden hyvinvointiin sekä eläinten erilaisiin tuotantoeläimillä harjoitettaviin toimintoihin ja tuotantoeläimistä saatavien tuotteiden käyttöön liittyviä keskeisiä tahoja. Myös eläinten hyvinvoinnin valvontaa ja sen ohjausta edustavat tahot ovat mukana. Valtioneuvosto asettaa neuvottelukunnan kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta

[Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta](#) toimii MMM:n apuna kyseisten eläinten hyvinvointia koskevissa kysymyksissä ja linjauksissa. Myös neuvottelukunnan tavoitteet ja tehtävät ovat yhteneväisiä tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnan kanssa.

Kasvinsuojelun neuvottelukunta

[Kasvinsuojelun neuvottelukunta](#) on MMM:n viideksi vuodeksi kerrallaan asettama neuvottelukunta, jonka tehtävänä on seurata kehitystä kasvinsuojelua koskevissa asioissa, antaa lausuntoja sekä tehdä asiaa koskevia esityksiä ja aloitteita. Neuvottelukunnassa on MMM:n, valvontaorganisaatioiden, tutkimuksen sekä alan toimijoiden ja etujärjestöjen edustajia.

Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunta

[Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnan](#) tehtävistä ja kokoonpanosta säädetään laissa eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnasta [1205/2001](#). Lautakunnan tehtävänä on antaa pyynnöstä lausuntoja siitä, onko eläinlääkäri tehnyt hoitovirheen. Se on puolueeton asiantuntijaelin, jonka MMM asettaa kolmeksi vuodeksi kerrallaan. 1.9.2014 lähtien eläinlääkintävahinkojen arviolautakunta on toiminut Ruokaviraston yhteydessä ja sillä on Ruokaviraston palveluksessa oleva esittelijä.

7.3.6 Muut viranomaisten väliset yhteistyömuodot

Lähes kaikilla valvonnan tehtäväalueilla valvontaa suorittaa useampi kuin yksi viranomainen ja siksi on tärkeää, että yhteistyö ja tietojenvaihto eri viranomaistahojen välillä toimivat hyvin. Olennaista on varmistaa se, ettei toiminnassa ole päällekkäisyyksiä ja että kaikki tehtäväalueet tulevat kattavasti valvotuiksi. Yhteistyötä toimialan viranomaisten kesken tehdään mm. toiminnan suunnittelun ja ohjauksen, yhteistyösopimusten, tehtävien siirtämisen, yhteisten neuvottelu-, kehittämis- ja koulutustilaisuuksien ja muun tietojenvaihdon kautta sekä yhteisiä tehtäviä hoidettaessa, esimerkiksi takaisinventojen tai muiden erityistoimenpiteiden yhteydessä, joista on annettu erityistä ohjeistusta.

Valtionhallinnon viranomaisten kanssa tehtävän yhteistyön sujuvuus varmistetaan yhteistyösopimuksin sekä sovituissa verkostoissa ja yhteistyöryhmissä. Kaikkien valvontaan osallistuvien viranomaisten kanssa järjestetään eri sektoreilla säännönmukaisesti yhteisiä neuvottelu-, kehittämis- ja koulutuspäiviä.

7.4 Sidosryhmäyhteistyö

Viranomaiset tekevät yhteistyötä myös muiden kuin viranomaistahojen kanssa. Säännöllisen sidosryhmäyhteistyön lisäksi eri tahojen asiantuntijoita kuullaan tarvittaessa niitä koskevissa asioissa, kuten ohjeistuksen ja omavalvonnan kehittämisessä sekä mm. valvonnan strategisia linjauksia päivitettäessä.

8 ELINTARVIKEVALVONTAKETJUN TOIMINTAPERIAATTEET

Luvussa 8 on kuvattu valvonnalle yhteiset ns. horisontaaliset tavoitteet, joihin kaikkien sektorien valvonta perustuu ja jotka ovat yhteisiä kaikille valvontasektoreille.

Laadunhallinnalla varmistetaan osaltaan, että elintarvikeketjun toimijat saavat yhtenäistä ja tasapuolista kohtelua koko maassa. Sen avulla parannetaan myös valvonnan vaikuttavuutta, tuloksellisuutta ja tehokkuutta.

Dokumentoidut menettelyt muodostavat toimivaltaisen viranomaisen laatujärjestelmän rungon. Lisäksi valvonta-asetuksen sisältö edellyttää valvontatoiminnassa noudatettavan jatkuvan parantamisen sykliä (PDCA = plan, do, check, act), mikä on kaiken laadunhallinnan perusajatus.

Jatkuvan parantamisen sykli toteutuu elintarvikeketjun valvontajärjestelmässä valvonnan monivuotisen suunnittelun, ohjauksen, valvonnan hallitun toimeenpanon, valvonnan arvioinnin (tarkastukset, ohjaus- ja arviointikäynnit, auditoinnit), raportoinnin, johdon katselmusten, korjaavien toimenpiteiden ja valvontasuunnitelman päivittämisprosessin avulla. Prosessin tavoitteena on valvonnan vaikuttavuuden parantaminen.

Toiminnan laadunhallintaan sisältyy prosessimainen ja asiakaslähtöinen ajattelu, akkreditoitu laboratoriotoiminta, toimintajärjestelmän kehittäminen ja toiminnan arvioinnit sisäisen tarkastuksen, CAF-itsearviointin sekä sisäisten ja ulkoisten auditointien ja tarkastusten avulla.

8.1 Valvonnan suunnittelu ja ohjaus

8.1.1 Valvonnan suunnittelun yleiset periaatteet

Valvonta kohdennetaan riskiperusteisesti

Elintarvikeketjun valvonta on suunnitelmallista. Valvonnan suunnittelu on kuvattu yksityiskohtaisesti toimintakokonaisuuksittain ja valvontasektoreittain luvuissa 10, 11 ja 12. Valvonnan suunnittelu on ohjeistettu paikallis- ja aluehallinnon osalta.

Elintarvikeketjun valvonta on riskiperusteista eli valvontaa kohdennetaan toimintaan ja toimijoihin liittyvien riskien perusteella. Tarkastustiheys ja tarkastusten sisältö yksittäisten valvontakohteiden osalta riippuu arvioidusta riskistä, mikä puolestaan on riippuvainen harjoitetun toiminnan laajuudesta, luonteesta ja laadusta. Määrittääkseen valvontakohteen toiminnan laajuutta, luonnetta ja laatua toimivaltaisen viran-

omaisen on arvioitava valvontakohdetta, siellä harjoitettavaa toimintaa, omavalvontaa sekä tuotantomääriä. Valvontaa kohdennetaan myös ottaen huomioon toimijoiden omavalvonnan luotettavuudesta saadut tiedot, aikaisempien tarkastusten tulokset sekä toimijoiden aikaisempi seuraamushistoria, ts. se, miten hyvin toimijat ovat aikaisemmin noudattaneet lainsäädäntöä.

Kasvintuotannon edellytysten ja kasvinterveyden osalta valvonnan riskiperusteisuus ja valvonnan tiheys on määritelty lainsäädännössä ja ohjeistettu erillisin ohjein sekä sitä on kuvattu ao. sektoreiden valvontasuunnitelmissa. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan osalta riskiperusteisuus ja valvonnan tiheys on määritelty lainsäädännössä tai Ruokaviraston keskitetysti laatimissa seurantaohjelmissa. Elintarvikevalvonnan osalta riskiperusteisuus on ohjeistettu Ruokaviraston ohjeissa. Valvontaviranomaiset laativat omat valvontasuunnitelmansa Ruokaviraston ohjeistukset huomioiden.

Riskiperusteisuuden toteutumista arvioidaan auditoinneilla, arviointi- ja ohjauskäynteillä sekä VASU-raportoinnissa. AVIt arvioivat alueensa kuntien osalta elintarvikevalvonnan valvontasuunnitelmien toteutumista myös riskiperusteisuuden näkökulmasta.

Tullin tekemä riskiperusteisuuden arviointi keskittyy muiden kuin eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvontaan. Riskiperusteisuusarvioiden avulla pyritään kohdentamaan elintarvikevalvonnan resurssit niin, että sillä on mahdollisimman suuri vaikutavuus tuontielintarvikkeiden turvallisuuden ja määräystenmukaisuuden varmistamisessa. Elintarvikevalvonnan suuntaamisessa eri kohteisiin tai osa-alueisiin painotetaan riskiperusteisuutta valvontaa koskevien säädösten tarkoittamalla tavalla. Näytteenoton ja tutkimusten kohdentamisessa otetaan huomioon toimijoiden ja tuotteiden aikaisempi valvontahistoria ja hyödynnetään EU:sta, sen jäsenmaista ja muualta saatua ja saatavaa tuotteiden turvallisuuteen, laatuun ja riskeihin liittyvää tietoa. Valvonnassa huomioidaan erityisesti terveydelle aiheutuvat välittömät, lyhytaikaiset ja myös pitkäaikaisen käytön seurauksena ilmenevät haittavaikutukset ja käyttäjien riskiryhmät (lapset, raskaana olevat, allergikot, pitkäaikaissairaat, vanhukset).

Valvonta on kattavaa

Elintarvikevalvonta, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta sekä kasvintuotannon edellytysten ja kasvinterveyden valvonta on Suomessa keskitetty pääasiassa yhden ministeriön ja yhden keskusviranomaisen alaisuuteen, mikä osaltaan edistää valvonnan yhtenäisyyttä. Lainsäädännössä ja toimialan valvontastrategioissa on asetettu tavoitteet koko pelloilta pöytään -ketjun kattavalle valvonnalle keskus-, alue- ja paikallishallinnossa. Koko valvontaketjussa valvonnan aukottomuutta varmistetaan mm. koordinaatio- ja yhteistyöryhmien ja -kokousten keinoin (ks. luku 7).

Valvonnan kattavuutta seurataan kaikkien valvontasektoreiden osalta VASU-raporteissa. Kuntien suorittaman elintarvikevalvonnan osalta valvontasuunnitelmien kattavuutta arvioidaan myös AVI:n suorittamassa kuntien valvontasuunnitelmien arvioinnissa.

Valvonta on yllätyksellistä

Elintarvikeketjun valvonta suoritetaan ennalta ilmoittamatta. Suomessa tarkastuksia ei ole ryhmitelty erikseen tarkastuksiin ja toiminnan tarkastuksiin, joista valvonta-asetuksen mukaisesti voidaan ilmoittaa ennakolta. Osa tarkastuksista sisältää kuitenkin elementtejä, jotka ovat luonteeltaan toiminnan tarkastamista (esim. omavalvonnan tarkastukset) ja silloin ennalta ilmoittaminen voi olla tarkoituksenmukaista. Erityisistä syistä myös tarkastuksista voidaan ilmoittaa ennakolta. Tällöin kuitenkin varmistetaan, että ilmoittaminen ei vaaranna tarkastuksen toteuttamista. Ilmoittamisen menettelystä päätetään arvioimalla mm. sitä, onko kohteen edustajan läsnäolo välttämätöntä tarkastustilanteessa tai pitääkö näytteenotto kohdistaa johonkin tiettyyn tuotantovaiheeseen. Pitkien välimatkojen vuoksi erityisesti maatilojen valvonnan osalta ennalta ilmoittamattomat tarkastukset laskevat valvonnan tehokkuutta (paljon turhia käyntejä, kun toimijaa ei tavoiteta) ja vähentävät valvonnan suoritteita, sillä alkutuotannossa on paljon sivutoimisia elinkeinonharjoittajia. Näytteenotoista, joita on moninkertainen määrä toiminnan tarkastuksiin verrattuna, ei ilmoiteta etukäteen.

Täydentävien ehtojen valvonnassa ennakkoilmoituksen saa EU-lainsäädännön mukaisesti tehdä eläintilalle enimmillään 48 tuntia ennen varsinaista tilakäyntiä. Tällöinkin tarkastuksen tavoite ei saa vaarantua. Jos täydentäviä ehtoja koskeviin säädöksiin ja standardeihin sovellettavassa lainsäädännössä edellytetään, ettei paikalla tehtävistä tarkastuksista ilmoiteta etukäteen, kyseisiä sääntöjä on sovellettava myös täydentävien ehtojen paikalla tehtäviin tarkastuksiin. Jos ennalta ilmoittamiseen joudutaan turvautumaan, on noudatettava mahdollisimman lyhyttä ennakkoilmoittamisaikaa. Pitkien etäisyyksien takia olisi kuitenkin hyvä varmistaa etukäteen, että tilalla ollaan paikalla silloin, kun valvontakäynti on tarkoitus tehdä.

Valvontasektorikohtaiset menettelytavat on kirjattu pääosin sektorikohtaisiin ohjeisiin.

Valvonta on riippumatonta, puolueetonta ja avointa

Suomen kansalliseen lainsäädäntöön sisältyy lukuisia hallintotoiminnan puolueettomuutta ja tasapuolisen kohtelun vaatimusta koskevia säännöksiä. Asiaa koskevat keskeiset säädökset ovat:

- perustuslaki [731/1999](#) (2 §);
- hallintolaki [434/2003](#) (6 ja 7 §);
- kielilaki [423/2003](#);
- laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta [621/1999](#); sekä
- valtion virkamieslaki [750/1994](#).

Erityisen tärkeitä puolueettomuuden ja tasapuolisen kohtelun vaatimukset ovat valvontatoiminnassa, joka perustuu pääasiallisesti julkisen vallan käyttöön. Käyttäessään julkista valtaa viranomaiset asettavat yksityisille velvollisuuksia ja rajoituksia, joita nämä ilman yksipuolista hallintopäätöstä tai hallinnollista määräystä eivät joutuisi noudattamaan. Myös päättäessään yksityisten oikeuksista ja eduista viranomainen käyttää julkista valtaa esimerkiksi harkitessaan myönteisen päätöksen edellytyksiä, edun määrää tai lupapäätöksen laajuutta.

VM on antanut ohjeita virkamiehen velvollisuuksista tarkemmin julkaisussa ”[Arvot arjessa, virkamiehen etiikka](#)”.

Valvonnan luottamuksellisuudesta on säädetty laissa viranomaistoiminnan julkisuudesta. Lain tarkoituksena on saada aikaan avoimuutta ja hyvää tiedonhallintatapaa sekä antaa asiakkaille mahdollisuus valvoa, muodostaa vapaasti mielipiteensä ja vaikuttaa julkisen vallan käyttöön. Lain lähtökohta on, että viranomaisten asiakirjat ovat julkisia. Jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen julkisesta asiakirjasta ja myös oikeus käyttää ja levittää ko. asiakirjaa. Oikeus saada tietoa viranomaisten julkisista asiakirjoista on perusoikeus.

Oikeutta tiedonsaantiin voidaan rajoittaa vain laintasoisella säännöksellä. Tämä tarkoittaa sitä, että laissa on määriteltävä ne perusteet, joiden nojalla asiakirjaa voidaan pitää salassa pidettävänä (ei asetuksella tai viraston päätöksellä). Suuri osa salassapitoperusteista on lueteltu [julkisuuslaissa](#) (24 §).

Julkisuuslain mukaan viranomainen on julkisuuslain mukaisia päätöksiä tehdessään ja muutoinkin tehtäviään hoitaessaan velvollinen huolehtimaan siitä, että tiedonpyyntäjiä kohdellaan tasapuolisesti. Säännöksellä halutaan turvata tietojen tasapuolinen antaminen erityisesti silloin, kun kysymys on harkinnanvaraisesti julkisista asiakirjoista.

Valvonnan tuloksista tiedotetaan tulosten valmistuttua. Valvontaraportit julkaistaan pääosin internetissä ja niistä tiedotetaan aktiivisesti. Valvonnan avoimuutta ja luottamuksellisuutta käsitellään säännöllisesti valvonnan koulutuksissa. Elintarvikevalvonnan tietojen julkistaminen tapahtuu OIVA-järjestelmän mukaisesti.

Valvonta toteutetaan kuvattujen toimintatapojen mukaisesti

Elintarvikeketjun valvonta perustuu kirjallisiin prosessikuvauksiin ja toimintaohjeisiin, mikä osaltaan varmistaa valvonnan yhtenäisyyttä, puolueettomuutta ja laatua. Valvonnan suunnittelu ja toimeenpano on ohjeistettu valvontaohjelmien ja -suunnitelmien, malliasiakirjojen ja ohjeiden avulla. Ohjeistusta täydennetään valvonnan eri sektoreilla erillisten vuosisuunnitelmien mukaisesti. Ohjeistus on koottu Pikanttiin (Ruokaviraston ylläpitämä viranomaisten välinen ekstranet-järjestelmä) kaikkien viranomaisten luettavaksi.

Myös toimijoille laaditaan ohjeita ja tiedotteita. Tarvittaessa elintarvikeketjun viranomaiset voivat antaa myös tilannekohtaisia toimintaohjeita. Ruokaviraston toimijoille tarkoitetut ohjeet löytyvät Ruokaviraston internetsivulta.

Valvonnassa hyödynnetään tieteellistä tutkimusta ja riskinarviointia

Riskinarviointia toteutetaan siten, että yhteiskunnallinen päätöksenteko ja sen mukaiset toimenpiteet on suunnattu ja mitoitettu arvioidun riskin suuruuden mukaan ja mahdolliset uudet riskit on ennakoitu. Elintarvikeketjun viranomaiset osallistuvat Ruokaviraston johdolla aktiivisesti toimialoillaan käytävään riskeihin liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun. Kuluttajat, tuottajat ja elinkeino saavat objektiivista, luotettavaa ja ajantasaista tietoa toimintaansa kohdistuvista riskeistä.

Riskinarvioinnissa arvioidaan vaaran luonne, leviämistavat, tartuntatiet sekä sen aiheuttamat mahdolliset seuraukset ja niiden todennäköisyydet. [Tieteellinen riskinarviointi](#) elintarvikeketjun osalta on keskitetty Ruokavirastoon, joka tuottaa viraston toimialalla tieteellisiä riskinarviointoja eläintautien ja kasvintuhoojien sekä elintarvikkeiden turvallisuus- ja talousvaikutusten arvioimiseksi kansainvälistä ja kotimaista käyttöä varten. Samalla vastataan toimintaympäristön muutoksiin ennakoimalla.

Riskinarvioinnin tehtävänä on omalta osaltaan tukea viranomaisia riskinhallintapäätösten tekemisessä. Riskinhallinnassa arvioidaan ja sovelletaan keinoja, joilla riskejä vähennetään ja valvontaa suunnataan. Tieteellisen riskinarvioinnin tulee olla riskinhallinnasta riippumatonta. Riskinarvioinnissa on keskeistä eri tahojen yhteistyö. Ruokavirasto toimii tiiviissä yhteistyössä muiden kansallisten ja kansainvälisten tutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa. [Tieteellinen tutkimustyö](#) kulkee rinnakkain Ruokaviraston valvonta- ja riskinarviointitarpeiden kehityksen kanssa sekä tukee viraston vertailulaboratoriotoimintaa ja siihen liittyvää menetelmäkehitystä.

8.1.2 Valvonnan maksullisuus

Valvonnasta peritään valtion maksuperustelain ([150/1992](#)) mukaiset maksut.

- Ruokaviraston suoritteiden maksullisuudesta ja julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista on säädetty MMM:n asetuksella ([1146/2018](#)). Lisäksi EU:n valvonta-asetuksessa säädetään eräistä elintarvike- ja rehuvalvonnan maksuista.
- Valvira perii maksuja hyväksymispäätöksistä ja luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmään hyväksymisestä sekä vuotuista valvontamaksua alkoholilain mukaisesta valvonnasta STM:n maksuista antaman asetuksen ([1318/2013](#)) mukaisesti.
- Tullin kantamat valvontamaksut on määritelty maksuperustelain perusteella annetussa valtiovarainministeriön asetuksessa ([1194/2010](#)).
- Aluehallintoviraston (AVI) [maksuista](#) säädetään valtioneuvoston asetuksella [1244/2018](#).
- ELYjen maksuista säädetään valtioneuvoston asetuksella [1372/2018](#).

Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys

Kasvintuotannon edellytysten osalta tuotannon ja toiminnan tarkastaminen on pääosin maksullista. Markkinavalvonta ja karanteenikasvintuhoojien kartoitukset ovat kuitenkin maksuttomia.

Eläinten terveys ja hyvinvointi

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta on toimijalle pääsääntöisesti maksutonta. Toimijalta peritään kuitenkin maksu esimerkiksi sisämarkkinatuojaksi tai viejäksi rekisteröidyttyäessä. Lisäksi eläimen tai tavaran omistajan tai haltijan on maksettava kunnaneläinlääkärin maksullisista suoritteista annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen [1044/2017](#) mukaisesti tarkastuksesta tai toimenpiteestä valtiolle, kun tarkastus tai toimenpide aiheutuu eläimen tai tavaran tuonnista, viennistä, kulje-

tuksesta tai eläinten vapaaehtoisista ja eräissä tapauksissa myös pakollisista terveysvalvontaohjelmista. Lisäksi eräät eläinten kuljetuskuntoisuuden tarkastukset ja rokotteiden erävapautukseen liittyvä sertifiointi ovat maksullisia.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan maksullisuus on kuvattu tarkemmin EHO:n luvussa 6. AVlen perimät maksut on säädetty AVlen maksuasetuksessa ([1244/2018](#)).

Elintarviketurvallisuus

Elintarvikevalvonta on toimijalle maksullista. Kunnan valvonnasta perittävistä maksuista on säädetty elintarvikelaissa siten, että riskiperusteisesti laaditun valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista, näytteenotosta ja tutkimuksista on perittävä kunnan hyväksymän taksan mukainen maksu. Lisäksi toimijoilta peritään maksutaksan mukainen maksu elintarvikehuoneiston ja sen omavalvontasuunnitelman hyväksymisestä sekä muista elintarvikelain (23/2006) 71 §:n mukaisista suoritteista. Suomen kuntaliitto on [ohjeistanut](#) kuntia taksojen laatimisessa sekä taksojen ja suunnitelmien hyväksymismenettelyssä.

8.1.3 Valmius- ja varosuunnitelmat

Strategia ja lainsäädäntö

Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen strategia (YTS) määrittelee yhteiskunnan elintärkeät toiminnot ja eri hallinnonalojen vastuut niiden turvaamiseksi sekä muodostaa varautumisen ja kriisijohtamisen perustan yhteiskunnan kaikille toimijoille.

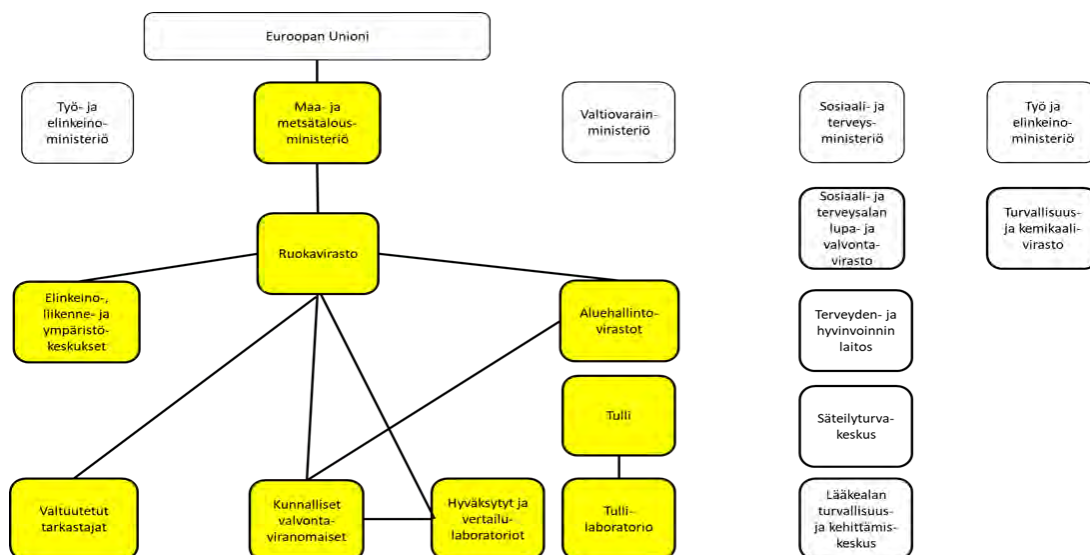
Strategian mukaiset elintarvikeketjun tehtävät liittyvät elintarvikehuollon alkutuotannon sekä terveellisen elinympäristön ja turvallisten elintarvikkeiden varmistamiseen. Keinoina ovat elintarviketuotantoa uhkaavien kasvitautien ja -tuhoojien, eläintautien ja eläimistä ihmisiin leviävien tautien (zoonoosien) ennaltaehkäisy ja torjunta ja kasvi- ja eläintauteja koskevien seuranta- ja valvontajärjestelmien ylläpito ja elintarvikkeiden mikrobiologisiin ja kemiallisiin terveysvaaroihin liittyvien riskien hallinta. Elintarviketurvallisuutta varmistavia järjestelmiä kehitetään ja ylläpidetään viranomaisten ja elinkeinon yhteistyönä.

YTS:ää täydentävät eri hallinnonalojen valmistelemat muut varautumisen ja häiriötilanteiden hallintaan liittyvät strategiat ja ohjausasiakirjat, kuten elintarvikeketjun eläin- ja kasvitauteja koskevat valmiussuunnitelmat ja elintarviketurvallisuutta varmistavat ohjeet. Valtakunnallisten valmiussuunnitelmien laatimisesta säädetään EU-lainsäädännössä. Kansallinen lainsäädäntö täsmentää eri elintarvikeketjun viranomaisten velvoitteita varautumisessa.

Organisointi

Häiriötilanteita voi esiintyä sekä normaalioloissa että poikkeusoloissa. Normaalioloissa esiintyvät häiriötilanteet hallitaan viranomaisten tavanomaisin toimivaltuuksin tai voimavaroin. Normaalioloissa rakennettavat järjestelmät ja varautumistoimenpiteet luovat perustan toiminnalle poikkeusoloissa. Vastaavasti poikkeusolojen va-

Elintarvikeketjun valvonta toimii poikkeustilanteissa normaalin valvontaorganisaation mukaan, mutta yhteistyö muiden viranomaisten kanssa tiivistyy. Kukin ministeriö ja virasto ohjaa alaisia viranomaisia omien ohjeistusten mukaisesti. Yrityksiin ja toimijoihin voidaan vaikuttaa ao. valvontaviranomaisen määräyksillä ja ohjauksella.

Valmiussuunnitelma ja valmiusharjoitukset

Elintarvikeketjun valtakunnallisesta valmius- ja varautumistoiminnasta Ruokaviraston valmiussuunnitelmassa kuvataan yleisellä tasolla toiminnan perustana oleva lainsäädäntö, organisaatio erityistilanteissa ja koordinaatiovastuut (myös yhteistyöverkostossa) sekä kuvataan hälytysjärjestelmät ja kriisiviestinnän periaatteet. Suunnitelmassa on kuvattu myös tietoturvallisuutta ja tietotekniikkaa sekä henkilö- ja toimitilaturvallisuutta koskevat vaatimukset Ruokavirastossa. Lisäksi valmiussuunnitelmassa on eritelty elintarviketurvallisuuden, eläinten hyvinvoinnin, kasvinterveyden ja laboratorion käytännön tehtävien toteutus, prosessit, vastuuhenkilöt sekä taloudelliset, materiaaliset ja henkilöresurssit.

Valmiuden ylläpitämiseksi järjestetään koulutusta ja käytännön valmiusharjoituksia vuosittain sekä valtakunnallisella että alueellisella tasolla. Lisäksi osallistutaan sidosryhmien järjestämiin valmiusharjoituksiin. Harjoitusten ja todellisten kriisitapausten sujumista analysoidaan valmiuden kehittämiseksi. Uusien valmius- ja varosuunnitelmien tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Valmiussuunnitelman laatimista ja päivittämistä sekä valmiusjärjestelyjen kehittämistä varten on horisontaalinen yhteistyöryhmä, jonka koordinointi tapahtuu Ruokavirastosta käsin. Tietoturvallisuuden yhteistyöryhmä varmistaa toiminnan jatkuvuuden kannalta kriittisten toimintojen ja järjestelmien toimintaa.

Elintarvikeketjun valmiussuunnitelmat ja -menettelyt

Valmiussuunnitelmaan liittyy kiinteästi elintarvikeketjun eri sektoreita koskevat valmius- ja varosuunnitelmat.

Eläinlääkärin tarkastuksessa tai laboratoriotutkimuksessa syntyvien **vakavien eläintautiepäilyjen** varalta on Ruokavirastossa laadittu toimintaohjeet kansallisiksi valmiussuunnitelmiksi. Valmiussuunnitelmat on laadittu ensisijaisesti niiden vastustettavien, helposti leviävien eläintautien varalle, jotka todennäköisimmin uhkaavat Suomen eläinten terveyttä ja joiden leviäminen Suomen eläinpopulaatioon aiheuttaisi suurimmat tappiot eläintuotannolle.

Aluehallintovirasto laatii kansallisia toimintaohjeita täydentävän alueellisen valmiussuunnitelman, joka sisältää yksityiskohtaiset toimintaohjeet helposti leviävien eläintautien tautitapausten varalta läänineläinlääkärin toimialueella.

Valmiussuunnitelmien ajantasaisuus varmistetaan vuosittain. Säännöllisillä valmiusharjoituksilla varmistetaan suunnitelmien toiminta käytännössä.

Kasvinterveyden painopisteenä on karanteenikasvintuhoojien leviämisen ehkäisy ja torjunta. Uuden kasvinterveysasetuksen mukaan kaikille EU:n prioriteettikasvintuhoojille on laadittava kansalliset valmiussuunnitelmat. Tällä hetkellä EU:n prioriteettituhoojista vain mäntyankeroisen varalle on valmiussuunnitelma, joka on kuitenkin päivitettävä EU:n kasvinterveysasetuksen vaatimuksien mukaiseksi. Lisäksi on varosuunnitelmat tulipoltteen ja perunan rengasmädän varalle, tomaatintuotannon valmiussuunnitelma karanteenikasvintuhoojan löytymisen varalle sekä rehujen varosuunnitelma. Muuntogeenisiä kylvösiemeniä koskevien rikkomustapausten varalta on myös olemassa varosuunnitelma.

Ruokaviraston laboratorio vastaa karanteenikasvintuhoojien määrittämiseen ja tunnistamiseen liittyvästä laboratorioanalytiikasta ja laboratoriovalmiuksista.

Elintarviketurvallisuuden keskeinen tehtävä on mikrobiologisten ja kemiallisten elintarviketurvallisuusriskien tunnistaminen, ennaltaehkäisy ja hallinta. Näitä ovat ruokamyrkytykset ja epidemiat sekä muut elintarvikevälikkeiset vaaratilanteet. Terveysvaaran tai sen uhkan voi aiheuttaa myös kemikaali- tai ympäristöonnettomuus tai ra-

dioaktiivinen säteily. Lisäksi elintarvikeketjun rikollisuus aiheuttaa kasvavaa turvallisuushkaa. Näihin vaara- ja uhkatilanteisiin toimimiseen on toiminta- ja yhteistyösuunnitelmat. Ympäristöterveyden erityistilanteisiin varautumiseen on ympäristöterveydenhuollon työntekijöille ja yhteistyötahoille hallinnonalojen yhteistyössä tehty opas.

Toimivat tietojärjestelmät ja menettelyt ovat tärkeä osa varautumisessa. Terveydelle haitallisia tai mahdollisesti haitallisia elintarvikkeita, rehuja tai kontaktimateriaaleja koskevien tapausten järjestelmällinen hoitaminen tapahtuu EU:n iRASFF- järjestelmässä, jos tapauksella on kytkös Suomen ulkopuolelle. Määräystenvastaisten elintarvikkeiden Suomen sisällä tapahtuvaan käsittelyyn on takaisinvetomenettely, jonka välityksellä tiedon kulku varmistetaan toimijoiden ja viranomaisten välillä.

Yhteistyö ja tiedonvaihto EU:n jäsenvaltioiden välillä, kun kyseessä on useampaa kuin yhtä jäsenvaltiota koskeva säännösten noudattamatta jättäminen, tapahtuu EU:n AAC-järjestelmässä.

8.1.4 Ilmoitus- ja hälytysjärjestelmät

RASFF-järjestelmä

Ruokavirasto toimii elintarvikkeita ja rehuja koskevan nopean RASFF-hälytysjärjestelmän (Rapid Alert System for Food and Feed) virallisena kansallisena yhteystahona. Järjestelmässä ovat mukana EU:n jäsenvaltiot, komissio ja EFSA. Sen avulla jäsenvaltioille voidaan tiedottaa nopeasti elintarvikkeista tai rehuista ihmisten terveydelle aiheutuvista välittömistä tai välillisistä vaaroista.

RASFF-järjestelmän yhteystahona Ruokavirasto välittää tiedon komission julkaisemista ilmoituksista muille viranomaisille ja tarvittaessa eri yhteystahoille, sekä selvittää, onko kyseisiä elintarvikkeita tai rehuja tuotu Suomeen. Ruokavirasto tekee myös tarvittaessa Suomen RASFF-ilmoitukset ja lähettää ne komissiolle. Valvonnallisista toimenpiteistä vastaa kuitenkin aina ko. toimivaltainen viranomainen.

AAC – Administrative Assistance and Cooperation System

AAC-järjestelmä on tarkoitettu jäsenmaiden viranomaisten väliseen tiedonvaihtoon ja keskinäiseen avunantoon. Järjestelmää käytetään, kun halutaan ilmoittaa toiselle jäsenmaalle, tai -maille mahdollisesta elintarvikkeen määräystenvastaisuudesta joka ei ensisijaisesti aiheuta terveysvaaraa kuluttajille (terveysvaaran tapauksissa tulee käyttöön RASFF). AAC:tä käytetään myös pyydettyä toisesta jäsenmaasta valvonnallista tietoa, joka on tarpeen määräystenvastaiseksi todetun tai epäillyn asian selvittämiseksi. AAC-järjestelmän avulla voidaan välittää myös muuta valvonnassa kertynyttä tietoa muille jäsenmaille ja komissiolle. AAC:n on ilmoitettu siirtyvän osaksi RASFF-järjestelmää syksyllä 2019.

INFOSAN-järjestelmä

Ruokavirasto toimii Maailman terveysjärjestön WHO:n ylläpitämän INFOSAN-järjestelmän (International Food Safety Authorities Network) kansallisena yhteyspisteenä. Järjestelmässä valtiot ilmoittavat kahdenvälisesti elintarvikkeita koskevista vaaroista

WHO:n sihteeristön välityksellä. EU:n jäsenvaltiot saavat INFOSAN-ilmoitukset RASFF-järjestelmän kautta.

Eläintaudit

MMM:n asetuksessa ([1010/2013](#)) määrätään siitä, miten vastustettavista ja muista eläintaukeista on ilmoitettava Ruokavirastolle. Päätös sisältää myös määräykset siitä, miten tietyistä zoonooseista, ts. eläimistä ihmisiin tarttuvista taudeista, ilmoitetaan muille terveysviranomaisille. Ruokavirasto ilmoittaa edelleen tarvittavat tiedot MMM:lle, joka välittää informaation edelleen komissiolle (ADNS-järjestelmä) sekä EU:n ulkopuolisiin maihin. Ruokavirasto toimii OIE:n eläintautien ilmoittamisen kansallisena yhteyspisteenä ja tekee tarvittaessa ilmoituksen OIE:lle (WAHIS-järjestelmä).

EU-lannoitteista annetut kiellot

[Lannoitevalmistelain](#) (33 §) mukaan Ruokaviraston on välittömästi ilmoitettava EU-lannoitteita koskevista kielloista MMM:lle. Ministeriö harkitsee asian vakavuuden ja toimii lannoiteasetuksen velvoittamana harkintansa mukaan.

Lannoiteasetuksen (EY) N:o [2003/2003](#) mukaan jäsenvaltio voi kieltää väliaikaisesti EU-lannoitteen markkinoille saattamisen, jos on perusteltua aihetta epäillä sen olevan vaaraksi ihmisten, eläinten tai kasvien terveydelle tai ympäristölle. Kiellosta ja sen perusteluista on välittömästi ilmoitettava muille jäsenvaltioille sekä tiedoksi komissiolle. Komissio käsittelee ilmoituksen asetuksen mukaisesti ns. komiteamenettelyä.

RAPEX

RAPEX eli Rapid Alert system for Non-Food Products on vakavan riskin aiheuttavien tuotteiden tiedoista ja markkinavalvontatoimenpiteistä komissiolle ilmoitettava järjestelmä (Komission asetus [\(EU\) 2019/417](#)), jonka virallisena RAPEX-verkoston yhteyspisteenä toimii Tukes. Ruokavirasto on mukana verkostossa vastuualueenaan lannoitteet ja lannoitevalmisteet.

Kasvinterveysjärjestelmän mukaiset ilmoitukset

Ruokavirasto ilmoittaa (notifioi) komissiolle tuotannossa, markkinoinnissa ja maahantuonnissa löydetyistä karanteenikasvintuhoojista sekä markkinoinnin ja maahantuonnin teknisistä puutteista [Europhyt](#)-järjestelmän kautta. Markkinointia ja tuontia koskevat ilmoitukset (notifikaatiot) lähetetään myös tavaralähetysten lähettäjään kasvinsuojeluviranomaisille.

Kasvisten kaupanormien valvontajärjestelmän mukaiset ilmoitukset

Ruokavirasto tekee kasvisten kaupanormien valvonnassa ilmoitukset (notifikaatiot) komissiolle ja muille jäsenvaltioille AWAI-järjestelmän (Agriculture Web Applications Interface) kautta silloin, kun vaatimustenvastaisia tuote-eriä havaitaan.

Luomutuotteissa havaittujen vaatimustenvastaisuuksien ilmoittaminen

Sellaisista luomusäännösten rikkomuksista tai vaatimustenvastaisuuksista, jotka vaikuttavat tuotteen luomustatukseen, tiedotetaan välittömästi asianomaisille tarkastuslaitoksille, viranomaisille, jäsenvaltioille ja/tai komissiolle. Tiedottamisen taso riippuu rikkomus- ja sääntöjenvastaisuustapauksen vakavuudesta ja laajuudesta. Ilmoitusten laadinnassa ja tietojenvaihdossa käytetään sovittuja tietojärjestelmiä ja/tai menettelyjä. Tietojenvaihto tarkastuksen tuloksista voidaan tehdä myös jäsenvaltion omasta aloitteesta ja vapaamuotoisesti laadittuna.

Eurooppalaisten luomutarkastuslaitosten verkostolla (EOCC, European Organic Certifiers Council) on oma nopea hälytysjärjestelmänsä (RASO, Rapid Alert System Organic), jolla tarkastuslaitokset ilmoittavat lähinnä havaitsemistaan torjunta-ainejäämistä luomutuote-erissä toisille tarkastuslaitoksille. Ilmoitukset tehdään sähköpostitse kunkin tarkastuslaitoksen yhteyshenkilölle. Suomen yhteystaho järjestelmässä on Ruokavirasto.

Kun havaitaan vaatimustenvastaisuuksia sellaisen toisessa jäsenvaltiossa toimivan toimijan tuotteessa, jonka viimeisimmästä tuotanto- tai valmistustoimenpiteen valvonnasta vastaa kyseisessä jäsenvaltiossa toimiva tarkastuslaitos tai -viranomainen, havainnosta ilmoitetaan komission laatimilla määrämuotoisilla lomakkeilla. Ilmoitukset tehdään OFIS (Organic Framing Information System) -tietojärjestelmän kautta. Suomen yhteystahot ovat MMM sekä valvontaa suorittavat viranomaiset.

8.2 Valvonnan toimeenpano

8.2.1 Valvonnan toimeenpanon yleiset periaatteet

Viranomaisten toimivalta perustuu lakiin

Julkisen vallan käytöstä on säädetty [perustuslaissa](#). Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Tämä tarkoittaa paitsi sitä, että oikeutta käyttää julkista valtaa ei voida antaa viranomaiselle lakia alemmanasteisessa säädöksessä, myös sitä, että viranomaisilla ei voi olla sellaista julkisen vallan käyttämistä tarkoittavaa toimivaltaa, jolla ei olisi nimenomaista tukea oikeusjärjestyksessä. EU-lainsäädäntö on osa oikeusjärjestystämme, joten toimivalta voi tulla myös suoraan EU-lainsäädännöstä.

Julkisen vallan käytön piiriin luetaan sellaiset norminanto-, lainkäyttö- ja hallintopäätökset, jotka tehdään yksipuolisesti ja joiden vaikutus ulottuu yksityisiin oikeussubjekteihin. Toisena keskeisenä julkisen vallan käytön muotona voidaan pitää välitöntä voimakeinojen käyttämistä ulkopuolisiin nähden. Julkisen vallan käytön ydinalueeseen kuuluu esimerkiksi viranomaisen oikeus määrätä ulkopuolisille virallisia seuraamuksia. Julkisen vallan käyttöä on myös tarkastusten tekeminen.

Viranomaisella ei ole pelkän viranomaisasemansa perusteella yleistä toimivaltaa tarkastusten tekemiseen tai kieltojen ja määräysten antamiseen. Lainsäädännöstä tulee löytyä nimenomainen toimivalta kaikkiin toimenpiteisiin.

Taulukko 8.2.1. Viranomaisten toimivalta kansallisen lainsäädännön mukaan sekä säännökset, joiden perusteella viranomaisella on oikeus tehdä tarkastuksia toimijan tiloissa mukaan lukien kirjanpidon tarkastaminen.

Sektori	Lainsäädäntö	Toimivalta-pykälä
Siemenkaupan valvonta	Siemenlaki (600/2019)	26-27 §
Hukkakauravalvonta	Laki hukkakauran torjunnasta (185/2002)	13-14 §
Lannoitevalmistajien valvonta	Lannoitevalmistelaki (539/2006)	24-25 §
Kasvinsuojeluainevälvo	Laki kasvinsuojeluaineista (1563/2011)	30 §
Kasvinterveyden ja taimiaineiston valvonta	HE kasvinterveyslaiksi 11/2019 Taimiaineistolaki (1205/1994) Laki metsänviljelyaineiston kaupasta (241/2002)	16 § 8 § 18-19 §
Rehuvalvonta	Rehulaki (86/2008)	34 §
Kasvien kauppanormien valvonta	Laki maataloustuotteiden markkinajärjestelystä (999/2012) (sisältäen 1194/2013 muutokset)	58 a §, 58 d §, 58 e §
Täydentävien ehtojen valvonta	Laki maatalouden tukien toimeenpanosta (192/2013)	8-9 §
Eläinten tarttuvat taudit	Eläintautilaki (441/2013)	12a §
Eläinten lääkintä	Laki eläinten lääkitsemisestä (387/2014)	35 §
Eläinten merkintä ja rekisteröinti	Laki eläintunnistujärjestelmästä (238/2010)	24-25 §
Tuonti ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus	Laki eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta (x/2019) voimaan 14.12.2019	33, 35, 36 §
Eläinten hyvinvointi	Eläinsuojelulaki (247/1996) Laki eläinten kuljetuksesta (1429/2006)	39 §, 48 § 28-30 §
Elintarvikevalvonta	Elintarvikelaki (23/2006)	49-51 §
Luonnonmukaisen tuotannon valvonta	Laki maatalouden tukien toimeenpanosta (192/2013)	8-9 §
Muuntogeenisten tuotantopainosten ja elintarvikkeiden valvonta	Geenitekniikkalaki (377/1995) (Lisäksi elintarvikelaki, rehulaki, siemenlaki, laki metsänviljelyaineiston kaupasta)	27-28 §

Valvonnasta laaditaan valvontakertomus ja/tai -päätös

Elintarvikevalvonnan, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan sekä kasvintuotannon edellytysten ja kasvinterveyden valvonnan periaatteisiin kuuluu, että kaikesta suoritetusta valvonnasta laaditaan tarkastuskertomus tai -raportti, joka toimitetaan toimijalle joko välittömästi tarkastuskäynnin yhteydessä tai myöhemmin.

Tarvittaessa toimivaltainen viranomainen tekee valvontaan liittyviä hallintopäätöksiä. Hallintopäätöksen keskeinen sisältö ja niihin liittyvät menettelytavat on määritelty hallintolaissa.

Substanssilainsäädännön lisäksi valvontaviranomaisten tulee hallita myös hallintomenettelyä koskevat lainsäädännön vaatimukset. Tätä ammattitaidon osa-aluetta vahvistetaan koulutuksissa ja ohjeistuksissa.

Valvonnan perusteella annetaan seuraamus aina, kun siihen on aihetta

Valvontaan kuuluvan toimijan toiminnassa sekä itse havaittujen että viranomaisten havaitsemien puutteiden korjaaminen on toimijan vastuulla. Valvonnan yhtenäisyyden ja vaikuttavuuden varmistamiseksi toimivaltaiset viranomaiset puuttuvat havaittuihin epäkohtiin välittömästi.

Seuraamusten tarkoituksenmukaista käyttöä tuetaan koulutuksella ja ohjeistuksella. Annettuaan toimijalle korjauskehotuksen tai käytettyään pakkokeinoja ao. viranomainen varmistaa, että toimija ryhtyy korjaamaan toimintaansa säädösten mukaiseksi.

Seuraamusten asianmukainen käyttö varmistetaan raportoinnilla, arvioinneilla ja auditoinneilla. Tietojärjestelmien avulla voidaan jatkossa seurata pakkokeinojen käyttöä ja puutteiden korjaamista toimijatasolla, esim. onko viranomainen tehnyt uusintatarkastuksen puutteiden poistumisen toteamiseksi.

8.2.2 Laboratoriotoiminta

8.2.2.1 Laboratoriotoiminnan järjestäminen toimintakokonaisuuksittain

Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys

Lähes kaikilla valvontasektoreilla laboratoriossa suoritettava näytteiden analysointi on kiinteä osa tarkastusprosessia. Laboratorioanalyysia tarvitaan mm. tuotteiden vaatimustenmukaisuuden varmistamiseen tai vaarallisten kasvintuhoojien tunnistamiseen. Kasvintuotannon valvonnoissa laboratorioanalyysia tekevät Ruokaviraston laboratoriot (siementarkastus, lannoitevalvonta, rehuvalvonta, kasvinsuojeluaineet, kasvinterveys, muuntogeeniset rehut), hyväksytyt laboratoriot (lannoitevalvonta, rehuvalvonta) ja Tullilaboratorio (muuntogeeniset siemenet). Kasvinterveydessä tunnistusnäytteitä lähetetään myös ulkomaisiin yhteistyölaboratorioihin, joilla tiedetään olevan erikoisosaamista kasvintuhoojien osalta.

Eläinten terveys ja hyvinvointi

Valvontaan liittyvät laboratoriotutkimukset tehdään eläintautien ja rehuanalyysien osalta pääosin Ruokaviraston tutkimus- ja laboratorio-osastolla, eräiltä osin myös hyväksytyissä kunnallisissa laboratorioissa (salmonellatutkimukset).

Elintarviketurvallisuus

Elintarvikevalvonnassa suuri osa viranomais- ja omavalvontanäytteiden perusanalyysistä tehdään paikallisissa hyväksytyissä laboratorioissa. Vaativaa analytiikkaa edellyttäviä tutkimuksia tekevät mm. Ruokaviraston laboratoriot ja Tullilaboratorio.

8.2.2.2 Kansalliset vertailulaboratoriot

MMM ja STM nimeävät toimialoillaan kansalliset vertailulaboratoriot ja määräävät niiden tehtävät. Kansallisia vertailulaboratorioita koskevista vaatimuksista ja näiden

laboratorioiden tehtävistä säädetään valvonta-asetuksen 101 artiklassa sekä eläin- tautikohtaisissa EU-direktiiveissä.

Kansallisena vertailulaboratoriona (NRL) toimii useimmilla tehtäväalueilla Ruokavirasto. Muita kansallisia vertailulaboratorioita toimialalla ovat Tullilaboratorio ja THL:n Kuopion toimipaikka. Luettelo nimetyistä kansallisista vertailulaboratorioista ja niiden vastuualueista on löydettävissä Ruokaviraston [internet-sivuilta](#).

8.2.2.3 Hyväksytyt laboratoriot

Eri valvontasektoreiden virallisen valvonnan ja muiden virallisten toimien yhteydessä otettuja näytteitä voidaan tutkia kansallisissa vertailulaboratorioissa tai Ruokaviraston hyväksymissä laboratorioissa. Myös elintarvikealan ja rehualan toimijoiden sekä eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevien laitosten lakisääteiset omavalvontatutkimukset tulee tehdä kansallisessa vertailulaboratoriossa tai Ruokaviraston hyväksymässä laboratorioissa. Ruokavirasto pitää rekisteriä hyväksymistään laboratorioista ja niiden viranomais- ja omavalvontatutkimuksiin soveltuvista akkreditoiduista ja arvioituista menetelmistä.

Virallisten laboratorioiden nimeämisestä ja pätevyysvaatimuksista säädetään [valvonta-asetuksen](#) 37 artiklassa (EU 2017/625 artiklat 34-42). Kansallisesti elintarvikkeiden, rehujen, talousveden, lannoitevalmisteiden, kylvösiementen sekä kasvi- ja eläintautien viranomais- ja omavalvontanäytteitä tutkivien laboratorioiden hyväksymisestä ja pätevyysvaatimuksista säädetään [elintarvikelaissa](#) (23/2006), [rehulaissa](#) (86/2008), [terveydensuojelulaissa](#) (763/1994), [lannoitevalmistelaissa](#) (539/2006), [eläintautilaissa](#) (441/2013), [laissa kasvinterveyden suojelemisesta](#) (702/2003) ja [siemenlaissa](#) (2019/600) sekä näiden nojalla annetuissa säädöksissä, kuten valtioneuvoston asetuksessa elintarvikelain, rehulain ja terveydensuojelulain nojalla tutkimuksia tekevästä laboratorioista ([152/2015](#)), Siemenlaissa ([600/2019](#)), sekä MMM:n asetuksessa lannoitevalmisteita koskevan toiminnan harjoittamisesta ja sen valvonnasta ([11/12](#)).

Ruokavirasto hyväksyy laboratoriot hakemuksesta. Hyväksyttävällä laboratoriolla tulee olla kirjallinen laatujärjestelmä, laboratorion on oltava teknisesti pätevä ja sen tulee pystyä tuottamaan luotettavia tuloksia. Laboratorion henkilökunnalla tulee olla tehtävän edellyttämä koulutus ja pätevyys. Eri tutkimuksiin vaadittavat hyväksynnät ja laboratorioiden hyväksymisvaatimukset on esitetty alla olevassa taulukossa.

Taulukko 8.2.2.3. Ruokaviraston myöntämät laboratoriohyväksynnät ja hyväksymisen edellytykset.

Laki	Tutkimukset, joihin hyväksyntä kohdistuu	Hyväksymisen edellytykset
Elintarvikelaki (23/2006)	Virallinen valvonta	Laboratorion akkreditointi (SFS-EN ISO/IEC 17025) ja viranomaistutkimuksiin käytettävät menetelmät akkreditoinnin piirissä
Elintarvikelaki (23/2006)	Virallisen valvonnan trikiinitutkimukset teurastamoiden yhteydessä toimivissa laboratorioissa	Laboratoriolla on lainsäädännön vaatima menetelmä käytössä sekä laadunvarmistusjärjestelmä virallisen valvonnan yhteydessä tehtäville analyyseille. Laboratorio osallistuu menestyksellä Ruokaviraston järjestämiin vertailunäytetutkimuksiin. Trikiinitutkimukset tekevä henkilö on suorittanut Ruokaviraston trikiinikurssin.

Elintarvikelaki (23/2006)	Lakisääteinen omavalvonta (sisältää salmonellavalvontaohjelman liha-alan laitoksissa)	Laboratorion arviointi tai akkreditointi (SFS-EN ISO/IEC 17025) ja keskeisimmät omavalvontaan käytettävät menetelmät arvioinnin piirissä
Terveystuoteturvallisuuslaki (763/1994)	Taloustuotteen valvontatutkimukset viranomaisille	Laboratorion akkreditointi (SFS-EN ISO/IEC 17025). Menetelmien akkreditointi niiden muuttujien osalta, joille asetettu lainsäädännössä numeerinen raja-arvo tai tavanomainen taso. Valviran, THL:n ja/tai STUKin hyväksyntää puoltava lausunto.
Terveystuoteturvallisuuslaki (763/1994)	Pienten yksiköiden taloustuotteen valvontatutkimukset ja muut terveydentuoteturvallisuuslain mukaiset tutkimukset viranomaisille	Laboratorion akkreditointi tai arviointi (SFS-EN ISO/IEC 17025). Menetelmien akkreditointi tai arviointi niiden muuttujien osalta, joille asetettu lainsäädännössä numeerinen raja-arvo tai tavanomainen taso. Valviran, THL:n ja/tai STUKin hyväksyntää puoltava lausunto.
Eläintuoteturvallisuuslaki (441/2013)	Vastustettavien eläintautien laboratoriotutkimukset	Kirjallinen laatujärjestelmä ja tekninen pätevyys sekä vaarallisia ja helposti leviäviä eläintauteja tutkivilla laboratorioilla lisäksi kirjallinen tautisuojausjärjestelmä. Pakollisen terveystuotteen näytteitä tai valvontaviranomaisen ottamia näytteitä tutkivilla laboratorioilla arviointi tai akkreditointi (SFS-EN ISO/IEC 17025).
Rehulaki (86/2008)	Salmonellan analysointi kasviperäisten rehujen virallisista tuonti- ja maahantuontinäytteistä	Laboratorion ja menetelmien akkreditointi (SFS-EN ISO/IEC 17025).
Rehulaki (86/2008), sivutuotetuoteasetus (EY 1069/2009) ja toimenpanoasetus (EY 142/2011)	Sivutuotetuoteasetuksen mukaisesti hyväksyttyjen eläinperäisiä sivutuotteita käsittelevien laitosten lakisääteiset omavalvontatutkimukset	Laboratorion ja menetelmien akkreditointi (SFS-EN ISO/IEC 17025).
Rehulaki (86/2008)	Rehulain mukainen omavalvontalaboratorioiden hyväksyntä	Laboratorion ja menetelmien akkreditointi (SFS-EN ISO/IEC 17025).
Lannoitevalmistelaki (539/2006), MMM:n asetus 11/12	Virallinen valvonta	Laboratorion ja menetelmien akkreditointi (SFS-EN ISO/IEC 17025).
Lannoitevalmistelaki (539/2006), sivutuotetuoteasetus (EY 1069/2009) ja toimenpanoasetus (EY 142/2011)	Sivutuotetuoteasetuksen mukaisesti hyväksyttyjen biokaasu- ja kompostointilaitosten lakisääteiset omavalvontatutkimukset	Laboratorion ja menetelmien akkreditointi (SFS-EN ISO/IEC 17025).
Kasvinterveystuoteturvallisuuslaki (702/2003)	Kasvinterveystuoteturvallisuuslain mukaiset tutkimukset	Ruokaviraston hyväksymä laatujärjestelmä ja menetelmät
Siemenlaki (600/2019), MMM:n asetus 29/05 (muutos 10/16)	Kylvösiemenerien sertifiointia varten otettujen näytteiden tutkimukset	Ruokaviraston hyväksymä laatujärjestelmä ja käytössä kansainväliset standardimenetelmät. Ruokaviraston asettamien muiden pätevyysvaatimusten täyttyminen.

Hyväksytyn laboratorion velvollisuudet

Ruokaviraston hyväksymän laboratorion on ilmoitettava Ruokavirastolle toiminnan olennaisesta muuttamisesta, keskeyttämisestä ja lopettamisesta. Hyväksytyn laboratorion on myös toimitettava viivytyksettä toimeksiantajalleen tieto elintarvikkeen terveystuotteen tai taloustuotteen terveyshaittaan viittaavista tutkimustuloksista sekä lähetettävä näyte kansalliseen vertailulaboratorioon jatkotutkimuksia varten. Tieto terveystuotteen terveyshaitasta on toimitettava myös toimeksiantajaa valvovalle viranomaiselle erityistilanteissa, jotka määrittävät elintarvikelaissa. Zoonoosien seurantaan ja valvontaan liittyvät tutkimustulokset tulee toimittaa Ruokavirastoon, samoin kuin tutkimuksissa eristetyt mikrobikannat. Tämä tarkoittaa mm. naudan, sian ja siipikarjan sekä rehujen, sivutuotteiden ja lannoitevalmisteiden salmonellatutkimuksia.

Ruokavirasto valvoo, että hyväksytyt laboratoriot noudattavat niitä lakeja, säännöksiä ja määräyksiä, joiden nojalla laboratorio on hyväksytty. Ruokavirasto voi antaa

tarpeellisia määräyksiä toiminnan korjaamiseksi. Jos laboratorio ei määräyksistä huolimatta korjaa puutteita, Ruokavirasto voi peruuttaa laboratorion hyväksynnän.

8.3 Toiminnan arviointi

8.3.1 Johtamis- ja toimintajärjestelmän katselmukset

Kullakin elintarvikevalvontaketjun viranomaisella on käytössään johtamis- ja toimintajärjestelmä. Järjestelmän osana tulisi järjestää katselmuksia, jossa arvioidaan toiminnan vaatimuksenmukaisuutta ja vaikuttavuutta.

Ruokavirasto järjestää katselmukset linjoittain tai toimintakokonaisuuksittain edellisen vuoden valvonnan tuloksista ennen valvontaraportin lopullista valmistumista. Linjan tai toimintakokonaisuuden katselmuksissa käydään läpi koko ketjun toiminnan keskeiset tulokset, ml. saatu palaute ja auditointien tulokset.

Ruokavirastossa on myös käytössä CAF-itsearviointi, joka toteutetaan kahden vuoden välein. Noin viiden vuoden välein toteutetaan CAF ulkoinen arviointi.

8.3.2 Toiminnan arviointi ja auditoinnit

Euroopan komission pääosastot AGRI ja SANTE tekevät auditointeja jäsenmaihiin, jolla todennetaan lainsäädännön toimeenpanon säädöstenmukaisuutta ja vaikuttavuutta jäsenmaissa. Auditoidijat voivat antaa jäsenmaille suosituksia, jotka jäsenmaiden tulee korjata yhdessä sovitun määräajan mukaisesti.

Valvonta-asetus (EU) 2017/625 edellyttää, että jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten on toteutettava sisäisiä auditointeja tai teetettävä niitä ulkoisesti varmistakseen, että ne noudattavat valvonta-asetuksen vaatimuksia Ruokavirasto järjestää elintarvikeketjun valvonnan auditoinnit ja vastaa auditointijärjestelmästä. Auditointien tulee kattaa kaikki toimivaltaisen viranomaisen hierarkiatasot ja toiminnot. Auditointien tulee olla valvontaan nähden riippumattomia. Auditoinneilla varmistetaan, että valvonta vaatimuksenmukaista sekä tavoitteidensa kannalta vaikuttavaa ja sopivaa. Auditoinnin tuloksena voidaan havaita hyviä käytäntöjä tai antaa suosituksia valvonnan parantamiseksi. Valvonta laatii suunnitelman korjaavista toimenpiteistä ja toteuttaa ne sovitun aikataulun mukaisesti.

Viranomaisten noudattamat akkreditointistandardit (esim. siementarkastuksen ISTA-akkreditointi, viranomaislaboratorioiden ISO 17025 -akkreditointi) edellyttävät myös toiminnan arviointia ja erilaisia auditointeja.

Arviointi- ja ohjauskäynnit, joita Ruokavirasto ja AVIt tekevät, kohdistuvat joko valvontayksikön toimintaan tai tarkastustoimintaan valvontakohteessa. Ruokavirasto ja AVIt ohjaavat, ohjeistavat, kouluttavat ja/tai valtuuttavat arvioinnin tekijät. Arviointi- ja ohjauskäynneillä Ruokavirasto ja AVIt arvioivat omien toimenpiteidensä tulosta ja sitä, toimivatko arvion kohteena olevat viranomaiset vaatimusten mukaisesti, sekä ohjaavat tarvittaessa toimintaa. Arviointi- ja ohjauskäynnit voidaan toteuttaa valvontayksikön tai kohdevalvonnan arvioinnin lisäksi asiakirjojen perusteella tehtävänä ns. desk study -arviointina.

Arviointi- ja ohjauskäynnit ovat olennainen osa valvonnan ohjausta ja laadunhallintaa, joilla varmistetaan, että valvontaa toteutetaan lainsäädännön ja annettujen ohjeiden edellyttämällä tavalla. Käynnit ovat myös tärkeä tapa saada palautetta Ruokaviraston ja aluehallintovirastojen antaman ohjeistuksen toimivuudesta, koulutustarpeista ja mahdollisista valvonnan ongelmista.

8.3.3 Raportointi

Vuosittain tiedot ja arviointi elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman (VASU) toteutumisesta kootaan yhteen. Tietoa kerätään mm. suoritetusta valvonnasta, valvonnassa havaituista puutteista sekä niiden johdosta annetuista seuraamuksista samoin kuin auditointien tuloksista. Kukin viranomainen arvioi itse oman valvontansa onnistumista, valvonnan vaikuttavuutta ja sille asetettujen tavoitteiden toteutumista. Arvioinnin tuloksena viranomainen ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin toimintansa parantamiseksi (ns. toiminnan jatkuvan parantamisen malli). Kerätty tieto ja sen perusteella tehty arvioi valvonnan vaikuttavuudesta raportoidaan komissiolle vuosittain kesäkuun loppuun mennessä (nk. VASU-raportti). Valvontaviranomaiset kokoavat ja analysoivat valvontatuloksensa raportiksi Ruokaviraston ohjeiden mukaan. Tarkempi raportointiaikataulu julkaistaan vuosittain Pikantissa. Ruokavirasto kokoaa kuntien, AVlen, ELY-keskusten, Tullin, Valviran, Puolustusvoimien ja Tukesin toimittamista raporteista sekä omista valvontatuloksistaan sektorikohtaiset raportit, joiden perusteella Ruokavirasto laatii komissiolle toimitettavan raportin asetettujen tavoitteiden toteutumisesta.

Sektorikohtaiset raportit, samoin kuin komissiolle toimitettava raportti, julkaistaan Ruokaviraston internet-sivuilla. Raportteja käsitellään muiden valvontaketjun viranomaisten kanssa elintarvikeketjun valvonnan koordinaatioryhmässä sekä neuvottelu-, kehittämis- ja koulutustilaisuuksissa, niitä hyödynnetään valvontaa kehitettäessä ja niiden pohjalta suunnitellaan ja kohdennetaan tulevien vuosien valvontaa ja valvonnan ohjausta.

8.4 Korjaavat toimenpiteet ja parhaiden käytäntöjen levittäminen

Valvontajärjestelmään liittyvien korjaavien toimenpiteiden varmistaminen

Valvonta-asetuksen mukaisesti viranomaisella on oltava valmiudet tunnistaa ja tarvittaessa korjata toiminnassaan havaitut puutteet. Puutteet havaitaan yleensä joko sisäisillä tai ulkoisilla auditoinneilla, asiakaspalautteen myötä tai valvonnan raportoinnissa. Puutteiden tunnistaminen ja korjaaminen on toimivaltaisen viranomaisen vastuulla.

Koko valvontaketjua koskevat kehittämiskohteet ja puutteet käsitellään elintarvikeketjun valvonnan koordinaatioryhmässä (luku 7.3.1).

Kuntien osalta korjaavien toimenpiteiden varmistamista kehitetään ympäristöterveydenhuollon laatujärjestelmätyössä yhdessä muiden ympäristöterveydenhuollon keskusviranomaisten kanssa.

Parhaiden käytäntöjen levittäminen

Toiminnan kehittämisessä on keskitytty korjaavien toimenpiteiden varmistamiseen, mutta samaan aikaan on tarpeen lisätä myös parhaiden käytäntöjen levittämistä, mikä osaltaan parantaa valvonnan vaikuttavuutta.

Menettelytapoja parhaiden käytäntöjen levittämiseksi kehitetään koko elintarvikeketjun valvonnan osalta mm. elintarvikeketjun valvonnan koordinaatioryhmässä. EU-tasolla parhaiden käytäntöjen levittämistä kehitetään ns. benchmarking-työssä.

8.5 Valvonnan viestintä

Viestintä normaalioloissa

Viestintä valvonnan suunnitelmista, toimenpiteistä ja tuloksista on aktiivista ja se suunnataan viranomaisille, toimijoille ja kuluttajille. Valvontaviestintään kuuluvat asiakaspalvelu, neuvonta ja tiedottaminen.

Valvontaviestinnän tavoitteena on osoittaa kansalaisille, että valvonta toimii tehokkaasti ja luotettavasti. Valvontaviranomaiset välittävät ennakoivaa ja luotettavaa tietoa oikea-aikaisesti eri kohderyhmille sekä tiedottavat kriisi- ja erityistilanteista nopeasti muille viranomaisille, toimijoille, asiakkaille ja kuluttajille. Viestinnässä on tärkeää kertoa, mistä tehtävistä kukin viranomainen valvonnan kokonaisuudessa vastaa.

Viestinnän keinoista keskeisiä ovat ajankohtaistiedottaminen, verkkoviestintä ja sosiaalisen median kanavat. Valvontaviranomainen voi pyytää median edustajia seuraamaan ja raportoimaan valvonnan toteutusta, jolloin tieto välittyy myös kuluttajille.

Valvontaa koskeva keskeinen aineisto julkaistaan viranomaisen verkkosivustolla. Ruokaviraston internetsivuilla julkaistaan valvonta-asiakirjoista erityisesti valvonta-asetuksen mukainen monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma VASU ja vuosiraportti sen toteutumisesta, sektorikohtaiset raportit valvonnan tuloksista, valvonta-ohjelmat ja valvontasuunnitelmat. Valvontaa ohjaavat asiakirjat ovat saatavilla ainakin suomeksi ja ruotsiksi.

Viranomaisviestintää varten Ruokavirasto ylläpitää Pikantti-palvelua. Periaatteena on, että viranomaisille tiedotetaan valvontaa koskevista tilanteista ennen tiedotusvälineitä.

Aluehallinnon valvontaviranomaiset ja kunnan viranomaiset vastaavat valvontaviestinnästä alueellaan. Viranomaisia suositellaan kehittämään viestintäpalveluita siten, että ne tarjoavat mahdollisuuden vuorovaikutukseen asiakkaiden kanssa.

Viestintä erityistilanteissa

Valvontaviestintä erityistilanteissa tapahtuu vakiintuneita viestintäkanavia ja -tapoja käyttäen, mutta tehostetusti ja nopeasti. Viranomaisilla on käytössään myös valtakunnallinen suojattu viranomaisradioverkko Virve. Erityistilanteita varten on laadittu ennakolta erityisohjeita ja valmiussuunnitelmia. Toimintaa erityistilanteissa harjoitellaan säännöllisesti.

Keskeisten viranomaisten kanssa on sovittu ennakolta yhteistyöstä, päätetty viestintävastuista ja huolehdittu säännöllisesti yhteystietojen ajantasaisuudesta. Viestintäyhteistyöstä ja valmistautumisesta erityistilanteisiin on sovittu myös elintarvikeketjun toimijoiden ja järjestöjen kanssa.

Neuvonta ja kuluttajainformaatio

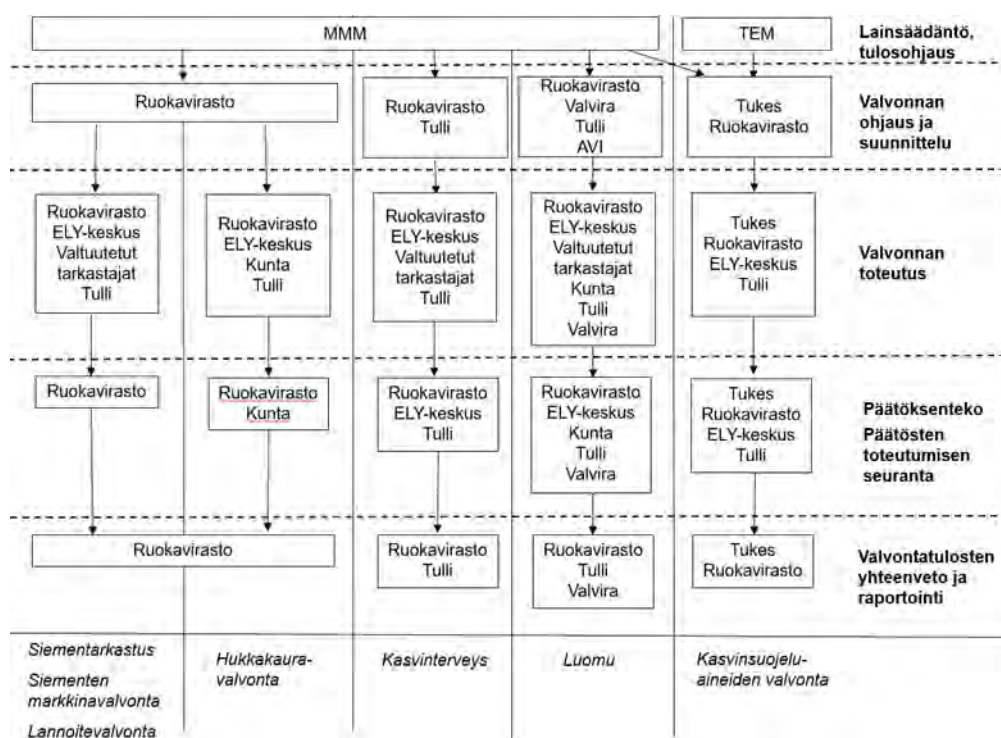
Neuvonnalla varmistetaan kansalaisille tarvittava käytännön tieto hallinnossa asioimiseen. Kuluttajainformaatiota tuotetaan internetsivuille, sähköisesti, sosiaalisessa

mediassa, painetuin julkaisuin tai muilla keinoin kuluttajien valintojen tueksi. Toimi-joita neuvotaan erityisesti lainsäädännön muutostilanteissa sekä silloin, kun toiminta ei ole ollut lainsäädännön vaatimusten mukaista. Neuvonta on maksutonta.

9 KASVINTUOTANNON EDELLYTYKSET JA KASVINTERVEYS

9.1 Kasvintuotannon edellytysten ja kasvinterveyden valvontajärjestelyt

Kasvintuotannon edellytysten ja kasvinterveyden valvontakokonaisuuteen kuuluvat seuraavat sektorit: kylvösiementen varmentaminen, lajikekuvaustehtävät, siemen-kaupan markkinavalvonta, hukkakauravalvonta, kasvilajikeluettelon ylläpito ja kasvin-jalostajanoikeustehtävät, lannoitevalmiste- ja maanparannusaineiden valvonta, kas-vinsuojeluaineiden valvonta, kasvinterveyden, taimiaineiston ja metsäviljelyaineiston valvonta, luonnonmukaisen tuotannon valvonta ja muuntogeenisten tuotantopanos-ten valvonta. Maa- ja metsätalousministeriö vastaa lainsäädännön valmistelusta ja valvonnan ylimmästä johdosta. Ruokavirasto ohjaa, kehittää ja joillakin valvontasek-toreilla myös toimeenpanee valvontaa. Suurimman osan valvonnan toimeenpanosta suorittavat ELY-keskukset, Tulli, Tukes, Valvira, kunnat ja valtuutetut tarkastajat (kuva 9.1).

Kuva 9.1 Kasvintuotannon edellytysten ja kasvinterveyden valvonta.

Valvonnan suunnittelu

Ruokavirasto laatii joko itsenäisesti tai yhteistyössä toisen viranomaisen kanssa eri sektoreiden valvontasuunnitelmat. Valvonnan suunnittelun lähtökohtana on, että

valvonta on säännöllistä, riskiperusteista ja riittävän toistuvaa. Valvontasuunnitelmissa huomioidaan edellisten vuosien valvontojen tulokset. Valvontaa kohdistetaan kaikkiin tuotantoketjun vaiheisiin. Valvontasuunnitelmien laatimisen ajankohdat perustuvat yleensä erillislakeihin. Ruokavirasto laatii ELY-keskuksille vuosittain tulossopimuksen liitteeksi valvontasuunnitelman, jossa kuvataan valvonnan painopisteet ja ohjeistetaan valvonnan kohdentaminen. Näiden suunnitelmien pohjalta ELY-keskukset ja joissakin tapauksissa myös kunnat päättävät, miten valvonta kohdennetaan tarkastuskohteittain. Maahantuonnin valvonnassa Ruokavirasto ohjeistaa Tullia, joka tarkastaa maahan tuodut tuotantopanoserät. Ohjeistuksen pohjalta Tulli suunnittelee yksityiskohtaisemmat toimenpiteet valvonnan toimeenpanosta.

Valvonnan ohjaus

Ruokavirasto ohjaa valvontaketjun viranomaisten ja valtuutettujen tarkastajien toimintaa. Ohjaus alkaa valvontasuunnitelman mukaisella ohjeistuksen laatimisella ja valvontahenkilöstön kouluttamisella. Ruokaviraston, Tukesin ja ELY-keskusten välisissä tulossopimuksissa ja tulossopimusneuvotteluissa valvontasuunnitelmien edellyttämät toimenpiteet jalkautetaan ja sovitaan tehtäviin käytettävissä olevista resursseista. Tulossopimusten toteutumista seurataan ELY-keskusten laatimien ja Ruokavirastoon ja Tukeisiin toimittamien vuosittaisten valvonnan tulosraporttien avulla. Raportit sisältävät tuloksia valvonnan tehokkuudesta ja vaikuttavuudesta. Ruokavirasto ja Tukes käyttävät tulosraportteja seuraavan vuoden valvonnan suunnittelussa ja ohjauksessa.

Valvonnan toimeenpano

Valvonnan toimeenpano perustuu valvontasuunnitelmaan. Valvontaa suoritetaan valvottavien sektoreiden osalta kaikissa tuotantoketjun vaiheissa. Valvontaa suorittavat Ruokaviraston omat tarkastajat, muiden viranomaisten tarkastajat ja valtuutetut tarkastajat. Ruokavirasto valvoo toimijoiden omavalvontajärjestelmien toteutumista. Valvonnan toimeenpanon prosessit vaihtelevat sektoreittain. ELY-keskuksissa tehdään vuosittain yhteensä noin 40 htv toimintakokonaisuuteen kuuluvia tehtäviä kasvinterveyden, taimiaineistojen, siemenkaupan, lannoitteiden, kasvinsuojeluaineiden, hukkakauran ja luomutuotannon valvonnassa. Ruokavirastolla on omaa tarkastustoimintaa kasvinterveyden ja taimiaineistojen valvonnassa, siemenkaupan markkinavalvonnassa ja hukkakauravalvonnassa. Tarkastukset pyritään tekemään ennalta varoitamatta aina, kun se on tarkastuksen luontevan suorittamisen kannalta mahdollista. Suomessa toimijoiden väliset etäisyydet ovat pitkiä, joten tarkastuskäyntejä on joskus järkevää sovittaa yhteen mahdollisimman tehokkaan toiminnan varmistamiseksi. Näissä tilanteissa toimijoihin ollaan yhteydessä ennen tarkastusta toimijan paikallaolon varmistamiseksi. Menettelyssä huolehditaan kuitenkin aina siitä, ettei valvontakäynnin tekemisen tarkoitus vaarannu.

Tiedonhallinta

Kasvintuotannon eri valvontasektoreilla on käytössä yksi yhteinen tiedonhallintajärjestelmä Elmo, joka palvelee sekä laboratorioden että valvonnan ohjauksen ja toimeenpanon tarpeita. Elmoon tallennetaan valvonta- ja laboratoriotöiden toimenpiteistä syntyvää tietomateriaalia kuten tarkastuspöytäkirjojen tuloksia ja näytteiden analyysituloksia. Tietoja käytetään tulosten arvioinnissa ja valvonnan suunnittelussa.

9.2 Kylvösiementen sertifiointi, lajiketutkimustehtävät ja siemenkauppa

Valvonnan tavoitteet

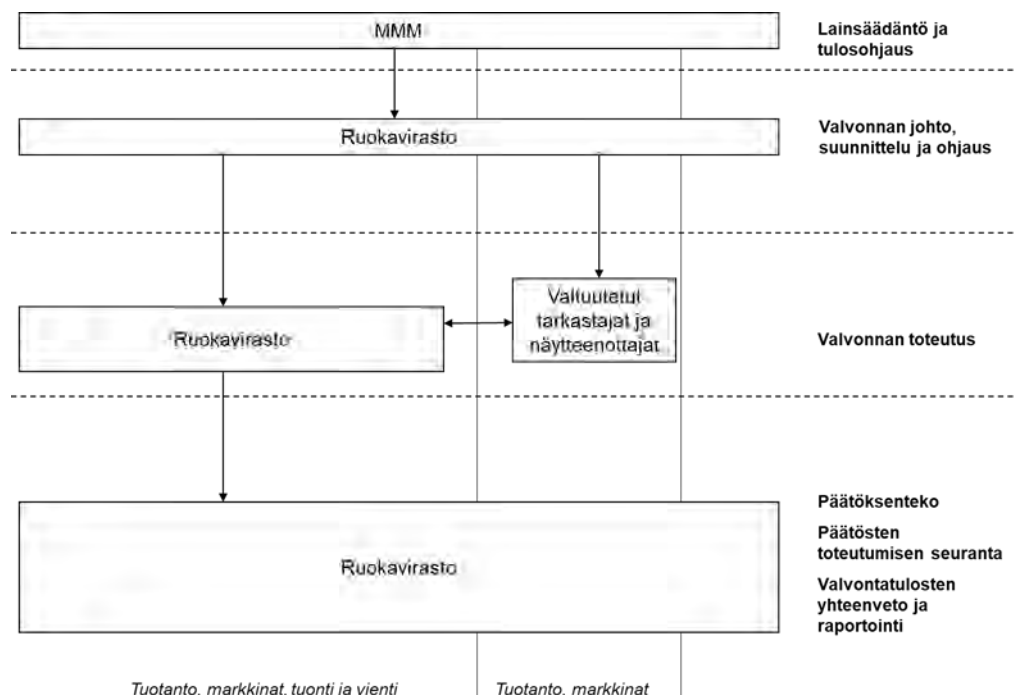
Siemenlain tarkoituksena on ylläpitää korkealaatuista kasvintuotantoa edistämällä hyvälaatuisen ja Suomen kasvuolosuhteisiin sopivan kylvösiemenen tarjontaa ja käyttöä sekä tarvittavien tietojen antamista kylvösiemenestä. Sertifiointi varmentaa kylvösiemenen laadun ja varmistaa, että markkinoilla oleva siementavara ja siemenkauppa täyttävät säädetyt vaatimukset.

Valvottavan toiminnan laajuus

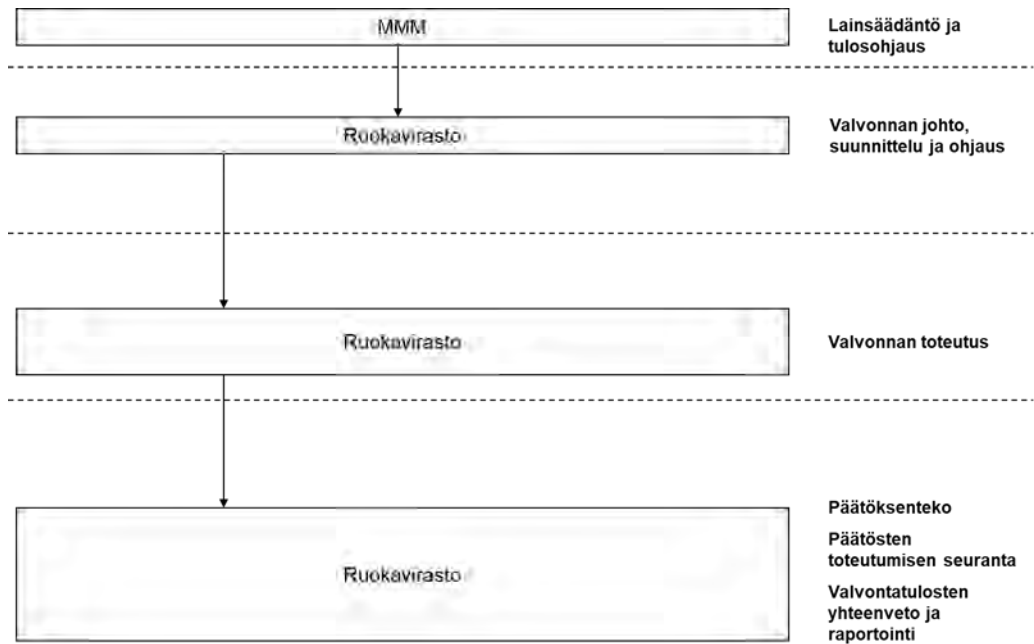
Siemenlain mukaan vain sertifioitua kylvösiementä saa markkinoida. Siementä saa pääsääntöisesti markkinoida vain Suomen kansalliseen tai EY:n lajikeluetteloon merkityistä lajikkeista. Siemenlain ja kasvinjalostajanoikeudesta annetun lain mukaan kasvilajike voidaan hyväksyä lajikeluetteloon ja myöntää sille kasvinjalostajanoikeus, jos lajike on lajiketutkimuksessa (ns. DUS-testaus) täyttänyt uusille lajikkeille asetetut erottuvuuden, yhtenäisyyden ja pysyvyyden vaatimukset.

Valvonnan resurssit

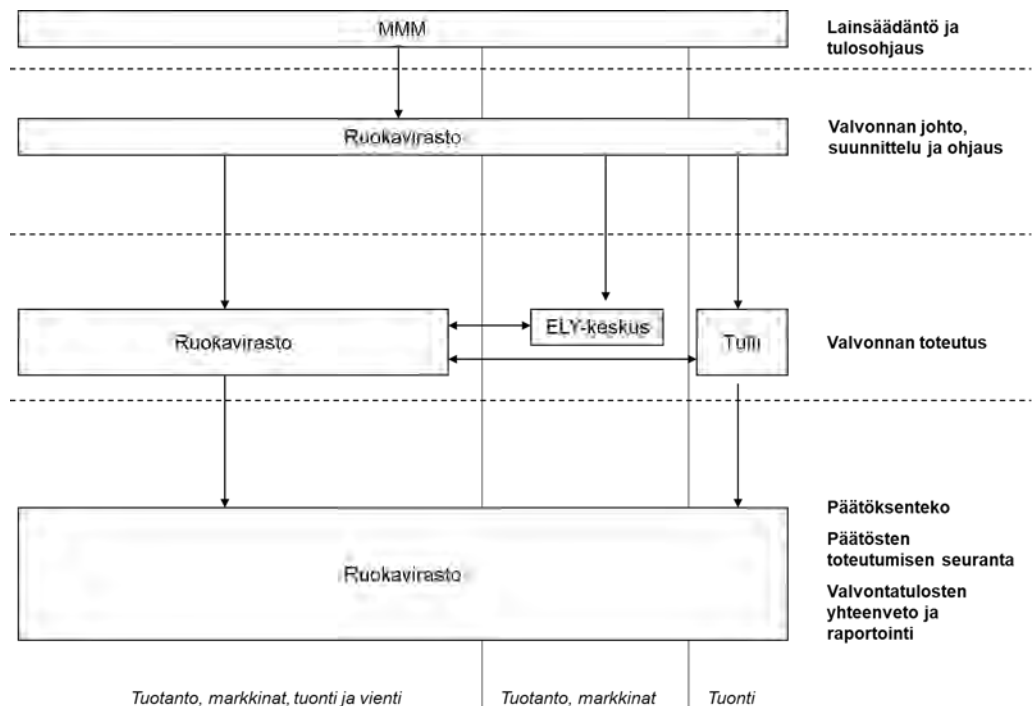
Ruokaviraston kasvintuotannon osastolla siemenyksikkö vastaa siementarkastukseen, DUS-testaukseen sekä siemenkaupan valvontaan kuuluvista asioista. Siemenviljelysten viljelystarkastuksiin sekä viralliseen näytteenottoon on valtuutettu yksityisiä riippumattomia tarkastajia ja siemenliikkeiden palveluksessa olevia tarkastajia yhteensä noin 120.

Kuva 9.2a. Sertifiointiprosessi.

Kuva 9.2b Lajiketutkimusprosessi.

Kuva 9.2c Siemenkaupan markkinavalvonta.

Lainsäädäntö

Keskeiset siemeniä koskevat säädökset on koottu taulukkoon 9.2. Säädökset löytyvät myös MMM:n verkkosivuilta. Kylvösiementen sertifiointin yleinen ohjaus kuuluu MMM:lle.

Taulukko 9.2. Siemenalan keskeinen lainsäädäntö.

Säädösnumero	Säädöksen nimi
600/2019	Siemenlaki
16/2013	MMM:n asetus viljakasvien siemenkaupasta muutoksineen
15/2013	MMM:n asetus nurmi- ja rehukasvien siemenkaupasta muutoksineen
111/2000	MMM:n asetus öljy- ja kuitukasvien siemenkaupasta muutoksineen
8/2016	MMM:n asetus siemenperunan kaupasta muutoksineen
113/2000	MMM:n asetus vihanniskasvien siemenkaupasta muutoksineen
114/2000	MMM:n asetus juurikkaiden siemenkaupasta muutoksineen
116/2000	MMM:n asetus siemenseoksista muutoksineen
2/2019	MMM:n asetus viljelystarkastusten suorittamisesta muutoksineen
119/2000	MMM:n asetus siemenkaupan valvonnasta muutoksineen
51/2004	MMM:n asetus kasvilajikkeiden lajikeluettelosta muutoksineen
25/2010	MMM:n asetus alkuperäiskasvilajikkeiden hyväksymisestä ja siemenkaupasta muutoksineen
29/2005	MMM:n asetus viranomaisen valvomasta näytteenotosta ja laboratoriotarkastuksesta kylvösiementuotannossa muutoksineen
43/2002	MMM:n asetus hukkakaurasta kylvösiementuotannossa muutoksineen
1279/2009	Laki kasvinjalostajan oikeudesta

Valvonnan suunnittelu

Ruokavirasto laatii vuosittain valtakunnallisen siemenkaupan markkina- ja valvonnan valvontasuunnitelman. Kylvösiementen sertifiointiin ja DUS-testaukseen ei laadita erikseen valvontasuunnitelmaa, koska kaikki siemenviljelykset ja niiden sadosta muodostettavat kauppaerät tarkastetaan ja sertifioidaan. Ruokavirasto avustaa kasvilajikelautakuntaa suorittamalla DUS-testejä useimpien Suomessa jalostettavien lajien uusille lajikkeille.

Siemenliikkeiden tai -pakkaamoiden palveluksessa oleviin viljelystarkastajiin ja -näytteenottajiin kohdistuu MMM:n asetusten mukaisesti erityistä valvontasuunnitelmien mukaista valvontaa. Kunkin lajin alimmasta siemenluokasta otetuista näytteistä osa otetaan OECD:n siemenohjelman mukaisesti valvontanäytteinä kenttäkoetarkastukseen lajikeaitouden tutkimiseksi.

Valvonnan riskiperusteisuus

Kylvösiementen sertifiointinissa lainsäädännön vaatimusten mukaisesti kaikki siemenviljelykset ja niiltä tulevat kauppaerät valvotaan. Valvonta kohdistuu koko tuotantoketjuun ja kenttäkoetarkastukseen otetaan kaikki siemenlisäykseen tulevat kauppaerät.

Viljelystarkastuksissa ja kenttäkoetarkastuksissa valvontasuunnitelmien tai OECD:n siemenohjelman mukainen valvonta kohdistetaan sellaisiin lajikkeisiin, joissa on havaittu lajikeaitousongelmia. Näytteenotossa ja viljelystarkastuksissa liikkeiden omien näytteenottajien ja tarkastajien valvonta kohdistetaan pakkaamoittain, lajeittain ja näytteenottajittain/viljelystarkastajittain.

Siemenkaupan markkina- ja valvonnan pääpainopistealueena on sertifioimattoman kylvösiemenen markkinointi. Kaikki sertifioimaton kylvösiementä markkinoivat toimijat eivät ole elinkeinoharjoittajarekisterissä. Toimijat ja toimenpiteet, joihin valvonta kohdistetaan, saadaan edellisen vuoden valvontatuloksista, elinkeinoharjoittajien ja pakkaamoiden valvonnoista sekä sertifioinnissa todetuista poikkeamista.

Valvonnan toimeenpano

Kylvösiementen sertifiointi

Ruokavirasto tekee päätökset siemenviljelysten hyväksymisestä, kauppaerien sertifioinneista, valvoo siemenviljelysten viljelystarkastuksia sekä virallista näytteenottoa, kouluttaa, valtuuttaa ja ohjeistaa tarkastajat ja alan toimijat, painaa vakuustodistukset sertifioituille kauppaerille sekä valvoo vakuuksien kiinnittämistä pakkaamoissa ja toimittajan vakuuksien painamista pakkaamoissa.

Valtuutetut tarkastajat tarkastavat kasvukauden aikana kaikki siementuotannossa olevat siemenviljelykset, ottavat viralliset näytteet pakkaamoissa muodostetuista kauppaeristä sekä tekevät siemenperunan varastotarkastukset.

DUS-testaus

Ruokavirasto suorittaa DUS-testaukset ja tekee lajikkeiden erottuvuutta, yhtenäisyyttä ja pysyvyyttä koskevat päätökset ja laatii vaatimukset täyttävillä lajikkeilla lajikekuvaukset. Ruokavirasto tekee yhteistyötä kasvilajikelautakunnan sekä ulkomaiden testauslaitosten ja rekisteriviranomaisten kanssa.

Siementen markkina- ja valvonta

Ruokavirasto tekee katselmukset pakkaamolupaa hakeneisiin siemenpakkaamoihin, tekee päätökset pakkaamoluista, ylläpitää luparekisteriä ja valvoo siemenpakkaamoiden toimintaa. Ruokavirasto pitää rekisteriä elinkeinoharjoittajista, valvoo kylvösiementen markkinointia, antaa rikkomustapauksissa huomautukset ja markkinointikieltopäätökset ja tekee esityksen syyteharkintaan. Ruokavirasto valvoo kylvösiementen maahantuontia.

ELY-keskukset valvovat elinkeinoharjoittajien ja pakkaamoiden toimintaa omalla toimialueellaan, valvovat kylvösiementen markkinointia ja antavat rikkomustapauksissa väliaikaisen markkinointikiellon sekä raportoivat valvonnan tuloksista Ruokavirastolle.

Tulli valvoo kylvösiementen maahantuontia ja lähettää tuonti-ilmoitukset Ruokavirastolle.

Valvonnan tiedonhallinta

Siementarkastuksessa käytetään Ruokaviraston yhteistä tuotantojärjestelmää (Elmo), jonne pakkaamot ja muut elinkeinoharjoittajat rekisteröidään ja jonka kautta siemensertifiointia koskevat päätökset tehdään. Siemenkaupan markkina- ja valvontaa tukee myös Tukisovellus, josta tarkastetaan sertifioimaton siementä markkinoivien toimijoiden viljelytiedot ennen valvontatarkastusta.

Laboratoriotoiminta

Ruokaviraston kasvianalytiikkayksikkö tutkii valvontaan ja sertifiointiin tulevat kylvösiemen- ja siemenperunanäytteet. Näytteistä tehdään MMM:n asetusten vaatimat tutkimukset. Kasvianalytiikkayksikkö tekee kaikki sertifiointin ja valvonnan edellyttämät tutkimukset, yksityisiä siemenlaboratorioita ei Suomessa ole.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Siemensertifiointin ja DUS-testauksen osalta ei ole voimassa lakisääteistä raportointivelvollisuutta. Siemensertifiointin tunnusluvut, kuten hyväksytyt viljelyalat, sertifioidut määrät sekä maahantuotujen erien tiedot kootaan raportiksi vuosittain ja julkaistaan Kylvösiemen-lehdessä ja [Ruokaviraston internetsivuilla](#).

Ruokavirasto laatii siemenkaupan markkinavalvonnasta vuosittain raportin, joka toimitetaan MMM:lle. Raporttiin on koottu keskeiset valvonnan tulokset ja johtopäätökset. Sitä käytetään apuna seuraavan vuoden valvontaa suunniteltaessa.

9.3 Hukkakaura

Valvonnan tavoitteet

Hukkakauravalvonnan tavoitteena on ylläpitää korkealaatuista kasvintuotantoa edistämällä hukkakauran torjuntaa. Hukkakauralaki koskee toimenpiteitä, joilla torjutaan hukkakauraa ja estetään sen leviäminen. Viljelmän tai sen läheisyydessä sijaitsevien alueiden haltijoiden on huolehdittava sellaisista toimenpiteistä, joilla estetään hukkakauran esiintyminen ja leviäminen. Hukkakauran esiintymistä valvotaan viranomaisvalvonnalla. Jos alueen haltija ei ole tehnyt torjuntatoimenpiteitä, viranomainen voi määrätä suoritettavaksi torjuntatoimenpiteitä saastuneilla alueilla.

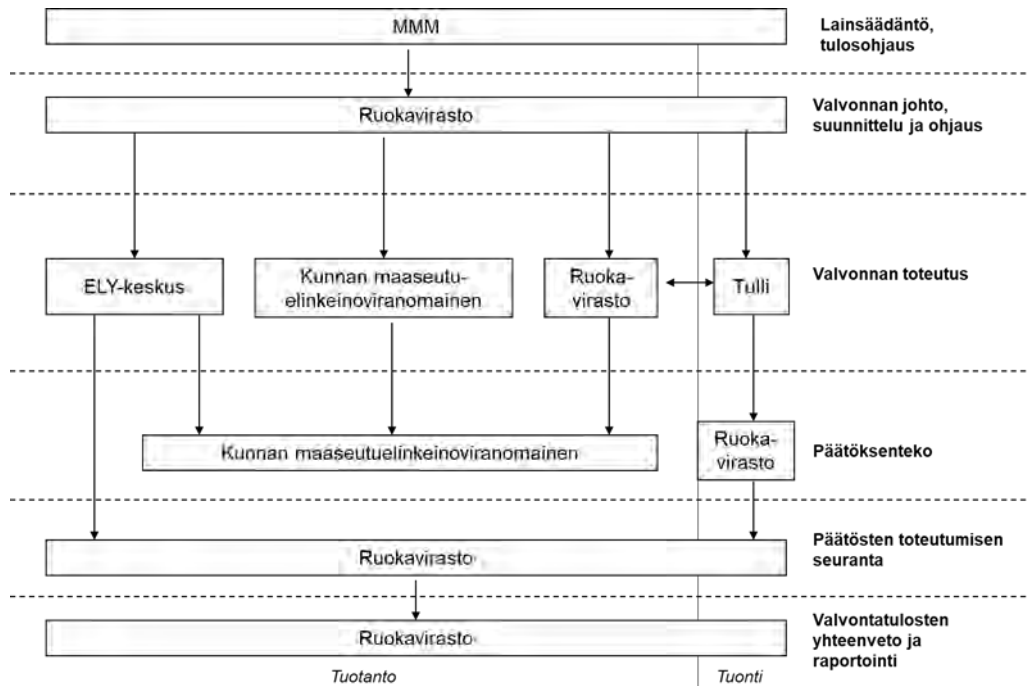
Lainsäädäntö

Keskeiset hukkakauravalvontaa koskevat säädökset on koottu taulukkoon 9.3.

Taulukko 9.3. Hukkakauravalvonnan lainsäädäntö.

Säädösnumero	Säädöksen nimi
185/2002	Laki hukkakauran torjunnasta
326/2002	MMM:n asetus hukkakauran torjunnasta

Hukkakauran valvontaprosessi on kuvattu kuvassa 9.3.

Kuva 9.3. Hukkakauralain valvonta.

Valvonnan suunnittelu

Ruokavirasto laatii vuosittain valtakunnallisen valvontasuunnitelman hukkakauran torjumiseksi. Riskikartoitus tehdään torjuntasuunnitelmien sekä Tukisovelluksen hukkakauratietojen sekä edellisen vuoden valvontatulosten pohjalta. ELY-keskusten hukkakauravalvontaraporteista sekä alueellisesti järjestetyistä koulutus- ja tiedotustilaisuuksista saadaan tietoa siitä, mihin valvontaa tulisi seuraavana vuonna kohdentaa.

Hukkakauralain yleinen ohjaus ja valvonta kuuluvat MMM:lle. Lain täytäntöönpanosta ja valvonnasta vastaa Ruokavirasto.

Valvonnan toimeenpano

Ruokaviraston elintarvikeketjulinja vastaa hukkakauralainsäädännön täytäntöönpanosta ja valvonnasta. Ruokaviraston maaseutulinja valvoo hukkakauraa täydentävien ehtojen ja ympäristötuen valvonnan yhteydessä. Ruokavirasto ohjaa ja neuvoo kuntia ja ELY-keskuksia hukkakauran torjuntasuunnitelmien valvonnassa.

ELY-keskus vastaa torjuntasuunnitelmien valvonnasta, pahasti saastuneiden tilojen valvonnoista, hoitaa hukkakauravalvonnan tiloilla, jos kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen on esteellinen.

Kunta vastaa hukkakauravalvonnan toimeenpanosta tiloilla sekä katselmusten suorittamisesta lohkoilla, antaa torjuntaohjeen, laatii väliaikaisen torjuntasuunnitelman, antaa uhkasakon tai teettämismääräyksen, vastaa torjuntasuunnitelmien tekemisestä ja niiden valvonnasta sekä hukkakaurattomuustarkastusten tekemisestä, pitää rekisteriä saastuneista alueista oman kuntansa alueelta käyttäen apunaan Tukisovellusta.

Tulli valvoo kasvintuotannosta saatavien tuotteiden ja tavaroiden maahantuontia.

Neuvontajärjestön viljelyneuvojat laativat torjuntasuunnitelmia maaseutuelinkeinoviranomaisen pyynnöstä. Maaseutuelinkeinoviranomainen tekee päätöksen torjuntasuunnitelmasta. Ruokaviraston valtuutetut viljelystarkastajat tekevät siemenviljelytilojen hukkakauratarkastukset.

Valvonnan tiedonhallinta

Kuntien maaseutuelinkeinoviranomaiset tallentavat viljelijöiden tukihakemuksissa ilmoittamat peruslohkokohtaiset tiedot Tukisovellukseen. Tiedot tehdyistä katselmuksista, hukkakaurattomuustarkastuksista ym. tehdään Tukisovellukseen. Järjestelmässä ylläpidetään myös kuntakohtaista hukkakaurarekisteriä. Ruokavirastolla on lisäksi Elmo-tuotantojärjestelmässä oleva rekisteri siementuotantotiloilla esiintyvistä hukkakauralohkoista. Siementuotantotilojen uudet hukkakauratiedot ilmoitetaan ja tallennetaan myös Tukisovellukseen, josta ne ovat Ruokaviraston tarkistettavissa.

Tiedot torjuntasuunnitelmista ovat kunnan maaseutuelinkeinoviranomaisella ja Ruokavirastolla. Ruokavirastossa tiedot on tallennettu Excel-taulukkoon.

9.4 Kansallinen kasvilajikeluettelo ja kasvinjalostajanoikeudet

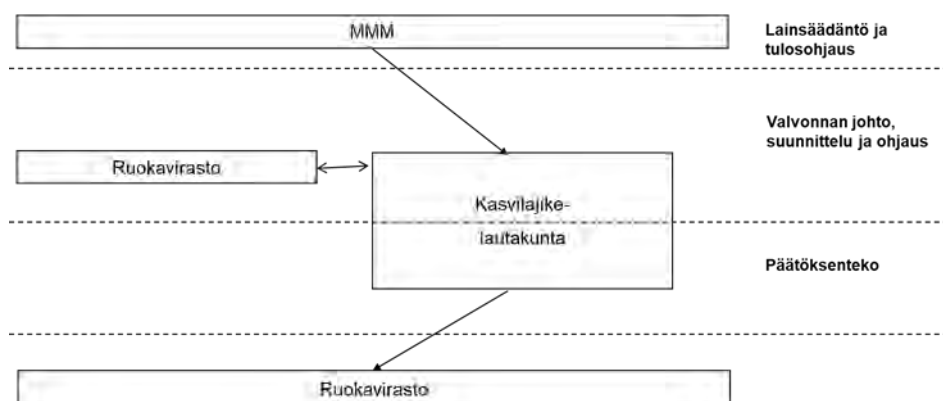
Valvonnan tavoitteet

Viljelykasvien lajikkeista pidetään kasvilajikeluetteloja ja vain lajikeluettelossa olevia lajikkeita voidaan sertifioida.

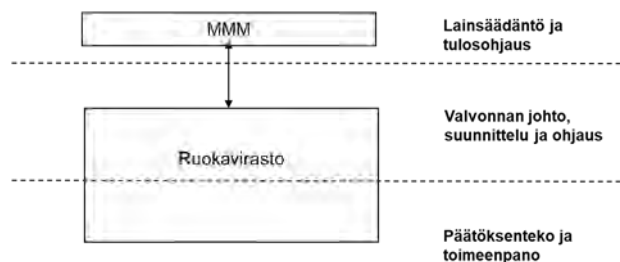
Kasvinjalostajanoikeus on kasvilajikkeisiin sovellettava patentin tapainen tekijänoikeussuoja. Kasvilajikkeelle voi hakea kasvinjalostajanoikeutta UPOV-jäsenmaassa paikalliselta kasvilajikeviranomaiselta. UPOV-suojauksen ohella Euroopan kasvilajikevirasto (CPVO, Community Plant Variety Office) voi myöntää yhdellä hakemuksella lajikkeelle kasvinjalostajanoikeuden koko EU:n alueelle.

Valvonnan resurssit

Kasvilajikeluettelon ylläpito on kuvattu kuvassa 9.4a. ja kasvinjalostajanoikeuksien myöntäminen ja valvonta on kuvattu kuvassa 9.4b.

Kuva 9.4a. Kasvilajikeluettelon ylläpito.

Kuva 9.4b. Kasvinjalostajien oikeuksien myöntäminen ja valvonta.

Lainsäädäntö

Keskeiset kasvilajikeluetteloja ja kasvinjalostajanoikeutta koskevat säädökset on koottu taulukkoon 9.4.

Taulukko 9.4. Kansallista kasvilajikeluetteloja ja kasvinjalostajanoikeutta koskeva lainsäädäntö.

Säädösnumero	Säädöksen nimi
41/04	MMM:n asetus kasvilajikkeiden lajikeluettelosta
25/10	MMM:n asetus alkuperäiskasvilajikkeiden sekä erityisiin kasvuolosuhteisiin kehitettyjen vihanneslajikkeiden hyväksymisestä ja siemenkautasta
600/2019	Siemenlaki
1279/2009	Laki kasvinjalostajanoikeudesta

Valvonnan suunnittelu

Kansallisen kasvilajikeluettelon ja kasvinjalostajanoikeuden asiakokonaisuuksissa ei ole lakisääteistä valvontavelvoitetta. Erillistä valvontasuunnitelmaa tai riskiperusteista valvontaa ei ole.

Valvonnan toimeenpano

Lajikkeen jalostaja tai omistaja hakee kasvilajikkeen lajikeluetteloön kasvilajikelautakunnalle osoitetulla hakemuksella.

Kasvilajikelautakunta päättää lajikkeen hyväksymisestä kansalliseen kasvilajikeluetteloön. Kasvilajikelautakunta on maa- ja metsätalousministeriön asettama asiantuntijaelin ja sen jäsenet edustavat elintarvikeketjun eri toimijoita.

Lajike hyväksytään lajikeluetteloön aina kansallisella tasolla ja hyväksyntä on voimassa 10 vuotta. EU:n alueella voidaan tuottaa ja markkinoida kaikkia tässä luettelossa olevia lajikkeita.

Valvonnan raportointi

Kansallinen kasvilajikeluettelo julkaistaan vuosittain Suomen kasvilajiketiedote -julkaisusarjassa. EU:n Komissio tekee jäsenmaiden lajikeluetteloista koosteen, Yhteisön lajikeluettelon (Common Catalogue). Kasvinjalostajanoikeuksista ylläpidetään rekisteriä.

9.5 Lannoitevalmisteet

Valvonnan tavoite

Lannoitevalmisteita koskevan valvonnan tavoitteena on varmistaa markkinoille saatettavien lannoitevalmisteiden vaatimustenmukaisuus ja turvallisuus siten, ettei lannoitevalmisteiden käytöllä lisätä viljelysmaan tai muun ympäristön haitta-ainekertymää eikä aiheuteta ihmisille, eläimille tai kasveille terveydellistä haittaa. Lannoitevalmisteisiin luetaan epäorgaaniset ja orgaaniset lannoitteet, kalkitusaineet, maanparannusaineet, mikrobivalmisteet, kasvualustat sekä sellaisenaan lannoitevalmisteiksi soveltuvat teollisuudesta peräisin olevat sivutuotteet.

Valvottavan toiminnan laajuus

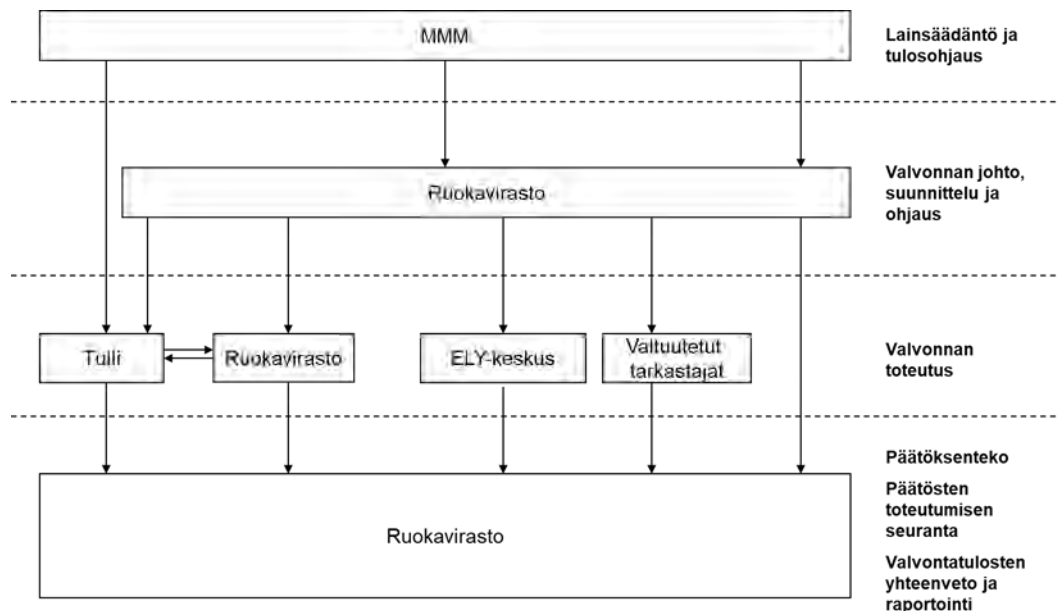
Lannoitevalmistelaissa määritellään toimijoiden vastuu valmistamiensa lannoitevalmisteiden vaatimustenmukaisuudesta, turvallisuudesta ja laadusta sekä toimijoiden omavalvontavollisuudesta. Säädökset kattavat koko toimintaketjun: valmistuksen, markkinoille saattamisen, tuonnin, viennin, kuljetuksen, varastoinnin ja käytön. Lannoitealan toimijoita ja lannoitevalmisteiden turvallisuutta valvotaan kaikissa tuotanto-, valmistus-, varastointi- ja jakeluvaiheissa. Lisäksi valvotaan lannoitevalmisteiden vientiä, sisämarkkinakauppaa sekä tuontia EU:n ulkopuolisista maista. Valvonalla varmistetaan myös lannoitevalmisteiden merkintöjen, alkuperän ja jäljitettävyyden toteutuminen kaikissa ketjun vaiheissa.

Lannoitevalmistevalvonnan ylläpitämään valvontarekisteriin on merkitty noin 700 lannoitevalvonnan valvontakohdetta (esimerkiksi laitoksia, mullan valmistuspaikkoja, varastoja sekä kuljetusliikkeitä). Näistä hyväksyttyjä, orgaanisia lannoitevalmisteita tai niiden raaka-aineita valmistavia, teknisesti käsitteleviä tai varastoivia laitoksia on yli 150, joista eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelee noin 100 laitosta.

Valvonnan resurssit

Ruokavirasto vastaa lannoitevalmisteiden valvontaan ja lainsäädännön toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä. Ruokavirasto käyttää näytteenotossa ja erilaisten tarkastusten tekemisessä apunaan valtuutettuja tarkastajia sekä ELY-keskustarkastajia. Tarkastajien resursseja arvioidaan käytettävän vuosittain valtuutettujen tarkastajien osalta 0,3 - 0,5 htv ja ELY-keskustarkastajien osalta noin 0,6 htv.

Lannoitevalvonnan prosessi on kuvattu kuvassa 9.5.

Kuva 9.5. Lannoitevalmisteiden valvonta (kotimaisen valmistuksen valvonta mukaan lukien sivutuoteasetuksen mukainen laitoshyväksyntä, sisämarkkinakaupan valvonta, markkina- ja käytönvalvonta sekä muiden kuin eläimistä saatavien lannoitevalmisteiden kolmasmaatuonti).

Lainsäädäntö

Keskeiset lannoitevalmisteita ja niiden valvontaa koskevat säädökset ja määräykset on koottu taulukkoon 9.5. Säädökset löytyvät myös MMM:n verkkosivuilta.

Taulukko 9.5. Lannoitevalmisteiden keskeinen lainsäädäntö.

Säädösnumero	Säädöksen nimi
(EY) N:o 2003/2003, lannoiteasetus	Komission asetus epäorgaanisista lannoitteista voimassa olevine päivityksineen
(EY) N:o 1069/2009, sivutuoteasetus	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus muiden kuin ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläimistä saatavien sivutuotteiden terveyssäänöistä sekä asetuksen (EY) N:o 1774/2002 kumoamisesta
(EU) N:o 142/2011	Komission asetus asetuksen (EY) 1069/2009 toimeenpanosta
539/2006, lannoitevalmistelaki	Laki lannoitevalmisteista
MMMa 24/11	MMM:n asetus lannoitevalmisteista
MMMa 11/12	MMM:n asetus lannoitevalmisteita koskevan toiminnan harjoittamisesta ja sen valvonnasta
Määräys 1/2016 ja 2/2013	Elintarviketurvallisuusviraston määräys kansallisesta lannoitevalmisteiden tyyppinimiluettelosta
517/2015	Sivutuotelaki

Valvonnan suunnittelu

Lannoitevalmisteiden valmistuksen, markkinoinnin ja maahantuonnin sekä niiden valvonnan yleinen ohjaus kuuluu maa- ja metsätalousministeriölle (MMM).

Ruokavirasto vastaa lannoitevalmistelain ja sen nojalla annettujen säädösten sekä lannoitevalmisteita koskevan yhteisölainsäädännön täytäntöönpanosta ja valvonnasta. Ruokavirasto suunnittelee ja ohjaa lannoitevalmisteiden valmistuksen valvontaa, hyväksyttyjen laitosten valvontaa, markkina- ja sisämarkkinakaupan, maahantuonnin ja viennin valvontaa sekä käytön valvontaa.

Ruokavirasto laatii vuosittain valtakunnallisen valvontasuunnitelman, joka sisältää lannoitevalmistevalvonnan järjestämisen yleiset periaatteet ja tavoitteet sekä tarkastusten määrät ja niiden kohdentamisen. Toiminnan ja tuotevalvonnan tarkastustarpeiden määrittelyn perustana on toimialakohtainen käytännön riskinarviointi, joka perustuu lannoitevalmisteen raaka-aineiden ja valmistusprosessin mahdollisesti sisältämään riskiin sekä tuotantomäärään. Toimijakohtaista tarkastustarvetta arvioitaessa huomioidaan lisäksi toimijan valvontahistoria (havaitut puutteellisuudet, vaadittujen toimenpiteiden hoitaminen, kiellot) ja hyväksytyjen laitosten osalta omavalvonnan toteutuminen. Tämän arvioinnin ja vuosittaisen valvontasuunnitelman perusteella laaditaan Ruokavirastolle, ELY-keskusten tarkastajille ja Ruokaviraston valtuuttamille tarkastajille toimijakohtainen tarkastus- ja näytteenotto-ohjelma.

Valvonnan toimeenpano

Valvonta suoritetaan vuosittain laadittavan valvontasuunnitelman mukaisesti omavalvonnan, valmistuksen ja maahantuonnin valvontana. Lisäksi otetaan markkinaavontanäytteitä vähittäiskaupoissa myynnissä olevista lannoitevalmisteista.

Alkutuotannon toimijoiden valvonta (tilavalvonta)

ELY-keskusten tarkastajat valvovat lannoitevalmisteiden käyttöä muiden tilavalvontakäyntien yhteydessä. Valvonnassa tarkastetaan sivutuoteasetuksessa annettuja määryksiä, sekä lannoitevalmistelain nojalla säädettyjä kadmiumin hehtaariohtaisia käyttörajoitteita.

Lannoitealan toimijoiden valvonta

Ruokavirasto hyväksyy ja valvoo orgaanisia lannoitevalmisteita valmistavia laitoksia. Hyväksytyiltä laitoksilta edellytetään omavalvonnan raportointia Ruokavirastolle. Raportoinnissa havaitut puutteellisuudet vaikuttavat laitoksiin tehtävien toimintatarkastusten tiheyteen. Ruokavirasto suorittaa myös vuosittaisen valvontasuunnitelman mukaisesti toiminnantarkastuksia, joissa valvotaan EU- ja kansallisen lannoitelainsäädännön asettamien vaatimusten täyttyminen.

Ruokavirasto voi määrätä toiminnanharjoittajalle kiellon tai peruuttaa laitoksen hyväksynnän, mikäli toiminta, käsittely tai valmistus ei täytä säädösten asettamia vaatimuksia. Tuotteet, jotka eivät täytä säädösten asettamia vaatimuksia voidaan määrätä käsiteltäviksi uudelleen, hävitettäviksi tai palautettaviksi lähtömaahan tai niiden markkinoille saattaminen, käyttö, kuljettaminen, varastointi, maastavienti tai maahantuonti voidaan kieltää. Toimenpiteen täytäntöönpanon tehostamiseksi voidaan määrätä uhkasakko tai teettämisuhka. Tahallisesta tai törkeästä lain rikkomisesta, ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä tai em. kieltojen noudattamatta jättämisestä voi seurata rikosoikeudellisena rangaistuksena sakko, ellei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta.

Tuotevalvonta (kotimainen valmistus, markkinoille saattaminen, sisämarkkina-kauppa, vienti ja tuonti)

Ruokaviraston valtuuttamat tarkastajat valvovat lannoitevalmisteiden valmistusta Ruokaviraston laatiman toimijakohtaisen tarkastus- ja näytteenotto-ohjelman perusteella. Valmistuksen valvonta kohdennetaan yhtälailla kotimaan markkinoille kuin

myös yhteisön sisämarkkinoille ja EU:n ulkopuolelle tarkoitettuihin tuotteisiin. Valvonta koskee osin myös omaan käyttöön valmistamista.

Ruokavirasto valvoo markkinoille saatettuja lannoitevalmisteita yhteistyössä ELY-keskusten kanssa. Tarkastukset kohdistuvat muun muassa maatalous- ja puutarhakauppoihin, kauppapuutarhoihin ja varastoihin.

Lannoitevalmisteiden ja niiden raaka-aineiden maahantuontia ja osin myös sisämarkkinatuontia valvotaan tarkastamalla lain edellyttämät tuonnista tehtävät ennakoilmoitukset. Ilmoitusten käsittelyllä ja tarvittaessa näytteenotolla varmistetaan tuotteiden vaatimustenmukaisuus ennen päätöksen tekemistä maahantuonnista tai markkinoille saattamisesta. EY-lannoitteiden valvonta tehdään pääasiassa markkinoilla olevien tuotteiden valvontana eli markkinavalvontana, koska niiden sisämarkkinakauppaa ei koske ennakoilmoitusmenettely. Tulli tekee omalta osaltaan tuotevalvontaa ja toimii yhteistyössä Ruokaviraston kanssa. Tulli muun muassa pysäyttää ilman maahantuontilupaa olevat valmiste-erät ja ilmoittaa niistä Ruokavirastolle. Eläinperäisten lannoitevalmisteiden maahantuonnin ja sisämarkkinakaupan rajavalvonta on kuvattu luvuissa 11.2.

Ruokavirasto tekee lisäksi tiivistä yhteistyötä ympäristöhallinnon kanssa ympäristölupapäätöksiin ja niiden valvontaan liittyen. Näistä tärkeimpiä ovat viranomaisvastuiden jakaminen hyväksyntää edellyttävien laitosten osalta sekä jätejakeiden tai sivutuotteiden soveltuvuus lannoitevalmisteiksi. Ruokavirasto osallistuu ympäristölupapäätösten lupakäsittelyyn kuulemisvaiheessa ja antaa pyynnöstä käsittelyyn liittyviä lausuntoja.

Valvonnan tiedonhallinta

Lannoitevalmistealan toimijoista ja toimijoihin kohdistetuista toimenpiteistä pidetään rekisteriä Ruokaviraston Elmo -järjestelmässä. Tietojärjestelmään on liitetty BusinessObject (BO-) raportointijärjestelmä, jonka avulla on mahdollista raportoida esimerkiksi annetut kiellot tai tehdyt tarkastukset.

Ruokaviraston verkkosivuilla ylläpidetään ajantasaista listaa sivutuoteasetuksen perusteella sekä lannoitevalmistelain perusteella hyväksytyistä laitoksista. Verkkosivuilla on ajantasainen lista hyväksyntää hakeneista toimijoista.

Laboratoriotoiminta

Valvontasuunnitelman mukaiset näytteet analysoidaan pääasiassa Ruokaviraston laboratorioissa. Näytteitä voidaan tutkia myös muissa hyväksytyissä laboratorioissa. Lannoitevalvonta määrittelee näytteistä tehtävät analyysit ja tekee tutkimustuloksiin liittyvät päätökset.

Ruokaviraston laboratorio- ja tutkimuslinja vastaa itsenäisesti menetelmien ylläpidosta ja kehittämisestä. Ruokaviraston sisäisissä laboratorion ja valvonnan välisissä yhteistyöryhmissä suunnitellaan muun muassa lannoitevalmisteiden valvontaan liit-

tyvää tutkimusta ja menetelmäkehitystä sekä sovitaan yhteisen toiminnan linjauksista ja toimintatavoista. Laboratorioiden hyväksymisprosessi on kuvattu luvussa 8.2.2.3.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Ruokavirasto julkaisee internetsivuilla vuosittain lannoitevalmistevalvonnasta lakisääteisen [raportin](#), johon sisältyvät näytteiden analyysitulokset ja niiden perusteella annetut valvonnan päätökset. Lisäksi laaditaan lannoitevalvonnan vuosiraportti, joka on osa Ruokaviraston VASU-raporttia.

Tarkastuksilla todetut puutteet luokitellaan ja niiden korjaamiseksi annetaan määräaika. Määrä-aikoja seurataan Elmo-tietojärjestelmässä ja toimenpiteiden toteutusta seurataan kirjallisten selvitysten avulla ja tarvittaessa uusintatarkastuksilla. Toteutunutta valvontaa verrataan valvontasuunnitelmaan ja arvioidaan valvonnan kohdentamista ja tehokkuutta. Valvontaa kehitetään havaintojen perusteella ja edellisen vuoden valvontatuloksia ja niiden analyysejä hyödynnetään seuraavan vuoden valvontojen kohdentamisessa.

9.6 Kasvinsuojeluaineet

Valvonnan tavoite

Kasvinsuojeluainevalvonnan tarkoituksena on varmistaa, että kasvinsuojeluaineita koskevaa lainsäädäntöä noudatetaan. Valvonnalla varmistetaan, että Suomessa markkinoidaan ja käytetään vain Suomessa hyväksytyjä kasvinsuojeluaineita, ja että kasvinsuojeluaineita käytetään asianmukaisesti ja kestävästi.

Kasvinsuojeluaineiden vaatimustenmukaisuutta ja laatua valvotaan kasvinsuojeluaineiden markkinoille saattamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY n:o 1107/2009) ja kasvinsuojeluaineista annetun lain (1563/2011) mukaan. Ruokavirastossa teetetävillä kemiallisilla analyysillä sekä fysikaalisilla ja teknisillä testeillä selvitetään valmiin tehoainepitoisuus ja valmisteen fysikaaliset ja kemialliset ominaisuudet.

Valvottavan toiminnan laajuus

Kasvinsuojeluaineita pyritään valvomaan tasapuolisesti ja säännöllisesti. Valvontatoimenpiteiden on oltava tarkoituksenmukaisia, ja ne on kohdistettava kasvinsuojeluaineiden valmistuksen, maahantuonnin, markkinoille saattamisen, markkinoinnin, varastoinnin, käytön ja käsittelyn eri vaiheisiin.

Valvonnan resurssit

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) vastaa kasvinsuojeluaineiden valvontaa koskevan lainsäädännön nojalla kasvinsuojeluainevalvonnan järjestämisestä. Ruokavirasto vastaa kasvinsuojeluaineiden varastoinnin ja käytön valvonnasta. Virastot käyttävät valvonnassa apunaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia. ELY-keskusten tarkastajat tekevät kasvinsuojeluaineiden käytön ja kaupan tarkastuksia erityyppisillä viljelmillä, puutarhoilla, maatiloilla, taimitarhoilla, virkistysalueilla ja erilaisissa kauppa- ja liikennekeksissä. Tukes valvoo ja ohjaa myös valmisteiden vaatimustenmukaisuuden valvontaa sekä valvoo markkinointia ja mainontaa.

Lainsäädäntö

Kasvinsuojeluaineiden valvonta perustuu taulukossa 9.6 mainittuihin säädöksiin.

Taulukko 9.6. Keskeisin kasvinsuojeluaineiden valvontaa koskeva lainsäädäntö.

Säädösnumero	Säädöksen nimi
1563/2011	Laki kasvinsuojeluaineista
(EY) N:o 1107/2009	Asetus kasvinsuojeluaineiden markkinoille saattamisesta
646/2011	Jätelaki
7/2015	Valtioneuvoston asetus täydentävien ehtojen lakisääteisistä hoitovaatimuksista sekä niiden ja hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimusten noudattamisen valvonnasta
738/2002	Työturvallisuuslaki
527/2014	Ympäristönsuojelulaki
599/2013	Uusi kemikaalilaki
553/2008	Sosiaali- ja terveysministeriön asetus kemikaaleja koskevien tietojen toimittamisesta
(EY) N:o 1272/2008	CLP -asetus
(EY) N:o 1907/2006	REACH-asetus
235/2015	Valtioneuvoston asetus ympäristökorvauksista

Valvonnan suunnittelu

Tukes ja Ruokavirasto suunnittelevat ja ohjaavat yhteistyössä Tullilaitoksen kanssa kasvinsuojeluaineiden valvontaa. Tukes ja Ruokavirasto vastaavat sen toimeenpanosta kasvinsuojeluinlain nojalla.

Tukes ja Ruokavirasto laativat valtakunnallisen kasvinsuojeluaineiden valvontasuunnitelman, jossa kuvataan valvonnan keskeiset tavoitteet ja painopistealueet sekä vuosittaiset valvontaan liittyvät ELY-keskuskohtaiset tarkastustavoitteet. ELY-keskustarkastajille toimitetaan vuosittain kasvinsuojeluaineiden kansallisen valvonnan ohje ja tarkastuspöytäkirjat

Valvonnan toimeenpano

Tukes ja Ruokavirasto vastaavat kasvinsuojeluaineasetuksen ja kasvinsuojeluaineista annetun lain täytäntöönpanosta ja niiden nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvonnasta. Kasvinsuojeluaineiden maahantuontia ja maastavientiä valvoo Tukesin ohella Tulli.

ELY-keskus toteuttaa kasvinsuojeluinetautitarkastukset Tukesin ja Ruokaviraston laatiman valvontasuunnitelman mukaisesti ja avustaa Tukesia ja Ruokavirastoa ennakoimattomia valvontatoimenpiteitä vaativien tapausten valvonnassa. ELY-keskus varmistaa sovittujen toimenpiteiden toteutumisen maataloilla ja muilla kasvinsuojeluaineita käyttävillä toimijoilla sekä kaupoissa tekemällä uusintatarkastuksia ja antaa tarvittaessa toiminnanharjoittajalle tarpeellisia ohjeita ja kehotuksia kasvinsuojeluaineita koskevien säännösten noudattamisesta. ELY-keskus laatii tarkastuspöytäkirjat,

väliraportit ja vuosittaiset yhteenvedot sekä laajentaa valvonnan tarvittaessa täydentävien ehtojen valvontaan. Tukes ja Ruokavirasto seuraavat todettujen rikkomusten kohdalla valvontaprosessin ja -seuraamusten viemistä loppuun saakka.

Valvonnan tiedonhallinta

Tukes pitää kasvinsuojeluinerekisteriä hyväksytyistä kasvinsuojeluaineista ja julkaisee vuosittain kasvinsuojeluineluettelon internetsivuillaan.

Jokaisesta valvontakäynnistä ELY-keskus laatii pöytäkirjan, joka toimitetaan Tukeisiin tai Ruokavirastoon. Tukes ja Ruokavirasto laativat vuosittain raportin tehdyistä tarkastuksista.

Laboratoriotoiminta

Tukes ohjaa markkinoilla olevien kasvinsuojeluaineiden vaatimustenmukaisuuden valvontaa. Valmisteista analysoidaan Ruokavirastossa tehoainepitoisuus ja tutkitaan fysikaaliset ja kemialliset ominaisuudet.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korvaavat toimenpiteet

Tukes ja Ruokavirasto laativat vuosiraportin valvonnasta. Lisäksi valvonnan tulokset toimitetaan vuosittain kesäkuun loppuun mennessä tiedoksi komissiolle ja muille EU:n jäsenvaltioille.

9.7 Kasvinterveys, taimiaineisto ja metsänviljelyaineisto

Valvonnan tavoite

Kasvinterveyttä koskevaan lainsäädäntöön perustuvan valvonnan tavoitteena on varmistaa hyvän kasvinterveyden tilan säilyminen Suomessa estämällä vaarallisten kasvintuhoojien leviäminen ja pysyvä asettuminen maahamme.

Taimiaineistolain valvonnalla edistetään korkealaatuisen, maamme olosuhteisiin soveltuvan taimiaineiston saatavuutta.

Metsänviljelyaineiston kaupasta annetun lain valvonnan tavoitteena on varmistaa metsänviljelyaineiston tuottamiseen käytetyn perusaineiston korkea laatu, markkinoitavien siementen ja taimien vaatimustenmukaisuus sekä se, että ostajat saavat tarpeelliset tiedot tiettyyn käyttötarkoitukseen soveltuvan aineiston valinnan tueksi.

Valvottavan toiminnan laajuus

Kasvinterveyden ja taimiaineiston tarkastukset kohdistuvat kasvihuoneisiin, taimitarhoihin, varmennetun taimiaineiston, marjojen, hedelmien ja perunan tuotantopaikkoihin, puutavaran ja puisen pakkausmateriaalin valmistajiin sekä biologisten torjuntaeliöiden ja pölyttäjien maahantuontiin, markkinointiin ja käyttöön. Lisäksi kartoitetaan vaarallisten kasvintuhoojien esiintymistä sokerijuurikkaan viljelylohkoilla sekä metsä- ja viheralueilla.

Kasveja ja kasvituotteita tarkastetaan myös maastaviennin ja maahantuonnin yhteydessä. Markkinoilla liikkuvia tavaraeriä valvotaan vuosittain kohteissa, joita ovat tai-

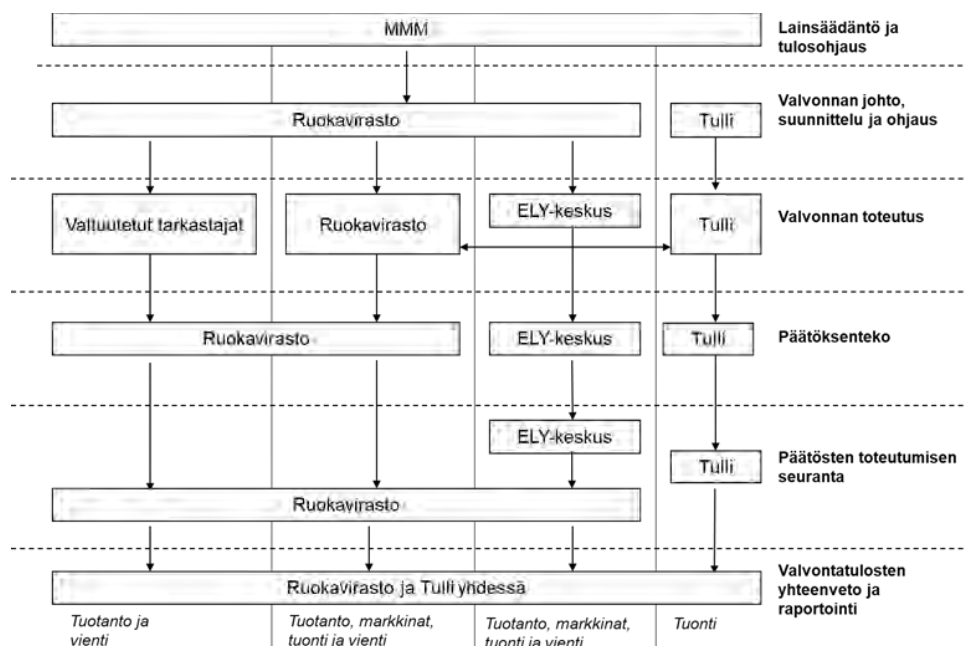
mimymälät, puutarha- ja kukkatukut sekä perunatilat, -pakkaamot ja perunaa jalostavat teollisuuslaitokset. Kasvipassivelvollisten toimijoiden omavalvonnan toimivuus ja velvoitteiden täyttyminen tarkastetaan vuosittain.

Toimijat, jotka tuottavat, markkinoivat, tuovat tai vievät kasveja, kasvituotteita tai muita tavaroita, joiden mukana kasvintuhoojat voivat levitä, rekisteröidään kasvinterveysrekisteriin. Rekisteriin on merkitty yli 6000 toimijaa.

Metsänviljelyaineiston tuotantopaikkavalvonta sisältää siemenkaristamoiden, -varastojen ja -pakkaamojen sekä metsäpuiden taimitarhojen ja taimivarastojen tarkastukset. Ruokaviraston tarkastajat valvovat säännöllisesti noin sataa metsänviljelyaineiston tuottajaa ja pistokoeluonteisesti metsänviljelyaineiston markkinointia, jota tehdään 380 toimipisteessä. Lisäksi valvotaan metsänviljelyaineiston tuotantoon käytettäviä perusaineistoja, joita ovat metsäpuiden siemenviljelykset (noin 2 400 ha), siemenkeräysmetsiköt (noin 90 ha) ja kasvullisesti lisättävät kloonit (yli 80 kpl).

Valvonnan resurssit

Ruokavirasto vastaa kasvinterveyden, taimiaineiston ja metsänviljelyaineiston lainsäädännön täytäntöönpanosta ja valvonnasta asianomaisten erityislakien perusteella. Käytännön tarkastuksia tekevät Ruokaviraston tarkastajat Helsingissä, Oulussa, Turussa, Lappeenrannassa ja Joensuussa. Tarkastustehtävissä Ruokavirastoa avustavat ELY-keskukset ja Ruokaviraston valtuuttamat tarkastajat (ELY-keskusten vuotuinen työpanos on noin 11 htv, valtuutettujen tarkastajien noin 0,5 htv). Osa kasvinterveyden valvontatehtävistä on siirretty MMM:n ja VM:n välisellä sopimuksella (MMM dnro 3052/831/2004) Tullilaitokselle. Sopimuksen mukaisesti Tulli tekee Venäjältä tuotavan havupuutavaran asiakirjatarkastukset ja kasvien tuontitarkastukset sekä valvoo maahantuontipaikoilla ISPM 15 -standardin mukaisen puisen pakkausmateriaalin merkinnän käyttöä. Metsänviljelyaineiston valvonnassa Ruokaviraston tarkastajat vastaavat kaikista tarkastuksista.

Kuva 9.7. Kasvinterveyden ja taimiaineiston valvonta.

Lainsäädäntö

Taulukossa 9.7. on kuvattu kasvinterveyttä, taimiaineistoa ja metsänviljelyaineistoa koskeva keskeinen lainsäädäntö.

Taulukko 9.7 Kasvinterveyden, taimiaineiston ja metsänviljelyaineiston valvonnan keskeiset säädökset.

Säädösnumero	Säädöksen nimi
<i>Kasvinterveys</i>	
2031/2016	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus kasvintuhoojien vastaisista suojaustoimenpiteistä
702/2003	Laki kasvinterveyden suojelemisesta
HE112019 vp	HE kasvinterveyslaiksi
17/2008	Maa- ja metsätalousministeriön asetus kasvinterveyden suojelemisesta
Säädökset on koottu osoitteeseen: https://mmm.fi/elaimet-kasvit/kasvinsuojelu/kasvinterveys	
<i>Taimiaineisto</i>	
1205/1994	Taimiaineistolaki
41/1996	MMM:n päätös vihanneskasvien taimiaineiston tuottamisesta ja markkinoinnista
5/2017	MMM:n asetus hedelmä- ja marjakasvien taimiaineiston tuottamisesta, markkinoinnista ja maahantuonnista
96/2000	MMM:n asetus koristekasvien taimiaineiston tuottamisesta ja markkinoinnista
6/2017	MMM:n asetus hedelmä- ja marjakasvien varmennetusta taimiaineistosta
Säädökset on koottu osoitteeseen: https://mmm.fi/elaimet-kasvit/taimiaineistot	
<i>Metsänviljelyaineisto</i>	
241/2002	Laki metsänviljelyaineiston kaupasta
1055/2002	MMM:n asetus metsänviljelyaineiston kaupasta
Säädökset on koottu osoitteeseen: https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/kasvintuotanto/metsapuiden-siemen-ja-taimituotanto/lainsaadanto/	

Valvonnan suunnittelu

Ruokavirasto suunnittelee:

- kasvinterveyden ja taimiaineiston valvontaa tuotantopaikoilla, markkinoilla, tuonnissa ja viennissä; sekä
- metsänviljelyaineiston valvontaa tuotantopaikoilla ja markkinoilla.

Kasvinterveyden, taimiaineiston ja metsänviljelyaineiston tarkastukset perustuvat Ruokaviraston vuosittain laatimaan valvontasuunnitelmaan. Suunnitelmassa tehtävät on jaettu eri toimijoiden kesken (Ruokavirasto, ELY-keskukset ja valtuutetut tarkastajat).

EU:n kasvinterveysasetuksen mukaisesti prioriteettituhoojille tullaan tekemään varosuunnitelmat. Suunnitelmien toimivuutta selvitetään käytännössä valmiusharjoitusten avulla.

Tarkastustoimintaa varten on laadittu ohjeita, joita päivitetään säännöllisesti. Erillisiä prosessikuvauksia on laadittu osasta valvontaa, esimerkiksi Venäjän tuontipuun tarkastuksista.

Metsänviljelyaineiston kaikki tärkeimmät valvonnan prosessit on kuvattu yksityiskohdaisesti siinä yhteydessä, kun kehitettiin metsänviljelyaineistorekisterien hallinnassa käytettävää tietojärjestelmää ja siihen liittyvää sähköistä asiakaspalvelua ulkoisille asiakkaille.

Valvonnan riskiperusteisuus

Ruokavirasto kohdentaa valvonnan resurssit toimialoittain tarkastustulosten, kokemuksen ja käytännön riskinarvioinnin perusteella siten, että painopisteinä ovat vaarallisten kasvintuhoojien leviämisen estäminen, taimiaineiston terveys ja metsänviljelyaineiston alkuperä.

Ulkomaisten lisäysaineiston käyttö viljelmillä lisää riskiä vaarallisten kasvintuhoojien leviämisestä. Tämän vuoksi kartoitukset kasvihuoneissa, hedelmän- ja marjantuotannossa sekä perunatiloilla kohdistetaan erityisesti ulkomaista lisäysaineistoa käyttäviin viljelmiin. Valvontasuunnitelmassa ja vuosittaisessa ohjeistuksessa määritellään ja kuvataan tarkemmin riskikohteet, joissa kartoitukset tehdään.

Markkinavalvontaa tehdään tukkuliikkeissä ja vähittäismyymälöissä, jotka myyvät vaarallisten kasvintuhoojien isäntäkasveja, eli puutarhatukkuliikkeissä, taimimyymlöissä sekä perunatukuissa.

Kasvinterveyslainsäädäntö velvoittaa tekemään tietyt tarkastukset joko vuosittain (esimerkiksi kasvipassin käyttöedellytysten täyttyminen, joka koskee kaikkia istutettavia kasveja) tai tarkastamaan kaikki erät (pääosa tuontitarkastuksista), jolloin riskiperusteisuutta ei voida soveltaa. Toimijoiden riskienhallintasuunnitelmien laatiminen ja noudattaminen vaikuttaa tarkastusten lukumäärään.

Metsänviljelyaineiston kaupan valvonnassa tarkastuksen kohdentamisessa otetaan huomioon luonnon vaihtelusta johtuva vuosittainen toiminnan määrän vaihtelu. Lisäksi tuotannon tarkastukset kohdennetaan tuotannon määrän mukaisesti siten, että tarkastusten vaikuttavuus olisi mahdollisimman suuri.

Valvonnan toimeenpano

Kasvinterveyden ja taimiaineiston valvonta

Ruokavirasto on kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain ja taimiaineistolain kaupasta annetun lain täytäntöönpanosta, valvonnasta ja valvonnan järjestämisestä vastaava viranomainen.

Ruokavirasto ja ELY-keskukset valvovat karanteenikasvintuhoojien esiintymistä tuotantopaikoilla, markkinoilla sekä tuonnissa ja viennissä. Lisäksi valvotaan toimijan tekemän omavalvonnan toteuttamista. Karanteenikasvintuhoojia ovat muun muassa tulipolte, juurikkaan nekroottinen keltasuonivirus, koloradonkuoriainen sekä mäntyankeroinen.

Valvonta sisältää tuhoojien kartoitukset, taimiaineiston tuotannon tarkastukset, jäljitykset, toimenpidevalvonnat, markkinavalvontatarkastukset, vientivalmiustarkastukset sekä vienti- ja tuontitarkastukset. Tuhoojien kartoituksiin sisältyvät EU-kartoitusohjelman mukaiset kartoitukset. Tarkastuksilla valvotaan kasvintuhoojien lisäksi omavalvonnan ja muiden toimijavelvoitteiden toteutumista sekä kasvipassin, taimitodistuksen ja ISPM 15 -standardin mukaisen puupakkausmerkinnän käyttöä. Taimiaineiston tuotantopaikka- ja markkinavalvonnassa valvotaan lisäksi taimiaineistolle asetettujen laatuvaatimusten täyttymistä. Ruokavirasto ja ELY-keskukset tekevät torjuntapäätökset tuotantopaikoilla todettujen vaarallisten kasvintuhoojien torjumiseksi sekä maahantuonnissa ja markkinoinnissa maahantuonti- ja markkinointikieltopäätökset. Ruokavirasto ja ELY-keskukset antavat myös taimiaineistolakiin perustuvat markkinointikieltopäätökset.

Näiden tehtävien lisäksi Ruokavirasto:

- ohjaa Ruokaviraston, ELY-keskusten ja valtuutettujen kasvintarkastajien tekemää valvontaa tekemällä vuosittain valvontasuunnitelman sekä ohjeistamalla ja neuvomalla tarkastajia;
- myöntää vastaanottajamaiden vaatimusten mukaisesti kasvinterveystodistukset EU:n ulkopuolisiin maihin vietäville kasvituotteille;
- rekisteröi toimijat kasvinsuojelu- ja taimiaineistorekisteriin;
- rekisteröi ISPM 15 -standardin mukaista pakkausmateriaalia valmistavat toimijat;
- myöntää varmennetun taimiaineiston tuotantoluvat ja hyväksyy taimiaineistot varmennettuun tuotantoon;
- myöntää maahantuonnin poikkeusluvut koetarkoituksiin; ja
- tekee päätökset kasvintuhoojien torjunnasta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta ja huolehtii korvausten maksamisesta.

Edellä mainittujen tehtävien lisäksi ELY-keskukset vastaanottavat korvaushakemukset ja antavat Ruokavirastolle lausunnon niistä korvaushakemuksista, jotka liittyvät ELY-keskuksen tekemiin torjuntapäätöksiin.

Tulli:

- valvoo EU:n ulkopuolelta tulevien tavaroiden maahantuontia;
- tekee kasvinterveystodistusta vaativien tuoreiden hedelmien, marjojen ja vihannesten maahantuontitarkastukset sekä näihin liittyvät hyväksymis- ja hylkäämispäätökset ja raportoi valvonnan tuloksista Ruokavirastolle;
- tekee Venäjältä tulevan puutavaran asiakirjatarkastukset ja valitsee Ruokaviraston ohjeistuksen mukaisesti tunnistus- ja kasvinterveydelliseen tarkastukseen menevät tavaralähetykset;
- tekee muun tavaravalvonnan yhteydessä ISPM 15 -standardin mukaisia puun pakkausmateriaalin tarkastuksia; ja
- perii kasvinterveyden tuontitarkastuksista perittävät tarkastusmaksut ja tilittää ne Ruokavirastolle.

Valtuutetut tarkastajat:

- tarkastavat Suomesta vietävää perunaa;

- osallistuvat perunan markkinavalvontaan sekä rengasmätä-, peruna-ankerois- ja koloradonkuoriaiskartoituksiin;
- tekevät koloradonkuoriaisen torjuntaa ja toimenpidevalvontaa; ja

Suomen metsäkeskus:

- avustaa tarvittaessa Ruokavirastoa vaarallisten metsäntuhoojien torjunnassa.

Tarkastuksista laaditaan tarkastuspöytäkirja tai tehdään tarkastusmerkinnät tuontilähteyksen kasvinterveystodistukseen.

Ruokavirasto valvoo kasvintuhoojien hävittämiseksi antamiensa päätösten toimeenpanoa, asianomainen ELY-keskus puolestaan sen tarkastajien antamien päätösten toimeenpanoa. Ruokavirasto ohjaa lisäksi ELY-keskuksia torjuntapäätösten tekemisessä ja kasvinsuojelukorvauksia koskeviin hakemuksiin liittyvissä asioissa.

Valvontaa voidaan tarvittaessa tehdä ilman ennakoilmoitusta. Yleensä on kuitenkin tarkoituksenmukaista ilmoittaa tarkastuksesta ennakkoon, sillä toimijan läsnäolo tarkastuksen aikana on usein tarpeen esimerkiksi tiettyjen kasvintuhoojien isäntäkasvien löytämiseksi tuotantopaikalta.

Metsänviljelyaineiston valvonta

Ruokavirasto on metsänviljelyaineiston kaupasta annetun lain täytäntöönpanosta, valvonnasta ja valvonnan järjestämisestä vastaava viranomainen.

Ruokavirasto:

- hyväksyy ja tarkastaa siemenviljelykset ja muun perusaineiston;
- myöntää metsäpuiden siemenille ja kloonitaimille kantatodistukset ja valvoo todistusten myöntämisen edellytyksenä olevan metsäpuiden siemenkeräysten ja kloonitaimien alkuperäketjua;
- valvoo metsänviljelyaineiston tuotantopaikkoja, joita ovat metsäpuiden taimitarhat, erilliset taimivarastot, siemenkaristamot, -pakkaamot ja varastot sekä siementen pakkauspisteet; ja
- valvoo markkinointia.

Metsäkeskus valvoo tarvittaessa tavallista laajempia siemenkeräyksiä.

Metsänviljelyaineiston tuotantopaikkojen tarkastusten ilmoittamisessa pyritään käyttämään mahdollisimman lyhyttä varoitusaikaa, kuitenkin siten, että tarkastuksen tehokkuus ei kärsi siitä, että asiakasta ei tavoiteta.

Pakkokeinot ja seuraamukset

Kasvinterveyden ja taimiaineiston valvonta

Kasvinterveyden ja taimiaineiston valvonnassa määrätään seuraamuksia, kun kasveissa tai kasvituotteissa on todettu karanteenikasvintuhooja tai muita puutteita kuten kasvipassin puuttuminen tai tuontitarkastuksissa virheellinen kasvinterveystodistus tai puute tuotekohtaisten tuontivaatimusten täyttymisessä. Niin sanottuja laatu-tuhoojia toimijat tarkastavat omavalvontana.

Kasvinterveyslain perusteella voidaan määrätä seuraamukseksi torjuntapäätös kasvintuhoojan torjumiseksi viljelmältä, metsästä tai viheralueelta tai eräkohtainen markkinointi-, maahantuonti- tai vientikielto. Taimiaineistolain perusteella voidaan määrätä markkinointikielto erälle, joka ei täytä markkinoinnille asetettuja terveys-, laatu- tai merkintävaatimuksia. Mikäli toimijat eivät noudata velvoitteitaan laatu- hoojien esiintymisen suhteen, annetaan toimijalle määräys asian korjaamiseksi. Annetut päätökset ja kiellot sisältävät toimenpiteitä, joita toimijoiden tulee toteuttaa. Toimenpiteiden toteutusta seurataan ja todennetaan ja niiden noudattamatta jättämisestä voidaan määrätä lainsäädännön mahdollistamia seuraamuksia mm. uhkasakko.

Metsänviljelyaineiston valvonta

Metsänviljelyaineiston valvontatarkastusten yhteydessä merkitään tarkastuksessa havaitut puutteet. Kunkin puutteen kohdalle merkitään määräaika, jonka kuluessa puute on korjattava. Toimijan tulee ilmoittaa verkkopalvelun välityksellä, milloin ja miten puute on korjattu. Puutteiden korjaamista seurataan säännöllisesti tietojärjestelmää apuna käyttäen. Tarvittaessa tehdään uusintatarkastus tai käytetään säädösten mahdollistamia pakkokeinoja.

Valvonnan tiedonhallinta

Kasvinterveystarkastukset tallennetaan kasvintarkastuksen Elmo-sovellukseen. Terveystodistusten myöntämisessä käytetään TETO-sovellusta. Edellä mainituista tietovarannoista Ruokavirasto kerää tiedot vuosittaisista valvontaraporttia varten. Osa tapahtumista, esim. myönnetyt tuonnin poikkeusluvat, tilastoidaan erikseen. Laboratoriotutkimukset ja -määritykset tilastoidaan Elmo-tietojärjestelmään. Toimijoiden rekisteröinnissä käytetään Touko-järjestelmää.

Metsänviljelyaineiston toimittajarekisteriä, perusaineistorekisteriä ja kantatodistuserkisteriä pidetään yllä MEVI-tietojärjestelmässä. MEVI-tietojärjestelmään tallennetaan myös tarkastuspöytäkirjat.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Ruokavirasto laatii vuosittain seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä valvontaraportin kasvinterveyden ja taimiaineiston sekä metsänviljelyaineiston valvonnasta. Valvontaraportissa kuvataan ja arvioidaan tarkastustavoitteiden toteutumista, valvontatuloksia ja valvonnan vaikuttavuutta. Raportin tuloksia hyödynnetään seuraavien vuosien valvontasuunnitelmien laadinnassa.

Ruokavirasto tekee komissiolle kasvinterveyslainsäädännön mukaiset notifikaatiot tuonti- ja markkinointikielloista sekä tuotannossa havaituista vaarallisista kasvintuhoojista.

Ruokavirasto laatii vuosittain suoja-aluehoojien valvonnasta ja valvonnan tuloksista raportit komissiolle. Lisäksi raportoidaan komissiolle yksittäisten kasvintuhoojien karitoituksista.

9.8 Muuntogeeniset siemenet ja kasvituotteet

Valvonnan tavoitteet

Muuntogeenisten tuotantopanosten valvonnalla varmistetaan merkintöjen oikeellisuus ja siten turvataan kuluttajien ja tuottajien tiedonsaanti. Muuntogeenisten ainesten on täytettävä myös jäljitettävyyksivaatimus. Muuntogeenisten tuotantopanosten valvonnan tavoitteena on varmistaa, että markkinoilla olevat kylvösiemenet ja kasvit täyttävät säädösten vaatimukset.

Valvottavan toiminnan laajuus

Muuntogeenisten kasvituotteiden valvontaan kuuluvat muuntogeenisten siementen, muuntogeenisten kasvien, leikkokukkien sekä gmo-kenttäkokeiden valvonta. Muuntogeenisten kasvien viljelyyn tarvitaan hyväksyntä. Komission yleisessä maatalouskasvien lajikeluettelossa on tällä hetkellä listattuna 142 GMO-lajiketta, joista yksi on rapsi, yksi sokerijuurikas ja loput maisseja. Muuntogeenisten tuotantopanosten valvontaa tehdään osana sektoreiden tavanomaista valvontaa.

Valvonnan resurssit

Muuntogeenisten tuotantopanosten valvontaviranomaisina toimivat siemenlain ja geenitekniikkalain mukaiset valvontaviranomaiset. Ruokavirasto valvoo maa- ja metsätalouden alalla muuntogeenisten organismien (gmo) tarkoituksellista levittämistä ympäristöön. Muuntogeenisten siementen valvonnassa käytetään Ruokaviraston omia tai Ruokaviraston valtuuttamia tarkastajia. Ruokavirasto tutkii myös puutarhakasvien muuntogeenisyyttä.

Lainsäädäntö

Muuntogeenisten tuotantopanosten ja elintarvikkeiden valvonnan keskeinen lainsäädäntö on kuvattu taulukossa 9.9.

Taulukko 9.8. Muuntogeenisten tuotantopanosten ja elintarvikkeiden valvonnan keskeinen lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
Yleinen elintarvikeasetus, (EY) N:o 178/2002	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamisesta ja elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä
Valvonta-asetus, (EU) 2017/625	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, jotka suoritetaan elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvien terveyttä ja kasvinsuojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamisen varmistamiseksi
(EY) N:o 1830/2003	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus muuntogeenisten organismien jäljitettävyydestä ja merkitsemisestä ja muuntogeenisistä organismeista valmistettujen elintarvikkeiden ja rehujen jäljitettävyydestä sekä direktiivin 2001/18/EY muuttamisesta
600/2019	Siemenlaki
377/1995	Geenitekniikkalaki

Valvonnan suunnittelu

Ruokavirasto toimii täytäntöönpano- ja valvontaviranomaisena vastaten muuntogeenisiä tuotteita koskevien säädösten noudattamisen valvonnasta ja valvonnan järjestämisestä. Muuntogeenisten siementen ja kasvien valvonta on osa kyseisen sektorin tavanomaista valvontaa ja Ruokavirasto laatii vuosittain vastaavat valvontasuunnitelmat. Valvonta on säännöllistä ja riskiperusteista. Tarvittaessa vuosittaisia valvontasuunnitelmia voidaan muuttaa. Laadittuja sektorikohtaisia varosuunnitelmia ja ohjeita täydennetään tarvittaessa.

Valvonnan riskiperusteisuus

Riskiperusteisuus toteutuu siementen ja kasvituotteiden valvonnassa tuotteiden sisältämien potentiaalisten muuntogeenisten aineiden käytön perusteella, esim. kun valmistuksessa käytetään raaka-aineita, jotka voivat koostua tai sisältää muuntogeenistä ainesta. Valvonnan ja tarkastuskäyntien määrässä ja kohdentamisessa huomioidaan edellisten vuosien valvontatulokset. Muuntogeenisten tuotteiden käyttömäärät vaihtelevat sektoreittain. Eniten muuntogeenisiä tuotantopanoksia käytetään rehusektorilla ja vähiten siemensektorilla. Kaikilla sektoreilla suoritetaan asiakirjavalvontaa ja näytteiden analysointia. Analyttinen valvonta on kohdistettu vain niihin tuotteisiin, joissa on voitu käyttää potentiaalisia muuntogeenisiä raaka-aineita.

Valvonnan toimeenpano

Muuntogeenisten tuotteiden valvonnan toimeenpano, kuten näytteenottosuunnitelmat ja tarkastuskäynnit, hoidetaan sektoreittain ja ne ovat osa kyseisen sektorin tavanomaista valvontaa.

Laboratoriotoiminta

Muuntogeenisten tuotteiden valvonta- ja näytteenottosuunnitelmien mukaiset näytteet analysoidaan Ruokaviraston laboratoriossa tai Tullilaboratoriossa.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Valvontatulosten raportointi tehdään sektoreittain. Siemenen tulokset julkaistaan osana VASU-raportointia.

Sektorit arvioivat valvonnan tuloksia ja suunnittelee niiden perusteella korjaavia ja valvonnan tehokkuutta parantavia toimenpiteitä.

10 ELÄINTEN TERVEYS JA HYVINVOINTI

10.1 Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontajärjestelyt

Valvonnan tavoite

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan tavoitteena on ennaltaehkäistä ja torjua tarttuvia eläintauteja ja ylläpitää eläinten terveyden korkeaa tasoa, parantaa eläinten hyvinvointia sekä suojella ihmisten terveyttä eläimistä ihmisiin tarttuvilta taudeilta ja haitallisilta aineilta.

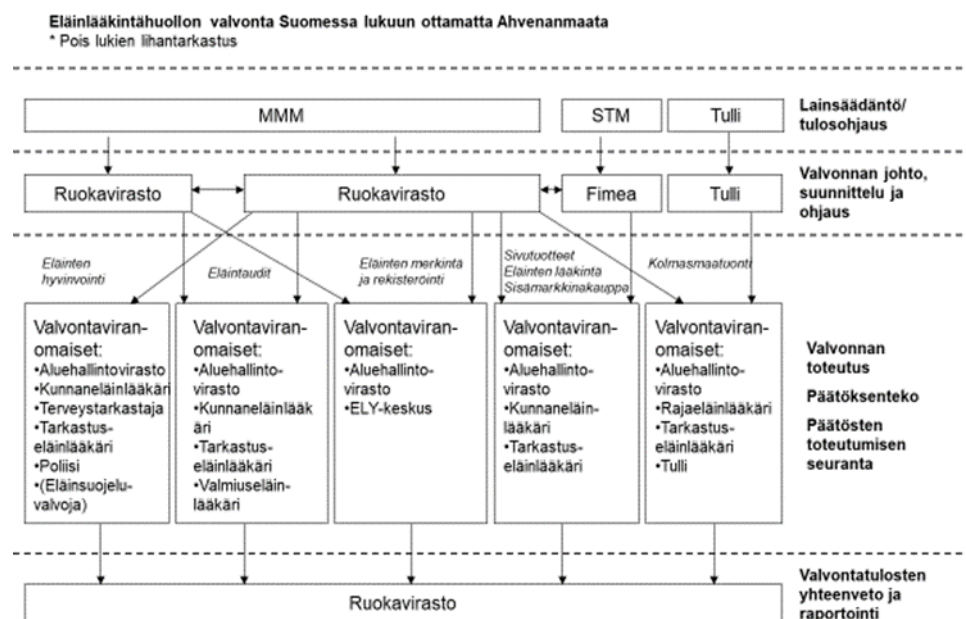
Valvottavan toiminnan laajuus

Taulukko 10.1 Tuotantoeläintilojen ja eläinten lukumäärät 2019

Eläinlaji	Tilat lkm	Eläimet lkm	Mukaan lukien
Nautatilat	9 946	849 278	biisonit
Sikatilat	986	1 060 202	mini- ja villisia
Lammatilat	3 796	147 281	muflonit
Vuohitilat	987	8 706	kääpiövuohet
Siipikarja	1 208	13 171 754	kaikki linnut
Hevostallit	2 436	14 796	
Vesiviljelylaitokset	577		

Organisaatiokaavio

Eläinlääkintähuollon valvonta Suomessa on kuvattu kaaviossa 10.1a sekä kaaviossa 10.1b, joka koskee Ahvenanmaata.

Kuva 10.1a. Eläinlääkintähuollon valvonta (pois lukien lihan tarkastus) Suomessa, lukuun ottamatta Ahvenanmaata.

Kuva 10.1b. Eläinlääkintähuollon valvonta Ahvenanmaalla (pois lukien lihantarkastus).

Lainsäädäntö

Valvonta perustuu eläinlääkintähuoltolakiin (765/2009), eläintäilakiin (441/2013), eläinsuojelulakiin (247/1996) ja muihin erityislakeihin sekä niiden nojalla annettuihin alemman asteisiin säädöksiin. Eläinlääkintähuoltolain tavoitteena on varmistaa elintarviketurvallisuuden ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin suunnitelmallinen valvonta, kuntien järjestämien eläinlääkäripalvelujen saatavuus ja laatu sekä muiden eläinlääkäripalvelujen valvonta. Erityislait ja niiden nojalla annetut muut säädökset tarkentavat viranomaisten välisiä vastuuta ja työnjakoa, määräävät toimenpiteistä eri tilanteissa sekä asettavat tarkempia vaatimuksia valvonnalle ja raportoinnille eri sektoreilla.

MMM vastaa lainsäädännön valmistelusta ja valvonnan ylimmästä johdosta sekä valtion viranomaisten tulosoikeudesta hallinnonalallaan. Valvontaa ohjaavat myös hallinnonalan ja Ruokaviraston strategiat. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa koskeva lainsäädäntö on esitelty sektorikohtaisissa osioissa.

Lainsäädännön lisäksi edellytyksenä valvonnan tavoitteiden saavuttamiselle on, että viranomaisilla on ajantasainen ja riittävä tieto valvonnan suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Rekisterien ja tietojärjestelmien avulla huolehditaan siitä, että eläinten ja niistä saatavien tuotteiden jäljitettävyyden toimii ja valvonnan tulokset ovat viranomaisten saatavilla tilanteen jatkuvaa seuranta varten.

Valvonnan suunnittelu

Eläinlääkintähuoltolaissa on säädetty Ruokavirastolle velvoite laatia eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa sekä kunnallisia eläinlääkäripalveluja koskeva valtakunnallinen suunnitelma. Lain edellyttämä suunnitelma (EHO) on osa tätä asiakirjaa (VA-

SUn osa I liite 5). Valtakunnallinen suunnitelma sisältää tavoitteet sekä suunnitelmalliselle valvonnalle että epäilyyn perustuvalle valvonnalle. Valvontakohteiden tarkastus- ja/tai näytteenottotiheys on joillakin sektoreilla määrätty suoraan lainsäädännössä. Muiden valvontakohteiden osalta Ruokavirasto on laatinut ohjeita valvonnan toteuttamisesta perustuen mm. toiminnan luonteeseen, riskeihin sekä edellisen vuoden valvontatuloksiin. Erikseen asetetaan laatua ja toiminnan kehittämistä, tiedonhallintaa ja resursseja koskevia tavoitteita aluehallintovirastojen ja kuntien suorittamalle valvonnalle ja eläinlääkäripalvelujen järjestämiselle.

Aluehallintovirastoille ja kunnille on edelleen annettu velvoite laatia vastaavat alueelliset ja kunnalliset valvontasuunnitelmat, joissa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma. AVIt ohjaavat kuntien suunnitelmien laatimista sekä valvovat ja arvioivat niiden toteutumista.

Ruokavirasto laatii vuosittain toiminnalliset tulossopimukset aluehallintovirastojen kanssa ja tulossopimuksien kautta sovitaan valvontasuunnitelmien edellyttämien toimenpiteiden toteuttamisesta sekä tehtäviin käytettävissä olevista resursseista. Tulossopimusten toteutumista seurataan aluehallintovirastojen laatimien vuosittaisten raporttien pohjalta. Ruokavirasto hyödyntää raportteja seuraavan vuoden suunnittelussa ja ohjauksessa.

Suunnitelmiin sisältyvät seuraavat sektorit: eläinten terveyden valvonta, eläinten hyvinvoinnin valvonta, eläinten lääkitsemisen valvonta, maataloustukivalvontaan liittyvien nk. täydentävien ehtojen valvonta, sivutuotevalvonta, eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvonta sekä elävien eläinten ja niistä saatavien muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden sisämarkkinakaupan, tuonnin ja viennin valvonta.

Valvonnan ohjaus

Ruokavirasto vastaa yleisestä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevan valvonnan ja lainsäädännön toimeenpanon ohjauksesta maassa. Ohjausta annetaan valtakunnallisen suunnitelman lisäksi laatimalla kirjallisia ohjeita ja oppaita, kouluttamalla viranomaisia sekä ohjaamalla heitä (ensisijaisesti läänineläinlääkäreitä) tarvittaessa myös yksittäistapauksissa suoraan puhelimitse tai sähköpostin välityksellä. Läänineläinlääkärit vastaavat valvonnan ohjauksesta ja kuntien viranomaisten koulutuksesta alueellisesti sekä ohjaavat kuntien viranomaisia yksittäistapauksissa.

Valvonnan toimeenpano

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin toimintakokonaisuuteen liittyvä valvonnan toimeenpano on jaettu eri viranomaisten kesken.

Ruokavirasto vastaa valvonnan toimeenpanosta eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen yhteydessä (rajaeläinlääkärit), eläintauti- ja eläinsuojeluvalvonnasta teurastamoissa (tarkastuseläinlääkärit) sekä valvonnasta eräissä sivutuoteasetuksen mukaisesti hyväksytyissä laitoksissa.

Aluehallintovirastot vastaavat vakavien eläintautien selvittämisestä ja torjuntatoimenpiteistä ja ohjaavat tarvittaessa kunnaneläinlääkäreitä näihin liittyvissä käytännön tehtävissä. Aluehallintovirastot vastaavat myös luvanvaraisen toiminnan luvuttamisesta ja valvonnasta ja terveysvalvontaohjelmiin liittyvästä valvonnasta sekä suorittavat otantaan perustuvat eläinsuojelutarkastukset sekä nk. täydentävien ehtojen valvontaan liittyvät tietyt tarkastukset maataloilla. Lisäksi aluehallintovirastot valvoivat suoraan eläinlääkarien ammatinharjoittamista, suorittavat tuotantotilojen lääkkeiden käytön ja lääkekirjanpidon tarkastuksia sekä kunnanviranomaisen pyynnöstä vaikeisiin eläinsuojelutapauksiin liittyviä tarkastuksia. AVI vastaa eläinsuojelulainsäädännön alueellisesta ohjauksesta myös teurastamoissa. Lisäksi Lapin aluehallintovirasto vastaa suoraan poroteurastamojen eläintauti- ja eläinsuojeluvälvonnasta.

ELY-keskukset huolehtivat eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvontaan liittyvistä suunnitelmallisista tarkastuksista Ruokaviraston ohjauksessa ja aluehallintovirastot tekevät näitä tarkastuksia koskevat nk. johtopäätökset. Tulli huolehtii ei-kauppallisten lemmikkieläinten maahantuonnin valvonnasta Ruokaviraston ohjauksessa.

Kunnaneläinlääkäri vastaa muista kuin edellä mainittujen viranomaisten vastuulla olevista eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan liittyvistä tarkastuksista kunnissa, kuten eläinten terveysvalvontaohjelmiin, keinosiemennystoimintaan, sisämarkkinavientiin ja –tuontiin, eläinten lääkitsemisen valvontaan sekä lievempiin eläintautiepäilyihin tai eläinsuojelun tai eläinten merkinnän ja rekisteröinnin laiminlyöntiin liittyvistä tarkastuksista. Terveystarkastaja ja poliisi toimivat myös eläinsuojelulain tarkoittamina valvontaviranomaisina kunnissa.

Tiedonhallinta

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan liittyviä tietoja tallennetaan sähköisiin järjestelmiin. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa tukemaan on valmisteltu useita toisiinsa liittyviä rekistereitä ja tietojärjestelmiä. Vanhat eläinlääkintähallinnon tietojärjestelmät (Elite ja Elvis) korvataan uudella ja monipuolisemmalla Elvi-sovelluksella asteittain. Elvin kehittämisen myötä parannetaan valvonnan tiedonhallintaa, mahdollistetaan entistä paremmin valvonnan tehokas kohdentaminen, riskiperusteisuus ja seuranta sekä lisätään sähköistä asiointia. ELTE eli eläinten terveyden hallinnan tietojärjestelmä on toteutusvaiheessa ja tulee käyttöön asteittain vuosien 2020-2023 välillä. ELTE:ssä tulee olemaan osiot eläintautitapausten ja -epidemioiden hallintaan, eläintautien terveysvalvontaan, eläinten lääkitsemisen valvontaan sekä mikrobilääkkeiden käytön tiedonkeruuseen. Ruokavirasto pitää myös rekisteriä eläinlääkäriammattin harjoittajista eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetussa laissa (29/2000) säädettyjä valvontatehtäviä varten. Lisäksi tuomioistuinten määräämät eläintenpitokiellot merkitään Oikeusrekisterikeskuksen pitämään eläintenpitokielto-rekisteriin, jota eläinsuojeluviranomaiset voivat selata Ruokaviraston järjestelmien kautta. Tuonnissa ja sisämarkkinakaupassa käytetään TRACES-järjestelmää. Eläintautien torjunnassa välttämättömiä tietolähteitä ovat myös eläinrekisterit, eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteri, rokotusrekisteri sekä karttasovellus ”Kartturi”.

Eläinlääkintähuollon tietojärjestelmät on kuvattu EHO:n luvussa 4.

10.2 Eläinten terveys

Valvonnan tavoite

Valvonnan tavoitteena on varmistaa, että eläintautitilanne vakavimpien eläintautien osalta säilyy Suomessa hyvänä ja siten suojata eläinten ja ihmisten terveyttä sekä turvata kotieläintalouden toimintaedellytyksiä. Eläinten terveyden valvonta on osa lakisääteistä eläintautien vastustamista.

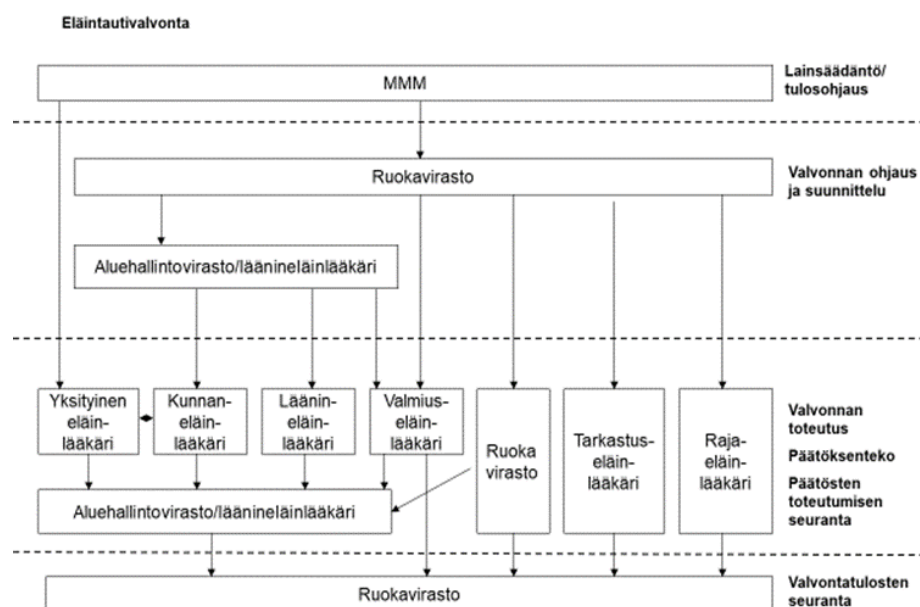
Valvottavan toiminnan laajuus

Valvontakohteina ovat kaikki Suomen eläintuotanto- ja lemmikkieläintilat, teurastamot, rajatarkastusasemat ja muut paikat, joissa eläimiä pidetään. Eläimille käytettäviä rokotteita valvotaan eräkohtaisesti. Eläintautivalvonnassa hyödynnetään kaikkea Ruokavirastoon tulevaa tutkimusmateriaalia Suomessa esiintyvien eläintautien havaitsemiseksi luonnonvaraiset eläimet mukaan lukien.

Valvonnan resurssit

Ruokavirasto suunnittelee, ohjaa, kehittää ja valvoo valtakunnallisesti eläintautien vastustamista. Aluehallintovirastojen läänineläinlääkärit suunnittelevat, ohjaavat, valvovat ja toteuttavat eläintautien vastustamista toimialueellaan. Ruokaviraston ja AVLen välillä vuosittain käytävissä tulosneuvotteluissa sovitaan myös eläintautivalvontaan kohdennettavista erityisistä resursseista. Kunnaneläinlääkärit vastaavat toimivaltaisena viranomaisena eläinten terveyden valvontaan liittyvistä tehtävistä toimialueellaan. Kunnaneläinlääkäreitä ja joitakin yksityiseläinlääkäreitä on täydennyskoulutettu valmiuseläinlääkäreiksi tarttuvien eläintautien vastustustehtäviin. Valmiuseläinlääkäreitä on 84. Valvonnassa voidaan käyttää apuna myös valtuutettuja tarkastajia.

Eläinten terveyden valvonta on kuvattu kuvassa 10.2.

Kuva 10.2. Eläinten terveyden valvonta Suomessa.

Lainsäädäntö

Eläinten terveyden valvonnasta säädetään EU-lainsäädännössä ja useissa kymmenissä kansallisissa asetuksissa. Keskeinen lainsäädäntö on kuvattu taulukossa 10.2.

Taulukko 10.2. Eläinten terveyden keskeinen lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
441/2013	Eläintautilaki
MMMa 843/2013	Maa- ja metsätalousministeriön asetus vastustettavista eläintauodeista ja niiden luokittelusta
765/2009	Eläinlääkintähuoltolaki
1031/2009	Eläinlääkintähuoltoasetus
MMMa 1010/2013	Maa- ja metsätalousministeriön asetus eläintautien ilmoittamisesta ja mikrobikantojen toimittamisesta
VNa 838/2013	Valtioneuvoston asetus eläinten terveysvalvonnasta sekä eläintautien vastustamisesta eläinten keinollisessa lisäämisessä
1234/2001	Valtioneuvoston asetus eläinlääkärien toimituspalkkioista
1044/2017	Maa- ja metsätalousministeriön asetus kunnaneläinlääkärien maksullisista suoritteista
TSE-asetus, (EY) N:o 999/2001	EU:n parlamentin ja neuvoston asetukseen tietyjen tarttuvien spongiformisten enkefalopatioiden ehkäisyä, valvontaa ja hävittämistä koskevista säännöistä
(EY) N:o 2160/2003	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus salmonellan ja muiden tietyjen elintarvikkeiden kautta tarttuvien tietyjen zoonoosien aiheuttajien valvonnasta
MMMa 1030/2013	Maa- ja metsätalousministeriön asetus nautaeläinten ja sikojen salmonellavalvonnasta
MMMa 1037/2013	Maa- ja metsätalousministeriön asetus kanojen ja kalkkunoiden salmonellavalvonnasta
(EY) N:o 1282/2002	Komission asetus eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista eläinten, siemennesteen, munasolujen ja alkioiden yhteisön sisäisessä kaupassa ja yhteisöön tuonnissa siltä osin, kuin niitä eivät koske direktiivin 90/425/ETY liitteessä A olevassa 1 jaksossa mainittujen erityisten yhteisön säästösten eläinten terveyttä koskevat vaatimukset, annetun neuvoston direktiivin 92/65/ETY liitteiden muuttamisesta
MMMa 1024/2013	Maa- ja metsätalousministeriön asetus eläintautien vastustamiseen liittyvistä yleisistä vaatimuksista siirrettäessä eläviä eläimiä, alkioita ja sukusoluja Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä
(EU) N:o 576/2013	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus lemmikkieläinten muista kuin kaupallisista siirroista ja asetuksen (EY) N:o 998/2003 kumoamisesta
(EU) N:o 577/2013	Komission täytäntöönpanoasetus koirien, kissojen ja frettien muissa kuin kaupallisissa siirroissa käytettävien tunnistusasiakirjojen malleista, alueiden ja kolmansien maiden luetteloiden vahvistamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 576/2013 säädettyjen tietyjen edellytysten noudattamista osoittavien ilmoitusten muotoa, ulkoasua ja kieliä koskevista vaatimuksista

Valvonnan suunnittelu

Ruokavirasto laatii vuosittain suunnitelman eläintautien valvonta- ja seurantaohjelmista. Aluehallintovirasto ja kunnalliset valvontaviranomaiset sisällyttävät eläintautien valvonnan omaan valvontasuunnitelmaansa.

Ruokavirastossa laaditut toimintaohjeet eläintautiepäilyjen varalta on koostettu kansallisiksi valmiussuunnitelmiksi ja toimintaohjekansioksi. Aluehallintovirastot täydentävät suunnitelmia toimialuekohtaisilla ohjeilla. Valmiussuunnitelmat ja toimintaohjeet pidetään ajantasalla. Säännöllisillä valmiusharjoituksilla varmistetaan suunnitelmien toiminta käytännössä.

Valvonnan riskiperusteisuus

Valvonnan riskiperusteisuus on otettu huomioon ohjelmia laadittaessa kohdentamalla näytteenotto eläimiin, joista tartunta tai taudinaiheuttajan vasta-aineita todennäköisimmin löytyy tai joista löytyvä tartunta aiheuttaisi suurimman vaaran tartunnan leviämislle muille tiloille. Riskikartoitus tehdään Ruokaviraston eläintautitutkimuksen ja – valvonnan asiantuntijoiden muodostamassa Eläintautien yhteistyöryhmässä sekä vesiviljelyeläinten osalta asiantuntijoista koostuvassa vastaavassa ryhmässä. Riskinarviointia hyödynnetään seurantaohjelmien kattavuuden tarkastelussa.

Valmiussuunnitelmat on laadittu ensisijaisesti niiden vastustettavien, helposti leviävien eläintautien varalle, jotka todennäköisimmin uhkaavat Suomen eläinten terveyttä ja joiden leviäminen Suomen eläinpopulaatioon aiheuttaisi suurimmat tappiot eläintuotannolle.

Valvonnan toimeenpano

Ruokavirasto ohjaa ja johtaa seurantaohjelmien toimeenpanoa antamalla seurantaohjelmien näytteenottoon tarvittavat määräykset ja ohjeet aluehallintovirastoille tai suoraan teurastamoille. Joidenkin eläintautien osalta on lisäksi laadittu opas tuottajien ja valvontaviranomaisten ohjaamiseksi.

AVI valvoo seurantaohjelmien sekä terveysvalvontaohjelmien toteutumista alueellaan kunnaneläinlääkäreiltä saatujen tietojen perusteella. Seurantaohjelmien näytteet lähetetään tutkittaviksi Ruokavirastoon. Vain salmonellavalvonnan näytteet tutkitaan paikallisissa elintarvikelaboratorioissa. Eläintautien valvontaa suoritetaan lisäksi jokaisella eläinlääkärin tilakäynnillä ja teurastukseen liittyvissä tarkastuksissa teurastamoilla.

Eläinlääkärit ovat velvollisia ilmoittamaan vastustettavan eläintaudin epäilystä tai todetusta tapauksesta kunnaneläinlääkärille tai AVI:oon. Jos helposti leviävää tai vaarallista eläintautia epäillään esiintyvän eläinten pitopaikassa, aluehallintovirasto vastaa eläintautilain mukaisten toimenpiteiden toteuttamisesta ja niihin liittyvän valvonnan järjestämisestä yhdessä kunnaneläinlääkärin kanssa. Ruokavirasto tekee päätökset alueellisista rajoituksista ja taudin hävittämisestä. Aluehallintovirasto tekee päätökset eläintaudin leviämisen estämiseksi myös valvottavien eläintautien osalta. Aluehallintovirasto kirjaa eläintautiepäilyjen johdosta annetut rajoittavat määräykset ELITE-tietojärjestelmään.

Ruokaviraston ohjeessa A 2.1. on kuvattu ilmoittamismenettely epäiltäessä helposti leviävää eläintautia. Toiminta eläintautiepäilyn tai todetun eläintaudin yhteydessä on kuvattu yksityiskohtaisesti helposti leviävien eläintautien varalta laadituissa lukuisissa (yli 200 kpl) toimintaohjeissa. Toimintaohjeet ovat Pikantissa.

Aluehallintovirasto laatii kansallisia toimintaohjeita täydentävän alueellisen valmiussuunnitelman, joka sisältää yksityiskohtaiset toimintaohjeet helposti leviävien eläintautien tautitapausten varalta aluehallintoviraston toimialueella. Suunnitelma sisältää yksityiskohtaiset ohjeet valvontakäyntien suorittamiseksi sekä mallipohjan käyntien raportointiin. Aluehallintovirasto ohjaa kunnaneläinlääkäriä valvonnan suoritta-

misessa. Kunnaneläinlääkärin käynnin kustannukset korvataan valtion varoista. Kunnaneläinlääkäri voi tarvittaessa antaa pitopaikalle päätöksen taudin leviämisen estämiseksi.

Terveysvalvontaan liittyvien ehtojen tai annettujen määräysten noudattamista ja toteuttamista seurataan seuraavien valvontakäyntien yhteydessä, esimerkiksi terveysvalvontaohjelmiin liittyvien säännöllisten käyntien tai eläintautitapauksissa taudin hävittämisen täytäntöönpanon tai rajoittavien määräysten purkamiseen tähtäävien käyntien yhteydessä. Näillä käynneillä varmistetaan, että toimija noudattaa säädöksiä ja että aiemmin annettuja määräyksiä on noudatettu.

Valvonnan tiedonhallinta

Eläinlääkärien ilmoitukset eläintautien esiintymisestä alueellaan (välittömät ilmoitukset ja kuukausi-ilmoitukset) tallennetaan Ruokaviraston sisäisessä verkossa ylläpidettäviin excel-taulukoihin. AVI vastaanottaa kunnaneläinlääkäreiltä tulleet kuukausi-ilmoitukset ja kokoaa niistä yhteenvedon toimitettavaksi Ruokavirastoon. Lisäksi läänineläinlääkärit tallentavat tiedot annetuista rajoittavista määräyksistä ELITE-järjestelmään.

Kirjeet luetteloidaan Ruokaviraston Virta-asianhallinta -järjestelmään. Kansallisiin valmiussuunnitelmiin sisältyvät ohjeet ja muut yksityiskohtaisemmat ja laajemmat eläintautiseurantaan liittyvät ohjeet luetteloidaan erikseen sisäisessä verkossa ylläpidettävään ohjeluuetteluun.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Eläintautien valvonnan tuloksia raportoidaan vuosittain MMM:lle sekä tulossraportoinnin että eläintautikohtaisten raportointimääräaikojen mukaisesti. Usean eläintaudin valvontaohjelma on raportoitava EU:lle vuosittain erillisenä raporttina. Lisäksi Euroopan elintarviketurvallisuusvirastolle EFSA:lle laaditaan vuosittain zoonoosiraportti kaikkien seurattavien zoonoosien osalta. Eläintautien esiintymisestä laaditaan Kansainväliselle eläintautijärjestölle OIE:lle kahdesti vuodessa puolivuotisraportti ja kerran vuodessa koko vuotta koskeva raportti. Lisäksi erityisrahoitusta saavat ohjelmat, on raportoitava erikseen MMM:lle. Raportoinnin yhteydessä käydään läpi ohjelmien toteutuminen ja suunnitellaan korjaavat toimenpiteet seuraavaa jaksoa varten siinä tapauksessa, ettei suunnitelman mukainen seuranta ole toteutunut kaikilta osin. Lisäksi valvonnan toteutumisesta laaditaan vuosittain VASU-raportti ja eläintautilanteesta erillinen Eläintaudit Suomessa -vuosiraportti.

10.3 Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti

Valvonnan tavoite

Eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvonnan tavoitteena on seurata eläimistä peräisin olevan elintarvikkeen kulkua tuotantoketjun alusta loppuun. Jotta kuluttaja voi vakuuttua tuotteen turvallisuudesta, elintarviketuotannon on oltava läpinäkyvää ja tuote voitava jäljittää lähtöpisteeseensä asti. Myös eläintaudin puhjetessa on oleellista tietää, missä kukin eläin on ollut, jotta todennäköisesti tartunnan saaneet

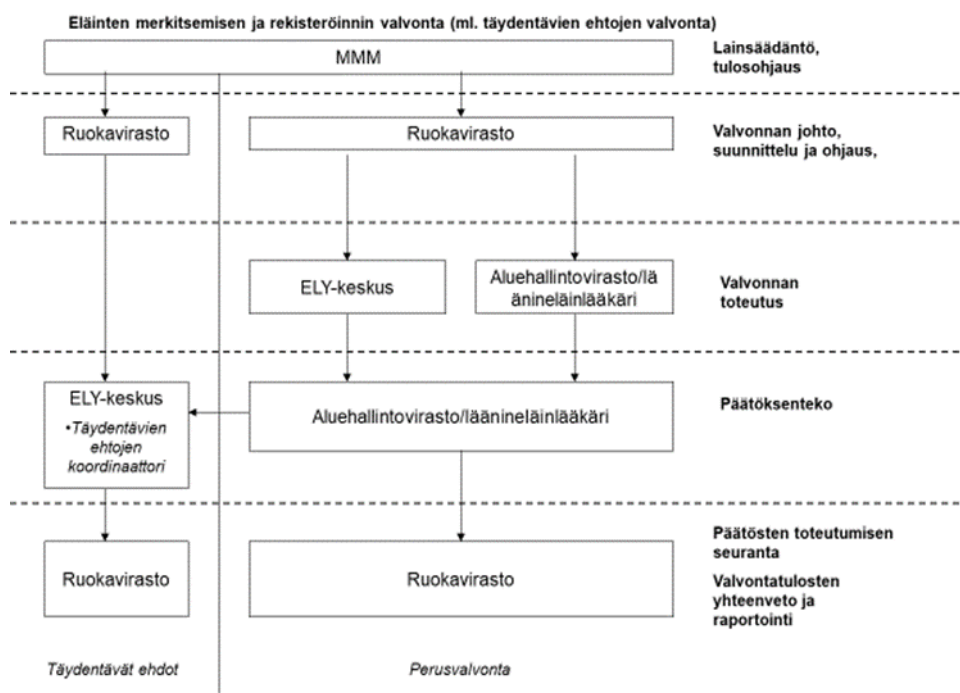
eläimet voidaan jäljittää ja erotella muista eläimistä. Eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvontaprosessi on kuvattu kaaviossa 10.3.

Valvottavan toiminnan laajuus

Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin suunnitelmallista valvontaa tehdään nauta-, sika-, sekä lammas- ja vuohitiloille. Valvontakohteiden lukumäärät on mainittu kapaleessa 10.1. Muiden eläinlajien osalta valvontaa tehdään epäilyyn perustuen.

Valvonnan resurssit

Ruokavirasto vastaa valvonnan suunnittelusta ja ohjeistamisesta. ELY-keskuksissa tiloilla paikan päällä suoritettavaa eläinvalvontaa tekee koko Suomessa n. 50 tarkastajaa. AVlen läänineläinlääkärit vastaavat eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonnan johtopäätösten sekä mahdollisten seuraamusten antamisesta.

Kaavio 10.3. Eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvonta.

Lainsäädäntö

MMM vastaa merkitsemisen ja rekisteröinnin lainsäädännön valmistelusta ja kansainvälisistä yhteyksistä. Keskeinen eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvontaa sääntelevä lainsäädäntö on kuvattu taulukossa 10.3.

Taulukko 10.3. Eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin keskeinen lainsäädäntö.

Säädösnumero	Säädöksen nimi
441/2013	Eläintautilaki
238/2010	Laki eläintunnistusjärjestelmästä
284/2008	Laki maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä
7/2015	Valtioneuvoston asetus täydentävien ehtojen lakisääteisistä hoitovaatimuksista sekä niiden ja hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimusten noudattamisen valvonnasta

Säädösnumero	Säädöksen nimi
Nautaeläimet	
(EY) N:o 1760/2000	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus nautaeläinten tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmän käyttöönottamisesta sekä naudanlihan ja naudanlihatuotteiden pakollisesta merkitsemisestä ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 820/97 kumoamisesta
326/2015	Maa- ja metsätalousministeriön asetus nautaeläinten tunnistamisesta
(EY) N:o 1082/2003	Komission asetus yksityiskohtaisista säännöistä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1760/2000 täytäntöönpanemiseksi tarkastusten vähimmäistason osalta tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmän puitteissa
Siat	
2008/71/EY	Neuvoston direktiivi 2008/71/EY, annettu 15 päivänä heinäkuuta 2008, sikojen tunnistamisesta ja rekisteröinnistä
720/2012	Maa- ja metsätalousministeriön asetus sikaeläinten tunnistamisesta
Lampaat ja vuohet	
(EY) N:o 21/2004	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus lammas- ja vuohieläinten tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmän käyttöönottamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1782/2003 ja direktiivien 92/102/ETY ja 64/432/ETY muuttamisesta
469/2005	Maa- ja metsätalousministeriön asetus lammas- ja vuohieläinten merkitsemisestä ja rekisteröinnistä
(EY) N:o 1505/2006	Komission asetus neuvoston asetuksen (EY) N:o 21/2004 täytäntöönpanosta siltä osin kuin on kyse lammas- ja vuohieläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin yhteydessä suoritettavista vähimmäistarkastuksista
Hevoseläimet	
(EU) 2015/262	Komission täytäntöönpanoasetus neuvoston direktiivien 90/427/ETY ja 2009/156/EY mukaisten sääntöjen vahvistamisesta hevoseläinten tunnistusmenetelmien osalta (hevospassista annettu asetus)
222/2017	Maa- ja metsätalousministeriön asetus hevoseläinten tunnistamisesta
Vesiviljelyeläimet	
533/2011	MMM:n asetus vesiviljelyeläinten tunnistamisesta

Valvonnan suunnittelu

Ruokaviraston tehtävänä on eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonnan toimeenpanon johtaminen, suunnittelu ja kehittäminen. Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonta sisältyy Ruokaviraston laatimaan ELY-keskusten vuosittaiseen valvontasuunnitelmaan. Valvontasuunnitelman liitteinä ovat lisäksi arviot eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvontamääristä vuosittain/ELY- keskus. Koko maan osalta valvonnan suunnittelusta ja ohjeistuksesta vastaa Ruokavirasto.

Valvonnan riskiperusteisuus

Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvontaan valittavien tilojen valinta tehdään riskianalyysellä käyttäen. Jokaisesta otannasta tehdään erillinen otannan määrittely, josta käy ilmi otannassa käytetyt riskiperusteet ja painotukset. Varsinaisen otannan poiminnan suorittaa Ruokaviraston digitaaliset palvelut niiden määrittelyjen ja painotusten perusteella, jotka heille toimitettu. Merkinnän ja rekisteröinnin valvontaotantoja tehdään hyvin pitkälti yhdessä Ruokaviraston maaseutulinjan kanssa. Näissä yhdessä tehtävissä otannoissa riskianalyysinä käytetään logistista regressiomallia tai ns. ositteista otantaa. Lisäksi Ruokavirasto tekee täydentäviä otantoja varmistaakseen kaikkien tuottajien mahdollisuuden joutua valvonnan kohteeksi.

Valvonnan toimeenpano

Tiloilla tehtäviä tarkastuksia suorittavat ELY-keskusten tarkastajat. AVlen läänineläinlääkärit vastaavat valvonnan johtopäätösten sekä valvonnasta annettavien mahdollisten seuraamusten antamisesta.

Valvontaan valitut tilat viedään keskitetysti otannan tekemisen jälkeen ID-valvontasovellukseen, josta valvonnat etenevät ensin ELY-keskusten kautta perustarkastukseen ja tämän jälkeen AVlen läänineläinlääkäreille johtopäätöksiä varten. Valvontasovelluksesta voidaan seurata kaikkien valvontaan valittujen tilojen valvonnan etenemistä ja siten myös varmistaa valvontojen loppuun saattaminen.

Jokaisesta valvontakäynnistä tehdään pöytäkirja. ELY-keskus tallentaa pöytäkirjan tiedot tietojärjestelmään (ID-sovellus) viivytyksettä niin, että läänineläinlääkärillä on mahdollisuus antaa valvonnan johtopäätökset sekä täydentävien ehtojen mukainen arviointi pääosasta tarkastuksia ennen tukimaksatusten aloittamista. ELY-keskus arkistoi pöytäkirjan alkuperäisenä mahdollisine liitteineen. Joissakin tapauksissa läänineläinlääkäri voi määrätä jälkitarkastuksen tehtäväksi paikan päällä. Jälkitarkastukset ja jälkitarkastuspöytäkirjojen tallennukset on saatettava loppuun viivytyksettä.

Kaikki tilalla perustarkastuksen yhteydessä havaitut puutteet kirjataan pöytäkirjalle sekä ID-sovellukseen. Sovellukseen syötettyjen tietojen perusteella eläinten merkinnän ja rekisteröinnin lainsäädännön noudattamatta jättämisistä aiheutuu eläintenpitäjälle seuraamuksia, joiden taso riippuu laiminlyönnin vakavuudesta. Eläintenpitäjältä voidaan mm. määrätä siirtokieltoon joko yksittäinen eläin, yksittäisen pitopaikan eläimet tai koko karja määrämällä kyseisille eläimille ns. rajoittavat määräykset.

Lisäksi eläintenpitäjälle voi aiheutua säännösten noudattamatta jättämisestä taloudellisia seuraamuksia EU:n tukijärjestelmiin liittyvien täydentävien ehtojen kautta. Mahdolliset seuraamukset eläinten merkinnän ja rekisteröinnin lainsäädännön noudattamatta jättämisestä vaikuttavat kaikkiin tuottajalle maksettaviin EU:n suoriin maataloustukiin. Täydentävien ehtojen seuraamusprosenttia määrittäessä arvioidaan noudattamatta jättämisen laajuutta, vakavuutta, kestoa, tahallisuutta sekä toistuvuutta.

Valvonnan tiedonhallinta

ID-valvontasovellus toimii eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonnan sovelluksena. ID-sovellukseen viedään kaikki valvontaan valitut tilat, tulostetaan esitetyt pöytäkirjat valvontaa varten sekä tallennetaan valvonnan havainnot, johtopäätökset ja mahdolliset seuraamukset. Tietojärjestelmistä ID-valvonta -sovellus on yhteydessä Tukisovellus- ja Elite-tietojärjestelmiin. Rekistereistä ID-valvonta -sovellus käyttää nauta-, sika-, lammas-, vuohi-, eläintenpitäjä- ja pitopaikka-, maatila-, asiakas-, tarkastuskohde- ja eläintenvälittäjärekistereitä. ID-valvonta -sovellusta käytetään ELY-keskuksissa, aluehallintovirastoissa, Ruokavirastossa sekä MMM:ssä. Sovelluksen avulla on mahdollista seurata valvontojen etenemistä alusta loppuun asti.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

VASU-raportoinnin lisäksi eläinten merkinnän ja rekisteröinnin sektorilla nautojen ID-tarkastusten raportoinnista on säädetty komission asetuksessa (EY) N:o 1082/2003 sekä lampaiden ja vuohien ID-tarkastusten raportoinnista komission asetuksessa (EY) 1505/2006. Näillä raportoinneilla raportoidaan komissiolle vuosittain valvottujen pitoaikkojen ja valvottujen eläinten kokonaismäärät sekä kaikki havaitut lainsäädännön noudattamatta jättämiset. Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin täydentävien ehtojen raportointi on osa Ruokaviraston koordinoimaa raporttia komissiolle.

Vuosittain valvonnassa havaittujen puutteiden perusteella valvontaa pyritään kohdentamaan riskitiloille yhä tarkemmin. Mm. logistisen regressiomallin käyttöön otantojen tekemisessä siirtymisellä on pyritty kohdentamaan valvontaa suuremman riskin omaaville tiloille.

10.4 Eläinten lääkitseminen

Valvonnan tavoite

Valvonnan tavoitteena on ehkäistä ja vähentää eläinten lääkitsemisestä ihmisille, eläimille ja ympäristölle aiheutuvia haittoja sekä edistää tarkoituksenmukaista lääkkeiden käyttöä eläinlääkinnässä.

Valvottavan toiminnan laajuus

Valvontakohteina ovat sekä eläinlääkärit että tuotantotilat. Praktisoivia eläinlääkäreitä on Suomessa noin 1000. Tuotantoeläintiloja on v. 2019 Suomessa 19 936 kpl (nauta, sika, siipikarja, hevonen, vesiviljely, lammas ja vuohi).

Valvonnan resurssit

Eläinten lääkitsemisen valvonnasta vastaavat Ruokavirasto ja aluehallintovirastot. Lisäksi kunnaneläinlääkäri huolehtii valvonnasta aluehallintovirastojen määräyksestä eläinten pitoaikoissa

Lainsäädäntö

Taulukossa 10.4 on luettelo keskeisistä eläinten lääkitsemisen valvontaa sääntelevistä säädöksistä.

***Taulukko 10.4.** Eläinten lääkitsemisen keskeinen lainsäädäntö.*

Säädösnumero	Säädöksen nimi
395/1987	Lääkelaki
387/2014	Laki eläinten lääkitsemisestä
29/2000	Laki eläinlääkäriammattin harjoittamisesta
86/2008	Rehulaki
23/2006	Elintarvikelaki
373/2008	Huumausainelaki
21/14	Maa- ja metsätalousministeriön asetus tuotantoeläinten lääkityksestä pidettävästä kirjanpidosta
1054/2014	Valtioneuvoston asetus eräiden lääkeaineiden käytön kieltämisestä tai rajoittamisesta eläimille
10/EEO/2008	Asetus lääkerehuista

Säädösnumero	Säädöksen nimi
17/14	Maa- ja metsätalousministeriön asetus lääkkeiden käytöstä ja luovutuksesta eläinlääkinnässä
7/EEO/2008	Maa- ja metsätalousministeriön asetus lääkkeiden ja lääkerehujen määräämisestä eläinlääkinnässä
22/14	Maa- ja metsätalousministeriön asetus eläinlääkärien lääkekirjanpidosta
1/EEO/2007	Asetus vieraista aineista eläimistä saatavissa elintarvikkeissa
548/2008	Valtioneuvoston asetus huumausaineiden valvonnasta
(EY) N:o 470/2009	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus yhteisön menettelyistä farmakologisesti vaikuttavien aineiden jäämien enimmäismäärien vahvistamiseksi eläimistä saatavissa elintarvikkeissa, neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2377/90 kumoamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/82/EY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 726/2004 muuttamisesta
(EY) N:o 37/2010	Komission asetus farmakologisesti vaikuttavista aineista ja niiden eläinperäisissä elintarvikkeissa esiintyvien jäämien enimmäismääriä koskevasta luokituksesta.
(EU) N:o 122/2013	Komission asetus hevoseläinten hoidossa keskeisten aineiden luettelon laatimisesta eläinlääkkeitä koskevista yhteisön säännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/82/EY mukaisesti annetun asetuksen (EY) N:o 1950/2006 muuttamisesta

Valvonnan suunnittelu

Eläinten lääkitsemisestä annetun lain 32 §:n mukaan Ruokavirasto laatii lääkkeiden ja muiden eläinten käsittelyssä käytettävien aineiden sekä eläinlääkinnässä käytettävien laitteiden ja tarvikkeiden valvontaa varten monivuotisen valtakunnallisen valvontaohjelman. Valvontaohjelma kattaa myös eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetun lain 10 §:n mukaisen lääkkeiden määräämisen valvonnan. Ohjelma on osa valvonta-asetuksen mukaista kansallista valvontasuunnitelmaa ja se on liitetty osaksi EHOa.

Valvontaohjelma sisältää vähintään seuraavat tiedot:

- valvonnan tavoitteet ja kattavuus osa-alueittain;
- perusteet, joiden mukaan erityyppisten valvontakohteiden riskit arvioidaan ja kohteet sekä niiden valvontatiheys valitaan;
- valvonnan sisällön ja menetelmien määrittely;
- toimenpiteet epäiltäessä tai todettaessa säännösten vastaista toimintaa;
- valvontaohjelman toteutumisen arvioinnissa käytettävät menetelmät.

Eläinten lääkitsemiseen valvontaa sivuavat myös vierasainevalvonnan valvontasuunnitelma sekä mikrobilääkeresistenssin seurantasuunnitelma.

Valvonnan riskiperusteisuus

Eläinten lääkitsemisen valtakunnallinen valvontaohjelma sisältää perusteet, joiden mukaan erityyppisten valvontakohteiden riskit arvioidaan ja kohteet sekä niiden valvontatiheys valitaan.

Valvonnan toimeenpano

Ruokavirasto suunnittelee, ohjaa ja kehittää valtakunnallisesti eläinten lääkitsemisen valvontaa. Ruokavirasto myös laatii monivuotisen valtakunnallisen valvontaohjelman. Ruokavirasto toteuttaa valvontaohjelmaa valtakunnallisesti.

Aluehallintovirastot huolehtivat valvonnasta toimialueillaan sekä toteuttavat valvontaohjelmaa toimialueillaan. Aluehallintovirastot voivat myös määrätä kunnaneläinlääkäreitä huolehtimaan eläinten lääkitsemisen valvonnasta eläinten pitopaikoissa.

Valvonnan tiedonhallinta

Valvonnan tiedonhallinta kaipaakin kehittämistä. Tällä hetkellä AVIt toimittavat tarkastuspöytäkirjat Ruokavirastoon, jossa ne arkistoidaan. Uuden valvontaohjelman myötä tiedonhallintaa ja tietojärjestelmiä kehitetään.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Eläinten lääkinnän valvonnan tulokset raportoidaan ainoastaan VASU-raportissa.

Raporttiin koottujen valvonnan tulosten perusteella seuraavan vuoden valvontaa suunnataan ilmi tulleiden rikkomusten mukaisesti. Lisäksi tarkastusohjeita päivitetään siten, että valvonnassa kiinnitettäisiin erityisesti huomiota asioihin, joissa edellisen vuoden valvontatulosten perusteella on havaittu rikkomuksia.

10.5 Elävien tuotantoeläinten ja niiden sukusolujen ja alkioiden sisämarkkinakauppa ja vienti

Valvonnan tavoite

Elävien eläinten ja eläinten sukusolujen ja alkioiden sisämarkkinakaupan ja viennin valvonnan tarkoituksena on estää eläintautien leviäminen toimitettaessa eläimiä, sukusoluja ja alkioita muista EU:n jäsenvaltioista Suomeen ja vastaavasti Suomesta muihin jäsenvaltioihin ja EU:n ulkopuolisiin maihin.

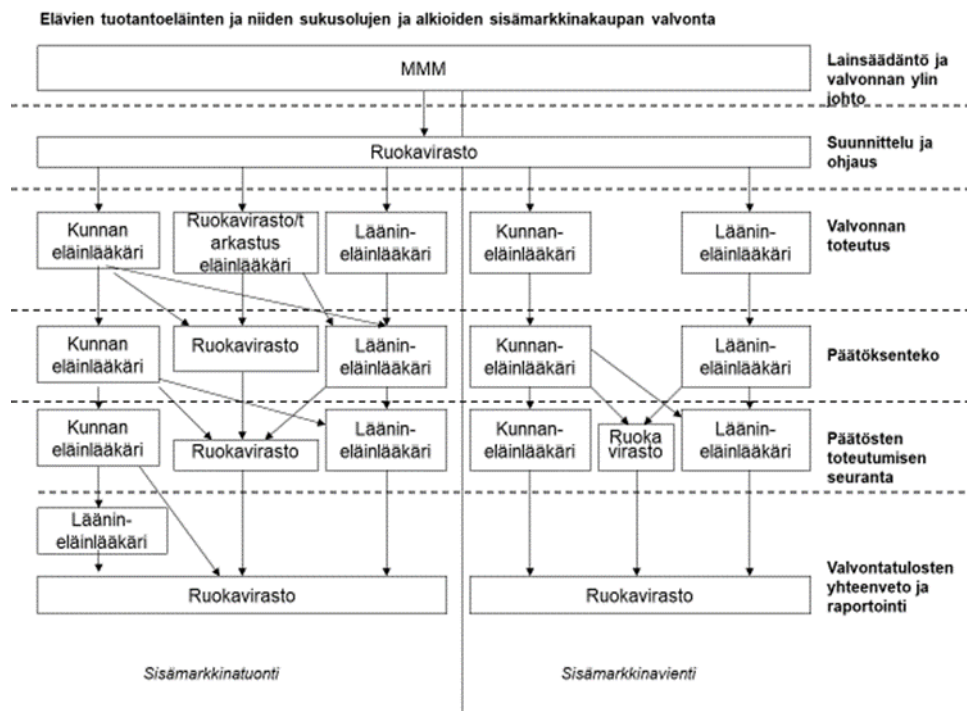
Valvottavan toiminnan laajuus

Valvontakohteina ovat toimijat, jotka lähettävät tai vastaanottavat eläviä eläimiä tai eläimistä saatavia tuotteita EU:n sisämarkkinoilla tai vievät niitä EU:n ulkopuolisiin maihin. Tiettyjen elävien eläinten ja niiden alkioiden ja sukusolujen (esim. naudat, siat, lampaat, vuohet, siipikarja) kohdalla tuojan tai viejän on sisämarkkinakaupan ja viennin suhteen rekisteröidyttävä Ruokavirastoon tai haettava Ruokavirastolta tuontilupaa. Rekisteröintiä sisämarkkinaviejäksi ei kuitenkaan vaadita tietyiltä vientiin hyväksytyiltä laitoksilta, keräyskeskuksilta tai eläinvälittäjiltä.

Valvonnan resurssit

Elävien eläinten ja niiden sukusolujen ja alkioiden valvontaa suorittavat Ruokavirasto, läänin- ja kunnaneläinlääkärit sekä muiden jäsenmaiden virkaeläinlääkärit ja keskuseräviranomaiset. Sisämarkkinakaupassa valvontavastuu on ensisijaisesti toimijalla, jonka on tarkastettava vastaanottamansa erät ja havaitessaan puutteita, ilmoitettava valvontaviranomaiselle.

Sisämarkkinakaupan valvonta on kuvattu kuvassa 10.5.

Kuva 10.5. EU:n sisämarkkinakaupan valvonta Suomessa.

Lainsäädäntö

Sisämarkkinakauppaa, vientiä ja niiden valvontaa koskevat keskeiset säädökset on lueteltu taulukossa 10.5.

Taulukko 10.5. EU:n sisämarkkinakauppaa koskeva keskeinen lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
441/2013	Eläintautilaki
TSE-asetus, (EY) N:o 999/2001	EU:n parlamentin ja neuvoston asetus tiettyjen tarttuvien spongiformisten enkefalopatioiden ehkäisyä, valvontaa ja hävittämistä koskevista säännöistä
1024/2013	Maa- ja metsätalousministeriön asetus eläintautien vastustamiseen liittyvistä yleisistä vaatimuksista siirrettäessä eläviä eläimiä, alkioita ja sukusoluja Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä
823/2013	Maa- ja metsätalousministeriön asetus Euroopan unionin ulkopuolelle vietäville eläimille ja eläimistä saataville tuotteille asetettavista eläintautivaatimuksista ja tehtävistä tarkastuksista
(EY) N:o 599/2004	Komission asetus: TRACES-terveystodistukset sisämarkkinakauppaan
1000/2014	Maa ja metsätalousministeriön asetus eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden siirtokelpoisuuden osoittamista koskevien virallisten todistusten antamisesta
1035/2013	Maa- ja metsätalousministeriön asetus eräitä Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä siirrettäviä eläimiä, alkioita ja sukusoluja koskevista eläintautivaatimuksista
(EY) N:o 1282/2002	Komission asetus: direktiivin 92/65/ETY mukaisten eläinten sisämarkkinakauppa ja tuonti
(EY) 1398/2003	Komission asetus: direktiivin 92/65/ETY mukaisten eläinten sisämarkkinakauppa ja tuonti
(EU) N:o 576/2013	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus lemmikkieläinten muista kuin kaupallisista siirroista ja asetuksen (EY) N:o 998/2003 kumoamisesta

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
(EU) N:o 577/2013	Komission täytäntöönpanoasetus koirien, kissojen ja frettien muissa kuin kaupallisissa siirroissa käytettävien tunnistusasiakirjojen malleista, alueiden ja kolmansien maiden luetteloiden vahvistamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 576/2013 säädettyjen tiettyjen edellytysten noudattamista osoittavien ilmoitusten muotoa, ulkoasua ja kieliä koskevista vaatimuksista
(EY) N:o 1251/2008	Komission asetus neuvoston direktiivin 2006/88/EY täytäntöönpanosta vesiviljelyeläinten ja niistä saatavien tuotteiden markkinoille saattamista ja yhteisöön tuontia koskevien edellytysten ja todistusvaatimusten osalta ja tartunnanlevittäjälajien luettelon vahvistamiseksi
(EU) N:o 176/2010	Komission asetus (EU) N:o 176/2010 (konsolidoitu 23.3.2010) neuvoston direktiivin 92/65/ETY liitteen D muuttamisesta siemennesteen keräysasemien, siemennesteen varastointiasemien ja alkionsiirto- ja alkiontuotantoryhmien osalta sekä hevos-, lammas- ja vuohieläimiin kuuluvia luovuttajaeläimiä ja niiden siemennesteen, munasolujen ja alkioiden käsittelyä koskevien edellytysten osalta
598/1994	Eläintautien leviämisen ehkäiseminen Suomen ja muiden Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden välillä tapahtuvan hevosten maahantuonnin ja maastaviennin yhteydessä
343/2010	Elävien kalojen, äyriäisten ja nilviäisten sekä näistä saatavien tiettyjen tuotteiden eläintauteja koskevista vaatimuksista Euroopan yhteisön sisämarkkinoilla
1033/2013	Maa- ja metsätalousministeriön asetus Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä siirrettäviä hevoseläimiä sekä hevoseläinten alkioita ja sukusoluja koskevista terveysvaatimuksista
1025/2013	Maa- ja metsätalousministeriön asetus Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä siirrettäviä nautaeläimiä sekä nautaeläinten alkioita ja sukusoluja koskevista terveysvaatimuksista
1028/2013	Maa- ja metsätalousministeriön asetus Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä siirrettäviä sikoja sekä sikojen alkioita ja sukusoluja koskevista terveysvaatimuksista
1031/2013	Maa- ja metsätalousministeriön asetus Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä siirrettäviä lampaista ja vuohia sekä lampaiden ja vuohien alkioita ja sukusoluja koskevista terveysvaatimuksista
1036/2013	Maa- ja metsätalousministeriön asetus Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä siirrettävää siipikarjaa ja siirrettäviä siipikarjan siitosmunia koskevista terveysvaatimuksista
Sirkusasetus (EY) N:o 1739/2005	Komission asetus sirkuseläinten kuljettamiseen jäsenvaltioiden välillä sovellettavista eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista
(EU) N:o 2018/772	Komission delegoitu asetus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 576/2013 täydentämisestä koirien Echinococcus multilocularis -tartunnan valvontaan liittyvien ehkäisevien terveyttä koskevien toimien osalta ja delegoidun asetuksen (EU) N:o 1152/2011 kumoamisesta

Valvonnan suunnittelu

Ruokavirasto vastaa elävien eläinten ja niiden sukusolujen ja alkioiden sisämarkkina-kaupan ja viennin valvonnan suunnittelusta. Ruokavirasto ohjeistaa toimijoita ja kouluttaa ja ohjeistaa virkaeläinlääkäreitä valvonnan toimeenpanossa sekä tiedottaa mahdollisista suunnitelman muutoksista. Tuoja tekee tulotarkastuksen ja ottaa yhteyden virkaeläinlääkäriin, jos havaitsee puutteita. Virkaeläinlääkärit saavat tiedot saapuvista eristä ja valitsevat riskiperusteisesti tai epäilyn perusteella tarkastettavat erät.

Jos eläintauti todetaan, noudatetaan eläintautisektorin valmiussuunnitelmaa (ks. kpl 8.1.4).

Valvonnan riskiperusteisuus

Valvontaa on ohjeistettu Ruokaviraston tarkastusohjeissa eläinlääkäreille. Lisäksi Ruokavirasto kouluttaa läänineläinlääkäreitä valvonnasta ja siinä havaituista puutteista. Valvonta kohdistetaan riskiperusteisesti kunkin rekisteröinnin vaativan tuontin ensimmäiseen tuotuun erään. Vähintään yksi kunkin toimijan erä valitaan vuosittain tarkastukseen. Tarkastuksen yhteydessä eläimistä voidaan ottaa näytteitä riskiperusteisesti tiettyjen vastustettavien eläintautien, kuten EIA:n tai sinikielitaudin varalta Ruokaviraston antaman ohjeistuksen mukaisesti. Jatkotarkastukset suunnitellaan edellisillä tarkastuskäynneillä havaittujen puutteiden perusteella. Havaituista puutteista tiedotetaan kaikille läänineläinlääkäreille valvonnan kohdistamiseksi niihin. Riskiperusteisuudessa hyödynnetään TRACES:n valvonta-osion tietoja, tietoja hyölytystä eristä, lainsäädäntöä, ml. suojapäätökset, ja OIE:n tietoja. Huomioon otetaan myös tilakoko sekä tuotavien ja tilalla jo olevien eläinten laji ja määrä.

Valvonnan toimeenpano

Toimijat tai kunnaneläinlääkärit tarkastavat Suomesta lähtevät sisämarkkinalähettykset ja vastaavat lähetysten alkuperäpaikkojen valvonnasta. Vietäessä jokainen lähetys erä tarkastetaan toimijan tai kunnaneläinlääkärin toimesta eläimestä ja tuotteesta riippuen. Suomeen saapuvia lähetyksiä läänin- ja kunnaneläinlääkärit voivat valvoa oma-aloitteisesti tai Ruokaviraston pyynnöstä. Valvontaa edellytetään mm. tuotaessa nautoja, sikoja, lampaita, vuohia, hevosia, siipikarjaa, kaloja, lemmikkieläimiä, eläintarha- ja sirkuseläimiä, sukusoluja ja alkioita. Tarkastukseen liittyy raportointivelvollisuus. Toimijat ovat velvollisia esittämään tarkastuspyynnön läänin- tai kunnaneläinlääkärille todetessaan, ettei saapunut lähetys täytä sille asetettuja vaatimuksia. Saapuvien erien tarkastuksia voivat suorittaa Ruokavirasto, AVI tai kunnaneläinlääkärit.

Valvonnan suorittamista kaikissa toiminnan vaiheissa seurataan Ruokavirastossa rekisteröintien, tuontilupien ja TRACES-järjestelmän avulla sekä auditoinneilla. AVIt valvovat oman alueensa toimintaa Ruokaviraston tiedoksi lähettämien rekisteröintien, tuontilupien ja TRACES-järjestelmän avulla. Epäiltäessä laitonta tuontia, tulee kunnaneläinlääkärin välittömästi ryhtyä toimenpiteisiin tautitilanteen selvittämiseksi ja eläintautien leviämisen estämiseksi. Kunnaneläinlääkärit tekevät saapuville erille tunnistetarkastuksia, laativat lähteville erille terveystodistuksia ja viennissä käytettäviä eläinlääkintötodistuksia sekä tekevät eläinten hyvinvoinnin ja terveyden kliinistä tarkastamista ja mahdollista näytteenottoa. Ruokavirasto ja AVI tekevät tiivistä yhteistyötä valvonnan toimeenpanon suhteen.

Annettujen määräysten toteutuminen seurataan aina, esim. varmistamalla, että eläimet on palautettu alkuperämaahan tai että ne on lopetettu. Seuranta tapahtuu pyytämällä esim. virka-apua Tullilta ja tekemällä yhteistyötä alkuperämaan viranomaisen kanssa.

Valvonnan tiedonhallinta

Kaikkien sisämarkkinaerien ja joidenkin vientierien tiedot löytyvät TRACES-järjestelmästä. Toimijoilla, virkaeläinlääkäreillä ja keskusviranomaisella on siellä omat käyttäjäprofiilinsa ja he pääsevät näkemään tai käsittelemään vain oman toimialueensa tietoja. Järjestelmä varmistaa eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden jäljitettävyyden ja valvonnan EU:n sisämarkkinakaupassa.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Sisämarkkinakaupan valvonta raportoidaan pääosin TRACES-järjestelmään. Ruokavirasto seuraa järjestelmän avulla valvontaa koko Suomen sisämarkkinakaupan osalta. Jos Ruokavirasto, virkaeläinlääkäri tai toimija havaitsee sisämarkkinaerässä puutteita, tieto valvonnasta ja sen syystä viedään virkaeläinlääkärin toimesta TRACES:iin. Virheestä tiedotetaan todistuksen laatineelle virkaeläinlääkärille ja keskusviranomaiselle.

Jos viranomainen tarkastuksessa toteaa, etteivät tuontiasiakirjat täytä vaatimuksia, AVI voi määrätä eläimen pidettäväksi karanteenissa tai eristettynä ja tuotteen säilytettäväksi joko määräpaikassa tai muussa osoittamassaan paikassa, kunnes toimija on korjannut puutteet. Jos puutteita ei ole mahdollista korjata tai niitä ei ole korjattu AVIn antamassa määräajassa, AVI voi määrätä eläimen lopetettavaksi tai tuotteen hävitettäväksi. Eläin tai tuote voidaan toimijan ja alkuperämaan viranomaisen suostumuksella palauttaa alkuperämaahan. Tuote voidaan määrätä käsiteltäväksi tai eläin karanteeniin, jos eläimeen tai tuotteeseen liittyvä eläintaudin leviämisaika on siten mahdollista poistaa. AVI voi näitä toimenpiteitä koskevassa hallintopäätöksessä asettaa eläintautien leviämisen estämiseksi välttämättömiä ehtoja. Toimija vastaa toimenpiteiden suorittamisesta ja AVI valvoo niiden suorittamista. AVI voi tehostaa annettua kieltoa, määräystä tai rajoitusta uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty teetetään laiminlyöjän kustannuksella.

AVI voi perua vientilaitoshyväksynnän ja Ruokavirasto voi perua rekisteröinnin tai tuontiluvan, jos säädetyt edellytykset eivät täyty tai toiminnassa rikotaan säädettyjä vaatimuksia tai jos toiminnasta aiheutuu vakavaa vaaraa vastustettavan eläintaudin leviämisestä tai vaaraa ihmisten terveydelle, eikä tätä vaaraa voida muulla tavoin estää. Edellytyksenä perumiselle on lisäksi, että toimija ei viranomaisen kehotuksesta huolimatta ole asetetussa määräajassa korjannut puutteita. Toimijaa voidaan kieltää 2 viikon ajaksi ja harjoittamasta luvan, rekisteröinnin tai laitoshyväksynnän mukaista toimintaa jo asian käsittelyn aikana. Kieltoa voidaan tietyin ehdoin pidentää.

10.6 Eläinten hyvinvointi

Valvonnan tavoite

Eläinten hyvinvoinnin valvonnalla tarkoitetaan eläinsuojelulain, lopetusasetuksen, eläinkuljetuslain ja eläinkuljetusasetuksen sekä niiden perusteella annettujen säädösten noudattamisen valvontaa. Valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että eläintä hoidetaan, kohdellaan, käytetään tai kuljetetaan säädösten mukaisesti.

Valvottavan toiminnan laajuus

Eläinten hoitoa, kohtelua ja käyttöä valvotaan niiden pitopaikoissa, kuljetuksissa ja teurastuksen yhteydessä. Valvonta perustuu sekä otantaan että epäilyyn eläinten suojelua koskevien säädösten rikkomisesta. Ilman epäilyä tarkastetaan myös luvan- ja ilmoituksenvaraista toimintaa sekä eläinten kuljettamista ja teurastamista.

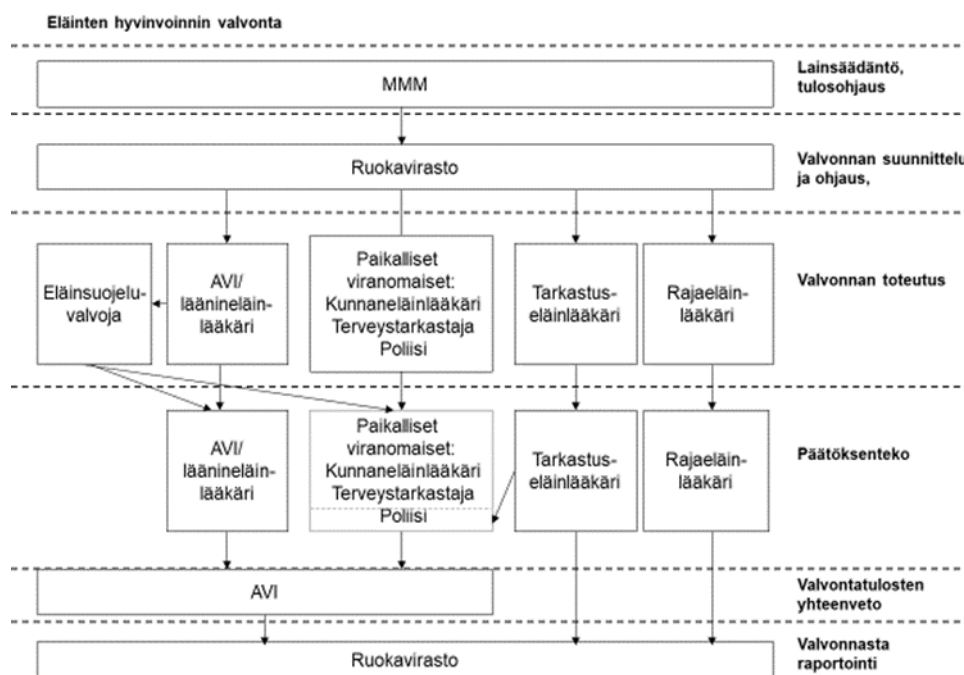
Valvonnan resurssit

Epäiltäessä, että eläintä hoidetaan, kohdellaan tai käytetään eläinsuojelulain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten tai lopetusasetuksen vastaisella tavalla, AVI:lla, kunnaneläinlääkärillä, kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitavalla viranhaltijalla (terveystarkastaja), poliisilla sekä AVIn valtuuttamalla eläinsuojeluvalvojalla on oikeus tarkastuksen tekemiseen. Eläinten kuljetuksia saa epäilyn perusteella omilla toimialueillaan tarkastaa kunnaneläinlääkäri, AVI, poliisi, tarkastuseläinlääkäri ja rajaeläinlääkäri. Kunnaneläinlääkäreitä on Suomessa noin 390 ja läänineläinlääkäreitä 35. Läänineläinlääkäreiden toimialueilla eläinsuojeluvalvonta on yleensä keskitetty yhdelle tai useammalle läänineläinlääkärille. Viranomaiset suorittavat vuosittain yli 6000 epäilyn perusteella tehtyä tai luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan tehtyä eläinsuojelutarkastusta.

Virkaeläinlääkärit tekevät vuosittain EU:n edellyttämiä otantaan perustuvia eläinsuojelutarkastuksia sellaisissa eläintenpitoyksiköissä, joissa eläimiä pidetään elinkeinonharjoittamisen tarkoituksessa, eläinkuljetuksissa sekä teurastamoissa ja teurastuspaikoissa. Vuosittain tarkastetaan edustava määrä (1,5 - 7 %) kaikista nauta-, sika-, lammas-, vuohi-, ankka- ja hanhitiloista tiloista sekä turkistarhoista ja kanaloista, joissa on yli 350 munivaa kanaa. Lisäksi on pyritty tarkastamaan 2 - 4 % kaupallisista eläinkuljetuksista tien päällä ja eläinkuljetusautojen lastaus- ja purkamispaikoilla. Vuosittain on tarkastettu keskimäärin 350 eläinkuljetusta. Tarkastuseläinlääkärit valvovat kuljetusten lisäksi eläinten hyvinvointia teurastuksen aikana.

AVI:en läänineläinlääkärit myöntävät kaupallisen toiminnan yhteydessä tapahtuvien eläinkuljetusten vaatimat luvat ja tallentavat niissä olevat tiedot eläinkuljettajarekisteriin. AVIt myöntävät myös kuljetusvälineen hyväksymistodistuksen. Lisäksi läänineläinlääkärit myöntävät hakemuksesta luvan myös sirkukselle, eläintarhalle sekä pysyvälle ja kiertävälle eläinnäyttelylle sekä vastaanottavat ilmoituksenvaraisen eläinten pidon ilmoitukset.

Eläinten hyvinvoinnin valvontaorganisaatio on kuvattu kuvassa 10.6.

Kuva 10.6. Eläinten hyvinvoinnin valvonta.

Lainsäädäntö

Keskeinen eläinten hyvinvoinnin valvontaa koskeva lainsäädäntö on esitetty taulukossa 10.6.

Taulukko 10.6. Eläinten hyvinvoinnin keskeinen lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
Eläinsuojelulaki 247/1996	Eläinsuojelulaki
Eläinkuljetuslaki 1429/2006	Laki eläinten kuljetuksesta
563/1998	Laki rikoslain muuttamisesta
14/2011	Laki rikoslain 17 luvun muuttamisesta
Koe-eläinlaki 62/2006	Laki koe-eläintoinninnasta
Tuotantoeläinasetus 458/92	Asetus tuotantoeläinten suojelua koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen voimaansaattamisesta
459/92	Asetus teuraseläinten suojelua koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen voimaansaattamisesta
540/92	Asetus lemmikkieläinten suojelua koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen voimaansaattamisesta
396/96	Eläinsuojeluasetus
Eläinkuljetusasetus (EY) N:o 1/2005	Neuvoston asetus eläinten suojelusta kuljetuksen ja siihen liittyvien toimenpiteiden aikana sekä direktiivien 64/432/ETY ja 93/119/EY ja asetuksen (EY) N:o 1255/97 muuttamisesta
(EY) N:o 1255/97	Neuvoston asetus pysähdyspaikkoja koskevista yhteisön vaatimuksista ja direktiivin 91/628/ETY liitteessä tarkoitetun reittisuunnitelman mukauttamisesta
261/75	Asetus eläinten suojelemisesta kansainvälisten kuljetusten aikana koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen voimaansaattamisesta
Lopetusasetus (EY) N:o 1099/2009	Neuvoston asetus eläinten suojelusta lopetuksen yhteydessä

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
(EY) N:o 639/2003	Komission asetus yksityiskohtaisten sääntöjen säätämisestä neuvoston asetuksen (EY) 1254/1999 nojalla elävien nautaeläinten hyvinvointia kuljetuksen aikana koskevien, vientitukia myönnettäessä noudatettavien vaatimusten osalta
Tilatukiasetus 73/2009	Neuvoston asetus (EY) N:o 73/2009, annettu 19 päivänä tammikuuta 2009, yhteisen maatalouspolitiikan suoria tukijärjestelmiä koskevista yhteisistä säännöistä ja tietyistä viljelijöiden tukijärjestelmistä sekä asetusten (EY) N:o 1290/2005, (EY) N:o 247/2006, (EY) N:o 378/2007 muuttamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1782/2003 kumoamisesta
Suorien tukien valvonta-asetus 1122/2009	Komission asetus (EY) N:o 1122/2009, annettu 30. marraskuuta 2009, neuvoston asetuksen (EY) N:o 73/2009 täytäntöönpanoa koskevista yksityiskohtaisista säännöistä mainitussa asetuksessa säädettyjen viljelijöiden suorien tukien järjestelmien mukaisten täydentävien ehtojen, tuen mukautamisen ja yhdenmetyt hallinto- ja valvontajärjestelmän osalta sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1234/2007 täytäntöönpanoa koskevista yksityiskohtaisista säännöistä viinialalle säädetyn tukijärjestelmän mukaisten täydentävien ehtojen osalta
118/2010	Valtioneuvoston asetus kansanterveyttä sekä eläinten ja kasvien terveyttä, taudeista ilmoittamista, eläinten hyvinvointia sekä eläinten tunnistusta ja rekisteröintiä koskevien täydentävien ehtojen valvonnasta
Osarahoitteisten tukien valvonta-asetus 65/2011	Komission asetus (EY) N:o 65/2011, annettu 27 päivänä tammikuuta 2011, neuvoston asetuksen (EY) N:o 1698/2005 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä maaseudun kehittämisen tukitoimenpiteitä koskevien tarkastusmenettelyjen ja täydentävien ehtojen täytäntöönpanon osalta
Valvonta-asetus (EY) N:o 882/2004	Neuvoston asetus rehu- ja elintarvikelainsäädännön sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevien sääntöjenmukaisuuden varmistamiseksi suoritetusta virallisesta valvonnasta
284/2008	Laki maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä
21/2011	Laki eläintenpitokieltorekisteristä
Lisäksi 21 eläinsuojelulain nojalla annettua valtioneuvoston ja ministeriön asetusta ja 5 kpl muun lainsäädännön perusteella annettua ministeriön asetusta.	

Valvonnan suunnittelu

Ruokaviraston tehtävänä on eläinsuojelu- ja eläinkuljetuslainsäädännön toimeenpanon ja noudattamisen ohjaaminen ja valvominen. Eläinten hyvinvoinnin valvonnan suunnittelusta vastaa Ruokavirasto ja se perustuu Ruokaviraston sisäisiin ohjeisiin. Valvonta suunnitellaan vuosittain hyödyntäen aiempien vuosien tarkastustuloksia. Lisäksi erilaisten hankkeiden yhteydessä tarkastettavat kohteet ja niiden lukumäärät sovitaan vuosittain Ruokaviraston ja AVlen välisissä tulosneuvotteluissa. Hankkeet on kuvattu Ruokaviraston laatimassa EHO:ssa.

Valvonnan riskiperusteisuus

Otantaan perustuvat eläinten hyvinvointitarkastukset tehdään pääosin riskiperusteisesti. Yhteensä noin 75 % tuotantoeläintiloista valitaan riskiin perustuen ja 25 % satunnaisotannalla, millä varmistetaan valvonnan tasapuolinen kohdentuminen myös niille tiloille, joita käytetyt riskiparametrit eivät suoranaisesti koske. Eläinkuljetusten osalta valvonnan riskiperusteisuutta kehitetään edelleen Ruokaviraston antaman ohjeistuksen mukaisesti.

Jokaisesta otannasta tehdään erillinen otannan määrittely, josta käy ilmi otannassa käytetyt riskiperusteet ja painotukset. Otannan määrittely tehdään Ruokavirastossa. Otannan tekee Ruokaviraston digitaaliset palvelut annettujen määrittelyjen ja painotusten mukaan.

Valvonnan toimeenpano

Epäilyyn perustuvia eläinsuojelutarkastuksia voivat tehdä AVI, kunnaneläinlääkäri, kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija (terveystarkastaja), poliisi sekä AVIn valtuuttama eläinsuojeluvalvoja. Terveystarkastajaa lukuun ottamatta kyseiset viranomaiset saavat omilla toimialueillaan tarkastaa epäilyn perusteella myös eläinten kuljetuksia. Aluehallintovirasto, kunnaneläinlääkäri, terveystarkastaja, poliisi ja eläinsuojeluvalvoja voivat suorittaa tarkastuksen myös ilman epäilyä tietyissä erikseen säädetyissä toimintapaikoissa ja tapahtumissa. Tarkastuseläinlääkärillä ja lihan tarkastajalla on oikeus suorittaa ilman epäilyä tarkastus kaikissa eläintiloissa teurastamon tai poroteurastamon alueella.

Ruokavirasto ja AVI voivat määrätä virkaeläinlääkärit tekemään selvityksiä ja tutkimuksia sellaisissa eläintenpitoyksiköissä, joissa eläimiä pidetään elinkeinonharjoittamisen tarkoituksessa, eläinkuljetuksissa sekä teurastamoissa ja poroteurastamoissa. Eläinten pitopaikkojen tarkastuksia tekevät pääsääntöisesti AVI:n läänineläinlääkärit sekä myös kunnaneläinlääkärit. Eläinkuljetuksia tarkastavat Ruokaviraston määrääminä läänineläinlääkärit yhteistyössä poliisin kanssa ja tarkastuseläinlääkärit teurastamoiden alueella. Läänineläinlääkärit vastaavat myös tietyistä lupaa tai ilmoittamista vaativien toimintojen hoitamisesta ja valvonnasta. Poroteurastamojen eläinsuojeluvalvonnasta vastaa Ruokaviraston sijasta Lapin Aluehallintovirasto.

Tarkastuksesta laaditaan pöytäkirja. Jos tarkastuksessa havaitaan eläinsuojelusäädösten vastaista toimintaa, tarkastuksesta tehdään erikseen eläinsuojelupäätös. Tällöin viranomainen lähettää kopion päätöksestä myös poliisille. Kunnaneläinlääkärit lähettävät tarkastuspöytäkirjasta ja mahdollisesta eläinsuojelupäätöksestä kopiot aluehallintovirastoihin.

AVI kokoaa tiedot alueellaan tehdyistä tarkastuksista ja tallentaa tehdyt tarkastukset ja eläinsuojelupäätökset Elvi-tietojärjestelmään.

Valvonnan tiedonhallinta

Eläinsuojelutarkastusten tulokset tallennetaan eläinlääkintähallinnon tietojärjestelmään Eliteen sekä uuteen Elvi-sovellukseen. Elite korvataan uudella ja monipuolisemmalla Elvi-sovelluksella asteittain. Elvi-sovellusta käytetään aluehallintovirastoissa ja Ruokavirastossa, mutta myös kunnaneläinlääkäreillä tulee olemaan sovelluksen käyttömahdollisuus. Sovelluksen avulla on mahdollista seurata valvontojen etenemistä ja se on kuvattu tarkemmin EHOssa.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Valvonnan tulokset raportoidaan VASU-raportissa sekä otantaan perustuvien tarkastusten osalta komissiolle. Komissiolle raportoidaan vuosittain valvottujen tilojen ja

valvottujen eläinten kokonaismäärät, sekä kaikki havaitut lainsäädännön noudattamatta jättämiset. Eläinkuljetustarkastusten osalta raportoidaan tarkastettujen kuljetusten määrät sekä niissä havaitut laiminlyönnit.

Valvontatuloksia hyödynnetään seuraavan vuoden valvonnoissa kohdistamalla valvontoja tiettyihin riskiryhmiin.

10.7 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Valvonnan tavoite

Valvonnan tavoitteena on varmistaa, että sivutuotteita valvotaan sivutuoteasetuksen sääntöjen mukaisesti kansanterveyden ja eläinten terveyden suojaamiseksi. Valvontakohteita ovat sivutuotteita tuottavat tai käsittelevät laitokset ja muu sivutuotteiden käyttö sekä hävittäminen.

Valvottavan toiminnan laajuus

Sivutuoteasetusta ja asetuksen täytäntöönpanosta annettua asetusta sovelletaan sivutuotteiden keräämiseen, kuljetukseen, varastointiin, käsittelyyn, käyttöön, hävitykseen, markkinoille saattamiseen, vientiin tuontiin ja kauttakuljetukseen. Asetuksilla on vahvistettu myös eläimistä saatavien sivutuotteiden valvontaa ja jäljitettävyyttä koskevat säännöt.

Sivutuoteasetus edellyttää hyväksyntää laitoksilta, joiden toimintaan liittyy huomattava riski ihmisten ja eläinten terveydelle. Näitä ovat lähinnä sivutuotteita rehu- tai lannoitekäyttöön tai hävitettäväksi käsittelevät laitokset, polttolaitokset, käsittelemättömiä sivutuotteita varastoivat laitokset ja eräiden käsiteltyjen tuotteiden varastointi. Sivutuotealan laitokset, joissa käsitellään tiettyjä vähäriskisiä sivutuotteita tai johdettuja tuotteita, eivät tarvitse toimiakseen viranomaisen hyväksyntää vaan pelkkä rekisteröinti sivutuoteasetuksen mukaiseksi toimijaksi riittää. Tällaisia ovat esimerkiksi rehusekoittamot, tilarehustamot ja tekniset laitokset. Rekisteröinti koskee myös sivutuotteiden kuljetustoimintaa ja tiettyihin erityistarkoituksiin sivutuotteita käyttäviä toimijoita.

Ruokavirasto ylläpitää luetteloa hyväksytyistä ja rekisteröidyistä toimijoista ja laitoksista. Ruokaviraston rekisterissä sivutuoteasetuksen mukaan hyväksytyjä laitoksia on noin 400 ja rekisteröityjä laitoksia noin 160. Lisäksi eläinten pitopaikkarekisterin osana olevassa haaskapaikkarekisterissä on noin 700 haaskapaikkaa ja rehualan toimijarekisterissä noin 150 kuljetusliikettä, jotka kuljettavat eläinperäisiä rehuja tai rehun raaka-aineita.

Elintarvikevalvonnan yhteydessä tapahtuvan sivutuotevalvonnan piiriin kuuluvat hyväksytyt elintarvikehuoneistot (liha-, kala-, maito- ja muna-alan laitokset ja elintarvikkeiden varastolaitokset), joita on noin 8 000 kappaletta. Lisäksi elintarvikevalvonnan yhteydessä valvotaan elintarvikelain mukaiset ilmoitetut elintarvikehuoneistot, kuten vähittäismyymälät ja ravintolat, joita on arviolta 45 000.

Valvonnan resurssit

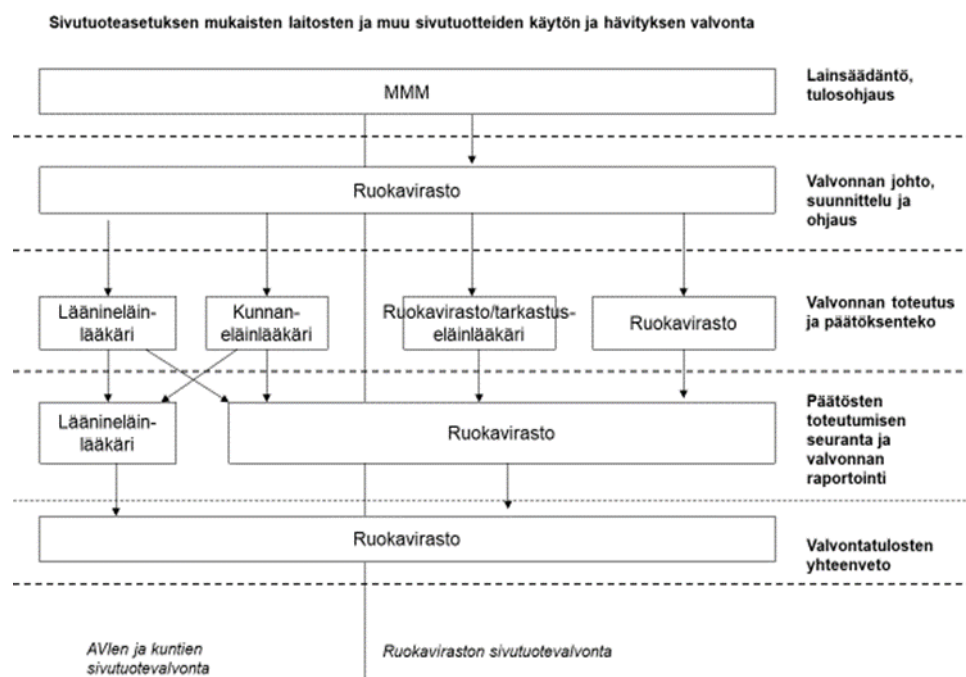
Ruokavirasto vastaa sivutuotelainsäädännön toimeenpanotehtävien johtamisesta, ohjaamisesta, kehittämisestä ja koulutuksesta sekä valvoo itse osaa sivutuotetoimijoista.

Kunnaneläinlääkärien tehtäväkenttään liittyviä sivutuotevalvonnan tehtäviä on arviolta noin 150 - 200 kunnan alueella, joten valvontatehtävät työllistävät jossain määrin vastaavan määrään kunnaneläinlääkäreitä. Osa kunnaneläinlääkäreistä on yksinomaan valvontatehtäviin keskittyneitä valvontaeläinlääkäreitä. Valvontaeläinlääkärien virkoja on tällä hetkellä kunnissa 70. Läänineläinlääkäreiden toimialueilla sivutuotevalvonta on yleensä keskitetty yhdelle läänineläinlääkärille. Se, paljonko sivutuotevalvonta tosiasiallisesti vie AVI:n tai kunnan valvontaviranomaisten henkilötyövuosia, vaihtelee suuresti eri alueiden välillä riippuen alueella sijaitsevien sivutuotetealan toimijoiden määrästä.

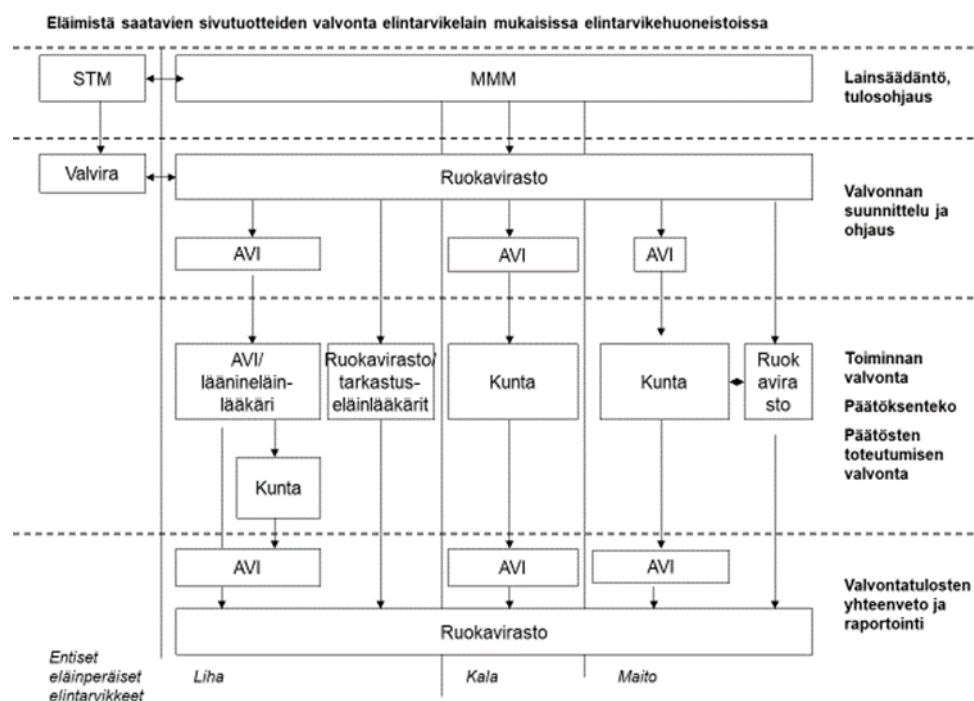
Teurastamoissa ja pienteurastamoissa sekä niiden yhteydessä toimivissa leikkaamoissa ja laitoksissa valvontatehtävät kuuluvat Ruokaviraston tarkastuseläinlääkärille. Kunnaneläinlääkärit sekä kunnan elintarvikevalvontaviranomaiset hoitavat hyväksymiensä elintarvikelaitosten ja ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen valvontaa. Lisäksi Lapin aluehallintovirastoille kuuluu poroteurastamoiden hyväksyntä ja valvonta. Valvontaan tarvittava aika riippuu alueella sijaitsevien elintarvikevalvontakohteiden määrästä ja tyypistä. Kuntien käytössä oleva valvonnan resursointi on kuvattu osan I luvussa 5.

Ruokavirasto voi valvonnassa käyttää apunaan tehtävään kirjallisesti valtuuttamiaan tarkastajia, jotka toimivat tehtävässään Ruokaviraston valvonnassa. He voivat tehdä Ruokaviraston pyynnöstä viranomaisvalvontaa varten tarvittavia tarkastuksia, tutkimuksia ja selvityksiä. Näiden perusteella mahdollisesti tehtävät hallinnolliset päätökset tekee Ruokavirasto. Valtuutettuja tarkastajia käytetään laitosten tarkastuksiin ja näytteenottoon. Valtuutettuja tarkastajia on noin 25.

Alla olevissa kaavioissa on kuvattu sivutuoteasetuksen mukaisten laitosten ja muun sivutuotteiden käytön ja hävityksen valvonta sekä eläimistä saatavien sivutuotteiden valvonta elintarvikelain mukaisissa elintarvikehuoneistoissa.

Kuva 10.7a. Sivutuoteasetuksen mukaisten laitosten ja muun sivutuotteiden käytön ja hävityksen valvonta.

Kuva 10.7b. Eläimistä saatavien sivutuotteiden valvonta elintarvikelain mukaisissa elintarvikehuoneistoissa.

Lainsäädäntö

Sivutuoteasetuksen mukainen valvonta perustuu sivutuoteasetukseen, sen täytäntöönpanoasetukseen, sen nojalla annettuihin komission asetuksiin sekä kansalliseen sivutuotelakiin ja asetukseen. Yleisessä hygieniasetuksessa (EY) N:o 853/2004 ase-

tetaan lisäksi vaatimuksia sivutuotteiden käsittelylle ja varastoinnille elintarvikehuoneistoissa. Sivutuoteasetuksen mukaisesta valvonnan toimeenpanosta on säädetty kansallisesti sivutuotelaissa

MMM vastaa eläimistä saatavia sivutuotteita ja elintarvikkeita käsittelevien laitosten ja elintarvikehuoneistojen sivutuotteita koskevan lainsäädännön valmistelusta. Sivutuotteita koskeva kansallinen ja EU-lainsäädäntö löytyvät [MMM:n internetsivulta](#).

Taulukko 10.7. Sivutuotevalvonnan keskeiset säädökset.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
Sivutuoteasetus (EY) N:o 1069/2009	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009 muiden kuin ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden terveyssäännöistä sekä asetuksen (EY) N:o 1774/2002 kumoamisesta
Toimeenpanoasetus (EU) N:o 142/2011	Komission asetus (EU) N:o 142/2011 muiden kuin ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden terveyssäännöistä sekä asetuksen (EY) N:o 1774/2002 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1069/2009 täytäntöönpanosta sekä neuvoston direktiivin 97/78/EY täytäntöönpanosta tietyjen näytteiden ja tuotteiden osalta, jotka vapautetaan kyseisen direktiivin mukaisista eläinlääkärintarkastuksista rajatarkastusasemilla
517/2015	Sivutuotelaki
Sivutuoteasetus 783/2015	MMM:n asetus 783/2015 eläimistä saatavista sivutuotteista
Rehualan toiminnan harjoittaminen, 548/2012	MMM:n asetus rehualan toiminnanharjoittamisesta
Laitosasetus, MMMa 1369/2011	MMM:n asetus 1369/2011 laitosten elintarvikehygieniasta
Huoneistoasetus MMMa 1367/2011	MMM:n asetus 1367/2011 ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen elintarvikehygieniasta
539/2006	Lannoitevalmistelaki

Valvonnan suunnittelu

Ruokavirasto suunnittelee, kehittää, ohjaa ja johtaa sivutuoteasetuksen mukaisesti hyväksytyjen tai rekisteröityjen toimijoiden valvontaa sekä elintarvikevalvonnan yhteydessä tehtävää sivutuotevalvontaa elintarvikelain perusteella valvottavissa kohteissa. Ruokavirasto ohjaa kunnaneläinlääkäreiden tekemää sivutuotevalvontaa sekä teurastamojen yhteydessä olevien sivutuoteasetuksen mukaisten laitosten osalta myös tarkastuseläinlääkäreiden tekemää valvontaa. Lisäksi ohjataan valtuutettuja tarkastajia.

Ruokavirasto laatii sivutuotelain 517/2015 mukaisen vuosittaisen valtakunnallisen valvontasuunnitelman sivutuotevalvonnan järjestämiseksi. Suunnitelma kattaa valtakunnallisesti sivutuoteasetuksen² (EY) N:o 1069/2009, täytäntöönpanoasetuksen³ (EU) 142/2011 ja sivutuotelain edellyttämän sivutuotevalvonnan. Suunnitelma sisältää sivutuoteasetuksen mukaisten laitosten ja toimijoiden hyväksynnän, rekisteröinnin ja valvonnan kaikilla valvontatasoilla Ruokavirastosta kuntiin. Valvontasuunnitelman liitteenä on konkreettinen valvontakohdelista.

AVI ohjaa ja valvoo toimialueellaan sivutuotelainsäädännön noudattamista Ruokaviraston valvontasuunnitelman mukaisesti sekä arvioi kuntien sivutuotevalvonnan järjestämistä ja toteutumista.

Tarkastustarpeiden määrittelyn perustana on toimialakohtainen käytännön riskinarviointi, joka perustuu raaka-aineiden ja valmistusprosessin mahdollisesti sisältämään riskiin sekä tuotantomäärään. Toimijakohtaista tarkastustarvetta arvioitaessa huomioidaan lisäksi toimijan valvontahistoria (havaitut puutteellisuudet, vaadittujen toimenpiteiden hoitaminen, kiellot) ja hyväksytyjen laitosten osalta omavalvonnan toteutuminen.

Eläinlääkäreille on laadittu toimintaohjeet helposti leviävien eläintautien varalta. Toimintaohjeissa on ohjeistettu eläintautitapauksen yhteydessä syntyvien raatojen ja saastuneen aineksen kuljetuksesta ja hävityksestä.

Valvonnan toimeenpano

Toimijan rekisteröimisen tai hyväksymisen ja valvonnan hoitaa sivutuotelain mukaisesti ja toimijatyypistä riippuen joko Ruokavirasto tai kunta (kunnaneläinlääkärit).

Valvonnassa Ruokavirasto voi käyttää apunaan tehtäviin valtuuttamiaan tarkastajia. Sivutuotteita sisältävistä rehuista ja lannoitevalmisteista otetaan näytteitä vuosisuunnitelman mukaisesti. Näytteet ottaa Ruokaviraston valtuuttama tarkastaja annettujen ohjeiden mukaisesti ja ne analysoidaan Ruokaviraston laboratoriossa. Kunnan elintarvikevalvontaviranomainen valvoo elintarvikehuoneistojen sivutuotteita laatimansa elintarvikevalvontasuunnitelman mukaisesti elintarvikelain nojalla.

Valvontaviranomaisten on lisäksi valvottava laitoksista lähteviä ja niihin saapuvia eläimistä saatavien sivutuotteiden kuljetuksia.

Valvonnan tiedonhallinta

Kunnan valvontaviranomaiset ilmoittavat hyväksymänsä ja rekisteröimänsä toimijat Ruokavirastoon. Ruokavirasto pitää sivutuoteasetuksen mukaisesti internetsivuillaan yllä ajantasaista luetteloa kaikista hyväksytyistä ja rekisteröidyistä sivutuotealan laitoksista ja toimijoista. Eräiden toimintojen osalta riittää joissakin tapauksissa hyväksyntä tai rekisteröinti jonkin muun lainsäädännön mukaisesti. Ajantasainen luettelo toimijoista on suunnattu niin toimijoille kuin valvojillekin, jotta luettelosta on tarkastettavissa sivutuotteiden sallittu alkuperä tai vastaanottaja.

Tiedot Ruokaviraston hyväksymistä ja rekisteröimistä rehu- ja lannoitealan toimijoista, alkutuotantoa lukuun ottamatta, ja Ruokaviraston rekisteröimistä sivutuotteita kuljettavista toimijoista ja toimijoiden valvontatiedot ovat valvonnan tietojärjestelmässä (ELMO).

Kunnan valvontaviranomainen ilmoittaa elintarvikelain nojalla hyväksymänsä laitokset Ruokavirastoon, joka ylläpitää hyväksytyjen eläinperäisiä elintarvikkeita käsittelevien laitosten listaa. Lisäksi kunnan valvontaviranomainen huolehtii valvomiensa

elintarvikekohteiden tietojen ylläpidosta omissa järjestelmissään. Näistä järjestelmistä tiedot tullaan siirtämään automatisoidusti valmisteilla olevaan valtakunnalliseen kohdetietojärjestelmään (KUTI1).

Eläintenpitäjärekisterin osana toimivaan haaskapaikkarekisteriin kerätään tiedot paikoista, joissa sivutuotteita käytetään luonnonvaraisten eläinten ruokintaan. Nauta- ja lammas/vuohirekisterin raporttien perustella seurataan maatiloilla kuolleiden ja lopetettujen märehitijöiden keräilyä ja hävittämistä.

Turkistarhat ja lajinsisäistä käyttöä harjoittavat toimijat rekisteröidään eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteriin.

Laboratoriotoiminta

Sivutuotteita sisältävistä rehuista ja lannoitevalmisteista otetaan näytteitä vuosisuunnitelman mukaisesti. Vuosisuunnitelma on riskiperusteinen ja pohjautuu mm. valmistusmääriin sekä valvonnassa havaittuihin puutteisiin. Näytteet ottaa Ruokaviraston valtuuttama näytteenottaja annettujen ohjeiden mukaisesti. Näytteet analysoidaan Ruokaviraston laboratoriossa. Rehu- ja lannoitevalvontayksikkö määrittelee, mitä analyysijä näytteistä tehdään ja tekee tutkimustuloksiin liittyvät päätökset.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Ruokavirasto laatii vuosittain yhteenvedon sivutuoteasetuksen mukaisen valvonnan toteutumisesta (VASU-raportointi). Edellisen vuoden valvontatuloksia ja niiden analyysijä hyödynnetään seuraavan vuoden valvontojen kohdentamisessa. Jokaisesta tarkastuksesta laaditaan raportti. Mahdolliset puutteet luokitellaan ja niiden korjaamiselle annetaan hallintopäätöksessä määräaika. Puutteiden korjaamista määräajassa valvotaan joko kirjallisten selvitysten avulla tai uusintatarkastuksella. Eläinlääkintähuollon yhteydessä tehdyistä valvonnoista kunnaneläinlääkärit toimittavat vuosittain yhteenvedot tekemistään tarkastuksista läänineläinlääkärille, joka toimittaa koosteen yhteenvedoista sekä koosteen itse tekemistään tarkastuksista Ruokavirastolle. Läänineläinlääkärit toimittavat vuosittain Ruokavirastoon myös yhteenvedon alueensa kunnissa tapahtuneista käsittelemättömien sivutuotteiden käytöstä luonnonvaraisten eläinten ruokintaan.

Sivutuotteita sisältävien rehujen ja lannoitevalmisteiden näytteenoton analyysitulokset julkaistaan rehuvalvonnan ja lannoitevalvonnan raporteissa. Raportit löytyvät Ruokaviraston internetsivuilta.

Kuntien suorittaman elintarvikevalvonnan valvontakohteet ja valvontatiedot kerätään valtakunnallisen kuntatietojärjestelmän (KUTI) kautta. Teurastamoiden valvontatiedot tullaan keräämään ELMO-valvontajärjestelmään.

Tarkastuseläinlääkärit lähettävät vuosittain teurastamon oma- ja valvontasuunnitelman arviointilomakkeen Ruokaviraston lihantarkastus- ja elintarvikehygieniayksiköihin.

10.8 Täydentävien ehtojen valvonta

Valvonnan tavoite

Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan keskeinen osa ovat viljelijöitä velvoittavat ns. täydentävät ehdot. Näiden ehtojen noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien suorien tukien ja EU:n osittain rahoittamien ympäristökorvauksen, luonnonhaittakorvauksen ja eläinten hyvinvointikorvauksenmaksamisen edellytyksenä. Täydentävillä ehdoilla on merkitystä yksittäisten tuottajien lisäksi Suomelle. Jos Suomi laiminlyö täydentävien ehtojen valvontavelvoitteiden noudattamisen, seurauksena voi olla nk. rahoitusoikaisu. Sen suuruus riippuu laiminlyönnin tasosta ja vaihtelee 2 - 10 %, erityistapauksissa 25 - 100 %, EU:n jäsenmaalle maksamasta tukimäärästä. Rahoitusoikaisu tarkoittaa sitä, että komissio pidättää osan jäsenmaalle tarkoitetusta viljelijätukien EU-rahoituksesta. Jäsenmaa joutuu silloin kattamaan puuttuvan viljelijätukirahoituksen omista budjettivaroistaan. EU rahoittaa merkittävän osan n. 1,7 miljardin euron vuosittaisista viljelijäetuista.

Valvottavan toiminnan laajuus

Täydentävät ehdot jaetaan kolmeen ehdonalaan, joista Ruokaviraston vastuulla Manner-Suomessa on kaksi: kansanterveyden, eläinten ja kasvien terveyden valvonta sekä eläinten hyvinvointivalvonta. Ruokaviraston Elintarvikeketjulinjan täydentävien ehtojen valvonta sisältää eläinten merkinnän ja rekisteröinnin, rehujen, elintarvikkeiden, kiellettyjen aineiden), eläintautien ja eläinten hyvinvoinnin valvonnan. EU:n suoria ja osarahoitteisia tukia hakeneista tiloista on vuosittain valvottava vähintään yksi prosentti eli noin 150 eläintilaa ja noin 500 kasvintuotantotilaa. Eläinten merkinnässä ja rekisteröinnissä valvotaan vähintään 3 % tiloista. Täydentävien ehtojen valvontaan ei ole osoitettu kansallisesti erillistä valvontaorganisaatiota, vaan valvonta toteutetaan osana kunkin tehtäväalueen muuta valvontaa.

Valvonnan resurssit

Ruokavirasto ohjaa täydentävien ehtojen valvontaa toimialallaan. Täydentävien ehtojen valvontaa tehdään kaikissa aluehallintovirastoissa (elintarvikkeiden turvallisuuden valvonta, kielletyt aineet, eläintautivalvonta ja eläinten hyvinvoinnin valvonta) ja ELY-keskuksissa (eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonta rehuvalvonta ja kasvitilojen elintarvikehygieniavalvonta).

Lainsäädäntö

Tukivalvontaan liittyvä keskeinen lainsäädäntö on kuvattu taulukoissa 10.8a, 10.8b ja 10.8c.

Taulukko 10.8a. Täydentäviä ehtojen valvontaa koskeva keskeinen EU-lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen koko nimi
Perusasetus 1306/2013	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1306/2013 yhteisen maatalouspolitiikan rahoituksesta, hallinnoinnista ja seurannasta ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 352/78, (EY) N:o 165/94, (EY) N:o 2799/98, (EY) N:o 814/2000, (EY) N:o 1290/2005 ja (EY) N:o 485/2008 kumoamisesta
Delegoitu asetus 640/2014	Komission delegoitu asetus (EU) N:o 640/2014 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1306/2013 täydentämisestä yhdennetyn

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen koko nimi
	hallinto- ja valvontajärjestelmän sekä suoriin tukiin, maaseudun kehittämistukeen ja täydentäviin ehtoihin sovellettavien maksujen epäämis- ja perumisedellytysten sekä hallinnollisten seuraamusten osalta
Valvonta-asetus 809/2014	Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 809/2014 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1306/2013 soveltamissäännöistä yhdenntetyn hallinto- ja valvontajärjestelmän, maaseudun kehittämistoimenpiteiden ja täydentävien ehtojen osalta

Taulukko 10.8b. Täydentävien ehtojen lakisääteisiä hoitovaatimuksia koskeva EU-lainsäädäntö.

Lakisääteinen hoitovaatimus (SMR)	Säädöksen nimi	Säädöskohdat
4	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 178/2002, annettu 28 päivänä tammikuuta 2002, elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamisesta sekä elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä	14 ja 15 artikla, 17 artiklan 1 kohta ^[1] , 18, 19 ja 20 artikla
5	Neuvoston direktiivi 96/22/EY, annettu 29 päivänä huhtikuuta 1996, tiettyjen hormonaalista tai tyrostaattista vaikutusta omaavien aineiden ja beta-agonistien käytön kieltämisestä kotieläintuotannossa	3 a, b, d ja e artikla, 4, 5, ja 7 artikla
6	Neuvoston direktiivi 2008/71/EY, annettu 15 päivänä heinäkuuta 2008, sikojen tunnistamisesta ja rekisteröinnistä	3, 4 ja 5 artikla
7	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1760/2000, annettu 17 päivänä heinäkuuta 2000, nautaeläinten tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmän käyttöönottamisesta sekä naudanlihan ja naudanlihatuotteiden pakollisesta merkitsemisestä	4 ja 7 artikla
8	Neuvoston asetus (EY) N:o 21/2004, annettu 17 päivänä joulukuuta 2003, lammas- ja vuohieläinten tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmän käyttöönottamisesta	3, 4 ja 5 artikla
9	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 999/2001, annettu 22 päivänä toukokuuta 2001, tiettyjen tarttuvien spongiformisten enkefalopatioiden ehkäisyä, valvontaa ja hävittämistä koskevista säännöistä	7, 11, 12, 13 ja 15 artikla
11	Neuvoston direktiivi 91/629/ETY, annettu 19 päivänä marraskuuta 1991, vasikoiden suojelun vähimmäisvaatimuksista	3 ja 4 artikla
12	Neuvoston direktiivi 91/630/ETY, annettu 19 päivänä marraskuuta 1991, sikojen suojelun vähimmäisvaatimuksista	3 artikla ja 4 artiklan 1 kohta
13	Neuvoston direktiivi 98/58/EY, annettu 20 päivänä heinäkuuta 1998, tuotantoeläinten suojelusta	4 artikla

^[1] Sellaisena kuin se on pantu täytäntöön erityisesti seuraavilla säädöksillä:

— Asetuksen (EY) N:o 470/2009 14 artikla ja asetuksen (EY) N:o 37/2010 liite,

— Asetus (EY) N:o 852/2004: 4 artiklan 1 kohta ja liitteessä I olevan A osan II jakson 4 kohdan g, h ja j alakohta, 5 kohdan f ja h alakohta ja 6 kohta sekä III jakson 8 kohdan a, b, d ja e alakohta ja 9 kohdan a ja c alakohta,

— Asetus (EY) N:o 853/2004: 3 artiklan 1 kohta ja liitteen III IX jakson I luvun 1 kohdan b, c, d ja e alakohta, 2 kohdan a alakohdan i, ii ja iii alakohta, b alakohdan i ja ii alakohta sekä c alakohta, 3 kohta, 4 kohta, 5 kohta, II luvun osan A 1, 2, 3 ja 4 kohta, osan B 1 kohdan a ja d alakohta, 2 kohta, 4 kohdan a ja b alakohta, liitteen III X jakson I luvun 1 kohta,

— Asetus (EY) N:o 183/2005: 5 artiklan 1 kohta ja liitteen I osan A I jakson 4 kohdan e ja g alakohta, II jakson 2 kohdan a, b ja e alakohta, 5 artiklan 5 kohta sekä liitteen III 1 ja 2 kohta, 5 artiklan 6 kohta, ja

— Asetus (EY) N:o 396/2005: 18 artikla.

Taulukko 10.8c. Täydentäviä ehtojen valvontaa koskeva keskeinen kansallinen lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen koko nimi
Toimeenpanolaki 192/2013	Laki maatalouden tukien toimeenpanosta
Täydentävien ehtojen valvonta-asetus 7/2015	Valtioneuvoston asetus täydentävien ehtojen lakisääteisistä hoitovaatimuksista sekä niiden ja hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimusten noudattamisen valvonnasta

Valvonnan suunnittelu

Ruokavirasto suunnittelee ja ohjaa täydentävien ehtojen valvontaa ja vastaa sen toimeenpanosta. Ruokavirasto ohjaa ELY-keskuksia ja aluehallintovirastoja täydentävien ehtojen valvonnassa sekä substanssiohjauksen että täydentävien ehtojen ohjauksen kautta. Ruokaviraston esitys otosten valinnasta tehdään vuosittain.

Valvonnan riskiperusteisuus

Valvottavat tilat valitaan pääosin riskiperusteisesti. Komission asetuksen 809/2014 mukaan 20 - 25 % tiloista on valvottava satunnaisotannon perusteella.

Valvonnan toimeenpano

Jokaisen täydentävien ehtojen lakisääteisen hoitovaatimuksen valvonnassa arvioidaan, onko viljelijä noudattanut täydentäviä ehtoja EU-asetusten mukaisesti. Valvonnassa havaitut merkittävät laiminlyönnit johtavat viljelijöiden 1 - 5 %:n tukimenetyksiin. Valvonnasta laaditaan täydentävien ehtojen havaintopöytäkirja ja laiminlyöntitapaauksissa arviointilomake, jossa kuvataan rikkomus ja arvioidaan sen laajuus, vakavuus, kesto, tahallisuus sekä toistuvuus. Toistuvissa laiminlyönneissä seuraamusprosentti voi olla enintään 15 % ja tahallisista laiminlyönneistä aiheutuu tuottajalle 15 - 100 % tukimenetykset.

Ruokavirasto laatii valvojille täydentävien ehtojen valvonnan ohjeet ja lomakkeet, joita päivitetään vuosittain. Ohjeita on eri valvontasektoreille yhdeksän, havaintopöytäkirjoja kolme ja arviointilomakkeita kolme.

Valvonnan tiedonhallinta

Valvontaa koskevat havainnot tallennetaan joko ID-sovellukseen, Elite-sovellukseen tai Tukisovellukseen (IACS).

Kaikki täydentävien ehtojen valvontatulokset kootaan Elite- ja ID-sovelluksista Tukisovellukseen tilakohtaisen täydentävien ehtojen valvontojen yhteenvetojen tekemistä varten. Tilakohtaiset lopulliset täydentävien ehtojen pöytäkirjat tehdään ELY-keskuksissa.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Täydentävien ehtojen edellisen vuoden valvontatulokset raportoidaan Ruokavirastosta komissiolle vuosittain 15.7 mennessä. Jos edellisen vuoden valvonnoissa havaitaan tietyn raja-arvon ylittävä määrä laiminlyöntejä, valvontamääriä on lisättävä. Komissio seuraa valvontavelvoitteen täyttymistä jäsenmaissa. Jos komissio havaitsee, että jäsenmaa ei ole suorittanut täydentävien ehtojen valvontaa lainsäädännön edellyttämällä tavalla, voi seurauksena olla rahoitusoikaisu. Valvontatuloksia julkaistaan vuosittain Ruokaviraston internetsivuilla.

11 ELINTARVIKETURVALLISUUS

11.1 Elintarviketurvallisuuden valvontajärjestelyt

11.1.1 Yleinen elintarvikevalvontaprosessi

Valvonnan tavoitteet

Elintarviketurvallisuuden valvonnan tavoitteena on varmentaa elintarvikkeiden ja niiden tuotannon, jalostuksen ja jakelun turvallisuus terveysvaarojen estämiseksi sekä elintarvikkeiden terveydellinen ja muu vaatimusten mukainen laatu. Lisäksi valvonnalla varmennetaan elintarvikkeiden jäljitettävyyttä, elintarvikkeista annettavien tietojen totuudenmukaisuutta sekä elintarvikkeiden kanssa kosketuksiin joutuvien materiaalien valmistuksen ja käytön turvallisuutta. Valvonta perustuu EU-säädöksiin sekä sitä kansallisesti toimeenpanevaan elintarvikelakiin ja sen nojalla annettuihin asetuksiin.

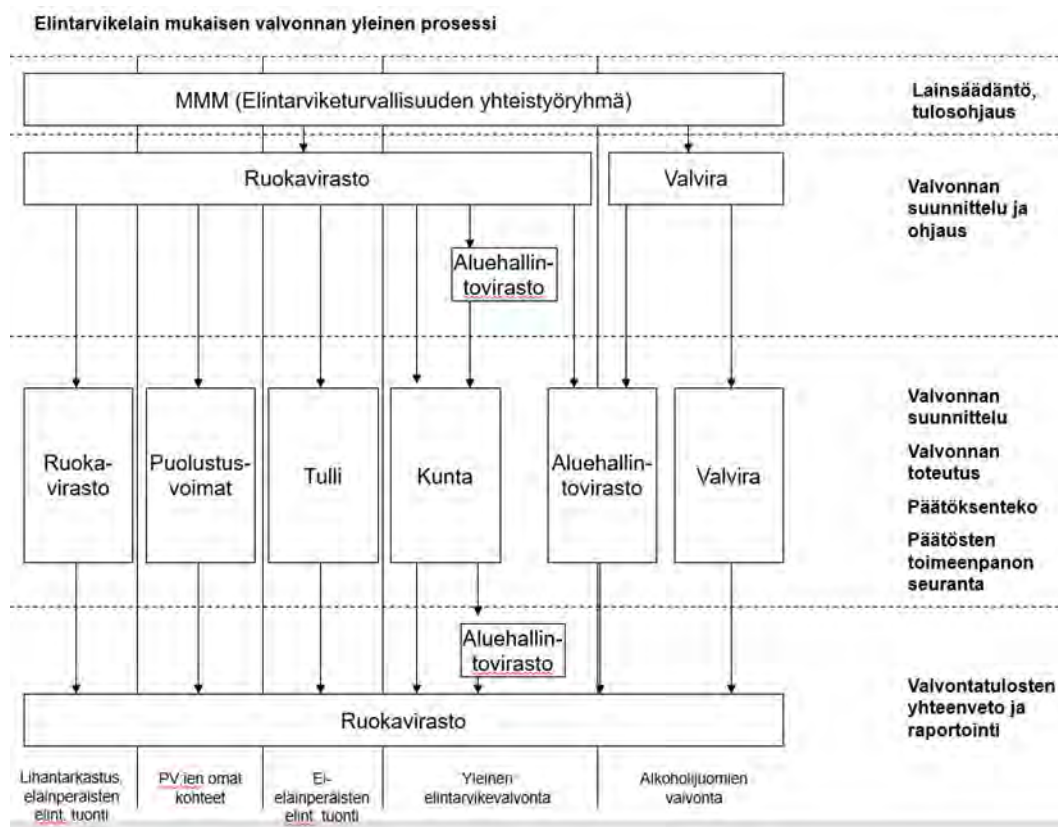
Valvottavan toiminnan laajuus

Taulukko 11.1.1a. Elintarvikevalvonnan kohteet.

Elintarvikehuoneiston kohdetyppi ¹	Kohteiden määrä
Maitoalan laitos	121
Liha-alan laitos	338
Kala-alan laitos	306
Muna-alan laitos	71
Vilja- ja kasvisalan huoneisto	1957
Muu elintarvikkeiden valmistuslaitos/-huoneisto	686
Elintarvikkeiden myynti	11 145
Vienti ja tuonti	294
Elintarvikkeiden tarjoilu	33 659
Elintarvikkeiden kuljetus	1 303
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	652
Elintarvikekontaktimateriaalit	428
Alkutuotanto	30 148

¹Tiedot perustuvat valtakunnallisesta KUTI-tietojärjestelmästä saatuihin vuoden 2018 lukuihin.

Valvonnan organisaatio

Kuva 11.1.1a. Elintarvikelain mukaisen valvonnan yleinen prosessi.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.1.1b. Lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
Yleinen elintarvikeasetus (EY) N:o 178/2002	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamisesta ja elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä
Valvonta-asetus (EU) 625/2017	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625 virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, jotka suoritetaan elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvien terveyttä ja kasvinsuojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamisen varmistamiseksi
Yleinen elintarvikehygieniasetus (EY) N:o 852/2004	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus elintarvikehygieniasta
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygieniasetus (EY) N:o 853/2004	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta-asetus (EY) N:o 854/2004 (kumoutuu 14.12.2019)	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläinperäisten tuotteiden virallisen valvonnan järjestämisestä koskevista erityissäännöistä
Elintarvikelaki 23/2006	Elintarvikelaki
Elintarvikevalvonta-asetus 420/2011	Valtioneuvoston asetus elintarvikevalvonnasta
Alkutuotantoasetus 1368/2011	Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikkeiden alkutuotannon elintarvikehygieniasta

Valvonnan suunnittelu

Ruokavirasto laatii monivuotisen valtakunnallisen elintarvikevalvontaohjelman, joka on osa VASUa. Valtakunnallisessa ohjelmassa asetetaan valvonnan painopisteet ja toimenpiteet seuraaville vuosille. Suunnitelma kattaa koko elintarvikevalvontaketjun ja kaikki siinä toimivat viranomaiset.

Kunnat laativat kunnan elintarvikevalvontasuunnitelman, jossa huomioidaan valtakunnallinen valvontaohjelma. Suunnitelma on osa ympäristöterveydenhuollon yhteistä valvontasuunnitelmaa.

Kunnan elintarvikevalvontasuunnitelmassa tulee kuvata seuraavat asiat: valvonnan painopisteet ja valvontakohteet, valvontakohteiden hyväksymis- ja ilmoitusmenettely, tarkastusten suunnittelu ja toteutus, näytteenotto- ja tutkimussuunnitelma, laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat, joihin valvonta tukeutuu, seurantaohjelmat, valvontaprojektit, valvontakirjanpito, hallinnolliset pakkokeinot ja rangaistusseuraukset, terveysvaaratilanteet ja takaisinvedot, viestintä, valvonnasta perittävät maksut, koulutus ja ohjeistus sekä valvontasuunnitelman seuranta ja toteutumisen arviointi.

Valvonnan riskiperusteisuus

Elintarvikevalvonta on pääasiassa riskiperusteista. Riskiperusteisuudesta poiketaan silloin, kun esimerkiksi EU- tai vientivaatimukset edellyttävät muuta. Ruokavirasto ohjeistaa ja laatii valvontakohteiden riskiluokituksia ja myös määrittää niiden pohjalta valvontakohteiden valvontatiheyksiä. Elintarvikelain mukaan elintarvikevalvontaa pitää suunnata entistä enemmän sellaisiin kohteisiin, joissa ilmenee elintarviketurvallisuuteen liittyviä riskejä. Vastaavasti valvontaa voidaan keventää kohteissa, joissa tällaisia riskejä ei ole tai joissa ne ovat vähäisiä tai hallinnassa. Riskiperusteisuuden tarkoituksena on lisätä jouston mahdollisuutta lainsäädäntöä sovellettaessa ja parantaa valvonnan vaikuttavuutta. Riskejä arvioitaessa on otettava huomioon harjoitettavan toiminnan luonne ja laajuus, omavalvonnan toimivuus sekä elintarvikeeseen liittyvät muut elintarviketurvallisuuteen ja kuluttajansuojaan vaikuttavat seikat.

Valvonnan ohjaus

Maa- ja metsätalousministeriö vastaa elintarvikevalvonnan lainsäädännön valmistelusta ja Ruokaviraston tulosohtauksesta.

Ruokavirasto vastaa yleisestä elintarvikevalvonnan ohjauksesta maassa. Ohjausta annetaan valtakunnallisen suunnitelman lisäksi kirjallisilla ohjeilla ja oppailla, kouluttamalla viranomaisia sekä ohjaamalla ja neuvomalla heitä. AVIt vastaavat valvonnan ohjauksesta ja kuntien viranomaisten koulutuksesta alueellisesti sekä ohjaavat kuntien viranomaisia yksittäistapauksissa.

Valvonnan toimeenpano

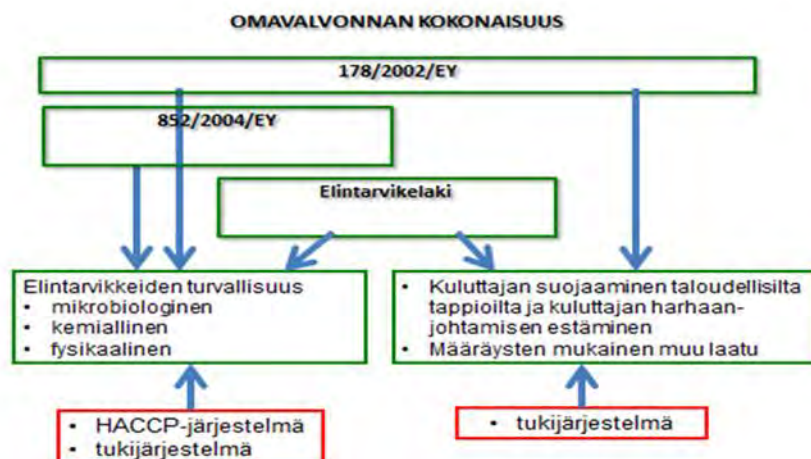
Omavalvonta

Elintarvikealan toimijalla on vastuu tuotteidensa, tuotantonsa ja muun toimintansa elintarviketurvallisuudesta ja vaatimustenmukaisuudesta. Toimijan on tunnistettava toimintaansa liittyvät riskit ja hallittava niitä omavalvonnan avulla. Tämän tavoitteen toteutumiseksi elintarvikealan toimijoiden on kaikissa tuotannon, jalostuksen ja jakelun vaiheissa vastuullaan olevissa toiminnoissa huolehdittava siitä, että elintarvikkeet täyttävät asiaankuuluvat elintarvikelainsäädännön vaatimukset ja varmistettava, että kyseiset vaatimukset täyttyvät. Omavalvonta on toimijan oma järjestelmä, jolla tämä pyrkii varmistamaan, että elintarvike, alkutuotantopaikka ja elintarvikehuoneisto sekä siellä harjoitettava toiminta täyttävät niille asetetut vaatimukset. Elintarvikehuoneiston omavalvontasuunnitelma ja alkutuotantopaikan omavalvonnan kuvaus on laadittava kirjallisena ja pidettävä ajan tasalla. Joissain tapauksissa (esim. pienissä, 1-2 hengen, yrityksissä) omavalvontasuunnitelma voi olla joiltakin osin myös suullinen ja se todetaan haastatteleamalla työntekijöitä.

Omavalvontavelvoitteeseen kuuluvat ns. tietoisuus- ja valvontavelvoitteet. Tietoisuusvelvoitteen mukaan toimijalla on oltava riittävät ja oikeat tiedot tuottamastaan, jalostamastaan ja jakelemastaan elintarvikkeesta, ja toimijan on oltava selvillä niistä säännöksistä, jotka koskevat näitä tuotteita. Valvontavelvoitteen täyttäminen puolestaan edellyttää, että toimija järjestää niiden käsittelyolosuhteiden ja tuoteominaisuuksien valvonnan, joihin hän voi omilla toimenpiteillään vaikuttaa.

Omavalvontasuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon HACCP-vaatimukset sovitettuna toiminnan laajuuteen ja luonteeseen. Ruokavirastossa on laadittu ohje nro 10002/2 HACCP- järjestelmä, periaatteet ja soveltaminen minkä lisäksi Ruokavirasto on laatinut omavalvonnan valvontaan ohjeita, jotka ovat saatavilla Ruokaviraston internetsivuilta.

Kuvassa 11.1b on esitetty EU:n yleisen elintarvikeasetukseen ja yleisen elintarvikehygieniasetuksen säännöksiin perustuva omavalvonnan kokonaisuus.

Kuva 11.1.1b. Omavalvonnan kokonaisuus.

Viranomaisvalvonta

Taulukko 11.1.1c. Omavalvonnan ja viranomaisvalvonnan välistä vertailu.

Elintarvikealan toimijan tehtäviä	Viranomaisen tehtäviä
Ottaa huomioon lainsäädännössä tapahtuvat muutokset omavalvontajärjestelmässä	Tarkastaa, että omavalvontasuunnitelma on lainsäädännön mukainen
Kuvata omavalvontasuunnitelmassa toiminnot ja omavalvonta	Tarkastaa, että toiminnot ja omavalvonta on kuvattu omavalvontasuunnitelmassa totuudenmukaisesti ja kattavasti
Toteuttaa omavalvontaa käytännössä	Tarkastaa, menetelläänkö omavalvontasuunnitelman mukaisesti
Kohdistaa omavalvonta elintarviketurvallisuuden kannalta oleellisiin kohteisiin	Arvioida, onko omavalvonta kohdistettu oleellisiin kohteisiin
Valita omavalvontakeinot, joiden avulla varmistetaan lainsäädännön vaatimusten noudattamista	Tarkastaa ja arvioida, onko omavalvontajärjestelmän avulla mahdollista havaita poikkeamat ja epäkohdat ja reagoida niihin oikeilla toimenpiteillä
Pitää omavalvontajärjestelmä toimintojen tasalla	Tarkastaa omavalvontajärjestelmän päivitykset

Viranomaisvalvonta perustuu pääsääntöisesti omavalvonnan valvontaan kaikilla aloilla, joihin elintarviketurvallisuuden vaatimuksia sovelletaan.

Elintarviketurvallisuuden toimintakokonaisuuden viranomaisvalvonnan toimeenpano on jaettu eri viranomaisten kesken. Ruokavirasto vastaa elintarvikevalvonnan toimeenpanosta teurastamoissa (ml. lihantarkastus) ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa, ensisaapumisvalvonnassa (HUOM! eläimistä saatavien elintarvikkeiden ensisaapumisvalvontaa suunnitellaan siirrettävän osaksi kuntien tekemää elintarvikevalvontaa vuoden 2020 alusta) ja eläimistä saatavien elintarvikkeiden tuonti- ja vientivalvonnassa. Ruokavirasto vastaa lisäksi teurastamoiden, viranomaislaboratorioiden ja kansallisten laatu järjestelmien hyväksymisestä, eräiden elintarvikkeisiin liittyvien ilmoitusten vastaanottamisesta sekä laajojen ruokamyrkytys epidemioiden ja elintarvikevaaratilanteiden selvityksestä.

Tulli vastaa kasvipörräisten elintarvikkeiden tuontivalvonnasta.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto huolehtii elintarvikevalvonnasta poroteurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa.

Kuntien elintarvikevalvonta on osa niiden ympäristöterveydenhuollon kokonaisuutta. Kuntien tai kunnallisten valvontayksiköiden elintarvikevalvontaviranomaiset vastaavat elintarvikevalvonnasta alueellaan.

Valvonnan tiedonhallinta

Elintarvikevalvonnan tietoja tallennetaan VATI-tietojärjestelmään. Tietojärjestelmä toimii elintarvikelain 83 §:ssä tarkoitettuna valtakunnallisena rekisterinä, johon elintarvikevalvontakohteita valvovat viranomaiset siirtävät tietoja omista järjestelmistään.

Elintarvikevalvonnan tietoja julkistetaan OIVA-hymy -järjestelmän avulla. Oivasta on kerrottu enemmän kohdassa 11.1.2.

RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed) toimii EU:ssa elintarvikevaarojen ilmoittamisjärjestelmänä jäsenvaltioiden ja komission kesken. Ruokavirasto toimii järjestelmän Suomen yhteyspisteenä.

TRACES- järjestelmää (ks. kpl 11.1) käytetään myös elintarvikkeiden sisämarkkinakauden ja tuonnin valvonnassa.

Elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden epäily- ja selvitysilmoitukset tehdään ruokamyrkytysepidemiarekisteritietojärjestelmään (RYMY-tietojärjestelmään). RYMYstä on lisää kohdassa 12.1.4.1 Ruokamyrkytysepidemioiden selvitykset ja seuranta.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Valvonnan tuloksista raportoidaan vuosittain VASU-raportissa sekä siihen liittyvissä sektorikohtaisissa raporteissa. VASU-raportoinnin yhteydessä käydään läpi valvonnan toteutuminen, analysoidaan tulokset ja suunnitellaan korjaavat toimenpiteet.

Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaiselle EFSA:lle raportoidaan vuosittain zoonoosien ja mikrobilääkeresistenssiseurannan sekä kansallisen vierasainevalvontaohjelman tulokset. Kansallisia useamman vuoden tulosten kokoomaraportteja laaditaan ruokamyrkytyksistä.

11.1.2 Elintarviketurvallisuuteen liittyvät hyväksymis- ja ilmoitusmenettelyt

11.1.2.1 Alkutuotantopaikat

Alkutuotantopaikasta ja siellä harjoitettavasta toiminnasta on tehtävä ilmoitus ennen toiminnan aloittamista kunnan valvontaviranomaiselle. Eläinten pitopaikat ilmoitetaan kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle. Toimijan on ilmoitettava myös annettujen tietojen oleellisista muutoksista, toiminnan keskeyttämisestä yli vuodeksi sekä toiminnan lopettamisesta. Elintarvikelain nojalla vähäriskiseksi määritellystä toiminnasta ei tarvitse ilmoittaa.

Elintarvikealan toimijan, joka tuottaa ituja, on haettava kunnan valvontaviranomaiselta alkutuotantopaikan hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista. Valvontaviranomainen tekee alkutuotantopaikan hyväksymisestä päätöksen.

Toimijan tulee ilmoittaa kalastusaluksista kalastusalusrekisteriin ja vesiviljelystä vesiviljelyrekisteriin ELY-keskukseen.

11.1.2.2 Elintarvikehuoneistot

Elintarvikealan toimijan, joka käsittelee eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on haettava elintarvikehuoneiston hyväksymistä laitokseksi elintarvikelain 15 §:n mukaiselta valvontaviranomaiselta ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista. Valvontaviranomaisen on ratkaistava asia 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, ellei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Laitoksen vaatimustenmu-

kaisuuden selvittäminen edellyttää tarkastuskäyntiä (yleinen elintarvikehygieniasetus artikla 6.3). Laitoksen hyväksymisestä tai ehdollisesta hyväksymisestä tehdään päätös (elintarvikelaki 13 ja 15 §). Toiminnan laitoksessa saa aloittaa, jos laitos täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset (elintarvikelaki 13.5 §) ja laitos on hyväksytty.

Ruokavirasto hyväksyy teurastamot ja riistan käsittelylaitokset sekä niiden yhteydessä olevat laitokset, mukaan lukien liikkuvat laitokset. Aluehallintovirasto hyväksyy poroteurastamot ja niiden yhteydessä olevat laitokset, mukaan lukien liikkuvat laitokset. Muut laitokset hyväksyy ko. laitoksen sijaintikunnan valvontaviranomainen. Liikkuvan laitoksen hyväksyy sen kunnan valvontaviranomainen, jonka alueella toiminta aloitetaan. Vähäriskisistä toiminnoista annetussa asetuksessa on määritelty, milloin laitostoinninalta ei edellytetä hyväksymistä, vaan elintarvikehuoneistoilmoitus riittää.

Elintarvikealan toimijan on tehtävä kirjallinen ilmoitus elintarvikehuoneistosta elintarvikelain 14 §:ssä säädetyille valvontaviranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Toiminnan saa aloittaa, jos elintarvikehuoneisto täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset (elintarvikelaki 13.5 §). Ilmoitusvelvollisuus koskee myös sellaisia toimijoita, joilla ei ole varsinaista huoneistoa elintarvikkeiden käsittelyä varten, mutta jotka toimivat elintarvikeketjun osana (ns. virtuaalihuoneistot). Tällaisia voivat olla esimerkiksi maahantuontiyhtyritykset tai ensisaapumistoimijat. Ilmoituksen käsittelystä annetaan toimijalle todistus. Toiminnan keskeyttämisestä, toiminnan lopettamisesta tai toimijan vaihtumisesta tulee ilmoittaa viivytyksettä valvontaviranomaiselle.

Elintarvikehuoneistoja koskevat ilmoitukset käsittelee elintarvikehuoneiston sijaintikunnan valvontaviranomainen. Ilmoituksen liikkuvasta elintarvikehuoneistosta, sekä sellaisesta elintarvikehuoneistosta, jossa harjoitettavan toiminnan tarkoitus on pelkästään elintarvikkeiden kuljetus tai säilyttäminen yhdessä tai useammassa kuljetusajoneuvossa tai kontissa, käsittelee sen kunnan valvontaviranomainen, jonka alueella toiminta aloitetaan tai jonka alueella elintarvikehuoneiston toiminnasta on aikaisemmin ilmoitettu.

Ilmoituksen elintarvikehuoneistosta, jota käytetään ainoastaan elintarvikkeiden myyntiin tai välittämiseen ilman, että elintarvikkeet ovat kyseisessä huoneistossa, voi käsitellä toimijan kotikunnan valvontaviranomainen, jos sijaintikunta on epäselvä tai siihen on muu erityinen syy. Elintarvikelain 13 §:ssä on määritelty, millaisesta toiminnasta ei tarvitse lainkaan ilmoittaa.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto käsittelee ilmoitukset alkoholilain 5 ja 35 §:ssä tarkoitetuista valmistus- ja varastopaikoista. Aluehallintovirasto käsittelee ilmoitukset alkoholilain 13 §:ssä ja 14 §:n 2 momentissa tarkoitetuista alkoholijuomamyymälöistä. Puolustusvoimat käsittelee samat ilmoitukset kuin kunnan elintarvikevalvontaviranomainen puolustusvoimien valvontaan kuuluvien elintarvikehuoneistojen osalta.

Elintarvikelain 14 §:ssä määritelty viranomainen käsittelee ilmoitukset. Elintarvikelain 15 §:ssä määritelty viranomainen käsittelee hyväksymishakemukset. Elintarvikehuoneistoja koskevat ilmoitukset käsittelee elintarvikehuoneiston sijaintikunnan valvontaviranomainen. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto käsittelee ilmoitukset alkoholilaissa tarkoitetuista valmistus- ja varastopaikoista.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.1.2. Lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
Vähäriskisistä toiminnoista annettu asetus 1258/2011	Valtioneuvoston asetus eräistä elintarviketurvallisuusriskeiltään vähäisistä toiminnoista

Dokumentoidut menettelyt

Pikantista on saatavilla malliasiakirjoja mm. elintarvikehuoneiston ilmoittamiseen ja hyväksymisen hakemiseen. Kunnallinen valvontayksikkö voi ottaa malliasiakirjat käyttöön liittämällä niihin oman logonsa ja yhteystietonsa.

11.1.2.3 Eräitä elintarvikkeita koskevat ilmoitukset ja hakemukset

Uuselintarvikkeita koskevat hakemukset ja ilmoitukset

Lainsäädäntö

Taulukko 11.1.3.1a. Lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
Uuselintarvikeasetus (EU) N:o 2015/2283	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus uusielintarvikkeista, uusielintarvikkeista, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1169/2011 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 258/97 ja komission asetuksen (EY) N:o 1852/2001 kumoamisesta

Valvonnan toimeenpano

Uuselintarvikeasetuksen mukaan uusielintarvikkeiden käyttöturvallisuus tulee varmistaa ennen niiden hyväksymistä käyttöön. Suomessa uusielintarvikehakemukset ja olennaiset vastaavuuslausuntopyynnöt jätetään Ruokavirastoon, joka toimii kansallisena yhteysviranomaisena. Uuselintarvikehakemusten laatimisessa noudatetaan komissio antamaa suositusta 97/618/EY. Hakemukset arvioi maa- ja metsätalousministeriön alaisuudessa toimiva uusielintarvikelautakunta. Ilmoitukset tehdään Ruokavirastoon. Ruokavirasto ilmoittaa vastaanottaneensa ilmoituksen ja antaa sen tiedoksi myös ao. valvontaviranomaiselle. Ruokavirasto ei arvioi tuotteen koostumuksen tai pakkausmerkintöjen lainmukaisuutta. Ilmoituksen vastaanottaminen ei tarkoita sitä, että Ruokavirasto olisi hyväksynyt ilmoitetun elintarvikkeen elintarvikemääräysten mukaiseksi.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Komissio ylläpitää unionin luetteloa hyväksytyistä uusielintarvikkeista. Luettelo löytyy [komission sivuilta](#).

Ravintolisät, täydennetyt elintarvikkeet, erityisruokavaliovalmisteet, kliiniset ravintovalmisteet ja äidinmaidonkorvikkeet

Valvonnan tavoite

Elintarvikelaissa on säädetty ilmoitusjärjestelmistä (ravintolisät, täydennetyt elintarvikkeet, erityisruokavaliovalmisteet, kliiniset ravintovalmisteet ja äidinmaidonkorvikkeet), joiden tarkoituksena on saattaa valvontaviranomaisten tietoon sellaisen elintarvikkeen markkinoille tulo, jonka valvontaan liittyy erityisiä valvonnallisia tarpeita.

Valvottavan toiminnan laajuus

Ravintolisäilmoituksia tehdään vuosittain noin 600 - 800 kpl, täydentämisilmoituksia noin 100 - 130 kpl erityisruokavaliovalmisteilmoituksia noin 100 - 200 kpl äidinmaidonkorvikeilmoituksia muutamia. Kliinisten ravintovalmisteiden ilmoituksia ei ole tehty lainkaan. Nämä luvut heijastelevat uusien markkinoille tulevien tuotteiden lukumäärää. Täydennetyistä elintarvikkeista tehdään myös markkinoilta poistumisilmoitukset. Ilmoitusten perusteella voi karkeasti arvioida markkinoilla olevien tuotteiden lukumäärää. Kaikista tuotteista ei tehdä lainsäädännön edellyttämää ilmoitusta, joten ajantasaista tietoa markkinoilla olevien tuotteiden määrästä ei siten ole käytettävissä.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.1.2.1b. Lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
Ravintolisäasetus 78/2010, 7 §	Maa- ja metsätalousministeriön asetus ravintolisistä
Täydentämisasetus (EY) N:o 1925/2006, artikla 15	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus vitamiinien, kivennäisaineiden ja eräiden muiden aineiden lisäämisestä elintarvikkeisiin,
Kansallinen täydentämisasetus 726/2007, 2 §	Kauppa- ja teollisuusministeriön asetusvitamiinien, kivennäisaineiden ja eräiden muiden aineiden lisäämisestä elintarvikkeisiin annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1925/2006 voimaantulon edellyttämistä kansallisista järjestelyistä.
Euroopan neuvoston ja parlamentin asetus (EU) N:o 609/2013	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 609/2013 imeväisille ja pikkulapsille tarkoitetuista ruoista, erityisiin lääkinällisiin tarkoituksiin tarkoitetuista elintarvikkeista ja painonhallintaan tarkoitetuista ruokavalionkorvikkeista ja neuvoston direktiivin 92/52/ETY, komission direktiivien 96/8/EY, 1999/21/EY, 2006/125/EY ja 2006/141/EY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/39/EY sekä komission asetusten (EY) N:o 41/2009 ja (EY) N:o 953/2009 kumoamisesta
Asetus kliinisistä ravintovalmisteista 406/2000, 11 §	Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus kliinisistä ravintovalmisteista
Äidinmaidonkorvikeasetus 1216/2007, 18 §	Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus äidinmaidonkorvikkeesta ja vierotusvalmisteesta

Valvonnan riskiperusteisuus

Ilmoitusjärjestelmien kautta valvontaviranomaiset saavat tiedon erityistä valvontaa edellyttävistä elintarvikkeista. Valvontaviranomaiset ottavat saamansa tiedon huomioon riskiperusteista valvontaa suunnitellessaan.

Dokumentoidut menettelyt

Taulukko 11.1.2.1c. Ruokavirastossa laaditut ohjeet ilmoitusten tekemiseksi.

Ohjeen/lomakkeen nimi	Ohjeen/lomakkeen tunniste ja kieli-versio (ruotsi se ja englantia en)
Ruokaviraston ohje ravintolisäilmoituksen tekemisestä	Evira 17006/3 (se, en)
Vitamiineilla ja kivennäisaineilla täydennetyn elintarvikkeen markkinoille saattaminen, koostumuksen muuttuminen ja markkinoilta poistuminen – Ruokaviraston ohjeet ilmoituksen tekemisestä	Evira 17002/6 (se, en)
Ruokaviraston sähköinen asiointipalvelu – Ruokaviraston ohjeet palvelun käytöstä	Evira 17064/2 (se, en)

Valvonnan toimeenpano

Ilmoitukset ravintolisien, vitamiineilla ja/tai kivennäisaineilla täydennettyjen elintarvikkeiden, äidinmaidonkorvikkeiden ja kliinisten ravintovalmisteiden markkinoille saattamisesta tehdään Ruokavirastoon sähköisesti. Ilmoituksia otetaan vastaan myös paperimuodossa. Sähköisesti vastaanotetut ilmoitukset säilytetään Ruokaviraston laboratorio- ja valvontatoimintojen tietojärjestelmässä ELMOssa. Järjestelmään vietään myös paperimuodossa vastaanotetut ilmoitukset.

Kunnalliset elintarvikevalvontaviranomaiset saavat tiedon ilmoituksen vastaanottamisesta sähköisestä ilmoitusjärjestelmästä välittömästi sähköpostitse. Paperilla vastaanotetut ilmoitukset Ruokavirasto lähettää tiedoksi postitse. Muut valvontaviranomaiset (Tulli, Fimea) saavat määräajoin koosteen vastaanotetuista ilmoituksista.

Valvonnan tiedonhallinta

Sähköisesti vastaanotetut ilmoitukset säilytetään Ruokaviraston laboratorio- ja valvontatoimintojen tietojärjestelmä Elmoissa. Järjestelmään vietään myös paperilla vastaanotetut ravintolisä- ja täydentämisilmoitukset.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Ilmoitusten lukumäärät raportoidaan vuosittain VASU-raportoinnin yhteydessä. Ilmoitusten lukumääriin viranomaisen toimilla ei ole vaikutusta, koska kyseessä on kysyntään ja tarjontaan perustuva uusien tuotteiden markkinoille tulosta ilmoittaminen. Ilmoitusjärjestelmän teknistä toimivuutta arvioidaan jatkuvasti ja korjaaviin toimiin ryhdytään Elmon kehittämis- ja ylläpitoryhmän priorisoinnin mukaisesti.

Terveysväitteitä koskevat hakemukset

Lainsäädäntö

Taulukko 11.1.2.1d. Lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
Väiteasetus (EY) N:o 1924/2006	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1924/2006 elintarvikkeita koskevista ravitsemus- ja terveysväitteistä

Valvonnan toimeenpano

Väiteasetuksen mukaan terveysväitteet ovat kiellettyjä, jolleivät ne täytä väiteasetuksen II luvun yleisiä edellytyksiä ja IV luvun erityisiä edellytyksiä, jolleivät ne ole saaneet asetuksen mukaista hyväksyntää ja jolleivät ne sisälly 13 ja 14 artiklassa tarkoitettuihin hyväksyttyjen väitteiden luetteloihin. Suomessa terveysväitehakemukset jätetään Ruokavirastoon, joka toimii kansallisena yhteysviranomaisena. Terveysväitehakemusten laatimisessa noudatetaan komission asetusta (EY) N:o 353/2008 terveysväitteiden hyväksyntää koskevien hakemuksen soveltamissäännöistä ja EFSA:n antamia ohjeita terveysväitehakemuksista. Ruokavirasto tarkistaa, että haettu väite täyttää väiteasetuksen yleiset ja erityiset edellytykset sekä hakemusten riittävyyden ja toimittaa hakemuksen eteenpäin Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen EFSA:n arvioitavaksi.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Terveysväitehakemuksista ylläpidetään ajantasaista taulukkoa [EFSA:n kysymysrekisterisivuilla](#).

Kontaktimateriaalialan toiminnasta ilmoittaminen

Valvonnan tavoite

Kontaktimateriaalien vaatimustenmukaisuuden toteutumista on tarkoituksenmukaista valvoa niitä markkinoille saattavien toimijoiden toimipaikoissa. Valvonnan toteuttaminen edellyttää, että viranomaisilla on riittävät tiedot alan toimijoista ja erityisesti sellaisista toimipaikoista, joissa harjoitettavalla toiminnalla on merkitystä tuotteiden turvallisuuden ja vaatimustenmukaisuuden kannalta. Tästä syystä elintarvikelain 23/2006 muutoksella (643/2010, 21a §) on asetettu kontaktimateriaalialan toimijoille velvollisuus ilmoittaa toiminnastaan ja toimipaikastaan sijaintikunnan elintarvikevalvontaviranomaiselle.

Ilmoitus- ja rekisteröintivelvoite saattaa kaikenlaiset kontaktimateriaalialan toiminnanharjoittajat yhdenvertaisesti viranomaisen tietoisuuteen. Valvonnan ohella rekisteröinti mahdollistaa tehokkaamman tiedonvälityksen toimijoille. Toimenpide myös auttaa viranomaista valvonnan kohdentamisessa.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.1.2.1e. Lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
Elintarvikekontaktimateriaalien yleisasetus (EY) N:o 1935/2004, ns. kehysasetus	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvista materiaaleista ja tarvikkeista ja direktiivien 80/509/ETY ja 89/109/ETY kumoamisesta
Asetus hyvistä tuotantotavoista (EY) N:o 2023/2006	Komission asetus elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvien materiaalien ja tarvikkeiden hyvistä tuotantotavoista

Valvonnan suunnittelu

Kunnan valvontaviranomaisen on syytä saattaa lomakkeet 'ilmoitus elintarvikekontaktimateriaalialan toiminnasta' toimijoiden saataville esim. kotisivuillaan.

Dokumentoidut menettelyt

Kunnallinen elintarvikevalvontaviranomainen merkitsee kontaktimateriaalialan toimijat valvontakohderekisteriinsä. Evira on laatinut toimintojen ilmoittamista, ilmoitusten vastaanottoa ja rekisteriin merkitsemistä varten ohjeet Nro 17045/4 Kontaktimateriaalialan toimijan ilmoitus valvontaviranomaiselle toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta toiminnasta - Ohje kunnallisille elintarvikevalvontaviranomaisille sekä malliasiakirjan 10116/3 lomake: Elintarvikekontaktimateriaalialan toimijan ilmoitus valvontaviranomaiselle toimipaikastaan ja toiminnastaan.

Valvonnan toimeenpano

Kontaktimateriaalialan toimijan on ilmoitettava (malliasiakirja nro 10116/3) toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta toiminnasta toimipaikan sijaintikunnan elintarvikevalvontaviranomaiselle.

Valvonnan tiedonhallinta

Kunnallinen elintarvikevalvontaviranomainen kiinnittää toimintatietojen rekisteröinnin yhteydessä huomiota tallennettavien tietojen oikeellisuuteen ja riittävyteen, esimerkiksi että ensisijainen toimintatyyppi ja merkintä GMP-järjestelmästä on ilmoitettu. Tarvittaessa viranomainen kysyy toimijalta tarkennuksia. Täsmälliset rekisteröintitiedot mahdollistavat luotettavat tilastotiedot kontaktimateriaalien toimialalta.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Kunnallinen elintarvikevalvontaviranomainen arvioi saatavilla oleviin muihin yritysrekisteritietoihin verrattuna, ovatko kaikki ao. toimijat sen toiminta-alueella tehneet ilmoituksen toiminnastaan. Jos viranomainen havaitsee rekisterin ulkopuolisia toimijoita alueellaan, sen tulee lähettää näille kehoitus tehdä ilmoitus.

11.1.3 Valvontatietojen julkistaminen OIVA

Valtakunnallinen valvontatietojen julkistamisjärjestelmä (Oiva) otettiin käyttöön Suomessa vuonna 2013 vähittäismyymälöiden ja tarjoilupaikkojen valvonnassa ja vuonna 2016 elintarvikealan laitosten valvonnassa. Valvontatietojen julkaisemisella lisätään valvonnan läpinäkyvyyttä ja annetaan kuluttajille tietoa valintojensa tueksi. Tavoitteena on myös lisätä elintarvikevalvonnan vaikuttavuutta ja tunnettavuutta. Elintarvikealan yrityksille avautuu samalla mahdollisuus kertoa kuluttajille, että oma toiminta on kunnossa.

Kuntien valvontaviranomaisten tekemät Oiva-tarkastukset ovat valvontasuunnitelman mukaisia maksullisia tarkastuksia. Oivan myötä valvonnassa painotetaan riskiperusteisuutta, jolloin tarkastukseen käytetty aika lyhenee. Tarkastus tehdään yleensä ennalta ilmoittamatta, koska tarkoitus on tarkastaa senhetkistä toimintaa yrityksessä. Elintarvikevalvonta yhdenmukaistuu Suomessa samanlaisten tarkastuskäytäntöjen myötä.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Kunnat raportoivat ja julkistavat elintarvikevalvonnan tulokset Oiva-järjestelmällä. Valvontakohteen kunkin tarkastuskerran tarkastustulokset julkaistaan Oiva-raportissa, jotka ovat internetsivulla www.oivahymy.fi.

11.1.4 Hygieniosaamisjärjestelmä

Valvonnan tavoite

Valvonnan tavoitteena varmistaa, että elintarvikealan toimijat ovat noudattaneet elintarvikelain 23/2006 vaatimuksia elintarvikealan työntekijöiden hygieniosaamisen varmistamisesta.

Hygieenisten työtapojen osaamista ja osaamisen osoittamista hygieniosaamistodistuksella edellytetään elintarvikehuoneistossa helposti pilaantuvia pakkaamattomia elintarvikkeita käsitteleviltä henkilöiltä.

Valvonnan resurssit

Kunnan valvontayksiköt niissä elintarvikehuoneistoissa, joita kunta valvoo, Ruokaviraston tarkastuseläinlääkärit niissä elintarvikehuoneistoissa, joita Ruokavirasto valvoo sekä puolustusvoimat niissä elintarvikehuoneistoissa, joita se valvoo.

Lainsäädäntö

Katso luku 11.1.

Valvonnan toimeenpano

Elintarvikelain 28§:n mukaan osaamistestejä voivat järjestää ja osaamistodistuksia myöntää Ruokaviraston hyväksymät osaamistestajaat. Ruokavirasto valvoo osaamistestajaajien toimintaa (etl 28§).

Hygieniosaamisen varmistamisen valvonnasta vastaavat pääosin elintarvikehuoneistoissa kuntien ja kuntayhtymien elintarvikevalvontaviranomaiset samassa yhteydessä, kun ne suorittavat muutakin elintarvikelain mukaista elintarvikevalvontaa. Samoin Ruokaviraston tarkastuseläinlääkärit niissä elintarvikehuoneistoissa, jotka kuuluvat Ruokaviraston valvontaan.

11.1.5 Terveysvaaratilanteet

Terveysvaaralla tarkoitetaan elintarvikkeessa olevaa mitä tahansa elintarvikkeeseen normaalisti kuulumatonta haitallista ominaisuutta, joka saattaa aiheuttaa vaaran kuluttajan terveydelle. Mikrobiologisen terveystaaran voivat aiheuttaa bakteerit, virukset tai muut mikro-organismit. Terveystaara on kyseessä esimerkiksi silloin, kun sellaisenaan syötävässä elintarvikkeessa on ruokamyrkytyksiä aiheuttavia bakteereja, kuten salmonella ja EHEC -bakteerit, tai vaarallisia mikrobiperäisiä toksineja, kuten botuliini ja homemyrkyt. Kemiallisen terveystaaran voivat aiheuttaa esim. luontaiset toksinit tai akuutisti myrkylliset torjunta-aineet. Myös radioaktiiviset aineet ja fyysikaaliset tekijät, kuten vieraat esineet, voivat aiheuttaa terveystaaran.

Terveysvaaratilanteen voivat aiheuttaa myös elintarvikkeen ainesosat, jos ne ovat allergisoivia eikä niitä ole mainittu pakkausmerkinnöissä. Allergisoivat ainesosat voivat olla elintarvikkeeseen normaalisti kuuluvia tai kuulumattomia aineita. Eräät lisäaineet, kuten sulfiitti, voivat myös aiheuttaa akuutteja terveysvaikutuksia.

Kunnan varautuminen ja erityistilannesuunnitelma

Lainsäädäntö

Terveysturvallisuuslaki (763/1994) 8 §:

Kunnan terveysturvallisuusviranomaisen on yhteistyössä muiden viranomaisten ja laitosten kanssa laadittava suunnitelma elinympäristöön vaikuttaviin häiriötilanteisiin varautumiseksi. Toiminta on suunniteltava ennakolta ja sitä on harjoitettava siten, että häiriötilanteessa pystytään ehkäisemään, selvittämään ja poistamaan häiriön aiheuttamat terveyshaitat, häiriön vaikutukset saadaan rajoitettua mahdollisimman vähäisiksi ja häiriöstä toipuminen saadaan käyntiin mahdollisimman nopeasti.

Valtioneuvoston asetus (1365/2011) elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä 3 §:

Kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen ja terveysturvallisuusviranomaisen on yhdessä tartuntatautien vastustamisesta kunnan alueella vastaavan viranomaisen kanssa ennalta varauduttava elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviäviin epidemioiden ja sovittava niitä koskevan selvitystyön järjestämisestä.

11.1.5.1 Ruokamyrkytys-epidemioiden selvitykset ja seuranta

Lainsäädäntö

Elintarvikelaki (23/2006) 45 §:

Kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen on saatuaan elintarvikelain 24 §:n 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen ruokamyrkytyksestä tai ruokamyrkytys-epidemiasta tai epäillessään ruokamyrkytystä muusta syystä, viipymättä tehtävä tapausta koskeva selvitys asianmukaisine epidemiologisine ja mikrobiologisine tutkimuksineen yhteistyössä tartuntatautilaissa säädettyjen viranomaisten kanssa sekä toimitettava tarpeelliset ilmoitukset Terveysturvallisuuden ja hyvinvoinnin laitokselle ja Eviralle. Ilmoitukset eivät saa sisältää henkilötietoja.

Terveysturvallisuuslaki (763/1994) 20 a §:

Saatuaan tiedon talousveden aiheuttamasta epidemiasta tai sen epäilystä kunnan terveysturvallisuusviranomaisen on tehtävä viipymättä tapausta koskeva selvitys ja ryhdyttävä toimenpiteisiin taudin leviämisen ehkäisemiseksi sekä ilmoitettava siitä edelleen Terveysturvallisuuden ja hyvinvoinnin laitokselle ja asianomaiselle aluehallintovirastolle.

Valtioneuvoston asetus (1365/2011) elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä 3 §:

Epidemian selvittämiseksi on tehtävä sairastuneisiin kohdistuvia laboratoriotutkimuksia, epidemian aiheuttajiksi epäiltyjen elintarvikkeiden tai veden tutkimuksia sekä epidemiologisia tutkimuksia.

4 §: Kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen ja terveydensuojeluviranomaisen tulee yhdessä nimetä epidemioiden selvittämistä varten selvitystyöryhmä.

Elintarvikevalvontaviranomaiset osallistuvat ruokamyrkytystapausten ja talousveden aiheuttamien epidemioiden selvitystyöhön. Toimintaa kentällä ohjaa ja siitä vastaavat yhdessä elintarvikevalvontaviranomainen ja terveydensuojeluviranomainen. Viranomaisten yhteistyön lisäämiseksi ja ruokamyrkytyksistä tehtävien ilmoitusten selkiyttämiseksi VN on antanut asetuksen (1365/2011) elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden seurannasta, selvittämisestä ja ilmoittamisesta. Tarkempia ohjeita ruokamyrkytysten selvittämisestä annetaan muun muassa [Ruokaviraston internetsivuilla](#).

Elintarvikelain mukaan toiminnanharjoittajan on ilmoitettava kunnalliselle elintarvikevalvontaviranomaiselle epäillessään käsittelemänsä elintarvikkeen aiheuttaneen ruokamyrkytyksen. Paikallinen epidemioiden selvitystyöryhmä, johon kuuluu mm. elintarvikevalvontaviranomainen ja tartuntataudeista vastaava viranomainen lähettää epidemiaepäilyilmoituksen RYMY -järjestelmän kautta THL:ään. Järjestelmän kautta ilmoitus menee samanaikaisesti tiedoksi Ruokavirastoon, ao. aluehallintovirastoon ja ao. sairaanhoitopiiriin.

11.1.5.2 Takaisinvedot

Valvonnan tavoite

Tavoitteena on varmistaa, että markkinoilla olevien elintarvikkeet ovat turvallisia ja ihmisravinnoksi soveltuvia. Jos muunlaisia elintarvikkeita tavataan, ohjataan toimijaa takaisinvedon tekemisessä. Vastuu elintarvikkeiden vaatimustenmukaisuudesta on elintarvikealan toimijalla. Valvonnan tehtävänä on varmistaa, että toimijat tuntevat ja suorittavat takaisinvetoihin liittyvät velvollisuutensa, ohjata toimijoita takaisinvetoihin liittyvissä kysymyksissä ja tiedottaa viranomaisia ja kuluttajia sekä muita toimijoita takaisinvedoista.

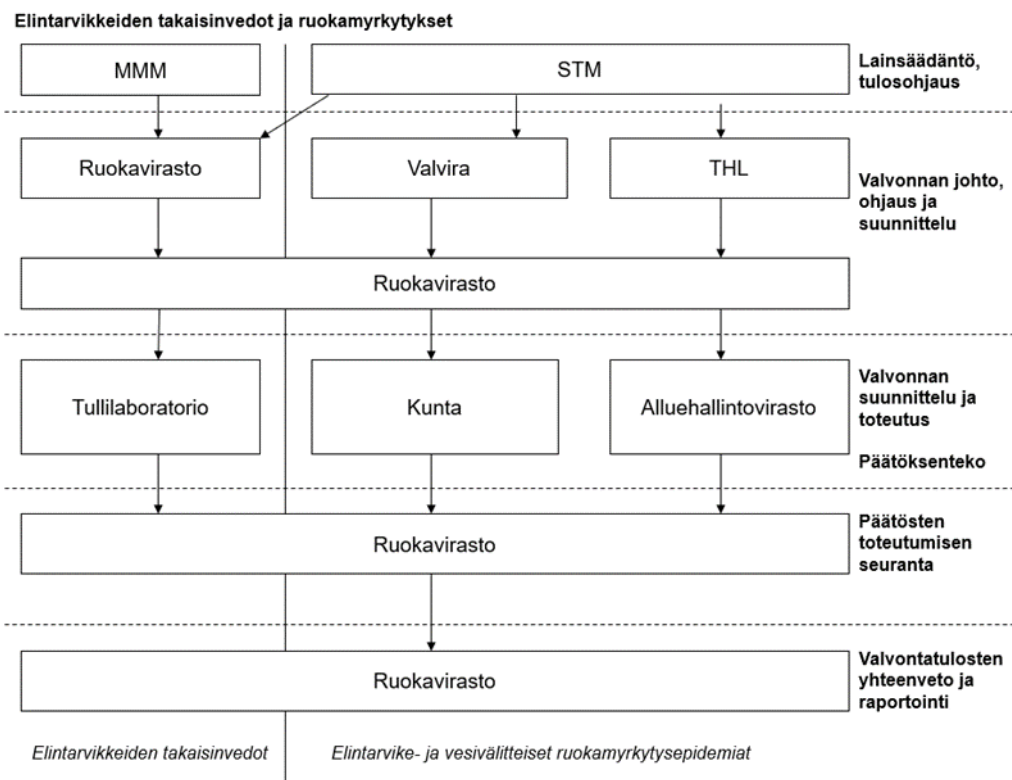
Valvottavan toiminnan laajuus

Valvonta koskee kaikkia markkinoilla olevia elintarvikkeita sekä elintarvikkeiden kanssa kosketuksiin joutuvia materiaaleja (kontaktimateriaalit.) Valvonta koskee paitsi kotimaassa valmistettavia ja jalostettavia elintarvikkeita myös maahan tuotavia elintarvikkeita. Valmistuksen, jalostuksen sekä varastoinnin valvonnassa havaitut määräystenvastaisuudet voivat myös johtaa markkinoilla olevan elintarvikkeen takaisinvetoon.

Valvonnan resurssit

Valvontaa suorittavat kaikki elintarvikevalvonnassa mukana olevat viranomaiset; Ruokavirasto, Tulli, Puolustusvoimat, aluehallintovirastot ja kunnalliset elintarvikevalvontaviranomaiset. Toimijan ohjaaminen on ensisijaisesti toimijan oman valvontaluheen elintarvikevalvojan tehtävä. Valvontatoimenpiteet voivat alkaa myös toimijan oman havainnon ja ilmoituksen johdosta sekä toisen toimijan tai kuluttajan ilmoituksen johdosta.

Organisaatiokaavio

Kuva 11.1.5.2. Elintarvikkeiden takaisinvedot ja ruokamyrkytykset.

Lainsäädäntö

Katso luku 11.1.

Valvonnan suunnittelu

Ruokaviraston laatiman elintarvikeketjun monivuotisen valtakunnallisen valvonta-suunnitelman vuosittain päivitettävät painopisteet kohdistavat valvontaa jonkin ver-ran. Merkittävä osa takaisinvedoista tapahtuu toimijan omavalvonnan havainnoin-nista. Omavalvonnalla lisätään toimijoiden edellytyksiä ehkäistä ennalta takaisinve-toa vaativat tilanteet.

Valvonnan riskiperusteisuus

Valvonnan resurssit kohdennetaan riskinarvioinnin perusteella. Tarkastettavat erät valitaan ensisijaisesti sellaisista tuotteista, joissa on todettu kartoitustarkastuksissa tai kokemuksen ja riskien arvioinnin perusteella eniten vaatimustenvastaisia tuot-teita.

Dokumentoidut menettelyt

Ruokaviraston internetsivuilla on ohje elintarvikealan toimijoille takaisinvedosta sekä ilmoittamisesta viranomaiselle ja kuluttajille. Tämän lisäksi Ruokavirasto on valmis-tellut ohjeita takaisinvedoista ilmoittamiseen sekä tarkempia ohjeita erilaisiin takai-sinvetotilanteisiin. Ohjeet ja lomakkeet löytyvät täältä: <https://www.ruokavi-rasto.fi/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/yritykset/elintarvikeala/takaisin-vedot/>.

Valvonnan toimeenpano

Takaisinvento saa alkunsa viranomaisvalvonnan, omavalvonnan, kilpailijan, kuluttajan tai median esiintuomasta elintarvikkeen määräystenvastaisuudesta. Toimijan takaisinvetotoimien ensisijainen valvoja on kunnan elintarvikevalvontaviranomainen. Tarvittaessa Ruokavirasto antaa takaisinvedon hoitoon liittyvää asiantuntija-apua.

Valvonnan tiedonhallinta

Toimijan tulee tehdä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ilmoitus takaisinvedosta tätä tarkoitusta varten tehdyllä lomakkeella. Lomake lähetetään sähköpostitse sekä osoitteeseen takaisinvedot@ruokavirasto.fi että toimijan oman kunnan elintarvikevalvontaan. Ruokavirasto kokoaa takaisinvedoista vuosittain taulukon ja julkaisee internetsivuillaan yhteenvedon edellisen vuoden takaisinvedoista.

Viranomaisille osoitettavat takaisinvetotiedotteet lähetetään sähköpostilla elintarvikevalvontaviranomaisille. Kuluttajatiedotteet julkaistaan Ruokaviraston internetsivuilla.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Kunnallisen elintarvikeviranomaisen tehtävä on varmistaa toimijan suorittaman takaisinvedon toteutuminen sekä ohjata tätä korjaavissa toimenpiteissä. Erityistapauksissa takaisinvedetyistä tuotteista vaaditaan toimijalta hävitystodistus myös Eviraan.

11.1.6 Elintarvikepetokset ja muut poikkeamatilanteet

Valvonnan tavoite

Elintarvikeketjun rikollisuuden valvonnan tavoitteena on estää tahallista elintarvikevaatimusten vastaista toimintaa, johon voi liittyä esimerkiksi erilaiset elintarvike- tai elintarvikkeista annettavien tietojen väärennökset, petokset ja muu taloudellisen voiton tavoittelu laittomin keinoin. Elintarvikepetokset voivat aiheuttaa myös terveysvaaraa.

Valvottavan toiminnan laajuus

Koska elintarvikeketjun rikollisuutta ei ilmiönä vielä tunnisteta riittävän hyvin, ei erilisiä tilastoja toiminnan laajuudesta ole käytettävissä. Jatkossa on syytä harkita, tulisiiko tilastoinnissa erottaa vaatimusten vastaisuudet selvästi petoksellisista tapauksista.

Valvonnan resurssit

Elintarvikepetosten torjunnan tehostamiseksi on tiivistetty viranomaisten välistä yhteistyötä elintarvikeviranomaisten, talousrikospoliisien, syyttäjien, verottajan sekä Tullin talousrikostutkijoiden kesken. Lisäksi verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikkö vetää 24 viranomaisen yhteistyötä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjumiseksi. Varsinaista valvontatyötä toteutetaan osana normaalia elintarvikevalvontaa kunnissa. Tulli valvoo kolmasmaatuontia ja elintarvikkeita, jotka tulevat sisämarkkinoilta.

Lainsäädäntö

Katso luku 11.1.

Valvonnan suunnittelu

Elintarvikeketjun rikollisuuden ennaltaehkäisy ja valvonta sekä sen työnjako tulisi ottaa osaksi valvonnan suunnitteluprosessia. Tällä hetkellä alue on vielä niin vahvasti kehittymisvaiheessa, että tähän suuntaan ollaan vasta etenemässä.

Valvonnan riskiperusteisuus

Elintarvikeketjun rikollisuuden torjunnassa ja valvonnassa pyritään sekä kansallisen että kansainvälisen yhteistyön kautta identifioimaan ne elintarvikeketjun sektorit, toiminnot ja tuoteryhmät, jossa petoksellinen toiminta arvioidaan todennäköiseksi. Näissä petoksellisen toiminnan seurauksena kuluttajan terveys voi vaarantua. Näihin kuuluu myös tapaukset, jotka ovat sekä taloudellisesti että myös kuluttajien harhaanjohtamisen ja talouden kannalta merkittäviä. Tämä työ on vasta käynnistymässä.

Poikkeamatilanteiden ennakointijärjestelmän luominen olisi tärkeää eli ns. hiljaisten signaalien tunnistaminen.

Dokumentoidut menettelyt

Elintarvikeketjun rikollisuuden ennaltaehkäisy ja valvonta edellyttää uusia, perinteisistä elintarvikevalvontamenetelmistä poikkeavia menetelmiä. Kehittämisvaiheessa keskeistä on yleisen tietoisuuden lisääminen koulutuksella ja tiedottamisella. Siksi dokumentoituja menettelyitä on toistaiseksi vain takaisinvetojen osalta. (ks. kohta 11.1.5.2 Takaisinvedot).

Valvonnan ohjaus

Ruokavirasto vastaa valvonnan ohjauksesta osana muuta elintarvikevalvonnan ohjausta. Elintarvikeketjun rikollisuuden ennaltaehkäisyssä ja valvonnassa on keskeistä yleisen tietoisuuden lisääminen, valvontahenkilökunnan osaamisen kehittäminen sekä aktiivinen kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö ja verkostoituminen. Komission elintarvikepetosten verkosto "Food Fraud Network" (FFN) perustettiin loppuväestä 2013 ja Ruokavirasto on verkoston kansallinen "contact point".

Komission "Better Training for Safer Food" koulutusohjelmassa toteutetaan koulutuskokonaisuus, jossa käsitellään paitsi elintarvikepetoksia myös uusia tutkintamenetelmiä mm. internetin valvonnassa. Tätä koulutuskokonaisuutta on tärkeätä hyödyntää.

Valvonnassa on keskeistä tunnistaa toiminnan kansainväliset ulottuvuudet. Laajoissa ja merkittävässä poikkeamatilanteissa tavoitteena on tehokkaasti ja läpinäkyvästi hoitaa tapaukset valvontaviranomaisten yhteistyönä.

Valvonnan toimeenpano

Valvonta toimeenpannaan osana normaalia elintarvikevalvontaa. Yhteistyötä poliisin, verohallinnon ja tullin rikostorjunnan kanssa tehdään tehostetusti myös yksittäisten tapausten hoidossa. Kansainvälisesti yhteistyötä tehdään Food Fraud Networkin hallinnollisen avunannon ja yhteistyöjärjestelmän AAC:n avulla.

Valvonnan tiedonhallinta

Kansainvälisissä tapauksissa käytetään Food Fraud Networkin AAC-järjestelmää. Muilta osin tiedonhallinta on osa normaalia elintarvikevalvonnan tiedonhallintaa (VATI- ja Elmo-järjestelmät). Poikkeamatilanteiden tiedonhallinta hoidetaan osana normaalia elintarvikevalvonnan tiedonhallintaa.

Laboratoriotoiminta

Elintarvikkeiden aitoustutkimuksiin tarvitaan analytiikkaa, mm. DNA-pohjaisia menetelmiä ja isotooppianalytiikkaa. Hevosenlihatapaus on osin vienyt eteenpäin tätä analytiikkaa niin kansallisesti kuin kansainvälisesti.

Poikkeamatilanteissa saatetaan tarvita nopeita ja osin mittaviakin laboratoriotutkimuksia, jotka on erikseen organisoitava priorisoimalla ja/tai ostopalveluina.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Elintarvikeketjun rikollisuuden valvonnasta raportoidaan yhdessä muun elintarvikevalvonnan yhteydessä. Keskeinen foorumi toiminnan arvioinnin ja korjaavien toimenpiteiden osalta kansainvälisesti on komission Food Fraud Network.

Poikkeamatilanteet raportoidaan osana normaalia elintarvikevalvontaa. Olennainen osa poikkeamatilanteen hoitoa on tapauksen hoidon arviointi ja yhteenveto kokemuksista sekä korjaavien toimenpiteiden toteuttaminen tapauskohtaisesti.

11.1.7 Toimialan laatimat laatu- ja vastuullisuusjärjestelmät sekä hyvän käytännön ohjeet

11.1.7.1 Hyvän käytännön ohjeet

Yleisen elintarvikehygieniasätyksen 7 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on kannustettava elintarvikealan toimijoita laatimaan kansallisia ohjeita hygieniasäädösten mukaisia ja että ohjeita voidaan soveltaa aloille, joihin ne on tarkoitettu. Ruokavirasto arvioi ko. ohjeet. Ohjeet arvioi erikseen ohjekohdaisesti nimettävä työryhmä Ruokavirastossa. Ruokaviraston hyvän käytännön ohjeiden arviointi -ohjeen (Ruokaviraston ohje 10006/4) mukaan arvioinnin tulisi kestää korkeintaan kuusi kuukautta. Tieto arvioidusta ohjeesta toimitetaan komissiolle lisättäväksi komission ylläpitämiin luetteloihin kansallisista hyvän käytännön ohjeista. Luettelo arvioiduista ohjeista on Ruokaviraston internetsivulla.

Arvioinnin tavoite

Arvioinnin tarkoitus on varmistaa, että ohjeet ovat Euroopan unionin hygieniasäädösten mukaisia ja että ohjeita voidaan soveltaa aloille, joihin ne on tarkoitettu. Ruokavirasto ilmoittaa arvioinnin tuloksen toimialalle.

Omaohjelmasuunnitelmaa laatiessaan toimija voi käyttää hyväkseen arvioituja hyvän käytännön ohjeita. Jos hyvän käytännön ohjeessa kuvattu riskinhallinta on korkealla tasolla, saattaa siihen perustuva omaohjelmasuunnitelma olla riittävä. Ohjeiden käyttäminen on vapaaehtoista.

11.1.7.2 Hyväksytyt kansalliset laatujärjestelmät

Laatujärjestelmien hyväksyminen

Elintarvikkeiden kansallisella laatujärjestelmällä tarkoitetaan Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahaston) tuesta maaseudun kehittämiseen annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1698/2005 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetun komission asetuksen (EY) N:o 1974/2006 22 artiklassa tarkoitettua laatujärjestelmää.

Kansalliset laatujärjestelmät tulivat Suomessa mahdollisiksi 1.6.2013 elintarvikelain muutoksen myötä. Elintarvikelaissa edellytetään, että laatujärjestelmän tulee hyväksymishetkellä olla ulkopuolisen riippumattoman tahon tarkastama.

Ruokavirasto hyväksyy järjestelmän, jos edellytykset täyttyvät. EU:n jäsenvaltioiden hyväksymien elintarvikkeiden kansallisten laatujärjestelmien on täytettävä seuraavat tukikelpoisuusperusteet:

- a) Tällaisissa järjestelmissä valmistettavien lopputuotteiden erityisyyden on johdettava viljelymenetelmiä koskevista yksityiskohtaisista velvoitteista, joiden avulla voidaan taata:
 - erityispiirteet, myös tuotantoprosessi, tai
 - kansanterveyden, eläinten ja kasvien terveyden, eläinten hyvinvoinnin tai ympäristönsuojelun kannalta huomattavasti laadukkaampi lopputuote kuin mitä kaupallista hyödykettä koskevassa standardissa vaaditaan.
- b) Järjestelmiin on sisällyttävä sitovat tuote-eritelmät, joiden noudattamista valvoo riippumaton tarkastuselin.
- c) Kaikki tuottajat voivat osallistua järjestelmiin.
- d) Järjestelmien on oltava avoimia, ja niillä on varmistettava tuotteiden täydellinen jäljitettävyyden.
- e) Järjestelmissä on otettava huomioon nykyiset ja ennakoidut markkinamahdollisuudet.

Kansalliseksi laatujärjestelmäksi hyväksyminen edellyttää, että järjestelmä ylittää huomattavasti lainsäädännössä edellytetyn vaatimustason joillakin lainsäädännön osa-alueilla (kansanterveys, eläinten ja kasvien terveys, eläinten hyvinvointi tai ympäristönsuojelu).

Toimijan tulee kuvata, miten toteutetaan ja varmistetaan täydellinen sisäinen jäljitettävyyden koskien kansallisen laatujärjestelmän hyväksymisessä kuvattua tuotetta tai tuotteita. Valvonnan tavoitteena on [em. ehtojen täyttymisen varmistaminen](#).

Hyväksytyt laatujärjestelmät

Valvottavaan toimintaan sisältyy hyväksytyt elintarvikeketjun kansalliset laatujärjestelmät. Helmikuussa 2014 Suomessa on yksi hyväksytty elintarvikeketjun kansallinen laatujärjestelmä, Eläintautien torjuntayhdistys ry:n (ETT) alaisuudessa toimiva Sikava. Hyväksytyn elintarvikeketjun kansallisen laatujärjestelmän mukainen lopputuote on tällä hetkellä Sikavan kansallisen tason ehdot täyttävä elävä sika.

Mikäli kyseiseen hyväksytyyn kansallisen tason laatujärjestelmään on tarkoitus viitata myös tuoreen sianlihan myynnissä, tulee laatujärjestelmän hyväksynnälle hakea laajennusta toimijakohtaisesti. Toimijalla tarkoitetaan tässä teurastamoita ja toimijoita, jotka ostavat kyseisen lihan teurastamolta ja joilla on tarkoitus viitata laatujärjestelmään myös tuoreen sianlihan myynnissä.

Hyväksymisedellytysten valvonta

Elintarvikelain 54 b §:n mukaan elintarvikkeiden kansallisen laatujärjestelmän tulee hyväksymishakemusta jätettäessä olla riippumattoman tahon tarkastama.

Ohjelman vaatimusten noudattamista koskevan sertifiointin suorittajan olisi oltava riippumaton elin, jonka on akkreditoinut jäsenvaltion asetuksen (EY) N:o 765/2008 mukaisesti nimeämä kansallinen akkreditointielin eurooppalaisissa tai kansainvälisissä standardeissa ja oppaissa vahvistettujen tuotteita sertifiointia koskevien yleisten vaatimusten mukaisesti tai akkreditointielin, joka on allekirjoittanut kansainvälisen akkreditointifoorumin (International Accreditation Forum, IAF) monenvälistä tunnustamista koskevan sopimuksen (Multilateral Recognition Arrangement, MLA).

Hyväksynnän saaneen toimijan on huolehdittava siitä, että riippumaton taho auditoi järjestelmän (=ulkoinen auditointi) kerran vuodessa. Toimijan tulee toimittaa omaaloitteisesti Ruokavirastolle auditointiraportti. Jos auditoinnissa on todettu puutteita, toimija toimittaa raportit korjaustoimenpiteistä. Toimijan on myös sisällytettävä järjestelmän auditointi sisäisten auditointien vuosisuunnitelmaansa.

Ruokavirasto käsittelee hakemuksen ja hyväksyy hakemuksen, jos edellytykset täyttyvät. Päätös on voimassa toistaiseksi. Ruokavirasto valvoo hyväksymiensä kansallisten laatujärjestelmien hyväksymisedellytysten täyttymistä.

Hakijan on raportoitava ulkopuolisen tarkastuksen tuloksista Ruokavirastolle säännöllisesti ja ilmoitettava muutoksista laatujärjestelmän sisällössä.

Sikavan kansallisen tason ehdot täyttävä, elävän sian osalta hyväksytty laatujärjestelmä, laatumerkin käyttäminen muuhun kuin tuoreeseen lihaan: Muiden lihatuotteiden kuin tuoreen lihan markkinoinnissa käytettävää laatumerkkiä elintarvikevalvontaviranomaiset valvovat osana normaalia elintarvikevalvontaa.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.1.7.2. Lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
Alkutuotantoasetus 1368/2011	MMM:n asetus alkutuotannolle elintarviketurvallisuuden varmistamiseksi asetettavista vaatimuksista
Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1305/2013	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1305/2013 Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahan (maaseuturahasto) tuesta maaseudun kehittämiseen ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1698/2005 kumoamisesta
Komission asetus (EY) N:o 1974/2006	Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahaston) tuesta maaseudun kehittämiseen annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1698/2005 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annettu komission asetus

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
Eläintautilaki 441/2013	Eläintautilaki
Laki eläinten lääkitsemisestä 387/2014	Laki eläinten lääkitsemisestä
Maa- ja metsätalousministeriön asetus 1030/2013 nautojen ja sikojen salmonellavalvonnasta	Maa- ja metsätalousministeriön asetus 1030/2013 nautojen ja sikojen salmonellavalvonnasta
Eläinsuojelulaki 247/1996	Eläinsuojelulaki
Eläinsuojeluasetus 396/1996	Eläinsuojeluasetus
Valtioneuvoston asetus sikojen suojelusta 629/2012	Valtioneuvoston asetus sikojen suojelusta

Katso lisäksi luku 11.1.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Ruokavirasto valvoo kansallisen laatu järjestelmän hyväksymisedellytysten täyttymistä. Hyväksyminen voidaan peruuttaa, mikäli edellytykset eivät enää täyty. Jos valvonnan yhteydessä havaitaan epäkohtia, voi epäkohdilla olla vaikutusta mahdolliseen myönnettyyn menekinedistämistukeen.

11.2 Elintarviketurvallisuuden valvonta

11.2.1 Elintarvikkeiden alkutuotanto

Valvonnan tavoite

Valvonnan tavoitteena on varmentaa alkutuotannon tuotteiden ja tuotannon turvallisuus ja laatu.

Valvottavan toiminnan laajuus

Elintarvikkeiden alkutuotannolla tarkoitetaan alkutuotannon tuotteiden tuotantoa, kasvatusta ja viljelyä, mukaan lukien sadonkorjuu, lypsäminen ja kaikki eläintuotannon vaiheet ennen teurastusta. Alkutuotanto sisältää myös metsästyksen, kalastuksen ja luonnonvaraisten tuotteiden keräämisen

Valvonnan resurssit

Ruokavirasto toimii valvontaa ohjaavana keskusviranomaisena. Aluehallintoviranomaiset ohjaavat alkutuotantopaikkojen valvontaa omilla alueillaan. Toimeenpanevana valvontaviranomaisena toimii kunnan elintarvikevalvontaviranomainen, joka tekee tarkastuksia alkutuotantopaikoille. Alkutuotantopaikoilla tehtävät tarkastukset tulee ottaa huomioon kuntien elintarvikevalvontasuunnitelmissa.

Alkutuotannon toiminnalle on asetettu lainsäädännössä rekisteröitymisvelvoite, joka koskee kaikkia elintarvikkeita tuottavia alkutuotannon toimijoita ja alkutuotannon kuljetuksia. Kuitenkaan alkutuotannon toimijoiden, jotka harjoittavat ainoastaan luonnonvaraisen riistan metsästystä ja luonnonvaraisten tuotteiden keräilyä, ei tarvitse rekisteröityä.

Valvonnan tiedonhallinta ja raportointi

Kunnalliset valvontayksiköt rekisteröivät alkutuotannon toimijat sekä vievät valvontakohteiden tiedot ja valvontatiedot valtakunnalliseen VATI-tietojärjestelmään.

Maidontuotanto

Valvottavan toiminnan laajuus

Maidon alkutuotannon osalta valvontakohteita ovat kaikki alkutuotantopaikat, joilla pidetään eläimiä maidontuotannossa lukuun ottamatta yksityiseen kotikäyttöön tarkoitettu tuotanto.

Valvonnan resurssit

Maidontuotantotiloja valvoo kuntaan virkasuhteessa oleva eläinlääkäri.

Lainsäädäntö

Valvonnan sisällöstä säädetään eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta-asetuksessa.

Kalastusalukset ja vesiviljelylaitokset

Kala-alan alkutuotantoa ovat kalastus ja kalan perkaaminen kalastusaluksella ja kalojen tai rapujen viljely vesiviljelylaitoksella. Eläintunnistejärjestelmälain (238/2010) ja siitä annetun asetuksen mukaisesti kaikkien vesiviljelyeläinten (kalat, äyriäiset ja nilviäiset) alkutuotantoon liittyvien eläintenpitäjien on ilmoitettava tiedot toiminnastaan viranomaisille eläinten pitäjä- ja pitopaikkarekisteriin (vesiviljelyrekisteriin).

Laki merellä toimivien kalastus- ja vesiviljelyalusten rekisteröinnistä (690/2010) edellyttää kaikkien merellä kalaa myytäväksi pyytävien alusten rekisteröimistä. Kalastusalusrekisteriä pitävät maa- ja metsätalousministeriö sekä ne ELY-keskukset, joiden toimialue sijaitsee Suomen merialueen rannikolla. ELY-keskukset pitävät rekisteriä myös sisävesillä kalastavista kalastusaluksista, mutta rekisteri ei ole täysin kattava, koska sisävesialueiden kalastusalueiden rekisteröityminen ei ole pakollista.

Lihantuotanto

Lihantuotannossa alkutuotantoa on lihantuotantoeläinten kasvattaminen. Eläinten kasvattaminen pelkästään omassa yksityistaloudessa tapahtuvaa kulutusta varten ei ole alkutuotantoa, ei myöskään hevosen pito silloin, kun hevonen on suljettu pois elintarvikeketjusta.

Metsästys

Luonnonvaraisen riistan metsästys on alkutuotantotoimintaa. Luonnonvaraisen riistan metsästyksestä ei tarvitse kuitenkaan tehdä elintarvikelaissa tarkoitettua ilmoitusta alkutuotantopaikasta eikä alkutuotantoasetuksessa tarkoitettua kirjallista kuvausta omaavalvonnasta. Riistaeläinten metsästys katsotaan elintarvikkeiden alkutuotannoksi siihen asti, kunnes riistaeläin loppuunteurastetaan eli nyljetään tai kynitään. Suolistettu luonnonvarainen riista on yhä alkutuotannon tuote. Elintarvikelainsäädäntö ei koske luonnonvaraista riistaa, joka tulee metsästäjän omaan käyttöön.

Jos luonnonvaraisen riistan lihaa halutaan toimittaa yleiseen kulutukseen, lihalle tulee tehdä lihantarkastus. Ilman lihantarkastusta metsästäjä voi luovuttaa luonnonvaraisen riistan lihaa kuluttajan omaan käyttöön. Lisäksi metsästettyjen luonnonvaraisen hirvieläinten, jänisten, kanien ja lintujen lihan toimittaminen vähittäismyyntiin on mahdollista tietyin ehdoin ilman lihantarkastusta.

Luonnonvarainen riista, joka toimitetaan lihantarkastukseen, voidaan suolistaa pyyntipaikalla. Luonnonvarainen riista voidaan teurastaa loppuun ja tarkastaa hyväksytyssä riistan käsittelylaitoksessa. Metsästysseurueisiin voi kuulua henkilöitä, jotka suoritettuaan asiaan perehdyttävän koulutuksen, voivat tehdä luonnonvaraisen riistan lihantarkastukseen liittyen eläimen alustavan tarkastuksen heti kaadon tai pyynnin jälkeen jo pyyntipaikalla ((EY) N:o 853/2004). Näitä henkilöitä kutsutaan koulutetuiksi henkilöiksi ((EY) N:o 853/2004 liite III jakso IV luku I ja EL 30 §). Metsästäjien terveys- ja hygieniakoulutuksen tulee olla Ruokaviraston hyväksymä. Koulutusta voi antaa riippumaton taho, kuten metsästysjärjestö. Ruokavirasto pitää rekisteriä koulutuksen suorittaneista koulutetuista henkilöistä (koulutettujen henkilöiden rekisteri).

Kasveista ja sienistä saatavien elintarvikkeiden alkutuotanto

Kasvikunnan tuotteiden, kuten marjojen ja hedelmien, tuotantoprosessi pellolta, puutarhasta tai kasvihuoneesta pakkaamoon ja vähittäismyyntiin katsotaan alkutuotannoksi, myös pakkaaminen alkutuotantotilalla. Myös ns. rahtitoiminta on sallittu alkutuotannon toimintana, kunhan kauppakunnostetut tuotteet palaavat alkuperätilalle. Alkutuotantoa on myös luonnonvaraisten marjojen, kasvien ja sienten keräily, mutta siitä ei tarvitse tehdä alkutuotantoilmoitusta.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.2.1a. Lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
Asetus vähäriskisistä toiminnoista 1258/2011	VNa eräistä elintarviketurvallisuusriskeiltään vähäisistä toiminnoista

Katso lisäksi luku 11.1.

Valvonnan suunnittelu

Valvontaviranomainen laatii omaa toimintaansa koskevan elintarvikevalvontasuunnitelman, jonka keskeinen lähtökohta on riskitekijöiden huomioon ottaminen. Kunnat laativat suunnitelmansa osana ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaa. Valvontasuunnitelman laatimisesta ja sisällöstä säädetään ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä kuten elintarvikelaissa. Ohjeet ympäristöterveydenhuollon valvonnan suunnittelulle annetaan ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa.

Valvonnan riskiperusteisuus

Maidontuotantotilan riskinarvioinnissa tulee ottaa huomioon muun muassa tilan aiempi tarkastushistoria, käytettävän veden lähde, lypsytapa ja mahdollinen pienten raakamaitomäärien suoramyynä.

Kalan osalta esimerkiksi eri pyyntitavat ja kalastusmäärät voivat vaikuttaa kalojen laatuun ja säilyvyyteen siten, että kaloja kuolee ja rikkoutuu pyydyksessä tai pyydystettäessä. Kalastusaluksilla elintarvike turvallisuuksiin liittyviä riskitekijöitä ovat esimerkiksi poikkeamat kalastustuotteiden säilytyslämpötiloissa, yleisessä puhtaudessa sekä kalastustuotteiden jäljitettävyyksivaatimuksissa.

Kasvien ja sienten alkutuotannossa riskitekijät riippuvat ensisijaisesti alkutuotannon tuotteen ominaisuuksista ja tuotantotavasta. Lehtivihannesten ja marjojen viljely sisältää enemmän riskejä kuin viljan tai juuresten viljely. Käytettävä vesilähde ja veden käyttötavat ovat myös riskinarviointiin vaikuttavia asioita.

Dokumentoidut menettelyt

Taulukko 11.2.1b. Ruokaviraston ohjeet koskien alkutuotannon valvontaa.

Ohjeen/lomakkeen nimi	Ohje
Kalastusalusten valvonta	16036
Raakamaidon ja ternimaidon tuotannon ja myynnin valvonta	16040
Luonnonvaraisen riistan lihan käsittely ja lihan toimittaminen myyntiin	16027

Valvonnan tiedonhallinta

Ruokavirasto on laatinut alkutuotannon elintarvikevalvonnan valvontaohjeet, joiden mukaan valvontaa suoritetaan. Valvontatiedot tallennetaan valtakunnalliseen VATI-tietojärjestelmään.

11.2.2 Lihantarkastus

Valvonnan tavoite

Lihantarkastuksen tavoitteena on varmistaa, että kulutukseen tuleva liha ja lihaa sisältävät valmisteet olisivat turvallisia ja elintarvikehygieenisen laatunsa puolesta moitteettomia.

Valvottavan toiminnan laajuus

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta-asetuksen 5 artiklan ja elintarvikelain 43 §:n mukaisesti on lainsäädännön tarkoituksen saavuttamiseksi säädetty tarkastuspakko nauta- ja kavioläimille, sialle, lampaalle, vuohelle, siipikarjalle, porolle, jäniseläimille sekä luonnonvaraisille ja tarhatuille riistaeläimille. Tarkastuspakko ei kuitenkaan koske tuottajan tai metsästäjän omaan yksityistalouteen tarkoitettua lihaa eikä joitakin muita poikkeuksellisia tilanteita, joista on säädetty erikseen. Tarkastamatonta lihaa ei saa käsitellä, säilyttää eikä varastoida elintarvikelain nojalla hyväksytyissä laitoksissa. Tarkastamatonta lihaa voidaan kuitenkin tietyissä tapauksissa käsitellä ilmoitetussa elintarvikehuoneistossa.

Valvonnan resurssit

Tarkastuseläinlääkärit suorittavat lihantarkastusta ja muuta elintarvikevalvontaa Ruokaviraston valvomissa teurastamoissa. Lisäksi teurastamoiden palveluksessa on laboratoriotyöntekijöitä ja muuta teurastamon henkilökuntaa, jotka tekevät lihantarkastukseen liittyviä tehtäviä, kuten näytteenottoa. Siipikarjan tai tarhattujen jä-

niseläinten teurastamoissa henkilökuntaan kuuluva henkilö voi asianmukaisen koulutuksen saatuaan avustaa lihan tarkastuksessa. Poikkeustapauksissa kunnan palveluksessa olevat eläinlääkärit vastaavat lihan tarkastuksesta Eviran kunnan kanssa tehdyn sopimuksen perusteella. Poroteurastamoissa lihan tarkastuksen suorittavat AVIn palveluksessa olevat eläinlääkärit.

Lainsäädäntö

Lihantarkastuksesta sekä siihen sisältyvästä näytteenotosta ja laboratoriotutkimusten suorittamisesta on annettu sekä kansallista että yhteisölainsäädäntöä.

Taulukko 11.2.2. Lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
(EU) 2015/1375	Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2015/1375 virallisia lihan trikiinitarkastuksia koskevista erityissäännöistä
1470/2011	Maa- ja metsätalousministeriön asetus lihan tarkastuksesta
7/EEO/2009	Maa- ja metsätalousministeriön asetus teurastamoita ja leikkaamoita koskevista TSE-tauteihin liittyvistä toimenpiteistä
1/EEO/2000	Maa- ja metsätalousministeriön päätös bakteriologisesta tutkimuksesta lihan tarkastuksessa
21/EEO/2001	Maa- ja metsätalousministeriön asetus mikrobilääkeaineiden osoittamisesta lihan tarkastuksessa mikrobiologisella menetelmällä

Katso lisäksi luku 11.1.

Valvonnan suunnittelu

Ruokaviraston tehtäviin kuuluvat lihan tarkastuksen johtaminen, ohjaaminen ja kehittäminen Suomessa. Ruokaviraston tarkastuseläinlääkärit laativat vuosittain teurastamokohtaisen valvontasuunnitelman, joka kattaa myös lihan tarkastuksen.

Ruokavirasto laatii lisäksi ohjeita valvonnan yhtenäistämiseksi ja lainsäädännössä asetettujen vaatimusten tulkitsemiseksi.

Ruokavirasto huolehtii lihan tarkastuksesta ja valvonnasta teurastamoissa. Pien-teurastamoissa ja riistan käsittelylaitoksissa lihan tarkastuksesta ja valvonnasta huolehtii joko Ruokavirasto tai, jos kunta on tehnyt sopimuksen Ruokaviraston kanssa, kunta. Kun lihan tarkastus pienteurastamossa tehdään Ruokaviraston ja kunnan välisen sopimuksen perusteella, kunta laatii Ruokaviraston ohjeiden pohjalta suunnitelman tekemästään valvonnasta. Poroteurastamoiden lihan tarkastuksesta ja valvonnasta huolehtii aluehallintovirasto. AVI ohjaa omassa palveluksessaan olevia eläinlääkäreitä lihan tarkastuksen suorittamisessa poroteurastamossa. AVI laatii vastuullaan olevaa elintarvikevalvontaa koskevan valvontasuunnitelman.

Valvonnan riskiperusteisuus

Lainsäädäntö edellyttää lihan tarkastuksen suorittamista teurastettaville eläimille. Lihantarkastuksessa riskiperusteisuus huomioidaan kuitenkin myös tapauskohtaisesti: elintarvikeketjua koskevien tietojen (nk. ketjuinformaatio) sekä muiden esitietojen ja

lihantarkastuslöydösten perusteella tarkastuseläinlääkäri suorittaa lihantarkastuksen tarvittaessa erityisen yksityiskohtaisesti.

Valvonnan toimeenpano

Kotieläin voidaan teurastaa ja lihantarkastus suorittaa pääsääntöisesti vain Ruokaviraston valvomassa teurastamossa tai pienteurastamossa. Poro voidaan teurastaa ja tarkastaa AVIn valvomassa poroteurastamossa. Luonnonvarainen riistan liha tarkastetaan Ruokaviraston valvomassa riistan käsittelylaitoksessa.

Tarkastuseläinlääkäri suorittaa lihantarkastuksen voimassa olevien säädösten ja ohjeiden mukaan. Punaisen lihan teurastamoissa tarkastuseläinlääkäreitä avustavat lisäksi lihantarkastajat ja siipikarjateurastamoissa lihantarkastusavustajat eli tehtävään koulutetut teurastamon henkilökuntaan kuuluvat henkilöt.

Lihantarkastukseen kuuluu ennen teurastusta tehtävä ante mortem -tarkastus ja teurastuksen jälkeen tehtävä post mortem -tarkastus. Ennen teurastusta tehtävän elävänä tarkastuksen tarkoituksena on tutkia mm., sairastaako eläin tarttuvaa eläintautia, eläimistä ihmisiin tarttuvaa tautia tai onko eläimellä muu sellainen sairaus tai tartunta, taikka onko sitä lääkitty niin, että siitä saatava liha voi olla elintarvikkeeksi kelpaamatonta. Elävänä tarkastuksessa tarkastuseläinlääkäri tarkastaa myös eläimen tunnistamiseen ja ketjuinformaatioon liittyvät asiakirjat ja arvioi niiden sisältämän tiedon. Tarkastuseläinlääkäri valvoo myös eläinten hyvinvointia koskevien säädösten noudattamista. Post mortem -tarkastus käsittää ruhon ja elinten silmä määräisen tarkastuksen, eräiden sisäelinten ja imusolmukkeiden tunnustelun tai viiltämisen ja tarkastuksen, sekä tarvittaessa näytteenoton ja laboratoriotutkimuksen.

Liha arvoituksesta on säädetty eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta-asetuksessa ((EY) N:o 854/2004, kumoutuu 14.12.2019) sekä lihantarkastusasetuksessa (1470/2011). Arvoitusten perusteella ruho on todettava lihantarkastuksessa ihmisravinnoksi kelpaavaksi eli hyväksytyksi tai ihmisravinnoksi kelpaamattomaksi eli hylätyksi.

Valvonnan tiedonhallinta

Tarkastuseläinlääkärit raportoivat tiedot lihantarkastuksesta kuukausiyhdistelmänä ELVI-järjestelmään ja tiedot ovat käytettävissä ja tarkasteltavissa teurastamokohtaisesti. Tavoitteena on järjestelmä, jossa tietoja voitaisiin käsitellä myös eläinlajeittain ja muutoksittain siten, että teurastamojen välinen vertailu suoraan järjestelmätiedon puitteissa olisi mahdollista.

Laboratoriotoiminta

Lihantarkastukseen liittyvät laboratoriotutkimukset tehdään Ruokaviraston hyväksymässä laboratoriossa.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Tarkastuseläinlääkäri laatii lihan tarkastuksesta kuukausittain yhteenvedon, joka valtion ja AVI:n palveluksessa olevan tarkastuseläinlääkärin on toimitettava Ruokavirastoon ja tiedoksi AVI:lle. Tarkastuseläinlääkärin on lisäksi toimitettava vuosiyhdistelmä Ruokavirastoon ja tiedoksi AVI:lle.

11.2.3 Elintarvikkeiden valmistus

11.2.3.1 Yleiset periaatteet

Valvonnan tavoite

Elintarvikkeiden valmistuksen valvonnan tavoitteena on varmentaa elintarvikkeiden ja niiden käsittelyn turvallisuus sekä elintarvikkeiden hyvä terveydellinen ja muu elintarvikemääräysten mukainen laatu sekä varmentaa elintarvikkeiden jäljitettävyyttä. Elintarvikkeiden valmistuksen valvonnan tavoitteena on myös varmentaa, että elintarvikkeista annettava tieto on totuudenmukaista ja riittävää ja että se ei johda kuluttajaa harhaan.

Valvonnan resurssit

Elintarvikkeiden valmistuksen valvonta on osa elintarvikkeiden ja muun ympäristöterveydenhuollon valvontaa.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.2.3. Elintarvikkeiden tuotekohtaiset säädökset, joita ei ole esitetty muualla asiakirjassa.

Laitosasetus 1369/2011	MMM:n asetus laitosten elintarvikehygieniasta
(EY) N:o 1333/2008	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus elintarvikelisiä aineista
(EU) N:o 231/2012	Komission asetus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1333/2008 liitteissä II ja III lueteltujen elintarvikelisiä aineiden erittelyn vahvistamisesta
(EY) N:o 1334/2008	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus elintarvikkeissa käytettävistä aromeista ja tietyistä ainesosista, joilla on aromaattisia ominaisuuksia, sekä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1601/91, asetusten (EY) N:o 2232/96 ja (EY) N:o 110/2008 sekä direktiivin 2000/13/EY muuttamisesta
(EU) N:o 1321/2013	Komission täytäntöönpanoasetus sellaisenaan elintarvikkeissa tai niiden pinnalla ja/tai savuaromien valmistuksessa käytettäviä sallittuja savuaromien primärituotteita koskevan unionin luettelon laatimisesta
(EY) N:o 1332/2008	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus elintarvike-entsyymeistä sekä neuvoston direktiivin 83/417/ETY, neuvoston asetuksen (EY) N:o 1493/1999, direktiivin 2000/13/EY, neuvoston direktiivin 2001/112/EY ja asetuksen (EY) N:o 258/97 muuttamisesta
MMMa 1020/2011	Maa- ja metsätalousministeriön asetus valmistuksen apuaineista elintarvikkeissa

Valvonnan riskiperusteisuus

Valmistuksen valvonnan riskiperusteisuuden arvioinnissa otetaan huomioon elintarvikealan toimijan harjoittaman toiminnan luonne ja laajuus, omavalvonnan toimivuus sekä elintarvikkeeseen liittyvät muut elintarvikeeturvallisuuteen ja kuluttajansuojaan vaikuttavat seikat.

Ruokavirastossa on laadittu ohje säännöllisen valvonnan piiriin kuuluvien valvontakohteiden tarkastustiheydestä. Ohjeessa on vuosittain toteutettavien tarkastusten ohjeellinen määrä ja tarkastuksiin käytettävä ohjeellinen aika.

Valvonnan toimeenpano

Valmistuksen valvonta on osa tavallista elintarvikevalvontaa.

Valvonnan tiedonhallinta

Eläimistä saatavia elintarvikkeita valmistavat hyväksytyt laitokset on listattu Ruokaviraston ylläpitämässä laitosrekisterissä. Toimintaluokille on omat rekisterit, joista käy ilmi laitoksen toiminta.

Kunnat vievät valvontakohteen tiedot sekä valvontatiedot valtakunnalliseen VATI-tietojärjestelmään

Laboratoriotoiminta

Paikallisen elintarvikevalvonnan valvontasuunnitelmaan kirjataan elintarvikelain mukaiset laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu. Valvontaviranomainen varmistaa, että viranomaistutkimuksia tekevät laboratoriot on hyväksytty tekemään pyydettyjä määrittäviä säästönsä mukaisilla menetelmillä.

Kunta laatii vuosittain riskiperusteisen suunnitelman omavalvonnan toimivuuden valvomiseksi otettavista näytteistä ja tutkimuksista. Näytteitä voidaan ottaa mm. lainsäädännön toimijalle määräämän näytteenoton ja tutkimusten varmistamiseksi sekä epäiltäessä tuotteiden turvallisuutta. Näytteenottoa kohteita, näytteiden määriä, näytteenottoa tiheyttä ja näytteistä tehtäviä tutkimuksia suunniteltaessa otetaan huomioon omavalvonnan toimivuus valvontakohteessa.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Valvontaviranomaiset (elintarvikkeiden valmistuksen osalta sekä Ruokavirasto että kunnat) vievät valvontatiedot valtakunnalliseen VATI-tietojärjestelmään. Tietojärjestelmän tietovarannosta saadaan kerättyä valtakunnallisia valvontatietoja, joita käytetään valvonnan seurannassa, toteutumisen arvioinnissa sekä ohjauksen ja suunnittelun tukena paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti.

11.2.3.2 Alkoholijuomien valvonta

Alkoholijuomia koskeva elintarvikelain mukainen valvonta kuuluu Valviralle. Valvira toimii STM:n tulosohjauksessa ja sen elintarvikevalvontaan liittyvä toiminta kohdistuu hallinnonalan strategiseen tavoitteeseen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen.

Valvonnan resurssit

Valviran alkoholivalvonnan ensisijainen tehtävä on kansallisen alkoholilainsäädännön ja alkoholia koskevan yhteisöläinsäädännön noudattamisen valvonta. Pääosin elintarvikelainsäädännön noudattamisen valvonta ja siihen liittyvän ohjeistuksen laatiminen samoin kuin AVlen ohjaus alkoholijuomamyyntilöiden elintarvikehuoneistovalvon- nassa kuuluu tähän valvontaan. Ammattitaidon ylläpitämiseksi henkilöstö osallistuu

sekä elintarvikevalvonnan että alkoholin tuotevalvonnan koulutustilaisuuksiin ja lisäksi kansainväliseen yhteistyöhön.

Lainsäädäntö

Elintarvikkeiden valmistuksen ja kaupanpidon valvonnan lainsäädännön lisäksi alkoholijuomien erityisistä vaatimuksista on säädetty EU-tason tuotekohtaisella lainsäädännöllä sekä kansallisella alkoholilailalla ja sen nojalla annetuilla asetuksilla. Keskeinen lainsäädäntö on kuvattu taulukossa 12.2.3.2.

Taulukko 11.2.3.2. Alkoholijuomiin sovellettava lainsäädäntö.

Säädösnumero	Säädöksen nimi
1102/2017	Alkoholilaki
1344/1994	Asetus alkoholijuomista ja väkiviinasta
(EU) N:o 1308/2013	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 992/72, (ETY) N:o 234/79, (EY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta
(EU) N:o 33/2019	Komission delegoitu asetus (EU) 2019/33 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 täydentämisestä viinialan alkuperänimitysten, maantieteellisten merkintöjen ja perinteisten merkintöjen suojaa koskevien hakemusten, vastaväitemenettelyn, käyttörajoitusten, tuote-eritelmien muutosten, suojan peruutuksen sekä merkintöjen ja esillepanon osalta
(EU) N:o 273/2018	Komission delegoitu asetus (EU) 2018/273 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 täydentämisestä viini-istutusten lupajärjestelmän, viinitilarekisterin, saateasiakirjojen ja todistusten, saapuvien ja lähtevien erien rekisterin, pakollisten ilmoitusten sekä tiedoksiantojen ja tiedoksiannettujen tietojen julkistamisen osalta, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1306/2013 täydentämisestä asianomaisten tarkastusten ja seuraamusten osalta, komission asetusten (EY) N:o 555/2008, (EY) N:o 606/2009 ja (EY) N:o 607/2009 muuttamisesta sekä komission asetuksen (EY) N:o 436/2009 ja komission delegoidun asetuksen (EU) 2015/560 kumoamisesta
(EU) N:o 251/2014	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus maustettujen viinituotteiden määritelmästä, kuvauksesta, esittelystä, merkinnöistä ja maantieteellisten merkintöjen suojasta sekä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1601/91 kumoamisesta. Asetusta sovelletaan 28.3.2015 lähtien.
(EY) N:o 122/1994	Komission asetus tietyistä neuvoston asetuksen 1601/1991 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä maustettujen viinien, maustettujen viinipohjaisten juomien ja maustettujen viinistä valmistettujen juomasekoitusten määritelmän, kuvauksen ja esittelyn osalta
(EY) N:o 110/2008	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus tislattujen alkoholi-juomien määritelmästä, kuvauksesta, esittelystä, merkinnöistä ja maantieteellisten merkintöjen suojaamisesta sekä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1576/89 kumoamisesta
787/2019 osittain voimassa	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/787 tislattujen alkoholijuomien määritelmästä, kuvauksesta, esittelystä ja merkinnöistä, tislattujen alkoholijuomien nimien käytöstä muiden elintarvikkeiden esittelyssä ja merkinnöissä, tislattujen alkoholijuomien maantieteellisten merkintöjen suojaamisesta, maatalousperäisen etyylialkoholin ja maatalousperäisten tisleiden käytöstä alkoholijuomissa ja asetuksen (EY) N:o 110/2008 kumoamisesta
(EU) N:o 716/2013	Komission täytäntöönpanoasetus tislattujen alkoholijuomien määritelmästä, kuvauksesta, esittelystä, merkinnöistä ja maantieteellisten merkintöjen suojaamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 110/2008 soveltamissäännöistä
(EU) 787/2019	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus tislattujen alkoholi-juomien määritelmästä, kuvauksesta, esittelystä ja merkinnöistä, tis-

Säädösnumero	Säädöksen nimi
	lattujen alkoholijuomien nimien käytöstä muiden elintarvikkeiden esitelyssä ja merkinnöissä, tislattujen alkoholijuomien maantieteellisten merkintöjen suojaamisesta, maatalousperäisen etyylialkoholin ja maatalousperäisten tisleiden käytöstä alkoholijuomissa ja asetuksen (EY) N:o 110/2008 kumoamisesta

Valvonnan suunnittelu

Valvira laatii vastuullaan olevaa elintarvikevalvontaa koskevan valvontasuunnitelman. Valvontasuunnitelmassa esitetään valvonnan painopistealueet. Suunnitelmassa otetaan huomioon valtakunnallinen valvontasuunnitelma ja siinä esitetyt projektit. Suunnitelmassa varaudutaan myös yllättäen ilmeneviin valvontatarpeisiin.

Valviran valvontasuunnitelmaan sisältyy tarkastusten sisällön määrittely, valvontakohteiden tarkastustiheys, näytteenotto ja näytteen tutkiminen, valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja hyväksytyt laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu. Valvontasuunnitelman liitteenä on tarkastussuunnitelma, näytteenottosuunnitelma ja luonnonmukaisesti tuotettuina markkinoitujen alkoholijuomien valvontaa koskeva suunnitelma.

Valvonnan riskiperusteisuus

Valvira on luonut riskinarviointimenetelmän sekä alkoholijuomien valmistajien että tukkumyyjien valvontaa varten. Riskinarvioinnissa otetaan huomioon toimijan toimiala, toiminnan laajuus, varastotyyppi, henkilökunnan osaaminen, omavalvontasuunnitelman taso ja toteuttaminen, valvontanäytteiden palaute, tarkastushistoria, edellisen tarkastuksen tulos ja valmistus/varastopaikan kunto. Riskiluokkia on kolme: Riskiluokka 1, jossa riskit ovat tavanomaista suuremmat, riskiluokka 2, jossa riskit ovat tavanomaiset ja riskiluokka 3, jossa riskit ovat tavanomaista pienemmät. Valvontakohteiden tarkastustiheys määräytyy riskiluokan ja yhteenlaskettujen riskipisteiden perusteella. Tämän riskiarvioinnin ja siitä tehtävän analyysin perusteella toteutetaan suunnitelmallista valvontaa.

Valvonnan toimeenpano

Valvonta alkoholilain nojalla

Valvira valvoo alkoholijuomien valmistusta, maahantuontia, maastavientiä, tukkumyyntiä ja teollista käyttöä sekä alkoholijuomien laatua, koostumusta, päällysmarkkintöjä ja muuta esittelyä alkoholilain nojalla. Valvira on oikeus tarkastaa luvanhaltijan tiloja ja toimintaa, ottaa ja saada valvontaa varten tarvittavat näytteet ja saada valvonnan kannalta tarpeelliset ilmoitukset tiedot ja asiakirjat.

Valvonta elintarvikelain nojalla

Valvira suunnittelee, ohjaa ja suorittaa elintarvikelain nojalla yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien valvontaa. Valvira vastaanottaa alkoholi-juomien valmistuspaikkoja sekä tukkumyyjän alkoholivarastoja koskevat ilmoitukset elintarvikehuoneistoista ja vastaa niiden elintarvikemääräystenmukaisuuden valvonnasta.

Valvonta luonnonmukaisesta tuotannosta annetun lain nojalla

Valvira valvoo luonnonmukaisesti tuotettujen alkoholijuomien ja väkiviinan valmistusta, valmistuttamista, varastointia, kaupan pitämistä ja tukkukauppaa. Virasto valvoo myös luonnonmukaisesti tuotettujen alkoholijuomien ja väkiviinan maahantuontia ja maastavientiä harjoittavia toimijoita.

Valvira ohjaa aluehallintovirastoja alkoholimyymälöiden huoneistoilmoituksissa ja valvonnassa.

Valvira varmistaa tuotteiden tuoteturvallisuutta, laatua ja säännöstenmukaisuutta tuoterekisterin, tarkastusten ja markkinavalvonnan avulla, ohjaamalla luvanhaltijoiden omavalvontaa sekä toimimalla yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa kotimaassa ja muissa jäsenmaissa.

Hyväksytyt laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Alkoholijuomat tutkitaan pääosin Alkoholintarkastuslaboratoriossa (ACL). Tarvittaessa käytetään muita hyväksytyjä menetelmiä käyttäviä laboratorioita. Kasvinsuojeluainejäämät tutkitaan Tullilaboratoriossa.

Valvonnan tiedonhallinta

Valviran rekisterissä on tiedot alkoholielinkeinonharjoittajista, elinkeinonharjoittajien toimipaikoista, luvista ja hyväksymisistä, niissä tapahtuneista muutoksista, suorite-
tuista tarkastuksista ja tarkastuksen aiheuttamista toimenpiteistä. Rekisterissä on myös tiedot kaikista Suomen markkinoilla kaupallisessa tarkoituksessa liikkuneista alkoholijuomista, tietoja tuotteisiin liittyvistä analyysistä ja tiedot alkoholijuomien toimituksista kuukausittain, asiakkaittain ja tuotteittain.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Valvira raportoi toiminnastaan tilinpäätöksellä, joka tulee ohjaavan ministeriön STM:n arvioitavaksi. Toimintakertomuksessa raportoidaan mm. käsiteltyjen lupien ja ilmoitusten määrät, tarkastuksen määrä valvontakohdetyypeittäin, tarkastusten kattavuus, näytteiden määrä valvontakohdetyypeittäin sekä valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen.

Valvira toimittaa Ruokavirastolle vuosittain valvontasuunnitelman toteutumista koskevan arviointiraportin (ns. VASU-raportti).

11.2.3.3 Elintarvikkeiden pakkausmerkintöjen valvonta

Valvonnan tavoite

Pakkausmerkintöjen valvonnan tavoitteena on varmentaa markkinoilla olevien elintarvikkeiden pakkausmerkintöjen vaatimustenmukaisuus eli se, että elintarvikkeista annettava tieto on totuudenmukaista ja riittävää ja ettei se johda kuluttajia harhaan. Tavoitteena on myös neuvoa toimijoita elintarvikelainsäädännön merkintävaatimuksissa.

Valvottavan toiminnan laajuus

Valvontakohteita ovat Suomessa toimivat elintarvikealan toimijat, jotka valmistavat, valmistuttavat, pakkaavat, tuovat (sisämarkkinoilta ja kolmansista maista), välittävät ja myyvät elintarvikkeita loppukuluttajille ja suurtalouksille.

Elintarvikealan toimijoiden, jotka toimittavat muille elintarvikealan toimijoille kuin loppukuluttajille tai suurtalouksiin elintarvikkeita, on varmistettava, että näillä muilla elintarvikealan toimijoilla on riittävät tiedot, joiden pohjalta ne voivat täyttää velvoitteensa.

Valvonnan resurssit

Pakkausmerkintöjen valvontaan osallistuvat sekä kunnan elintarvikevalvontaviranomaiset että valtion elintarvikevalvontaviranomaiset (Ruokavirasto, tullit, AVIt, ELY-keskukset, Valvira ja PV).

Lainsäädäntö

Yleiset pakkausmerkintävaatimukset on esitetty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1169/2011 elintarviketietojen antamisesta kuluttajille (jäljempänä elintarviketietoasetus) ja maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (MMM) 834/2014 elintarviketietojen antamisesta kuluttajille. Lisäksi on lukuisia joukko tuote-kohtaista ja erityislainsäädäntöä, joka on kuvattu Ruokaviraston ohjeessa (17068/1) "[Elintarviketieto-opas elintarvikevalvojille ja elintarvikealan toimijoille](#)" ja OIVA-arviointiohjeissa.

Taulukko 11.2.3.2. Lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädös-numero	Säädöksen nimi
Pakkausmerkintäasetus 1084/2004 (muutoksineen)	Maa- ja metsätalousministeriön asetus 834/2014 elintarviketietojen antamisesta kuluttajille
Elintarviketietoasetus (EU) N:o 1169/2011	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa elintarviketietojen antamisesta kuluttajille
MMM 264/2012 (muutoksineen)	Maa- ja metsätalousministeriön asetus eräitä elintarvikkeita koskevista vaatimuksista.
MMM 1010/2014	Maa- ja metsätalousministeriön asetus 1010/2014 eräiden elintarvikkeiden ilmoittamisesta voimakassuolaiseksi
Lisäksi lukuisia pakkausmerkintöjen erityis- ja tuotekohtaisia säädöksiä	

Valvonnan suunnittelu

Ruokavirasto suunnittelee, ohjaa, kehittää ja valvoo valtakunnallisesti pakkausmerkintöjen valvontaa. Aluehallintovirastot laativat alueelliset ja kunnat kunnalliset valvontasuunnitelmat, joissa on otettava huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma. AVIt ohjaavat kuntien suunnitelmien laatimista ja arvioivat niiden toteutumista. Valvira ja tullit, ELY-keskukset sekä Puolustusvoimat valvovat elintarvikkeita ja niistä annettavia tietoja suunnitelmiensa mukaisesti.

Valvonnan riskiperusteisuus

Tarkastukset kohdennetaan toiminnan luonteen, laajuuden, omavalvonta- ja valvontahistorian perusteella niihin toimijoihin, jotka itse vaikuttavat elintarvikkeesta annettaviin tietoihin.

Riskiperusteisesti arvioidaan erityisesti elintarvikkeiden vaatimustenmukaisuutta niihin elintarvikkeista annettaviin tietoihin, jotka voivat vaarantaa elintarviketurvallisuutta tai johtaa kuluttajaa harhaan.

Valvonnan toimeenpano

Ruokavirasto ohjeistaa pakkausmerkintöjen valvontaa valvontaohjeilla, valvonta- ja selvityspyynnöillä, kouluttamalla ja tekemällä tulkintoja pakkausmerkintöjen soveltamisesta.

Ruokavirasto myös valvoo rajatarkastuksen yhteydessä pakkausmerkintöjä, kun on kyseessä eläinperäisten elintarvikkeiden tuonti kolmansista maista sekä ohjaa ja valvoo luomuelintarvikkeiden valmistusta ja pakkaamista luomulainsäädännön mukaisesti. Lisäksi Ruokavirasto huolehtii elintarvikevalvonnasta teurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa. Ruokavirasto tekee ensisaapumisvalvontaa tai ostaa tämän valvonnan kunnalta (tunnistusmerkin tarkastus) (HUOM! eläimistä saatavien elintarvikkeiden ensisaapumisvalvontaa suunnitellaan siirrettävän osaksi kuntien tekemää elintarvikevalvontaa vuoden 2020 alusta).

Ruokavirasto ja ELY-keskukset valvovat kasvien kaupan pitämisen vaatimuksia.

Valvira suunnittelee, ohjaa ja suorittaa elintarvikelain nojalla yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien valvontaa.

Tulli valvoo sekä kolmansista maista että EU-sisämarkkinoilta tuotuja ei-eläinperäisten elintarvikkeiden pakkausmerkintöjä. Tulli valvoo kasvien kaupan pitämisen vaatimuksia tuonnissa ja viennissä.

AVIt ohjaat kunnan elintarvikevalvontayksiköitä alueillaan sekä tekevät oman vuosisuunnitelman mukaisesti arviointi- ja ohjauskäyntejä. AVIt huolehtivat elintarvikevalvonnasta poroteurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa.

Puolustusvoimat valvovat puolustusvoimien alueella elintarvikkeiden vaatimuksenmukaisuutta.

Kunnan elintarvikevalvontayksiköt valvovat alueillaan olevissa elintarvikehuoneistoissa pakkausmerkintöjen määräystenmukaisuutta valvontasuunnitelmiansa mukaisesti.

Dokumentoidut menettelyt

Ruokavirasto on laatinut Elintarviketieto-oppaan ja muita asiaan liittyviä ohjeita, jotka ovat luettavissa [Ruokaviraston internetsivulla](#).

Kuntavalvojien tarkastuksissa käytetään elintarvikevalvonnan valvontatietojen julkistamisjärjestelmä Oivan arviointiohjeita www.oivahymy.fi.

Laboratoriotoiminta

Pakkausmerkintätarkastukset liittyvät pääosin elintarvikkeen koostumustutkimuksiin ja annettuihin tietoihin elintarvikkeesta. Tullilaboratorio toimii Suomen kansallisena referenssilaboratoriona ei-eläinperäisille ja Ruokaviraston laboratorio eläinperäisille elintarvikkeille. Kunnan valvontaviranomaiset käyttävät sopimusalaboratorioitaan. Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet
Kunnat tallentavat valvontatulokset VATI-tietojärjestelmään. Järjestelmään sisältyy riskiperusteisesti tarkastettavina asioina yleiset pakkausmerkinnät ja erityislainsäädännön edellyttämät merkinnät.

Lisäksi muut valvontaviranomaiset keräävät elintarvikkeesta annettavia tietoja omiin tietojärjestelmiinsä.

11.2.4 Kuljetus

11.2.4.1 Yleiset periaatteet

Elintarvikkeiden kuljetus on elintarvikealan toimintaa. Alkutuotannon tuotteiden kuljetus luokitellaan alkutuotannoksi. Muuten elintarvikkeiden kuljetus on elintarvikehuoneistotoimintaa. Elintarvikehuoneistoksi luokitellulla kuljetusvälineillä voi kuljettaa myös alkutuotannon tuotteita.

Kuljetus voi sisältyä muuhun alkutuotanto- tai elintarvikehuoneistotoimintaan, jolloin kuljetuksesta voidaan tehdä toiminnan aloittamisilmoitus muun toiminnan ilmoittamisen yhteydessä. Kuljetusvälineenä voi auton tai muun liikennevälineen lisäksi toimia kuljetusastia.

Valvonnan tavoite

Valvonnan tavoitteena on todentaa kuljetustoiminnan elintarvikelain vaatimustenmukaisuus.

Valvonnan resurssit

Kuntien valvontaviranomaiset vastaavat kuljetustoiminnan valvonnasta.

Lainsäädäntö

Elintarvikkeiden kuljetusta koskevat samat säädökset kuin alkutuotantoa tai elintarvikehuoneistoja.

Valvonnan suunnittelu

Kuljetustoiminnan valvonnan tulee sisältyä kunnan valvontasuunnitelmaan. Kuljetustoiminnan suunnitelmallisesta valvonnasta vastaa sen kunnan valvontaviranomainen, jonka alueella toiminta on aloitettu tai jonka alueella toiminnan mahdollinen tukipiste sijaitsee.

Valvonnan riskiperusteisuus

Toiminnan riskit vaikuttavat tarkastustiheyteen. Kuljetustoiminnan riskeihin vaikuttaa eniten kuljetusvälineen tyyppi (esim. lämpötilasäädeltävä) ja kuljetettava elintarvike (esim. pakkaamattomat elintarvikkeet). Jos on kyse yli 2 tunnin kylmä- tai kuumakuljetuksesta, on kuljetustila tai –astia varustettava tallentavalla lämpötilanseurantajärjestelmällä. Vaatimus ei koske alkutuotannon kuljetuksia (raakamaidon tila-keräily). Toiminnan riskiin vaikuttavat myös kuljetuskaluston rakenteet, esimerkiksi onko kyseessä kiinteä kuljetustila vai pressuauto sekä irtotavaran säiliö- tai astiakuljetuksissa kuljetusvälineiden puhdistaminen.

Dokumentoidut menettelyt

Kuljetusten valvontaa on ohjeistettu Ruokaviraston ohjeessa ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen elintarvikehygieniasta (nro 16025).

Valvonnan toimeenpano

Käytännössä on usein epäselvää, kuka viranomainen on vastuussa kuljetustoiminnan valvonnasta. Elintarvikelain mukaan vastuu on sillä kunnalla, johon kuljetusyritys on tehnyt elintarvikehuoneistoilmoituksen. Kuljetusyritys ei kuitenkaan välttämättä toimi lainkaan sillä valvonta-alueella, johon se on toiminnastaan ilmoittanut. Tällaisissa tilanteissa toiminta jää valvomatta, ellei valvontaviranomainen siirrä valvontavelvollisuutta hallintolain mukaisin menettelyin yrityksen varsinaisen toiminta-alueen viranomaiselle tai pyydä virka-apua.

11.2.4.2 ATP

Valvonnan tavoite

Suomi on mukana helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa koskevassa sopimuksessa eli ATP-sopimuksessa. ATP-sopimuksen piiriin kuuluvat elintarvikkeet ja elintarvikkeiden kuljetuslämpötilat on lueteltu sopimuksen liitteissä 2 ja 3. ATP-kuljetuksia ovat käytännössä lähes kaikki pakastettujen elintarvikkeiden kansainväliset maakuljetukset. Myös suurin osa jäähdytettyjen elintarvikkeiden kuljetuksista kuuluu sopimuksen piiriin. ATP-sopimus koskee pääsääntöisesti maakuljetuksia, mutta myös alle 150 km merimatkat ilman jälleenkuormausta kuuluvat sopimuksen piiriin.

Jos kuljetus kuuluu ATP-sopimuksen piiriin, käytettävän kuljetusvälineen on täytettävä sopimuksessa esitetyt vaatimukset ja oltava ATP-luokiteltu.

Valvottavan toiminnan laajuus

Ruokaviraston hyväksymät kausi- ja tyyppitarkastusasemat tarkastavat ja testaavat ATP-luokiteltua kalustoa. Ruokavirasto valvoo hyväksytyjä kausi- ja tyyppitarkastusasemia.

Valvonnan resurssit

Kuntien elintarvikevalvontaviranomaiset, Tulli ja Ruokaviraston tarkastuseläinlääkärit valvovat, että ATP-luokitellut kuljetusvälineet täyttävät niille asetetut vaatimukset ja että kuljetuksissa noudatetaan asetettuja lämpötilavaatimuksia.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.2.4.1. Lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
ATP-sopimus (SopS 48/81).	Helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa koskeva yleissopimus 48/1981
Asetus ATP-sopimuksen täytäntöönpanosta STMa 971/2006 muutos MMMa 120/2020	Sosiaali- ja terveysministeriön asetus helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa koskevan sopimuksen kansallisesta täytäntöönpanosta 971/2006, muutettu MMMa 120/2010
Elintarvikevalvonta-asetus (420/2011)	Valtioneuvoston asetus elintarvikevalvonnasta
Elintarvikehuoneistoasetus 1367/2011	MMM:n asetus eräiden elintarvikehuoneistojen elintarvikehygieniasta

Katso lisäksi kohta 11.1.1.1

Kansainvälinen ATP-sopimus on helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa koskevan sopimus. ATP-sopimus on YK:n Economic Commission For Europe, Inland Transport Committee (UNECE) alainen. Suomi liittyi sopimukseen 31.7.1981 (As. 48/1981).

ATP-sopimuksen kansallisessa täytäntöönpanossa sovelletaan elintarvikelakia (23/2006) sekä sosiaali- ja terveysministeriön (STM) asetusta (971/2006), joka on osin kumottu ja muutettu MMM asetuksella (120/2010).

MMM:n huoneistoasetuksen (1367/2011) 10§:ssä säädetään, että pakasteiden kansainvälisissä kuljetuksissa on sovellettava ATP-sopimuksen kuljetuslämpötiloja.

Dokumentoidut menettelyt

Ruokavirasto on laatinut elintarvikevalvontaviranomaisten käyttöön ATP-tarkastuslomakkeet, jotka ovat Ruokaviraston internetsivuilla. ATP-kuljetusten kohdetiedot ja valvontatiedot tallennetaan VATI-tietojärjestelmään.

Valvonnan toimeenpano

ATP-sopimuksen mukaista valvontaa johtaa Suomessa Ruokavirasto, joka asetuksen mukaan voi antaa yleisiä ohjeita asetuksen täytäntöön panemisesta sekä sopimuksen soveltamisesta. Luonnonvarakeskus Luke sertifioi ATP-luokitellut kuljetusvälineet.

ATP-kuljetuksia valvovat elintarvikelain 31 - 34 § mukaiset elintarvikevalvontaviranomaiset.

Kuljetuksia valvotaan sekä pistokoeluonteisesti että elintarvikevalvontasuunnitelman mukaisina tarkastuksina. Tulli valvoo ATP-sopimuksen noudattamista pistokoeluonteisesti tuonnin ja viennin yhteydessä. Jos tulli havaitsee ATP-sopimuksen vastaisia puutteita kuljetuskalustossa johtaa tämä tarkastuspyyntöön kuljetusvälineen kotipaikan tai elintarvikekuljetuksen määränpäässä olevan kohteen elintarvikevalvontaviranomaiselle. Paikallisen elintarvikevalvontaviranomaisen tulee tarkastaa, että kuljetetut

elintarvikkeet ovat elintarvikekelpoisia ja että mm. kuljetuslämpötilat ovat olleet vaatimusten mukaiset, eikä elintarviketurvallisuus ole vaarantunut

Valvonnan tiedonhallinta

ATP-luokiteltujen kuljetusvälineiden rekisteriä ylläpitää Luonnonvarakeskus Luke. Rekisteriin tallennetaan tiedot kuljetusvälineen omistajasta, kotipaikkakunnasta ja rakenteesta.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Ruokavirasto kerää tiedot kunnan valvontaviranomaisten, tarkastuseläinlääkärien ja Tullin tekemien ATP-luokiteltujen kuljetusvälineiden tarkastuksista ja raportoi niistä vuosittain ATP-sopimuksen 6 artiklan mukaisesti YK:lle.

11.2.5 Elintarvikkeiden myynti ja tarjoilu

11.2.5.1 Yleiset periaatteet

Valvonnan tavoite

Elintarvikkeiden myynnin ja tarjoilun valvonnan tavoitteena on varmentaa, että elintarvikealan toimijat noudattavat elintarvikelainsäädännön vaatimuksia.

Valvottavan toiminnan laajuus

Elintarvikevalvonnan laajuus on kuvattu yleisessä osassa. Suomessa on elintarvikevalvontatietojen (2018) mukaan tarjoilupaikkoja n. 33 700 kpl ja elintarvikemyymälöitä ja muita myyntipaikkoja n. 11 150 kpl.

Valvonnan resurssit

Elintarvikevalvonnan resurssit on kuvattu yleisessä osassa. Kunnan elintarvikevalvontayksiköt valvovat elintarvikkeiden myynti- ja tarjoilupaikkoja.

Lainsäädäntö

Elintarvikemyymälöitä ja –tarjoilupaikkoja koskeva keskeiset säädökset on kuvattu luvussa 11.1.

Valvonnan suunnittelu

Elintarvikkeiden myynnin ja tarjoilun valvonnan suunnittelu tehdään samoin kuin elintarvikkeiden valmistuksen suunnitelma.

Valvonnan riskiperusteisuus

Myynti- ja tarjoilupaikkojen valvonnassa otetaan huomioon elintarvikealan toimijan harjoittaman toiminnan luonne ja laajuus sekä elintarvikkeeseen liittyvät muut elintarviketurvallisuuteen ja kuluttajansuojaan vaikuttavat seikat. Myynti- ja tarjoilupaikoissa valvonnan painopisteenä ovat toiminnat, joihin toimija pystyy itse vaikuttamaan.

Dokumentoidut menettelyt

Tarkastuksissa käytetään elintarvikevalvonnan valvontatietojen julkistamisjärjestelmä Oivan arviointiohjeita. Lisäksi on laadittu [ohje ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen elintarvikehygieniasta](#).

Valvonnan toimeenpano

Valvonta on säännöllistä ja perustuu valvontakohteiden riskiluokitukseen mukaiseen tarkastustiheyteen. Elintarvikevalvonnan tarkastustietojen julkistamisjärjestelmässä Oivassa on tarkastuksen tulokset ilmaistu arvosanoin, joiden mukaan tehdään uusintatarkastuksia.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Kunnat raportoivat ja julkistavat elintarvikevalvonnan tulokset. Kunkin tarkastuskeran tarkastustulokset julkaistaan Oiva-raportissa, jotka löytyvät internetsivulta www.oivahymy.fi.

11.2.5.2 Luomuelintarvikkeiden myynti ja tarjoilu

Valvonnan tavoite

Luomuvalvonnan tavoite on kuvattu kappaleessa 11.6 ja elintarvikevalvonnan tavoite on kuvattu yleisessä osassa 11.1. Luomuelintarvikkeiden myynnin ja tarjoilun osalta valvonnan tavoitteena on varmentaa, että elintarvikealan toimijat ovat noudattaneet voimassa olevan luomulainsäädännön vaatimuksia erityisesti luonnonmukaisten elintarvikkeiden myynnin, tarjoilun ja merkintöjen osalta.

Valvottavan toiminnan laajuus

Suomessa on elintarvikevalvontatietojen (2018) mukaan valvottavia tarjoilupaikkoja n. 33 700 ja elintarvikemyymälöitä ja muita myyntipaikkoja n. 11 150. Luomuelintarvikkeiden markkinointia ja merkintöjä on valvottava näissä kohteissa.

Valvonnan resurssit

Elintarvikevalvonnan resurssit on kuvattu yleisessä osassa. Kunnan elintarvikevalvontayksiköt valvovat elintarvikkeiden myynti- ja tarjoilupaikkoja valtakunnallisen elintarvikevalvontaohjelman mukaisesti.

Lainsäädäntö

Luomutuotantoa ja merkintöjä koskeva keskeinen lainsäädäntö on koottu taulukossa.

Taulukko 11.2.5.2. Keskeiset luonnonmukaisen tuotannon säädökset.

Säädösnumero	Säädöksen nimi
Neuvoston asetus (EY) N:o 834/2007	Neuvoston asetus luonnonmukaisesta tuotannosta ja luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden merkinnöistä sekä asetuksen 2092/91 kumoamisesta
Komission asetus (EY) N:o 889/2008	Komission asetus luonnonmukaisesta tuotannosta ja luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden merkinnöistä annetun neuvoston asetuksen (EY) 834/2007 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä luonnonmukaisen tuotannon, merkintöjen ja valvonnan osalta
192/2013	Laki maatalouden tukien toimeenpanosta
454/2015	Maa- ja metsätalousministeriön asetus luonnonmukaisesta tuotannosta

Valvonnan suunnittelu

Luomuvalvonnan suunnittelu on kuvattu kappaleessa 11.6.

Valvonnan riskiperusteisuus

Myynti- ja tarjoilupaikkojen valvonnassa otetaan huomioon toimijan harjoittaman toiminnan luonne ja laajuus sekä luomuelintarvikkeeseen liittyvät kuluttajansuojaan vaikuttavat seikat. Myynti- ja tarjoilupaikoissa valvonnan painopisteenä ovat toiminat, joihin toimija pystyy itse vaikuttamaan. Nämä ovat luomuvälvönnän näkökulmasta vastaanotto, jäljitettävyyden ja merkintöjen tekeminen.

Dokumentoidut menettelyt

Tarkastuksissa käytetään elintarvikevalvonnan valvontatietojen julkistamisjärjestelmä Oivan arviointiohjeita. Lisäksi on laadittu ohje kunnille.

Valvonnan toimeenpano

Valvonta on säännöllistä ja suunnitelmallista. Ruokaviraston ohjeessa ”Elintarvikehuoneistojen riskiluokitus ja valvontatarpeen määrittäminen” määritellään valvontasuunnitelman mukainen tarkastustiheys. Elintarvikevalvonnan tarkastustietojen julkistamisjärjestelmässä eli Oivassa määritellään arvosanoihin tarvittavat uusintatarkastukset.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Kunnat raportoivat valvonnan tulokset Ruokavirastolle. Valvontakohteen kunkin tarkastuskerran tarkastustulokset tallennetaan Oiva-raportoinnin yhteydessä VATI-tietojärjestelmään.

11.2.6 Eläimistä saatavien elintarvikkeiden sisämarkkinakauppa (ensisaapumisvalvonta)

Valvonnan tavoitteet

Valvonnan tavoitteena on turvata toisesta EU:n jäsenmaasta Suomeen toimitettujen eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieeninen laatu ja estää eläintautien leviäminen näiden elintarvikkeiden välityksellä. Lisäksi tavoitteena on valvoa jäljitettävyyttä ja mahdollista kuluttajan harhaanjohtamista alkuperän suhteen.

HUOM! eläimistä saatavien elintarvikkeiden ensisaapumisvalvontaa suunnitellaan siirrettävän osaksi kuntien tekemää elintarvikevalvontaa vuoden 2020 alusta.

Lainsäädäntö

Ensisaapumisvalvontaan liittyvä keskeinen lainsäädäntö on esitetty taulukossa 11.2.6.1.

Taulukko 11.2.6.1. Ensisaapumisvalvontaan liittyvä keskeinen lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygieniasetus (EY) N:o 853/2004	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä
Asetus salmonella erityistakuista (EY) N:o 1688/2005	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen täytäntöönpanemiseksi Suomeen ja Ruotsiin tarkoitettuihin tietyn lihan ja munien lähetyksiltä vaadittavien salmonellaa koskevien erityistakuiden osalta
Elintarvikkelaki 23/2006	Elintarvikkelaki
Ensisaapumisasetus 118/2006	MMM:n asetus ensisaapumistoiminnasta

Valvottavan toiminnan laajuus

Ruokavirasto vastaa valtakunnallisesti ensisaapumisvalvonnasta sekä ohjaa ja neuvoa ensisaapumisvalvontaa tekeviä paikallisia ensisaapumisvalvontaviranomaisia.

Valvonnan resurssit

Vuoden 2019 alussa Ruokavirastolla on sopimus ensisaapumisvalvonnan hoitamisesta 37 kunnan/kuntayhtymän (282 toimijaa) kanssa. Ruokavirasto hoitaa itse ensisaapumisvalvonnan 23 kunnan/kuntayhtymän (252 toimijaa) valvonta-alueella.

Valvonnan suunnittelu

Ruokavirasto vastaa ensisaapumisvalvonnan suunnittelusta ja laatii kuntakohtaiset ensisaapumisvalvontasuunnitelmat, joiden mukaan paikalliset valvontaviranomaiset tekevät ensisaapumistoimintaan kohdistuvia tarkastuksia.

Ruokavirasto hyödyntää RASFF-järjestelmän tietoja ensisaapumisvalvonnan suunnittelussa ja ohjauksessa.

Valvonnan riskiperusteisuus

Ensisaapumisvalvontasuunnitelmien kuntakohtaiset tarkastusmäärät perustuvat riskien arviointiin. Riskien arvioinnin pääperiaatteet on kuvattu Ruokaviraston ja kuntien/kuntayhtymien välisen sopimuksen ensisaapumisvalvontasuunnitelmassa.

Valvonnan toimeenpano

Ensisaapumisvalvontasuunnitelmien kuntakohtaisissa liitteissä käyvät ilmi tarkastusten kohteet ja tarkastusten lukumäärät. Vuosittain tehdään noin 200 tarkastusta. Tarkastuksen yhteydessä valvoja täyttää tarkastuspöytäkirjalomakkeen. Mikäli valvoja havaitsee tarkastuksen yhteydessä epäkohdan, tämä johtaa uusintatarkastukseen, jolloin tarkastetaan, onko epäkohta korjattu. Valvoja lähettää tarkastuspöytäkirjan sekä Ruokavirastoon että toimijalle.

Mikäli kunta/kuntayhtymä ei ole tehnyt sopimusta Ruokaviraston kanssa ensisaapumisvalvonnan järjestämisestä sen valvonta-alueella, Ruokavirasto tekee itse ensisaapumisvalvonnan tarkastukset samojen periaatteiden mukaisesti kuin sopimuskuntia on ohjeistettu.

Valvonnan tiedonhallinta

Ruokavirasto ylläpitää valtakunnallista rekisteriä ensisaapumistoimijoista ja -paikoista. Lisäksi Ruokavirastolla on käytössään komission RASFF-tietokanta.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Ruokavirasto laatii valvontajaksokohtaiset raportit MMM:n ja Ruokaviraston sekä paikallisten ensisaapumisvalvontaviranomaisten käyttöön. Raportoinnin yhteydessä arvioidaan myös ensisaapumisvalvonnan toteutumista ja tarvetta korjaaviin toimenpiteisiin.

11.2.7 Tuonti

11.2.7.1 Eläinlääkinnällinen rajatarkastus, eläimistä saatavat elintarvikkeet ja tuotteet sekä elävät eläimet

Valvonnan tavoitteet

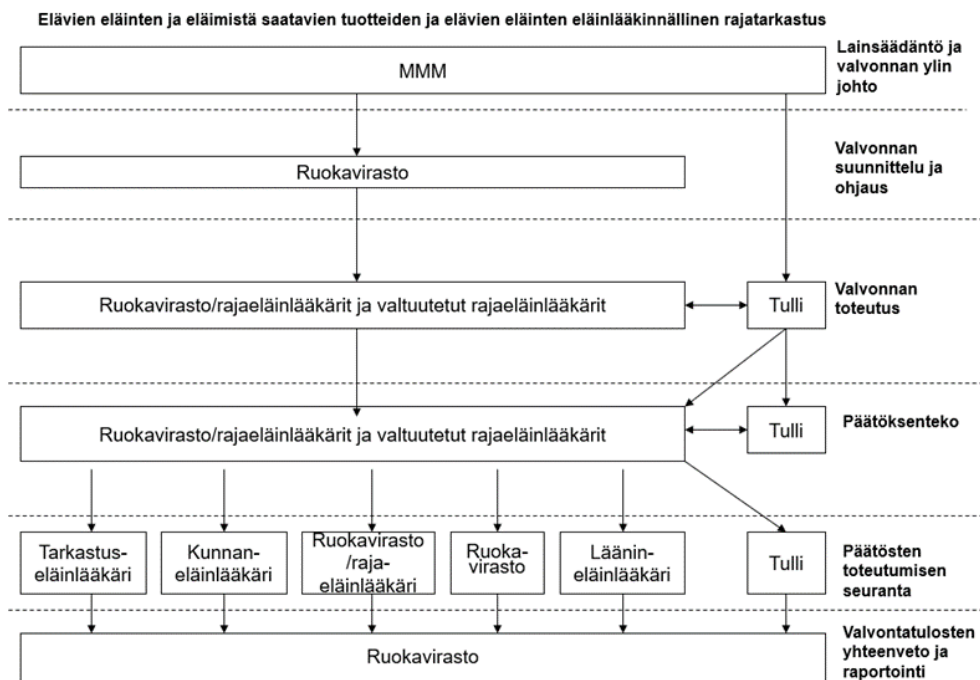
Elävien eläinten ja eläimistä saatavien elintarvikkeiden ja muiden tuotteiden (ml. sivutuotteiden) kolmasmaatuonnin valvonta on olennainen osa eläintautivalvontaa, sillä mahdollinen eläintautien leviäminen Suomeen voi tapahtua tätä kautta.

Valvottavan toiminnan laajuus

Unionilainsäädäntö velvoittaa kaikkia jäsenvaltiota noudattamaan tuonnissa yhteisesti sovittuja sääntöjä eläinten terveyden ja eläinten hyvinvoinnin suhteen. Kolmasmaasta maista tuotaville eläville eläimille ja eläimistä saataville elintarvikkeille ja muille tuotteille tehdään pääsääntöisesti eläinlääkinnällinen rajatarkastus EU:n ulkorajalla, kun taas sisämarkkinakaupassa erät ovat vapaita liikkumaan ilman rajatarkastusta. Eläinlääkinnällinen rajatarkastus tarkoittaa saapuvien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden asiakirjojen ja lähetyksen fyysistä tarkastusta sekä elävien eläinten hyvinvoinnin ja terveyden kliinistä tarkastamista ja mahdollista näytteenottoa. Tarkastus tapahtuu eläinlääkinnällisellä rajatarkastusasemalla.

Valvonnan resurssit

Ruokavirasto vastaa eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen suunnittelusta ja toimeenpanosta. Rajatarkastuksen suorittavat Ruokaviraston palveluksessa olevat tai Ruokaviraston valtuuttamat raja-eläinlääkärit.

Kuva 11.2.7.1. Elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden eläinlääkinnällinen rajatarkastus Suomessa. Valvonnan toteutuksessa ja päätöksenteon seurannassa Tulli toimii sekä toimeenpanevassa että avustavassa roolissa.

Lainsäädäntö

Tuontiehtoihin ja eläinlääkinnälliseen rajatarkastukseen liittyvä keskeinen lainsäädäntö on esitetty taulukossa 11.2.7.1.

Taulukko 11.2.7.1 Tuontiehtoihin ja eläinlääkinnälliseen rajatarkastukseen liittyvä keskeinen lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
(EY) N:o <u>136/2004</u>	Komission kolmansista maista tuotavien tuotteiden eläinlääkinnällisistä tarkastusmenettelyistä yhteisön rajatarkastusasemilla
(EY) N:o <u>282/2004</u>	Komission asetus kolmansista maista yhteisöön tuotavien eläinten ilmoittamisesta ja eläinlääkärintarkastuksia koskevan asiakirjan laadinnasta
(EY) N:o <u>142/2011</u>	Parlamentin ja neuvoston asetus muiden kuin ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläimistä saatavien sivutuotteiden terveyssäännöistä
(EY) N:o <u>998/2003</u>	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus lemmikkieläinten muihin kuin kaupallisiin kuljetuksiin sovellettavista eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista ja neuvoston direktiivin 92/65/ETY muuttamisesta
<u>1192/96</u>	Laki eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta
<u>1370/2004</u>	MMM:n asetus: eläimistä saatavien elintarvikkeiden ja muiden tuotteiden eläinlääkinnälliset rajatarkastukset
<u>204/2016</u>	MMM:n asetus: elävien eläinten eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta
<u>776/2017</u>	MMM:n asetus: Euroopan unionin ulkopuolisista maista tuotavasta lihasta, lihasta jalostetuista tuotteista ja lihasta jalostettuja tuotteita sisältävistä yhdistelmätuotteista
<u>592/2006</u>	MMM:n asetus Euroopan yhteisön ulkopuolisista maista tuotavista kalastustuotteista ja niistä saaduista raakavalmisteista ja jalosteista sekä elävistä simpukoista, piikkihahkaista, vaippaeläimistä ja merikotiloista
<u>1011/2014</u>	MMM:n asetus: Euroopan unionin ulkopuolisista maista tuotavasta maidosta ja maitopohjaisista tuotteista sekä maitopohjaisia tuotteita sisältävistä yhdistelmätuotteista
<u>27/2015</u>	MMM:n asetus: Euroopan unionin ulkopuolisista maista tuotavista linnunmunista, munatuotteista ja munatuotteita sisältävistä yhdistelmätuotteista
<u>1018/2016</u>	MMM:n asetus Euroopan unionin ulkopuolisista maista tuotavista mehiläistuotteista
<u>897/2006</u>	MMM:n asetus Euroopan yhteisön ulkopuolisista maista tuotavista sammakonreistä ja etanoista
<u>1122/2011</u>	MMM:n asetus: Euroopan unionin ulkopuolisista maista tuotavista eläimistä saatavista sivutuotteista, niistä johdetuista tuotteista sekä eläintautien leviämisen vaaraa aiheuttavista muista tavaroista
<u>1006/2013</u>	MMM:n asetus: Euroopan unionin ulkopuolisista maista tuotavista hevoseläimistä sekä niiden alkioista ja sukusoluista
Vierasaineasetus <u>13/EEQ/2001</u>	Vieraat aineet eläimistä saatavissa elintarvikkeissa
<u>866/2008</u>	MMM:n asetus: Euroopan unionin ulkopuolisista maista tuotavista eräistä elävistä eläimistä sekä niiden alkioista ja sukusoluista
Tuliaisasetus <u>206/2009</u>	Tuliaisasetus
Em. säädösten lisäksi on satoja alempiasteisia eläinten, elintarvikkeiden ja sivutuotteiden tuontiehtoja koskevia säädöksiä ja elintarvikkeiden valvontaa käsitteleviä säädöksiä	

Valvonnan suunnittelu

MMM ohjaa ja valvoo ylimpänä viranomaisena rajatarkastuslain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanoa ja noudattamista. Ruokavirasto vastaa valvonnan suunnittelusta. Valvontasuunnitelmaa ei voi laatia lukumääriin tai tuontimääriin perustuen, koska tuotavien erien määrä riippuu tuontivirroista, joista kaupalliset toimijat päättävät.

Sekä elintarvikkeista, sivutuotteista että elävistä eläimistä laaditaan vuosittain näytteenottosuunnitelmat riskinarviointiin perustuen. Näytteenottosuunnitelmaa ei julkaista internetissä, jotta tuojat eivät tiedä mihin eriin valvonta kohdistuu. Näytteet tutkitaan akkreditoiduissa laboratorioissa. Rajaeläinlääkärit vievät näytteenottotiedot taulukkoon, joka toimitetaan Ruokavirastolle vuoden lopussa.

Fyysinen tarkastus tehdään 2 - 100 % tuontieristä niiden alkuperästä ja tyypistä riippuen. Fyysiseen tarkastukseen kuuluu aina tuotteen alustava aistinvarainen arviointi. Valvonta-asetuksen (EY) N:o 882/2004 mukaisesti eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen yhteydessä tarkastetaan myös rajatarkastusdirektiivin (97/78/EY) soveltamisalaan kuulumattomat elintarvikelainsäädännön vaatimukset. Tuojan tulee tehdä ennakoilmoitus tuotavasta tuontierästä TRACES-järjestelmällä ja rajaeläinlääkäri merkitsee järjestelmään tarkastuksen tuloksen. TRACES-järjestelmästä löytyvät tarkastustulosten lisäksi keskeiset tiedot tuontiin liittyvistä toimijoista.

Elintarvikkeiden ja rehujen osalta on käytössä RASFF-hälytysjärjestelmä, joka toimii TRACES-järjestelmässä. Rajaeläinlääkäreillä on pääsy tiettyihin tullin tietokantoihin (mm. ITU-tietokanta). Tullin kanssa yhteistyössä on laadittu järjestelmä, jolla rajaeläinlääkärit pääsevät AREX-tietokantaan.

Valvonnan riskiperusteisuus

Yksittäisen erän valvonta perustuu tuojan ja erän tietojen (alkuperämaa, tuote, tuoja, huolitsija, alkuperälaitos, erästä saadut edelliset tulokset tai tehdyt päätökset) perusteella tehtyyn riskien arviointiin, EU-lainsäädännön vaatimuksiin, suojapäätöksiin, RASFF-ilmoituksiin, OIE/ASDN-ilmoituksiin ja TRACES-ohjelman sisältämiin tietoihin muiden jäsenvaltioiden hylkäämistä eristä ja laboratoriotutkimustuloksista.

Valvonnan koordinaatio

Valvonnan suunnittelun, ohjauksen ja toimeenpanon koordinaatio on Ruokavirastolla. Ruokaviraston internetsivuilla ylläpidettävät tuontiehto- ja menettelytapaohjeet laaditaan tarvittaessa yhdessä MMM:n ja tullin kanssa. Valvonnan toteutuminen varmistetaan sisäisillä auditoinneilla.

Koordinaatio tullin kanssa toteutetaan jatkuvalla viestinnällä ja säännöllisillä kokouksilla sekä keskus- että paikallistasolla. Keskustasolla kokoontuu säännöllisesti riskinarviointiryhmä. Rajaeläinlääkärit kokoontuvat rajanylityspaikan tullin kanssa, jolloin varmistetaan myös Tullin valvonnan toimivuus (ohjaaminen rajatarkastukseen, tulliaisvalvonta, kanavoitavien ja hylättyjen erien kuljetus ym.).

Valvontaohjeet laaditaan tarvittaessa yhdessä Tullin, Ruokaviraston eri yksiköiden tai Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) kanssa. Tulli kouluttaa Ruokaviraston rajatarkastusta omista menettelyistään ja rajatarkastus puolestaan tullia. Ohjeet näytteiden otosta ja toimittamisesta laboratorioon toimitetaan myös laboratorioille.

Rajatarkastusasemien suunnittelu ja sijoittaminen tehdään yhdessä tullin kanssa.

Tullilla on pääsy TRACES-järjestelmään. Ruokaviraston rajatarkastuksella pääsyä Tullin sähköiseen tietokantaan, eli rajatarkastukselle olennaisiin tietoihin ennakoilmoituksista, valmistellaan.

Valvonnan toimeenpano silloin, kun erille on tehtävä eläinlääkinnällinen rajatarkastus ja ei-kaupallisten lemmikkieläinten hallinnointi

EU:n ulkopuolisista maista tuotavien eläimistä saatavien elintarvikkeiden, muiden tuotteiden ja elävien eläinten tuonti EU:n alueelle on sallittua vain hyväksytyjen, EU:n ulkorajoilla sijaitsevien eläinlääkinnällisten rajatarkastusasemien kautta. Eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen jälkeen voidaan tarkastuksessa hyväksytty tuontierä toimittaa joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta markkinoille koko EU:n alueella.

Rajaeläinlääkärin pyynnöstä tulliviranomainen tekee tuontierien mukana olevien tuontiasiakirjojen alustavan tarkastuksen rajanylityspaikalla. Tämän tarkastuksen tarkoituksena on pysäyttää tulliin erät, joiden asiakirjat ovat puutteelliset, jottei kuljetamista raja-tarkastusasemalle tehdä turhaan.

Rajaeläinlääkärit huolehtivat tuontitarkastuksista eläinlääkinnällisillä rajatarkastusasemilla, joita on Helsingissä (satama), Vantaalla (lentokenttä), Haminassa (satama) ja Vaalimaalla (maantie). Eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen yhteydessä tarkastetaan jokaisen tuontierän asiakirjat sekä erän ja asiakirjojen yhteenkuuluvuus. Tulli vastaa Ruokaviraston ohjauksessa henkilökohtaiseen kulutukseen tuotavien elintarvikkeiden ja ei-kaupallisten lemmikkien tarkastuksesta tullitoimipaikoilla.

Rajaeläinlääkärit valvovat myös varastoja, joilla on Ruokaviraston luvalla oikeus varastoida sellaisia kolmanteen maahan tai muonitukseen tarkoitettuja tuotteita, jotka eivät täytä EU-lainsäädännön vaatimuksia. Jos varasto ei noudata sille asetettuja vaatimuksia, pahimmassa tapauksessa se suljetaan.

Tuonnin ja eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen valvonta on kuvattu kaaviossa 11.2.8.1.

Valvonnan tiedonhallinta

Rajatarkastettavien erien ennakoilmoitukset ja niitä koskevat päätökset tehdään TRACES-järjestelmän avulla. Käytössä ovat TRACES:in ja Ruokaviraston internetsivujen lisäksi seuraavat järjestelmät:

- DG SANTE internetsivut (tuontiehdot, TRACES ym.);
- RASFF-tietokanta;
- Portnet (sataman lastiluettelot);
- e-Go (lentoaseman lastiluettelot); sekä

- Vet-Lex (kaupallinen tietokanta EU-lainsäädännöstä).

Tulli tekee poistuville kauttakulkuerille poistumistarkastuksen ja selvittää tarvittaessa erän sijainnin. Tulli valvoo kanavoitavien erien saapumisen määränpäälaitokseen. Ruokavirasto kouluttaa tullia säännöllisesti rajatarkastusmääräyksistä ja tuontiehistä.

Ruokavirasto auttaa Tullia ei-kaupallisten lemmikkien ja tuliaisten tuontia koskevassa päätöksenteossa.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

TRACES-ohjelmasta Euroopan komissio saa kerättyä tiedot kaikista Suomessa tarkastetuista eristä (ml. hylätyt erät).

11.2.7.2 Ei-eläimistä saatavien ja yhdistelmäelintarvikkeiden tuonnin ja sisämarkkinakaupan valvonta

Valvonnan tavoitteet

Tulliviranomaiset valvovat ei-eläimistä saatavia ja tiettyjä yhdistelmäelintarvikkeita. Tarkoituksena on suojata kuluttajaa vaatimustenvastaisten tuotteiden aiheuttamilta terveysvaaroilta ja taloudellisilta tappioilta. Tullin tehtävänä on myös osaltaan tukea toimijoita antamalla lainsäädännön noudattamiseen liittyviä ohjeita ja kehotuksia. Tavoitteena on saada kokonaiskuva aktiiviseen valvonta-alueeseen kuuluvien tavaroiden määräystenmukaisuudesta ja tehostaa ongelmalliseksi osoittautuneiden ja epäilyttävien tuotteiden valvontaa. Valvonnan vaikuttavuustavoite on 15 % (vaatimustenvastaisten erien osuus tutkituista).

Valvottavan toiminnan laajuus

Valvontaa kohdistetaan kolmansista maista tullattavien erien lisäksi myös muista jäsenmaista tuotaviin yhteisötavaroihin EU:n periaatteiden ja määrittelemien toimintalinjojen mukaisesti. Valvontaa voidaan kohdentaa vapaaseen liikkeeseen luovuttamisen ohella myös passitettaviin sekä tullivarastoinnin piiriin (ml. muonitus- ja vapaavarastot) kuuluviin tavaroihin.

Valvonnan resurssit

EU:n ulkopuolelta Suomeen tullattavien tavaroiden valvonnassa tarkastus- ja näytteenottopäätös tehdään pääosin sähköisessä tullauskeskuksessa tullausjärjestelmään asetettujen poimintaehtojen avulla kuluttajansuojatarkastajan toimesta. Sisämarkkinakaupan valvonnassa päätös tehdään kuluttajansuojatarkastajan hankkiman tiedon perusteella. Tullauskeskuksessa tehtäviä hoitaa 3-4 ja Tullilaboratoriossa 2-3 kuluttajansuojatarkastajaa.

Näytteenoton suorittavat Tullin näytteenottokoulutuksen saaneet tullitarkastajat, ja käytännön näytteenottoa ohjaa Tullilaboratorion näytteenotto ja tarkastus -jaosto. Näytteenotto perustuu Tullin elintarvike- ja kulutustavaravalvontasuunnitelmaan. Näytteenottoon johtavia tarkastuksia tehdään vuosittain n. 3500. Valvontaosaston

tuoteturvallisuusyksikkö tekee Tullilaboratorion tutkimusten perusteella hallintopäätöksen ja tarvittaessa maahantuojan kuulemisen. Kaikkiaan resursseja on n. 80 htv Tullilaboratorion tutkimushenkilökunta mukaan lukien.

Lainsäädäntö

Elintarvikevalvontaa ja elintarvikkeita koskevan lainsäädännön lisäksi tullivalvonnassa noudatetaan mm. tullikoodeksia, sen soveltamisasetusta ja tullilakia.

Valvonnan suunnittelu

Tulli huolehtii omalla toimivallallaan tehtävän valvonnan suunnittelusta. Käytännössä suunnittelussa tehdään yhteistyötä Ruokaviraston kanssa, ja valvontaa koordinoidaan, kuten tässä valvontasuunnitelmassa on esitetty. Tullin valvontasuunnitelmassa määritellään Tullin elintarvike- ja kulutustavaravalvonnan päälinjat, menettelytavat sekä näytteenoton kohdistuminen tuoteryhmittäin. Perusvalvonnan taso pidetään tuoteryhmästä riippuen noin 5 - 10 %:ssa tuonnin määrästä, ja tehovalvonnassa pyritään kattavampiin tutkimuksiin.

Valvonnassa pyritään tasapuolisuuteen niin, että se kohdistuu perusteiltaan yhdenvertaisesti kaikkiin valvontakohteisiin. Tämän vuoksi valvonnan tehostamiselle tai sen lieventämiselle on perusteet, jotka saadaan kohteen riskitekijöitä arvioimalla. Valvonnan määrä ja valvontamenetelmät valitaan tuotteen määräystenmukaisuuden varmistamiseksi samoilla perusteilla koko maassa yrityksen toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen.

Valvonnan riskiperusteisuus

Elintarvikevalvonnan suuntaamisessa eri kohteisiin tai osa-alueisiin painotetaan riskiperusteisuutta valvontaa koskevien säädösten tarkoittamalla tavalla. Näytteenoton ja tutkimusten kohdentamisessa otetaan huomioon toimijoiden ja tuotteiden aikaisempi valvontahistoria ja hyödynnetään EU:sta, sen jäsenmaista ja muualta saatua ja saatavaa tuotteiden turvallisuuteen, laatuun ja riskeihin liittyvää tietoa. Valvonnassa on erityisesti huomioitava terveydelle aiheutuvat välittömät, lyhytaikaiset ja myös pitkäaikaisen käytön seurauksena ilmenevät haittavaikutukset ja käyttäjien riskiryhmät (esim. lapset ja allergikot). Elintarvikkeiden riskinarvioinnissa noudatetaan Tullin valvontaan soveltuvien osin Ruokaviraston ohjeistusta. Käytännössä valvonnan toteuttamisessa ja priorisoinnissa on otettava huomioon myös seuraavaa:

- komission asetukset ja suojapäätökset, jotka edellyttävät tiettyjen tuotteiden tehostettua valvontaa (ml. asiakirjatarkastukset);
- Tullilaboratorion aikaisemmat tutkimustulokset (hylkäykset ja huomautukset);
- komission RASFF- ja RAPEX-hälytysjärjestelmiin liittyvät ilmoitukset;
- EU:n yhteiset valvontaohjelmat ja valvontasuositukset;
- EU:lle raportoitavat tutkimusalueet;
- Ruokaviraston valvontapyynnöt;
- markkinoille pyrkivät uudet tuotteet ja toimijat; ja
- tuotteiden määräystenmukaisuuden valvonta kohdennetuilla pistokokeilla ottaen huomioon mm. lainsäädännön ja normien muutoksista aiheutuva valvontatarve.

Valvonnan toimeenpano

Tulli huolehtii valvonnan suunnittelusta, käytännön näytteenotosta, tarvittavista tutkimuksista sekä pakkokeinojen käytöstä elintarvikelain mukaisen toimivaltansa puitteissa. Tullin sisämarkkina- ja valvonta kattaa EU-alkuperäiset ja muut yhteisöstatuksella lähetettävät elintarvikkeet, joista näytteet otetaan Suomessa tapahtuvan tavaraerän purkamisen ja siihen liittyvän varastoinnin yhteydessä.

Tullin elintarvikevalvonnassa näytteenotto ja näytteiden tutkiminen sekä asiakirjatar- kastukset ovat ensisijaisia valvontamenetelmiä. Valvonnan suunnittelussa, kohdenta- misessa ja toteuttamisessa painotetaan riskiperusteisuutta.

Kolmasmaatuonnissa tarkastus- ja näytteenottoharkinta tehdään tullilmoituksia kä- sittelevässä sähköisessä tullauskeskuksessa tullausjärjestelmään asetettujen poimin- taehto- ja valvontajärjestelmien avulla. Maahantuojat voi myös tehdä kuluttajansuojatarkastajalle ennako- kyselyn tarkastuksen tarpeellisuudesta ennen tullilmoituksen antamista ja joidenkin tuotteiden osalta toimijan on tehtävä Tullille erän saapumisesta ennakoilmoitus, esimerkiksi riskituoteasetuksessa (EY) N:o 669/2009 mainituista tuotteista. Riskituot- teiden osalta Tullin kuluttajansuojaryhmä tekee erälle aina vähintään asiakirjatar- kastuksen ja tarvittaessa määrää erän tunnistus- tai fyysiseen tarkastukseen sekä mää- rää mahdollisen näytteenoton. Sisämarkkinoilla tarkastus perustuu elintarvikevalvon- taan erikoistuneiden kuluttajansuojatarkastajien hankkimaan tietoon (esim. tuontiva- rastoilta saatu tieto, rahtikirjat, laivamanifestit yms.). Näytteenoton kohdentami- sessa hyödynnetään sähköisen ITU-tulliselvitysjärjestelmän lisäksi muun muassa Tul- lilaboratorion LIMS-tutkimustietokantaa ja Tullin riskianalyysikeskuksen palveluja.

Laboratoriotutkimuksissa olleiden valvontanäytteiden tulokset toimitetaan valvonta- osaston tuoteturvallisuusyksikköön, jossa tulokset arvioidaan ja tehdään sähköinen ennakoilmoitus tavaraerän hyväksymisestä tai aiotusta hylkäämisestä. Hyväksytty tavaraerä vapautuu tullivalvonnasta. Määräysten vastaiseksi todetun tavaraerän maahantuonti kielletään. Kieltopäätös lähetetään tavaranhaltijalle ja myös tullitoimi- paikkaan jälkivalvontaa varten sekä tiedoksi Ruokavirastolle. Lääkeluokitusta edellyt- tävät tapaukset lähetetään tiedoksi Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus- sille (Fimea).

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Tulli seuraa valvontasuunnitelmansa toteutumista kuukausi- ja neljännesvuosirapor- tein ja laatii vuosittain tuloksetraportin (mm. näytekertymä, valvonnan kohdentuminen, säännöstenvastaisuudet). Valvonnasta kerättyjä tietoja käytetään myös päivittäisen operatiivisen toiminnan tukena, mikäli valvontatilanne osoittautuu ennakoitua pa- remmaksi tai huonommaksi, tai tulee kokonaan uusia valvontakohteita. Tullilaborato- rion valvontatutkimuksista julkaistaan yhteenvetoja ja valvontatilastoja Tullin inter- net- ja intranet-sivuilla sekä VASU raportissa.

11.2.8 Vienti

Valvonnan tavoitteet ja valvottavan toiminnan laajuus

Vientivalvonnan tavoitteena on todentaa vientimaan vaatimusten täyttyminen.

Useat kolmannet maat vaativat eräkohtaisen eläinlääkintötodistuksen mm. eläimistä saataville elintarvikkeille. Todistuksissa tuotteen valmistaneen laitoksen valvonnasta vastaava virkaeläinlääkäri vakuuttaa vientierän täyttävän vaatimukset, jotka koskevat hygieniää, tarttuvia eläintauteja, kemiallisten aineiden jäämiä ja säteilyn tasoa, ja vientierän olevan joko EU:n tai ostajamaan lainsäädännön vaatimusten mukainen.

Lisäksi useat maat, kuten Venäjä, Etelä-Korea, Yhdysvallat, Kiina jne. edellyttävät toimivaltaiselta viranomaiselta (MMM ja Ruokavirasto) luotettavaa valvontajärjestelmää, jolla osoitetaan kunkin maan edellyttämien tuontivaatimusten täyttyminen. Valvontavaatimukset ovat maakohtaisia, joten ne voivat poiketa huomattavastikin toisistaan.

Valvonnan resurssit

Ruokavirasto vastaa vientijärjestelmistä sekä viennin eläinlääkintötodistusten hallinnoinnista.

Valvonnan suunnittelu

Ruokavirasto laatii vientimaakohtaisesti valvontajärjestelmät, jotka sisältävät mm. tietyt omavalvontavaatimukset laitoksille, vuosittaiset laitostarkastukset ja tietyt ilmoitukset Ruokavirastolle koskien mm. eläinlääkintötodistuksia.

Valvonnan riskiperusteisuus

Valvonta perustuu kolmannen maan viranomaisten esittämiin vaatimuksiin, joten se ei välttämättä ole riskiperusteista.

Valvonnan toimeenpano

Valvontajärjestelmästä riippuen Ruokavirasto tai Ruokaviraston valtuuttamana laitosta valvova virkaeläinlääkäri tekee suunnitellut tarkastukset ja raportoi niistä Ruokavirastolle.

Valvonnan tiedonhallinta

Ruokavirasto ylläpitää rekisteriä vientiin liittyvistä toimijoista (laitokset, viejät, valvontaviranomaiset).

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Ruokavirasto raportoi kolmannen maan edellyttämät tiedot ko. maalle. Eri maat vaativat erilaisia raportteja tarkastuksista, laitosten toiminnasta ja valvonnasta. Epäkohtien paljastuessa ryhdytään korjaaviin toimenpiteisiin. Äärimmäisenä keinona vientimaa voi kieltää laitoksen tuotteiden viennin.

11.2.9 Muu elintarvikkeisiin liittyvä valvonta

11.2.9.1 Interventio- ja markkinatuet

Valvonnan tavoite

Interventiotukivalvonta koskee maitojauhetta ja viljaa. Valvonnan tavoitteena on varmistaa, että interventioon vastaanotettavat tuotteet täyttävät komission asetuksissa ilmoitetut vähimmäislaatuvaatimukset. Valvonnalla varmistetaan myös tuotteiden asianmukainen varastoiminen ja säilyvyys varastoinnin aikana.

Valvottavan toiminnan laajuus

Interventiovalvontaan kuuluvat vastaanoton ja luovutuksen valvonta, varastoinnin aikainen valvonta sekä varastojen ja valmistuslaitosten hyväksymistarkastukset. Maitojauheen varastoja on käytössä tällä hetkellä kolme ja viljavarastoja noin 40. Vuotuinen valvontatarve vaihtelee huomattavasti riippuen siitä, onko interventiolle tarvetta.

Lainsäädäntö

Taulukossa 11.2.9.1 on esitetty interventiovalvonnan keskeinen lainsäädäntö.

Taulukko 11.2.9.1. Maitotuotteiden interventio- ja tukivalvonnan lainsäädäntö.

Säädösnumero	Säädöksen nimi
(EY) N:o 1234/2007	Neuvoston asetus maatalouden yhteisestä markkinajärjestelystä ja tietyistä maataloustuotteita koskevista erityissäännöksistä (yhteisiä markkinajärjestelyjä koskeva asetus)
999/2012	Laki maataloustuotteiden markkinajärjestelystä

Valvonnan suunnittelu

Ruokavirasto vastaa maitotuotteiden interventiovalvonnan toteuttamisesta Suomessa. Tulli toteuttaa valvontaa vuosittaisen tarpeen mukaan.

Valvonnan riskiperusteisuus

Interventiotukivalvonta ei perustu riskinarviointiin. Tehtävät tarkastukset on määriteltävä valvontaa ohjaavissa asetuksissa ja määräyksissä.

Valvonnan toimeenpano

Ruokavirasto:

- valvoo maitotuotteiden interventiovalvonnan toteutumista
- tarkastaa interventiovarastoiksi tarjottavien rakennusten ja laitteistojen soveltuvuuden;
- suorittaa tuotteiden laadunmääritykset;
- järjestää koulutusta viljan interventiosta ELY-keskusten tarkastajille
- ohjeistaa ELY-keskusten tarkastajia viljan interventiosta

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Saatu palaute ja havaitut poikkeamat kirjataan ja korjaavien toimenpiteiden toteuttamista seurataan kuukausittain.

11.2.9.2 Kaupan pitämisen vaatimukset Kasvikset

Valvonnan tavoite

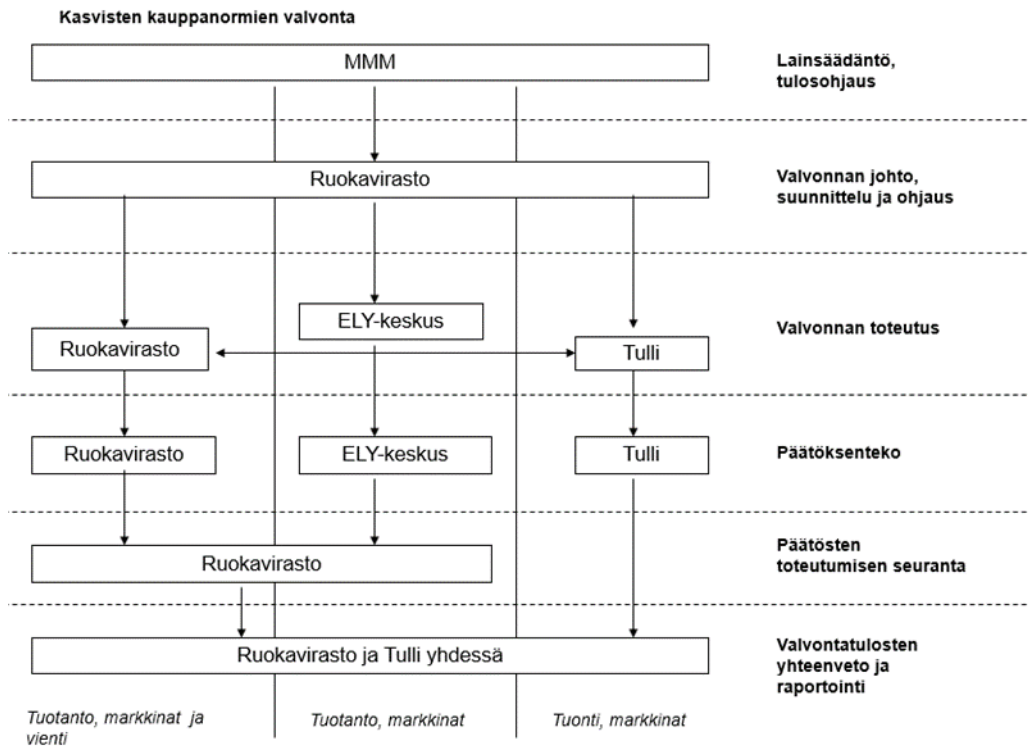
Kasvien kaupan pitämisen vaatimusten valvonnan keskeisenä tavoitteena on varmentua siitä, että tuoreena markkinoitavat kasvikset ovat aitoja, virheettömiä, myyntikelpoisia ja niiden alkuperämaa on ilmoitettu. Valvonta on Euroopan komission vahvistamien vaatimusten mukaisen laatuluokituksen ja merkintöjen valvontaa.

Valvottavan toiminnan laajuus

Tarkastuskohteita ovat tukkuliikkeet, pakkaamot ja vähittäiskaupat. Vaatimustenmukaisuutta valvotaan pistokokein. Valvontakohteessa tarkastetaan yleensä kaikki erät tai tietty otanta.

Valvonnan resurssit

Ruokavirasto vastaa kasvien kaupan pitämisen valvonnasta siltä osin, kun tehtävä ei kuulu Tullilaitokselle. Käytännön tarkastuksia hoitavat Ruokaviraston tarkastajat ja ELY-keskusten tarkastajat.

Kuva 11.2.9.2a. Kasvien kaupan pitämisen vaatimusten valvonta.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.2.9.2a. Kasvisten kaupan pitämisen vaatimusten keskeiset säädökset.

Säädösnumero	Säädöksen nimi
<i>Tuoreet hedelmät ja vihannekset:</i>	
1308/2013/EU	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetuksen (ETY) N:o 992/72, (ETY) N:o 234/79, (EY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta; artiklat 1, 75 ja 76
543/2011/EY	Komission täytäntöönpanoasetus neuvoston asetuksen (EY) N:o 1234/2007 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä hedelmä- ja vihannesalan sekä hedelmä- ja vihannesjalostealan osalta
999/2012, muut. 1194/2013	Laki maataloustuotteiden markkinajärjestelystä
<i>Vihreät, kypsytämättömät banaanit:</i>	
1333/2011/EY	Komission täytäntöönpanoasetus banaanien kaupan pitämistä koskevista vaatimuksista, kyseisten kaupan pitämistä koskevien vaatimusten noudattamisen valvontaan liittyvistä säännöistä ja banaanialalla tehtäviä ilmoituksia koskevista vaatimuksista (kodifikaatio)
999/2012, muut. 1194/2013	Laki maataloustuotteiden markkinajärjestelystä
<i>Kuivatut viinirypäleet eli rusinat:</i>	
1666/1999/EY	Komission asetus neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/96 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä tiettyjen kuivattujen viinirypälelajikkeiden kaupan pitämisen vähimmäisvaatimusten osalta
999/2012, muut. 1194/2013	Laki maataloustuotteiden markkinajärjestelystä

Valvonnan suunnittelu

Kasvisten vaatimustenmukaisuustarkastukset perustuvat Ruokaviraston vuosittain laatimaan valtakunnalliseen valvontasuunnitelmaan. Tullilaboratorio laatii Tullin valvontasuunnitelman.

Valvonnan riskiperusteisuus

Valvonnan resurssit kohdennetaan riskinarvioinnin perusteella. Tarkastettavat erät valitaan ensisijaisesti sellaisista tuotteista, joissa on todettu kartoitustarkastuksissa tai kokemuksen ja riskitekijöiden arvioinnin perusteella eniten vaatimustenvastaisia tuotteita.

Valvonnan toimeenpano

Ruokavirasto:

- toimii koordinoituviranomaisena;
- vastaanottaa hedelmä- ja vihannesalan toimijoiden ilmoitukset, jotka koskevat kaupan pitämisen vaatimuksia; sekä
- tarkastaa toimijoiden toiminnan ja näiden hallinnassa olevien tuotteiden ja asiakirjojen vaatimustenmukaisuuden pakkaamoissa sekä tukku- ja vähittäiskaupoissa.

ELY-keskus:

- Ruokavirasto voi käyttää tarkastuksissa apuna

Tulli:

- tarkastaa toimijoiden toiminnan ja näiden hallinnassa olevien tuotteiden ja asiakirjojen vaatimustenmukaisuutta EU:n ulkopuolelta tapahtuvan tuonnin ja EU:n jäsenvaltioista tuotavien tuotteiden Suomessa tapahtuvan ensimmäisen purkamisen yhteydessä; sekä
- tarkastaa EU:n ulkopuolisiin maihin vietävien erien vaatimustenmukaisuutta.

Valvonnan tiedonhallinta

Yrityksen, joka pakkaa, markkinoi, pitää kaupan tai maahantuo tuoreita hedelmiä, marjoja tai vihanneksia, tulee kuulua Ruokaviraston ylläpitämään kasvisten laadunvalvontarekisteriin. Toimijatietojen lisäksi järjestelmään tallennetaan tarkastustiedot.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytään valvontatulosten, saatujen palautteiden ja havaittujen poikkeamien perusteella. Ruokavirasto päättää tarvittavat toimenpiteet sekä asettaa aikataulun niiden toteuttamiselle. Ruokavirasto myös valvoo toimenpiteiden toteuttamista.

Erillisistä komission velvoittamista valvontatoimista laaditaan raportit komissiolle. Näitä ovat esimerkiksi tuontivalvonnassa havaittujen vaatimustenvastaisten erien notifikaatiot AWAI-järjestelmän kautta.

Siipikarjan liha

Valvonnan tavoite

Siipikarjanlihan kaupanormien valvonnan keskeisenä tavoitteena on varmentua siitä, että Suomessa markkinoitava siipikarjanliha vastaa sille asetettuja laatu- ja merkintävaatimuksia. Valvonta on Euroopan komission vahvistamien vaatimusten mukaisen laatuluokituksen, merkintöjen ja tuotantotapojen valvontaa.

Valvottavan toiminnan laajuus

Tärkeimmät tarkastuskohteet ovat alkutuotantotilat, siipikarjateurastamot, liha-alan laitokset ja vähittäiskaupat. Siipikarjanlihan vaatimustenmukaisuutta valvotaan tällä hetkellä yksinomaan Ruokaviraston teettämin vesipitoisuustutkimuksia kerran vuodessa. Valvontakohteessa tulisi tarkastaa pistokokein tai säädetyllä tiheydellä tuotantotapoja, siipikarjan palojen muodosta käytettyjä nimikkeitä, jäädytettyjen ja pakastettujen ruhojen pakkausten nimellispainojen paikkansapitävyyttä, siipikarjanlihan luokittelua (A, B) ja siipikarjanlihan vesipitoisuutta. Maksullisia ovat siipikarjan vesipitoisuusvalvonnassa todettujen määräystenvastaisuuksien jälkeen otettavat uusintatäytteenä.

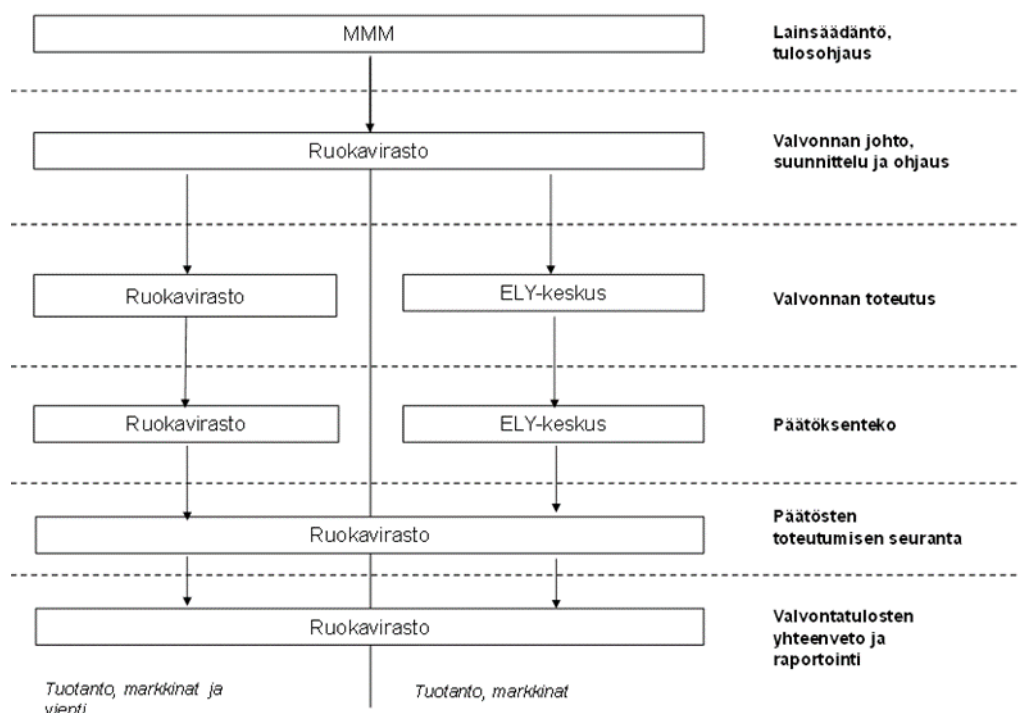
Valvonnan resurssit

Ruokavirasto vastaa siipikarjanlihan kaupanormien valvonnasta. Käytännön tarkastuksia hoitavat Ruokaviraston tarkastuseläinlääkärit teurastamoissa ja ELY-keskusten tarkastajat tuotantotiloilla. Ruokavirasto voi käyttää kaupan pitämisen vaatimukseen liittyvissä tarkastuksissa apunaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia, kun

kyse on siipikarjanliha-alan tuotteiden tuotantotapaa koskevista vapaaehtoisista merkinnöistä.

Organisaatiokaavio

Siipikarjanlihan kaupanormien valvonta

Kuva 11.2.9.2b. Siipikarjanlihan kaupanormien valvonta.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.2.9.2b. Lainsäädäntö.

Säädösnumero	Säädöksen nimi
1308/2013/EY	Parlamentin ja neuvoston asetus maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 992/72, (ETY) N:o 234/79, (EY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta (75 ja 78 artiklat, liite VII, osa V, liite IX)
543/2008/EY	Komission asetus neuvoston asetuksen (EY) N:o 1234/2007 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä siipikarjanlihan kaupan pitämisen vaatimusten osalta
999/2012	Laki maataloustuotteiden markkinajärjestelystä

Valvonnan suunnittelu

Ruokavirasto suunnittelee siipikarjanlihan vaatimustenmukaisuuden valvontaa.

Valvonnan toimeenpano

Ruokavirasto valvoo tuotteiden vaatimustenmukaisuutta tarkastamalla tuote-eriä teurastamoissa sekä liha-alan laitoksissa ja vähittäiskaupoissa. ELY-keskus valvoo siipikarjanlihan tuotantotapoja alkutuotantotiloilla ja raportoi valvonnan tuloksista Ruokavirastolle. Vaatimustenvastaisten tuotteiden markkinointi kielletään siihen saakka, kunnes tuotteet on joko uudelleen luokiteltu taikka merkintävirheet on korjattu. Tavarahan haltija voi myös päätyä hävittämään tuotteen tai palauttamaan sen lähettäjälle viranomaisen valvonnassa.

Laboratoriotoiminta

Ruokavirasto on siipikarjanlihan vesipitoisuuden kansallinen vertailulaboratorio. Viiranomaisnäytteet tutkitaan Ruokavirastossa.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Ruokavirasto raportoi vuosittain komissiolle vesipitoisuusvalvonnan tuloksia. Korjaa-viin toimenpiteisiin ryhdytään valvontatulosten, saatujen palautteiden ja havaittujen poikkeamien perusteella. Ruokavirasto päättää tarvittavat toimenpiteet sekä asettaa aikataulun niiden toteuttamiselle. Ruokavirasto myös valvoo toimenpiteiden toteut-tamista. Hylätyn erän laskeminen markkinoille edellyttää korjaavia toimenpiteitä ja uusintatarkastusta.

Kananmunat

Valvonnan tavoite

Kananmunien kaupan pitämisen vaatimusten valvonnan keskeisenä tavoitteena on varmentua siitä, että Suomessa markkinoitavat kananmunat vastaavat niille asetet-tuja laatu- ja merkintävaatimuksia. Valvonta on Euroopan komission vahvistamien vaatimusten mukaisen laatuluokituksen, merkintöjen ja tuotantotapojen valvontaa.

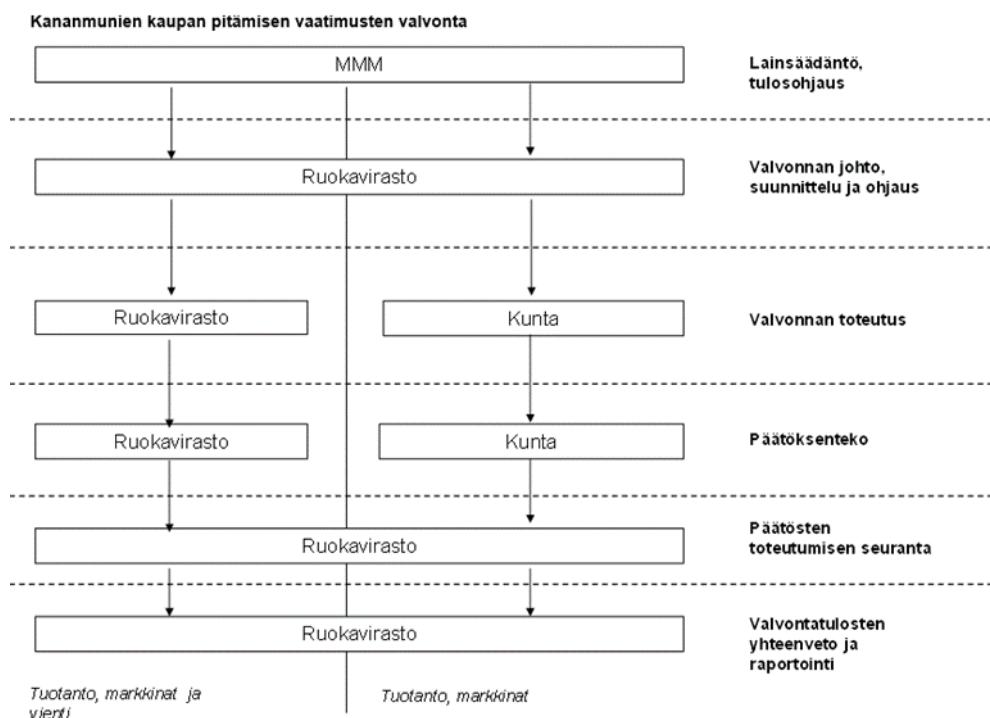
Valvottavan toiminnan laajuus

Kananmunia tulisi valvoa kaikissa kaupan pitämisen vaiheissa. Tärkeimmät tarkastus-kohteet ovat alkutuotantotilat, kananmunapakkaamot ja vähittäiskaupat. Kananmu-nien vaatimustenmukaisuutta valvotaan tällä hetkellä ulko- ja lattiakanaloissa ja ka-nanmunapakkaamoissa. Tarkastuksia tulisi tehdä pistokokeiden lisäksi riskianalyysin perusteella. Kananmunapakkaamoissa tarkastetaan kaupan pitämisen vaatimuksiin liittyen mm. munien laatuominaisuuksien, munien painoluokittelun ja munien lei-maamisen oikeellisuus, pakkausmerkinnät sekä pakkaamoiden pitämät rekisterit. Tuotantotapojen osalta uudet ulko- ja lattiakanalat tarkastetaan ennen niiden käyt-töönottoa. Kananmunapakkaamot tarkastetaan kuntien laatimien vuosittaisten val-vontasuunnitelmien mukaisesti, riskianalyysiin perustuen.

Valvonnan resurssit

Kunnan elintarvikevalvontaviranomainen tarkastaa EU:n kaupanormilainsäädän-nössä tarkoitettujen toimijoiden toiminnan ja näiden hallinnassa olevien tuotteiden ja asiakirjojen vaatimustenmukaisuuden mainitussa lainsäädännössä tarkoitettulla ta-valla, lukuun ottamatta tuotantotapoja koskevia vaatimuksia. Käytännössä kuntien elintarvikevalvontaviranomaiset suorittavat kananmunapakkaamoissa samanaikai-sesti tarkastuksen sekä elintarvikehygienialainsäädännön että kaupan pitämisen vaa-timusten lainsäädäntöjen pohjalta. Tarkastukset suoritetaan kananmunapakkaamoi-hin kuntien tuotantolaitoksille tehdyn riskiluokitukseen perusteella.

Organisaatiokaavio

Kuva 11.2.9.2c. Kananmunien kaupan pitämisen vaatimusten valvonta.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.2.9.2c. Lainsäädäntö.

Säädösnumero	Säädöksen nimi
1308/2013/EY	Parlamentin ja neuvoston asetus maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 992/72, (ETY) N:o 234/79, (EY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta (75 ja 78 artiklat, liite VII, osa V, liite IX)
589/2008	Komission asetus neuvoston asetuksen (EY) N:o 1234/2007 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä munien kaupan pitämisen vaatimusten osalta
999/2012	Laki maataloustuotteiden markkinajärjestelystä

Valvonnan suunnittelu

Kukin valvontaviranomainen sisällyttää kananmunapakkaamoiden tarkastukset elintarvikevalvontasuunnitelmaan, jonka keskeinen lähtökohta on riskitekijöiden huomiioon ottaminen. Kunnat laativat suunnitelmansa osana ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaa. Ruokavirasto toimii valvontaa ohjaavana keskusviranomaisena.

Ruokavirasto suorittaa ulko- ja lattiakanaloiden tuotantotapavalvontaa, kun uusia tuotantotiloja otetaan käyttöön.

Valvonnan riskiperusteisuus

Valvonnan resurssit kohdennetaan käytännön riskinarvioinnin perusteella. Tarkastuksia tulisi tehdä pistokokeiden lisäksi riskianalyysin perusteella ottaen huomioon asianomaisen laitoksen tyyppi ja tuotantomäärä samoin kuin tiedot, jotka koskevat aiempaa vaatimusten noudattamista.

Valvonnan toimeenpano

Kunnan elintarvikevalvontaviranomainen:

- hyväksyy kananmunapakkaamon laitokseksi ja tekee elintarvikehuoneiston hyväksymisestä päätöksen
- suorittaa kananmunapakkaamoiden tarkastukset alueellaan elintarvikehygienialainsäädännön ja kaupanpitämisen vaatimusten osalta

Ruokavirasto vastaa muna-alan tuotteiden tuotantotapavalvonnasta ja tarkastaa ulko- ja lattiakanalat ennen niiden käyttöönottoa. Ruokavirasto voi käyttää kaupan pitämisen vaatimuksiin liittyvissä tarkastuksissa apunaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia, kun kyse on muna-alan tuotteiden tuotantotavoista.

Ruokavirasto:

- toimii valvontaa ohjaavana keskusviranomaisena
- rekisteröi kananmunapakkaamot, antaa pakkaamolle EU:n kaupanormilainsäädännössä tarkoitetun tunnuksen ja merkitsee pakkaamon hyväksytyjen laitosten rekisteriin
- tarkastaa muna-alan tuotteiden tuotantotavan ulko- ja lattiakanaloiden osalta

Aluehallintovirasto:

- ohjaa alueellaan valvontaa

ELY -keskus:

- Ruokavirasto voi käyttää tarkastuksissa apunaan ELY-keskusta tuotantotapavalvonnassa

Valvonnan tiedonhallinta

Tuotantotilat kuuluvat eläintenpitäjärekisteriin. Kananmunapakkaamot rekisteröidään hyväksytyjen laitosten laitosrekisteriin. Kuntien elintarvikevalvontaviranomaisten tarkastukset tallennetaan VATI -tietojärjestelmään.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Ruokavirasto raportoi vuosittain komissiolle kananmunien tuotantopaikkojen määrän tuotantotavan mukaan eriteltynä, mukaan luettuna tuotantolaitoksen enimmäiskapasiteetti sen mukaan, kuinka monta kanaa tuotantolaitoksessa voidaan enintään pitää kerrallaan.

Kuntien elintarvikevalvontaviranomaiset laativat kananmunapakkaamoiden tarkastuksista tarkastuskertomukset. Tarkastustulokset tallennetaan keskitettyyn VATI-tietojärjestelmään. Korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytään valvontatulosten, saatujen palautteiden ja havaittujen poikkeamien perusteella.

Vasikanliha

Valvonnan tavoite

Vasikanlihan kaupan pitämisen vaatimuksissa määritellään alle 12 kuukauden ikäisten nautaeläinten luokittelu teurastamoissa, sallitut myyntinimitykset sekä päällyksmerkintöjen pakolliset tiedot.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.2.9.2d. Vasikanlihan kaupan pitämisen vaatimusten keskeiset säädökset.

Säädösnumero	Säädöksen nimi
1308/2013/EU	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 992/72, (ETY) N:o 234/79, (EY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta; artiklat 1 ja 78
566/2008 EY	Komission asetus neuvoston asetuksen (EY) N:o 1234/2007 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä enintään 12 kuukauden ikäisistä nautaeläimistä peräisin olevan lihan kaupan pitämisen osalta
999/2012, muut. 1194/2013	Laki maataloustuotteiden markkinajärjestelystä

Valvonnan toimeenpano

Ruokavirasto:

- tarkastaa toimijoiden toiminnan ja näiden hallinnassa olevien tuotteiden ja asiakirjojen vaatimustenmukaisuuden teurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa, eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen yhteydessä, kun on kyse tuonnista EU:n ulkopuolelta tai ensisaapumisvalvonnan yhteydessä EU:n sisämarkkinoilta tuonnin yhteydessä sekä viennin yhteydessä.

Kunnan elintarvikevalvontaviranomainen:

- tarkastaa tuotteiden ja asiakirjojen vaatimustenmukaisuuden vähittäiskaupoissa sekä muissa elintarvikehuoneistoissa ja laitoksissa.

Oliiviöljy

Valvonnan tavoite

Oliiviöljyn kaupan pitämisen vaatimusten valvonta koskee oliiviöljyjen luokkia, alkuperää ja merkintöjä.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.2.9.2e. Oliiviöljyn kaupan pitämisen vaatimusten keskeiset säädökset.

Säädösnumero	Säädöksen nimi
1308/2013/EU	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 992/72, (ETY) N:o 234/79, (EY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta; artiklat 1, 75 ja 78
29/2012/EU	Komission täytäntöönpanoasetus oliiviöljyn kaupan pitämistä koskevista vaatimuksista (kodifikaatio)

Säädösnumero	Säädöksen nimi
1348/2013/EU	Komission täytäntöönpanoasetus oliiviöljyn ja uutetun oliiviöljyn ominaisuuksista sekä niiden määritysmenetelmistä annetun asetuksen (ETY) N:o 2568/91 muuttamisesta
999/2012, muut. 1194/2013	Laki maataloustuotteiden markkinajärjestelystä

Valvonnan toimeenpano

Ruokavirasto:

- tarkastaa toimijoiden toiminnan ja näiden hallinnassa olevien tuotteiden ja asiakirjojen vaatimustenmukaisuutta.

Tulli:

- tarkastaa toimijoiden toiminnan ja näiden hallinnassa olevien tuotteiden ja asiakirjojen vaatimustenmukaisuutta EU:n ulkopuolelta tapahtuvan tuonnin ja EU:n jäsenmaista tuotavien tuotteiden Suomessa tapahtuvan ensimmäisen purkamisen yhteydessä tai viennistä.

Levitteet

Valvonnan tavoite

Ihmisravinnoksi tarkoitettujen levitettävien rasvojen kaupan pitämisen vaatimusten valvonta koskee myyntinimityksiä ja ilmaisuja, joita tuotteista voidaan käyttää.

Lainsäädäntö

Taulukko 12.2.9.2f. Levitettävien rasvojen kaupan pitämisen vaatimusten keskeiset säädökset.

Säädösnumero	Säädöksen nimi
1308/2013/EU	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 992/72, (ETY) N:o 234/79, (EY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta; artikkelit 1, 75 ja 78
445/2007/EY	Komission asetus levitettäviä ravintorasvoja koskevista vaatimuksista annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2991/94 sekä maidon ja maitotuotteiden kaupan pitämisessä käytettävien nimitysten suojelemiseksi annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1898/87 tietyistä yksityiskohtaisista säännöistä (Kodifioitu toisinto)
999/2012, muut. 1194/2013	Laki maataloustuotteiden markkinajärjestelystä

Valvonnan toimeenpano

Ruokavirasto:

- tarkastaa toimijoiden toiminnan ja näiden hallinnassa olevien tuotteiden ja asiakirjojen vaatimustenmukaisuuden, kun on kyse tuonnista EU:n ulkopuolelta, ensimmäisestä purkamisesta EU:n jäsenvaltioista tuonnin yhteydessä tai viennistä.

Kunnan elintarvikevalvontaviranomainen:

- tarkastaa toimijoiden toiminnan ja näiden hallinnassa olevien tuotteiden ja asiakirjojen vaatimustenmukaisuuden siltä osin kuin valvonta ei kuulu Ruokavirastolle.

Maitotuotteet

Valvonnan tavoite

Ihmisravinnoksi tarkoitettujen maidon ja maitotuotteiden kaupan pitämisen vaatimusten valvonta koskee ilmaisia ja määritelmiä maidolle ja maitotuotteille.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.2.9.2g. Maitotuotteiden kaupan pitämisen vaatimusten keskeiset säädökset.

Säädösnumero	Säädöksen nimi
1308/2013/EU	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 992/72, (ETY) N:o 234/79, (EY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta; artikla 78
999/2012, muut. 1194/2013	Laki maataloustuotteiden markkinajärjestelystä

Valvonnan toimeenpano

Ruokavirasto:

- tarkastaa toimijoiden toiminnan ja näiden hallinnassa olevien tuotteiden ja asiakirjojen vaatimustenmukaisuuden, kun on kyse tuonnista EU:n ulkopuolelta, ensimmäisestä purkamisesta EU:n jäsenvaltioista tuonnin yhteydessä tai viennistä.

Kunnan elintarvikevalvontaviranomainen:

- tarkastaa toimijoiden toiminnan ja näiden hallinnassa olevien tuotteiden ja asiakirjojen vaatimustenmukaisuuden siltä osin kuin valvonta ei kuulu Ruokavirastolle.

11.2.9.3 Nimisuoja

Valvonnan tavoite

Nimisuojat tuotteiden valvonnan tavoitteena on varmentaa, että markkinoille valmistettavat ja markkinoilla olevat EU:n nimisuojan saaneet tuotteet on valmistettu niitä koskevien tuote-eritelmien mukaisesti ja tuotteiden pakkausmerkinnät ja merkinnointi vastaavat lainsäädännön vaatimuksia nimisuojan osalta. Tavoitteena on myös varmentaa, ettei nimisuojaa hyödynnetä oikeudettomasti.

Valvottavan toiminnan laajuus

Valvontaa kohdistetaan nimisuojattuihin tuotteisiin tuotannon ja pakkausmerkintöjen osalta valmistajakohtaisesti ennen tuotteiden tuomista ensi kertaa markkinoille. Jo markkinoilla olevien tuotteiden nimisuojasäädösten vaatimuksia valvotaan muun markkinavalvonnan yhteydessä. Markkinavalvonta kohdistuu sekä Suomessa tuotettuihin nimisuojat tuotteisiin että Suomeen tuotuihin tuotteisiin, joissa on tai tulisi olla nimisuojamerkintä.

Valvonnan resurssit

Nimisuojaa valvotaan kuten muitakin elintarvikevalvontaan liittyviä vaatimuksia muun valvonnan yhteydessä. Kaikki elintarvikevalvonnan organisaatiot osallistuvat valvontaan.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.2.9.3. Lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
Nimisuoja-asetus (EU) N:o 1151/2012	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden laatujärjestelmistä
1153/2014	MMM:n asetus: nimisuojuotteiden rekisteröimisestä ja ilmoituksesta rekisteröidyn nimisuojuotteen valmistamisesta
Mikrobikriteeriasetus (EY) N:o 2073/2005	Komission asetus elintarvikkeiden mikrobiologisista vaatimuksista
Asetus salmonella erityistakuista (EY) N:o 1688/2005	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen täytäntöön panemisesta Suomeen ja Ruotsiin tarkoitetuilta tietyin lihan ja munien lähetyksiltä vaadittavien salmonellaa koskevien erityistakuiden osalta
Huoneistoasetus 1367/2011	ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen elintarvikehygieniasta

Katso lisäksi luku 11.1.

Valvonnan suunnittelu

Jokainen Suomessa tuotettava uusi nimisuojuotuote tulee tarkastaa ennen sen tuomista ensi kertaa markkinoille. Toimijan tulee ilmoittaa viranomaiselle ennen nimisuojuotun tuotteen markkinoille saattamista, jotta ennakkotarkastus voidaan suorittaa. Markkina- ja valvonnassa noudatetaan riskiperusteisuutta.

Valvonnan riskiperusteisuus

Nimisuojuotun tuotteen valvonnassa pyritään ensisijaisesti turvaamaan taloudellisia etuja ja varmistamaan ettei nimisuojuoa käytetä oikeudetta. Erityisesti pakkaamattomat ja myyntitapahtuman yhteydessä pakattavat elintarvikkeet muodostavat tässä kohdin riskin.

Dokumentoidut menettelyt

Ruokavirasto on antanut nimisuojuotuotteiden valvontaa koskevan ohjeen ”Elintarvikkeiden nimisuojuon valvontaohje 17049/4”.

Valvonnan toimeenpano

Ruokavirasto toimii valvontaa ohjaavana keskusviranomaisena. Aluehallintoviranomaiset ohjaavat valvontaa alueillaan. Valvontaviranomaisena toimii kunnan elintarvikevalvontaviranomainen, joka tekee sekä tarkastuksia nimisuojuotuotteiden tuotantopaikoilla että markkinoilla. Tehtävät tarkastukset tulee ottaa huomioon kuntien elintarvikevalvontasuunnitelmissa. Kunnan elintarvikevalvontaviranomainen tekee ennakkoilmoituksen perusteella tarkastuksen nimisuojuoa tuottavan toimijan tuotantotiloissa ennen nimisuojuotun elintarvikkeen tuomista markkinoille, sekä sen jälkeen tehdyn riskinarvioinnin perusteella. Kunnan elintarvikevalvontaviranomainen suorittaa nimisuojuotujen elintarvikkeiden markkina- ja valvontaa tarvittaessa, erityisesti valitusten perusteella.

Valvonnan tiedonhallinta

Tarkastuksista kirjattavat tiedot tallentuvat keskitettyyn VATI-tietojärjestelmään. Valvonnessa käytetään apuna EU:n DOOR-tietojärjestelmää, josta on haettavissa jokaisen nimisuojatun elintarvikkeen tuote-eritelmiä. Tuote-eritelmiä on yksityiskohtainen kuvaus elintarvikkeen hyväksytystä koostumuksesta, valmistusmenetelmästä ja muista tuotteen laatuun tai ominaisuuksiin vaikuttavista tekijöistä.

11.2.9.4 Naudanlihan jäljitettävyyden

Valvonnan tavoite

Nautaeläinten merkitseminen (EU-tunnus eli naudan yksilöity tunnus, joka on painettu naudan korvamerkkeihin), rekisteröinti ja luettelonpito sekä naudan- ja vasiikanlihan merkitseminen ovat pakollisia Euroopan unionin jäsenmaissa. Nautaeläinten ja naudanlihan tulee olla jäljitettävissä alkutuotannossa sekä laitosten ja toimijoiden välillä sekä kaikissa lihan käsittelyn ja tuotannon vaiheissa laitoksissa ja vähittäiskaupoissa.

Valvonnan tavoitteena on naudanlihan merkintöjen ja jäljitettävyyden määräysten mukaisuuden varmistaminen. Naudanlihan pakollisilla merkinnöillä varmistetaan naudanlihan jäljitettävyyden ja eri naudanlihaerien erillään pysyminen. Jäljitettävyyden on elintarviketurvallisuuden kannalta keskeinen tekijä ja sen avulla voidaan ongelmatilanteissa poistaa määräystenvastaiset elintarvikkeet kohdennetusti markkinoilta sekä antaa kuluttajille oikeaa ja riittävää tietoa tilanteesta. Jäljitettävyyden on tärkeää myös selvitetessä elintarvikkeesta annettavien tietojen totuudenmukaisuutta tai muuta määräystenmukaisuutta.

Valvottavan toiminnan laajuus

Valvonta kattaa nautaeläinten kasvatuksen Suomen alueella sekä laitokset, kuljetukset ja vähittäiskaupat. Valvonta koskee myös tuoreen ja pakastetun naudan- ja vasiikanlihan tuonnin valvontaa EU-alueelta ja EU:n ulkopuolelta.

Valvottavana on EU-lainsäädännön mukainen naudanlihan merkintöjen ja jäljitettävyyden määräystenmukaisuuden varmistaminen.

Valvonnan resurssit

Ruokavirasto ohjaa valtakunnallisesti naudanlihan merkitsemisen valvontaa. Aluehallintovirasto ohjaa ja valvoo naudanlihan merkitsemisen valvontaa alueellaan. Kunnan elintarvikevalvontayksiköt valvovat nautaeläinten merkintöjen ja naudanlihan merkintöjen ja jäljitettävyyden määräystenmukaisuutta.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.2.9.4. Lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
Parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1760/2000	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1760/2000 nautaeläinten tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmän käyttöönottoamisesta sekä naudanlihan ja naudanlihatuotteiden pakollisesta merkitsemisestä ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 820/97 kumoamisesta.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädös-numero	Säädöksen nimi
Komission asetus (EY) N:o 1825/2000	Komission asetus (EY) N:o 1825/2000 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1760/2000 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä naudanlihan ja naudanlihatuotteiden merkinnän osalta.
Komission asetus (EY) N:o 275/2007	Komission asetus (EY) N:o 275/2007 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1760/2000 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä naudanlihan ja naudanlihatuotteiden merkinnän osalta annetun asetuksen (EY) N:o 1825/2000 muuttamisesta.
Neuvoston asetus (EY) 361/2008 maatalouden yhteisestä markkinajärjestelystä	Neuvoston asetus (EY) 361/2008 maatalouden yhteisestä markkinajärjestelystä ja tietyt maataloustuotteita koskevista erityissäännöksistä annetun asetuksen (EY) 1234/2007 muuttamisesta.
Komission asetus (EY) N:o 566/2008	Komission asetus (EY) N:o 566/2008 neuvoston asetuksen (EY) N:o 1234/2007 soveltamisesta koskevista yksityiskohtaisista säännöistä enintään 12 kuukauden ikäisistä nautaeläimistä peräisin olevan lihan kaupan pitämisen osalta.
434/2008	MMM:n asetus N:o 434/2008 naudanlihan merkitsemisestä.
1368/2011	MMM:n asetus elintarvikkeiden alkutuotannon elintarvikehygieniasta
284/2008	Laki maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä

Valvonnan suunnittelu

Ks. kohta "Elintarviketurvallisuuden valvontajärjestelyt".

Valvonnan riskiperusteisuus

Nautaeläimen alkuperä, sen soveltuminen elintarvikkeeksi ja lihan jäljitettävyyden on voitava luotettavasti selvittää. Tätä tarkoitusta varten on säädetty nautaeläinten tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmästä sekä naudanlihan ja naudanlihatuotteiden merkintäjärjestelmästä. Valvontaa ohjeistetaan [Ruokaviraston ohjeessa 16007/3](#) Nautaeläinten merkinnät ja rekisterikysely sekä niiden viranomaisvalvonta teurastamoissa ja pienteurastamoissa.

Naudan- ja vasikanlihan jäljitettävyyden valvonta kohdistuu pääasiassa naudanlihan merkintäsäädösten edellyttämiin merkintöihin ja kaupallisiin asiakirjoihin. Naudanlihan merkintäsäädökset edellyttävät täydellisen eräkohtaisen jäljitettävyyden.

Oiva-ohjeistuksessa (vähittäismyynti- ja tarjoilupaikat) on jäljitettävyyden arviointiohjeessa määritelmät arviointia varten.

Dokumentoidut menettelyt

Kunnan valvontaviranomainen ylläpitää rekisteriä valvomistaan alkutuotantopaikoista, laitoksista, elintarvikehuoneistoista ja niihin tehdyistä valvontakäynneistä. Tiedot tallennetaan valtakunnalliseen VATI-järjestelmään.

Ruokavirasto pitää rekisteriä teurastamoista, riistan käsittelylaitoksista ja niiden yhteydessä olevista laitoksista.

Valvonnan toimeenpano

Ruokavirasto ohjaa valtakunnallisesti naudanlihan merkitsemisen valvontaa. Ruokavirasto toimii MMM:n asetuksen 434/2008 soveltamisalaan kuuluvissa yhteisön asetuksissa tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena. Ruokavirasto huolehtii nimisuojavaalonnasta teurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa. Ruokavirasto hyväksyy teurastamojen ja niiden yhteydessä olevien laitosten sekä kaupan ketjujen vapaaehtoiset merkintäjärjestelmät.

Aluehallintovirasto ohjaa ja valvoo naudanlihan merkitsemisen valvontaa alueellaan.

Kunnan elintarvikevalvontayksiköt valvovat nautaeläinten merkintöjen ja naudanlihan merkintöjen ja jäljitettävyyden määräysten mukaisuutta vuosisuunnitelmien mukaisesti. Kunnan elintarvikevalvontaviranomainen hyväksyy pienteurastamojen, muiden laitosten ja yksittäisten vähittäismyymälöiden vapaaehtoiset merkintäjärjestelmät.

11.2.9.5 Kalastustuotteiden merkinnät ja jäljitettävyys

Valvonnan tavoite

Valvonnan tavoitteena on kalastustuotteiden merkintöjen ja jäljitettävyyden varmentaminen. Kuluttajat saavat tietoa kalastustuotteiden merkinnöistä, mm. alkuperästä ja oppivat lukemaan niitä ja tekemään tietoon perustuvia valintoja. Kalastustuotteiden merkinnät ja niiden valvonta suojaavat kuluttajia terveyshaitoilta ja taloudellisilta tappioilta.

Yhteisen kalastuspolitiikan jäljitettävyyssäännöksillä pyritään siihen, että missä tahansa kohdassa tuotanto- ja markkinointiketjua pystytään todentamaan, että kalastustuote on peräisin EU-säädösten mukaisesti (laillisesti) pyydetystä saaliista.

Valvottavan toiminnan laajuus

Valvonta kattaa kalastustuotteiden alkutuotannon Suomen alueella ja talousvyöhykkeellä (vesiviljely ja kalastus), kala-alan laitokset, kuljetukset ja vähittäiskaupan. Valvonta koskee myös kalastustuotteiden tuonnin valvontaa EU-alueelta ja EU:n ulkopuolelta. Valvonta koskee sekä pakattuja että pakkaamattomia kalastustuotteita.

Valvonnan resurssit

Kunnan elintarvikevalvontayksiköt valvovat kalastustuotteiden merkintöjen ja jäljitettävyyden määräysten mukaisuutta valvontasuunnitelmien mukaisesti.

AVIt ohjaat kunnan elintarvikevalvontayksiköitä alueillaan sekä tekevät oman vuosisuunnitelman mukaisesti arviointi- ja ohjauskäyntejä.

Ruokavirasto ohjaa kalastustuotteiden valvontaa. Rajaelainlääkärit valvovat kalastustuotteiden merkintöjä ja jäljitettävyyttä tuonnissa.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset valvovat kalastustuotteiden jäljitettävyyttä saaliin purkamisen yhteydessä omien resurssien ja vuosisuunnitelmien mukaisesti.

Lainsäädäntö

Kalastustuotteita koskevaa lainsäädäntöä on kuvattu [Ruokaviraston ohjeessa 16023](#) Kalastustuotteiden valvonta.

Taulukko 11.2.9.5. Lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
MMMa 834/2014 / Elintarviketietoasetus (1169/2011)	MMM:n asetus elintarviketietojen antamisesta kuluttajille/ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1169/2011 elintarviketietojen antamisesta kuluttajille
Markkinajärjestelyasetus (EU) N:o 1379/2013	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) n:o 1379/2013, Kalastus- ja vesiviljelytuotealan yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (EY) N:o 1184/2006 ja (EY) n:o 1224/2009 muuttamisesta sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 104/2000 kumoamisesta
Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 1418/2013 (Kuluttajalle annettavien tietojen osalta 13.12.2014 alkaen)	Komission täytäntöönpanoasetus (EU) n:o 1418/2013 kalastus- ja vesiviljelytuotealan yhteisestä markkinajärjestelystä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1379/2013 mukaisista tuotantoa ja kaupan pitämistä koskevista suunnitelmista
Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 404/2011	Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 404/2011 yhteisön valvontajärjestelmästä, jonka tarkoituksena on varmistaa yhteisen kalastuspolitiikan sääntöjen noudattaminen, annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1224/2009 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä
Valvonta-asetus (EY) N:o 1224/2009	Neuvoston asetus (EY) N:o 1224/2009 yhteisön valvontajärjestelmästä, jonka tarkoituksena on varmistaa yhteisen kalastuspolitiikan sääntöjen noudattaminen, asetusten (EY) N:o 847/96, (EY) N:o 2371/2002, (EY) N:o 811/2004, (EY) N:o 768/2005, (EY) N:o 2115/2005, (EY) N:o 2166/2005, (EY) N:o 388/2006, (EY) N:o 509/2007, (EY) N:o 676/2007, (EY) N:o 1098/2007, (EY) N:o 1300/2008 ja (EY) N:o 1342/2008 muuttamisesta sekä asetusten (EY) N:o 2847/93, (EY) N:o 1627/94 ja (EY) N:o 1966/2006 kumoamisesta
Parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1380/2013 yhteisestä kalastuspolitiikasta	Parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1380/2013 yhteisestä kalastuspolitiikasta

Katso myös kohta 11.1.

Valvonnan suunnittelu

Ks. luku 11.1 (Elintarviketurvallisuuden valvontajärjestelyt).

Valvonnan riskiperusteisuus

Kalastustuotteiden merkintöjen valvonta kohdistuu kalastustuotteiden erityislainsäädännön edellyttämiin merkintöihin, pääasiassa kalastustuotteen alkuperämerkintöihin. Jäljitettävyyttä valvottaessa tarkastetaan kaupallisia asiakirjoja ja merkintöjen vastaavuutta niihin. EU:n yhteinen kalastuspolitiikka edellyttää täydellistä eräkohtaista jäljitettävyyttä.

Dokumentoidut menettelyt

Kalastustuotteiden valvontaa ohjeistetaan Ruokaviraston ohjeessa 16023 Kalastustuotteiden valvonta.

Valvonnan toimeenpano

ELY-keskukset valvovat kalastustuotteiden jäljitettävyyttä kalastusalusten saaliiden purkamisen yhteydessä.

Ruokavirasto ohjeistaa ja aluehallintovirastot ohjaavat kalastustuotteiden valvontaa.

Kunnat valvovat kalastustuotteiden jäljitettävyyttä ja merkintöjä saaliiden purkamisen jälkeen ja vesiviljelyssä sekä laitoksissa ja vähittäiskaupoissa.

Ruokavirasto valvoo rajatarkastuksen yhteydessä tuotteiden merkintöjä ja jäljitettävyyttä, kun on kyseessä kalastustuotteiden tuonti EU:n ulkopuolelta, ns. kolmansista maista. Elintarvikelain 52 §:n mukaan valvontaviranomaisilla on ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuus keskenään.

Valvonnan tiedonhallinta

Kunnat tallentavat kalastustuotteiden valvontatulokset keskitettyyn VATI-tietojärjestelmään. Valvontaan sisältyy riskiperusteisesti tarkastettavina asioina jäljitettävyyden, yleiset merkinnät ja erityislainsäädännön edellyttämät kalastustuotteiden alkuperämerkinnät. Muut valvontaviranomaiset keräävät kalastustuotteiden valvontatietoja omaan tietojärjestelmiinsä.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Kunnat tallentavat kalastustuotteiden valvontatulokset keskitettyyn VATI-tietojärjestelmään. Elintarviketietoon ja jäljitettävyyteen liittyvät rikkomukset raportoidaan komissiolle määräajoin ja kerätään niitä koskevat tiedot MMM:n ylläpitämään rikkomusrekisteriin.

11.2.10 Kontaktimateriaalialan toiminnot

Valvonnan tavoite

Kaikki elintarvikkeet joutuvat valmistusketjun monissa vaiheissa tekemisiin erilaisten materiaalien ja tarvikkeiden kanssa. Pakkausmateriaalien ja muiden kontaktimateriaalien turvallisuus on osa elintarviketurvallisuutta, sillä vaatimusten vastaiset pakkausmateriaalit ja muut elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvat tarvikkeet saattavat olla merkittävä kemiallisen kontaminaation lähde ja aiheuttaa terveyshaittoja ihmiselle. Viranomaisen ensisijainen tehtävä on valvoa tuotteiden vaatimustenmukaisuuden toteutumista toimijan omavalvontasuunnitelman kattavuuden, riittävyyden ja laadunvarmistusmenettelyjen sekä tutkimustodistusten ja muun dokumentoinnin toteutumisen perusteella. Kohteissa valvonta toteutetaan pääsääntöisesti laadunhallintasuunnitelmia ja omavalvontasuunnitelmia sekä asiakirjoja ja käytännön toimintaa tarkastamalla, joskus näytteitä ottamalla.

Valvottavan toiminnan laajuus

Ensisijaisesti kontaktimateriaalialan toimijaksi rekisteröityjä valvontakohteita oli vuonna 2018 yhteensä 428 kpl.

Valvonnan resurssit

Kontaktimateriaalivalvonnan resurssit sisältyvät kuntien elintarvikevalvonnan, Ruokaviraston tarkastuseläinlääkärien ja tullin valvontaresursseihin.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.2.10. Lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
Elintarvikekontaktimateriaalien yleisasetus (EY) N:o 1935/2004, ns. kehysasetus	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvista materiaaleista ja tarvikkeista ja direktiivien 80/509/ETY ja 89/109/ETY kumoamisesta
Elintarvikemuoviasetus (EU) N:o 10/2011	Komission asetus elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvista muovisista materiaaleista ja tarvikkeista, muutokset (EU) N:o 321/2011 ja (EU) N:o 1282/2011
Keramiikka-asetus, KTMa 165/2006	Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvista keramisista tarvikkeista
Hyviä tuotantotapoja koskeva asetus (EY) N:o 2023/2006	Komission asetus elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvien materiaalien ja tarvikkeiden hyvistä tuotantotavoista
Kierrätysmuoveja koskeva asetus (EY) N:o 282/2008	Komission asetus elintarvikkeiden kanssa kosketukseen joutuvista kierrätysmuovimateriaaleista ja -tarvikkeista ja asetuksen (EY) N:o 2023/2006 muuttamisesta
Aktiivisia ja älykkäitä pakkauksia koskeva asetus (EY) N:o 450/2009	Komission asetus elintarvikkeen kanssa kosketuksiin joutuvista aktiivisista ja älykkäistä materiaaleista ja tarvikkeista
Kiinalaisten melamiini- ja PA –keittiövälineiden tuontiehtoja koskeva asetus (EU) N:o 284/2011	Komission asetus erityisten edellytysten ja yksityiskohtaisten menettelyjen vahvistamisesta Kiinan kansantasavallasta ja Kiinan kansantasavallan Hongkongin erityishallintoalueelta peräisin olevien tai niistä lähetettyjen polyamidista ja melamiinista valmistettujen muovisten taloustavaroiden tuontia varten

Ruokavirasto on laatinut valvonnan ohjaukseen ja ohjeellisesti toimijoiden käyttöön valvontaohjeen Nro 17018/4: Elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvia materiaaleja ja tarvikkeita koskeva valvontaohje.

Valvonnan suunnittelu

Kunnalliset ja muut elintarvikevalvontaviranomaiset sisällyttävät elintarvikekontaktimateriaalien valvonnan omaan valvontasuunnitelmaansa.

Valvonnan riskiperusteisuus

Yleiset periaatteet kontaktimateriaalivalvonnan riskiperusteisesta kohdentamisesta sekä materiaali- että elintarvikealalla on kuvattu Eviran valvontaohjeessa 17018/4.

Kunnallisten valvontayksiköiden on syytä priorisoida kontaktimateriaalialan valvonta siten, että ne valvovat ensisijaisesti:

- omalla alueellaan valmistettavien ja laajalle markkinoitavien ja/tai
- laajasti käytettyjen kontaktimateriaalien vaatimustenmukaisuuden toteutumisesta

erityisen vaativissa olosuhteissa käytettävien (esim. rasvaiset tuotteet, kuumat olosuhteet, pitkät säilytysajat) kontaktimateriaalien vaatimustenmukaisuuden toteutumisesta.

Valvonnan toimeenpano

Kontaktimateriaalien valmistuksen valvonta: toimivaltaisia valvontaviranomaisia ovat kunnalliset elintarvikevalvontaviranomaiset

Kontaktimateriaalien käytön valvonta: kaikki Suomen elintarvikevalvontaviranomaiset ovat toimivaltaisia valvontaviranomaisia omalla toimialueellaan,

Kontaktimateriaalien tuonnin valvonta: Tulliviranomainen on toimivaltainen viranomaisen kontaktimateriaaleja kolmansista maista ja muista jäsenmaista maahan tuottaessa.

Elintarvikekohteissa kontaktimateriaalivalvonta on osa tuotekohtaisten ominaisuuksien yleistä valvontaa. Tämän lisäksi kontaktimateriaalivalvonta kuuluu osaksi OIVA-valvontaa kaikissa elintarvikehuoneistoissa.

Valvonnan tiedonhallinta

Valvontaviranomaiset merkitsevät valvontakohteet ja valvontatulokset keskistettyyn VATI-tietojärjestelmään.

Laboratoriotoiminta

Tullilaboratorio toimii Suomen kansallisena kontaktimateriaalialan referenssilaboratoriona. Hyväksytyissä elintarvikelaboratorioissa suoritetaan vähäisessä määrin mm. metallianalytiikkaa.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

VATI-tietojärjestelmästä saadaan tietoja elintarvikekontaktimateriaalialan valvontakäyntien määristä ja valvonnan sisällöstä. Tietojen perusteella kehitetään valvontaa.

11.3 Zoonoosien valvonta- ja seurantaohjelmat

11.3.1 Kansallinen salmonellavalvontaohjelma

Valvonnan tavoite

Salmonellaa esiintyy Suomessa tuotantoeläimissä hyvin vähän. Salmonellavalvontaohjelman toteuttaminen aloitettiin vuonna 1995 Suomen liityttyä Euroopan unioniin. Ohjelma on edellytys Suomelle myönnettyille lisävakuuksille ja erityistakuille, eli oikeuksille vaatia maahantuotavilta siipikarjaparvilta, sian-, naudan- ja siipikarjanlihailta

sekä kananmunilta salmonellatutkimuksia tuotteiden lähtömaassa. Näiden tutkimusten tulosten on oltava negatiivisia, jotta tuotteet voi saattaa markkinoille Suomessa.

Kansallisen salmonellavalvontaohjelman päämäärä on varmistaa kuluttajaturvallisuutta pitämällä salmonellan esiintyminen tuotantoeläimissä ja niistä saaduissa elintarvikkeissa mahdollisimman matalana. Ohjelman tavoite on, että salmonellan esiintyvyys vuositason tasolla on korkeintaan 1 % ohjelmaan kuuluvissa eläin- ja elintarvikeryhmissä.

Valvottavan toiminnan laajuus

Kansallinen salmonellavalvontaohjelma koskee sikoja, nautoja, kanoja, broilereita ja kalkkunoita sekä näistä saatavaa lihaa ja kananmunia. Ohjelmassa tutkitaan säännöllisesti salmonellan esiintymistä siipikarjan tuotantotiloilla, hautomoissa, teurastamoissa ja lihanleikkaamoissa. Sikoja ja nautoja tutkitaan tuotantotiloilla, mutta pääosa näytteistä otetaan teurastamoissa ja lihanleikkaamoissa.

Siipikarjan osalta valvonta keskittyy tuotantotiloille. Säännöllisen valvonnan piirissä on tuotantopolven siipikarjatilat, jotka ovat kasvatuskanaloita, munintakanaloita, broilerintuotantotiloja sekä kalkkunantuotantotiloja. Tämän lisäksi ohjelman piiriin kuuluvat kanan, broilerin ja kalkkunan isovanhempais- ja vanhempaispolven kaikki tuotantovaiheet. Siipikarjan valvontaohjelmassa otetaan tuotantotiloilla ja hautomoissa vuosittain yhteensä noin 10 000 salmonellanäytettä vajaasta 5000 siipikarjaparvesta. Jatkuvan seurannan tarkoituksena on paljastaa salmonellan esiintyminen siipikarjassa jo ennen kuin eläimistä saatavat elintarvikkeet tulevat markkinoille ja kulutukseen.

Broilereiden, kanojen ja kalkkunoiden näytteenottotiheys teurastamoissa riippuu teurastusmäärästä. Leikkaamoissa näytteenotto tehdään mikrobikriteeriasetuksen mukaan.

Salmonellavalvontaohjelma ei sisällä kaikkien nauta- ja sikatilojen säännöllistä valvontaa. Sioista vaaditaan salmonellanäytteenottoa tuotantotiloilla, jos pitopaikasta luovutetaan sikoja uudistuseläimiksi. Nautatiloilla vaaditaan näytteenottoa, jos pitopaikasta luovutetaan raakamaitoa sellaisenaan kulutettavaksi tai toimitetaan nautaeläimiä sperman keräysasemalle.

Pääpaino nautojen ja sikojen salmonellavalvonnessa on teurastamonäytteenotossa. Vuosittain teurastamoissa otetaan imusolmuke- ja ruhonpintasivelynäytteet 3000 naudasta, lihasiasta ja emakosta. Ruokavirasto laatii vuosittain näytteenottosuunnitelman, jossa vuosinäytemäärät jaetaan eri teurastamoiden kesken. Leikkaamoiden näytteenottotiheys määräytyy tuotantomäärän mukaan.

Kansalliseen salmonellavalvontaohjelmaan kuuluu toimenpiteet epäiltäessä tai todettaessa salmonellaa eläinten pitopaikassa, teurastamossa tai leikkaamossa. Myös tiedonkeruu otetuista näytteistä ja niiden tuloksista on osa valvontaohjelmaa. Salmonellavalvontaohjelmaa toteutetaan lisäksi salmonellarokotusten ja mikrobilääkkeiden käytön rajoitusten avulla.

Kansallisen salmonellavalvontaohjelman lisäksi Suomessa tehdään myös paljon muuta salmonellavalvontaa ja -näytteenottoa. Salmonellatutkimuksia tehdään muun muassa elinkeinon ottamista näytteistä (esim. Sikava ja Naseva), muista kuin yllä mainituista eläinlajeista otetuista näytteistä, elintarvikenäytteistä ja rehunäytteistä.

Valvonnan resurssit

Salmonellavalvontaohjelman mukaisten näytteiden ottamisesta eläinten pitopaikassa vastaa pitopaikoista vastuussa oleva toimija ja viranomaisnäytteistä kunnaneläinlääkäri. Teurastamoissa näytteenotosta vastaa laitoksesta vastaava elintarvikealan toimija. Salmonellavalvontaohjelman toteutumista teurastamoissa valvoo tarkastuseläinlääkäri.

Lainsäädäntö

Suomen kansallinen salmonellavalvontaohjelma on hyväksytty komission päätöksellä 94/698/EY. Siipikarjaa koskevat ohjelman osat on uudelleen hyväksytty komission päätöksillä vuosien 2006 - 2009 aikana.

Taulukko 11.3.1. Lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
MMMa 1030/2013	Maa- ja metsätalousministeriön asetus nautaeläinten ja sikojen salmonellavalvonnasta
MMMa 1037/2013	Maa- ja metsätalousministeriön asetus kanojen ja kalkkunoiden salmonellavalvonnasta
MMMa 134/2012	Maa- ja metsätalousministeriön asetus salmonellavalvonnasta liha-alan laitoksissa
Terveysvalvonta-asetus VNa 838/2013	Valtioneuvoston asetus eläinten terveystarkastuksesta sekä eläintautien vastustamisesta eläinten keinollisessa lisäämisessä
Alkutuotantoasetus 1368/2011	Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikkeiden alkutuotannon elintarvikehygieniasta
Laitosasetus 795/2014	Maa- ja metsätalousministeriön asetus laitosten elintarvikehygieniasta
Mikrobikriteeriasetus (EY) N:o 2073/2005	Komission asetus elintarvikkeiden mikrobiologisista vaatimuksista
Asetus salmonella erityistakuista (EY) N:o 1688/2005	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen täytäntöönpanemisesta Suomeen ja Ruotsiin tarkoitetuilta tietyntyyppisen lihan ja munien lähetyksiltä vaadittavien salmonellaa koskevien erityistakuiden osalta
Zoonoosiasetus (EY) N:o 2160/2003	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus salmonellan ja muiden tiettyjen elintarvikkeiden kautta tarttuvien tiettyjen zoonoosien aiheuttajien valvonnasta
(EY) N:o 200/2010	Komission asetus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2160/2003 täytäntöönpanosta Gallus gallus -lajin täysikasvuisissa siitosparvissa esiintyvien salmonellan serotyyppien vähentämistä koskevan unionin tavoitteen osalta
(EY) N:o 517/2011	Komission asetus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2160/2003 täytäntöönpanosta lajin Gallus gallus munivissa kanoissa esiintyvien tiettyjen salmonellan serotyyppien vähentämistä koskevan unionin tavoitteen osalta sekä asetuksen (EY) N:o 2160/2003 ja komission asetuksen (EU) N:o 200/2010 muuttamisesta

Valvonnan suunnittelu

Valvonnan suunnittelu perustuu Euroopan unionin säädöksiin, joiden rajoissa ja mukaan MMM laatii toimintaa ohjaavia asetuksia. Valvonnan suunnittelussa tehdään yhteistyötä MMM:n ja Ruokaviraston kesken. Valvonnan ohjaus on Ruokaviraston tehtävänä.

Valvonnan riskiperusteisuus

Ruokaviraston teurastamoille määräämät salmonellanäytteiden tutkimusmäärät perustuvat teurastamon toiminnan laajuuteen. Myös muissa laitoksissa näytteiden määrä perustuu tuotantomääriin. Pienimuotoista toimintaa harjoittavilla siipikarjatilloilla riittää muita siipikarjatiloja harvempi näytteenotto.

Laitoksissa salmonellan toteaminen aiheuttaa lisänäytteiden ottoa ja lisäksi muita toimenpiteitä. Pitopaikassa, jonka eläimellä todetaan tai epäillään olevan salmonella, tai jos rehun epäillään saastuneen, kunnaneläinlääkärin on heti otettava näytteitä eläimistä ja tuotantoympäristöstä. Tällöin tilalle annetaan myös päätös taudin leviämisen estämiseksi. Myös jos kunnaneläinlääkäri toteaa siipikarjatilalla valvontaohjelman noudattamisessa vakavia puutteita, viranomaisvalvontaa lisätään.

Dokumentoidut menettelyt

Alkutuoannon toimijan on pidettävä kirjaa ottamistaan salmonellanäytteistä ja niiden tuloksista sekä siipikarjan osalta myös kunnaneläinlääkärin tekemien tarkastuskäyntien ajankohdista ja tarkastustuloksista. Sikojen pitopaikasta vastuussa olevan toimijan on lisäksi toimitettava kunnaneläinlääkärille tiedot pakolliseen salmonellavalvontaohjelmaan ottamistaan näytteistä ja niiden tutkimustuloksista. Siipikarjan viimeisimmän salmonellatutkimuksen ja tarkastuksen tiedot on lähetettävä eläinten mukana teurastamoon ja munien mukana munanpakkaamoon. Nautojen ja sikojen Salmonellaposiitivisista näytetuloksista on ilmoitettava teurastamoon ja meijeriin.

Salmonellavalvontaohjelma on punaisen lihan teurastamoissa, siipikarjateurastamoissa ja leikkaamoissa sisällytettävä laitoksen omavalvontaohjelmaan. Omavalvontaohjelman toteuttamisesta ja siihen liittyvistä tutkimuksista on pidettävä kirjaa.

Valvonnan toimeenpano

Siipikarjan salmonellavalvonta painottuu tuotantotiloille, joissa tilan omistaja tai haltija ottaa valtaosan valvontaohjelmaan kuuluvista näytteistä. Osa näytteenotoista on viranomaisen suorittamia, jolloin kunnaneläinlääkäri ottaa näytteet valvontakäynnin yhteydessä. Nauta- ja sikatiloilla kunnaneläinlääkäri käy tarkastamassa tilanteen ja tarvittaessa ottamassa näytteet, jos hän epäilee, että salmonellavalvontaohjelmaa ei ole noudatettu.

Kunnaneläinlääkäri tekee asetuksessa määrätty valvontakäynnit tilalla ja kirjoittaa tapahtumasta tarkastuskertomuksen. Valvontakäynti sisältää siipikarjatilalla tuotantohygienian, tautisuojaus- ja kirjanpidon tarkastuksen, kunnaneläinlääkärin suorittaman näytteenoton sekä tarvittaessa neuvontaa salmonellanäytteenotosta ja tartunnan ennaltaehkäisemisestä. Kunnaneläinlääkärin tulee toimittaa tarkastuskertomus pitopaikasta vastaavalle toimijalle sekä aluehallintovirastoon.

Tarkastuseläinlääkäri valvoo näytteenoton toteutumista teurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa leikkaamoissa.

Valvonnan tiedonhallinta

Salmonellanäytteitä tutkivien laboratorioiden on kerran kuukaudessa ilmoitettava Ruokavirastoon tiedot tutkimistaan salmonellavalvontaohjelmaan kuuluvista näytteistä.

Laboratoriotoiminta

Kansallinen salmonellavalvontaohjelma tukeutuu vahvasti laboratorioissa analysoitaviin salmonellanäytteisiin. Siipikarjan tuotantotiloilla otettavia näytteitä ovat untuvikojen kuljetuslaatikoista otettavat näytteet, tossunäytteet, ulostenäytteet, sivelyulostenäytteet, pölynäytteet ja sivelepölynäytteet. Hautomoissa otetaan tuotantoympäristönäytteitä. Sika- ja nautatiloilta otetaan pääasiassa ulostenäytteitä. Tautiepäilytilanteessa tiloilta voidaan tarvittaessa ottaa lisäksi tuotantoympäristönäytteitä, rehuympäristönäytteitä ja rehunäytteitä.

Teurastamoissa siipikarjasta otetaan niskanahkanäytteitä sekä sioista ja naudoista imusolmukenäytteitä ja ruhon pintasivelynäytteitä. Leikkaamoissa siipikarjasta otetaan ensisijaisesti niskanahkanäytteitä sekä sioista ja naudoista lihapaloja tai leikkaamisen yhteydessä syntynyttä lihamurskaa.

Viranomaisnäytteet lähetetään analysoitavaksi viranomaisnäytteitä tutkimaan hyväksyttyyn laboratorioon tai kansalliseen vertailulaboratorioon, eli Ruokavirastoon. Toimijan ottamat omavalvontanäytteet voidaan näiden lisäksi lähettää hyväksyttyyn omavalvontalaboratorioon. Positiivinen tutkimustulos varmistetaan ja tyypitetään Ruokaviraston laboratoriossa.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Salmonellavalvontaohjelman puitteissa otetuista näytteistä ja niiden tuloksista raportoidaan vuosittain, kansallisesti, komissioon ja EFSAan osana Suomen zoonoosiraportointia. Aikaisempien vuosien raportteja löytyy [Zoonoosikeskuksen internet-sivuilta](#).

Salmonella on sioissa, naudoissa, broilereissa, kanoissa ja kalkkunoissa aina vastustettava eläintauti. Positiivinen tutkimustulos johtaa tuotantotilalla eläinlääkärin antamaan taudin leviämisen estämiseksi tehtävään päätökseen sekä erilaisiin puhdistus-toimiin ja näitä seuraavaan puhtausnäytteiden ottoon.

Kun siipikarjassa todetaan salmonellaa, kyseessä oleva tuotantoerä käsitellään teurastamossa päivän viimeisenä ja siitä saatava liha käytetään teollisuudessa lämpökäsiteltäviin tuotteisiin. Positiivisen munantuotantarven munia saa käyttää vain pas-töroitavien munatuotteiden valmistukseen.

Jos sian tai naudan imusolmukenäytteenotossa teurastamolla todetaan salmonella (varmennetaan Ruokaviraston Kuopion tutkimusyksikössä), kunnaneläinlääkärin on tutkittava karja, josta teuraseläin on peräisin. Jos salmonella todetaan pintasivelynäytteessä tai leikkaamonäytteessä, laitoksen on pyrittävä selvittämään tartunnan

alkuperä, lisättävä näytteenottoa ja sisällytettävä näytteenottoon myös puhtausnäytteitä. Lisäksi tilat ja välineet on pestävä ja desinfioitava huolellisesti. Positiivisen tutkimustuloksen johdosta kyseessä olevan karjan lihaa saa toimittaa vain teurastamon kautta, kuumennettavien lihatuotteiden valmistukseen. Maito on ohjattava pastörointiin.

11.3.2 Kampylobakteeri

Valvonnan tavoite

Kampylobakteerivalvontaohjelman tavoitteena on seurata ja vähentää *Campylobacter jejuni*- ja *Campylobacter coli*-bakteerien esiintymistä suomalaisessa broilerinlihassa. Kampylobakteeritartunta on muun muassa linnuissa esiintyessään ilmoitettava eläintauti. Se ei ole virallisesti vastustettava eläintauti.

Valvottavan toiminnan laajuus

Valvontaohjelmassa tutkitaan osana laitosten omavalvontaa *C. jejuni* ja *C. coli* esiintymistä teurastamoon tuoduissa broileriparvissa. Vuosittain tutkitaan noin 1800 broilereiden teuraserää.

Valvonnan resurssit

Teurastamoissa näytteenotosta vastaa laitoksesta vastaava elintarvikealan toimija. Valvontaohjelman toteutumista teurastamossa valvoo tarkastuseläinlääkäri. Jos pitopaikan eläimissä todetaan toistuvasti kampylobakteereita ja pitopaikassa on tehtävä valvontakäynti, siitä vastaa pitopaikan kunnaneläinlääkäri.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.3.2. Lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
MMM 10/EEO/2007	Maa- ja metsätalousministeriön asetus broilereiden kampylobakteerivalvonnasta
Alkutuotantoasetus 1368/2011	Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikkeiden alkutuotannon elintarvikehygieniasta
Laitosasetus 795/2014	Maa- ja metsätalousministeriön asetus laitosten elintarvikehygieniasta

Valvonnan suunnittelu

MMM laatii valvonnan toimintaa ohjaavia asetuksia. Valvonnan suunnittelussa tehdään yhteistyötä MMM:n ja Ruokaviraston kesken. Valvonnan ohjaus on Ruokaviraston tehtävänä.

Valvonnan riskiperusteisuus

Kampylobakteeritartuntoja esiintyy teuraserissä ja ihmisissä eniten loppukesällä. Silloin myös näytteenotto on tehostettua. 1.6 - 31.10 välisenä aikana kaikki broilereiden teuraserät tutkitaan kampylobakteerien varalta.

Jos saman pitopaikan teuraserissä todetaan kampylobakteereita kahdella peräkkäisellä teuraskerralla, pitopaikasta toimitettavat teuraserät on tämän jälkeen teurastettava päivän viimeisenä. Näytteenottoa ei kuitenkaan lisätä. Käytännöstä voidaan

luopua, kun pitopaikan teuraserät on kahdella peräkkäisellä teurastuskerralla todettu negatiiviseksi kampylobakteeritutkimuksessa.

Dokumentoidut menettelyt

Kampylobakteerivalvontaohjelma on siipikarjateurastamoissa sisällytettävä laitoksen omavalvontaohjelmaan. Omavalvontaohjelman toteuttamisesta ja siihen liittyvistä tutkimuksista on pidettävä kirjaa.

Valvonnan toimeenpano

Laitokset seuraavat Ruokaviraston laatimaa näytteenottosuunnitelmaa. Ruokavirasto laskee teurastamokohtaiset vuosittaiset näytemäärät suhteuttaen ne teurasmääriin. Teurastamot toteuttavat näytteenoton ja tutkimukset, sekä kampylobakteerin toteuttamisen aiheuttamat toimenpiteet omavalvontaohjelman puitteissa. Tarkastuseläinlääkäri valvoo näytteenottoa ja tutkimusten perusteella tehtävien toimenpiteiden toteutumista teurastamoissa.

Valvonnan tiedonhallinta

Kampylobakteerinäytteitä tutkivien laboratorioiden on kerran kuukaudessa ilmoitettava Ruokavirastoon teuraseräkohtaiset tiedot tutkimistaan näytteistä.

Laboratoriotoiminta

Kampylobakteerivalvontaohjelma tukeutuu vahvasti laboratorioissa analysoitaviin näytteisiin. Näytteeksi otetaan teurastamoissa jokaisesta tutkittavasta teuraserästä kokonainen umpisuoli 10 broilerista.

Näytteet on tutkittava hyväksytyssä omavalvontalaboratoriossa, viranomaisnäytteitä tutkimaan hyväksytyssä laboratorioissa tai kansallisessa vertailulaboratoriossa, eli Ruokavirastossa. Positiivinen tutkimustulos varmistetaan Ruokaviraston laboratoriossa. Ruokavirastossa tutkitaan aina myös mikrobilääkeresistenssin esiintyminen eristetyistä kannasta.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Kampylobakteerivalvontaohjelmassa otetuista näytteistä ja niiden tuloksista raportoidaan vuosittain kansallisesti, komissioon ja EFSAan osana Suomen zoonosiraportointia. Aikaisempien vuosien raportteja on [Zoonosikeskuksen internet-sivuilla](#).

Jos kampylobakteereita todetaan toistuvasti saman pitopaikan teuraseristä, eläinten pitopaikassa on ryhdyttävä toimenpiteisiin. Pitopaikan omistajan on arvioitava tilan tuotantohygieniset olosuhteet ja muutettava käytäntöjä tarvittavilta osin. Kunnan eläinlääkäri on tehtävä tilalle valvontakäynti, jolloin hän tarkastaa tehdyt toimenpiteet ja tarvittaessa neuvoo toimijaa. Kampylobakteerien esiintyminen pitopaikan kahdessa peräkkäisessä teuraserässä johtaa siihen, että tilan eläimet teurastetaan jatkossa päivän viimeisenä.

11.3.3 EHEC

Valvonnan tavoite

EHEC-valvontaohjelman tavoitteena on seurata ja vähentää EHEC-bakteerin esiintymistä suomalaisissa teurasnaudoissa ja naudanlihassa. Lisäksi valvontaohjelma toimii apuna ihmisten EHEC-tautitapausten selvitystyössä. Raakamaidon myyntiin liittyvästä EHEC-näytteenotosta on kerrottu luvussa 12.3.4. EHEC-tartunta on ilmoitettava eläintauti. Se ei kuitenkaan ole virallisesti vastustettava eläintauti.

STEC-bakteerit ovat E.coli-bakteereita, joilla on shigatoksiinin muodostamiseen tarvittavat geenit. EHEC-bakteerit ovat STEC-bakteiden alaryhmä, joilla on geenit shigatoksiinin muodostamista varten ja lisäksi kyky aiheuttaa ihmisten sairastumista. Shigatoksiini aiheuttaa useita ihmisten EHEC-tartunnalle tyypillisiä oireita. E.coli O157-bakteeri on EHEC-bakteereista yleisimmin ihmisten tautitapauksissa eristetty serotyyppi. Muita yleisesti esiintyviä serotyypppejä ovat O26, O103, O104, O111 ja O145.

Valvottavan toiminnan laajuus

Teurastamoissa ja pienteurastamoissa otetaan osana laitosten omavalvontaa säännöllisesti EHEC-näytteitä naudoista E.coli O157-bakteerin esiintymisen seuraamiseksi. Ruokavirasto laatii vuosittain EHEC-asetuksen pohjalta näytteenottosuunnitelman, jossa ilmoitetaan teurastamokohtaiset EHEC-näytteenottomäärät. Teurastamoiden on sisällytettävä näytteet omavalvontasuunnitelmaansa. Pienteurastamoissa, joissa teurastetaan vähintään 100 nautaa vuodessa, on vuosittain otettava vähintään kaksi EHEC-näytettä. Alle 100 nautaa vuodessa teurastavissa pienteurastamoissa ei vaadita EHEC-näytteenottoa. Teurastamoissa otetaan vuosittain EHEC-valvontaohjelman puitteissa yhteensä noin 1500 näytettä.

Jos pitopaikan naudassa todetaan teurastamon näytteenotossa E.coli O157-bakteeri tai jos pitopaikan epäillään olevan yhteydessä ihmisten EHEC-tartuntoihin, kunnan eläinlääkäri käy ottamassa näytteitä pitopaikan naudoista ja tuotantoympäristöstä. Ihmisten tautitapauksissa epäilytiloilta otetut näytteet tutkitaan ihmisen näytteestä todetun EHEC-serotyypin varalta. Jos yhdessä tai useammassa pitopaikasta otetusta näytteestä todetaan EHEC-bakteeri, kunnaneläinlääkäriin on 2-3 kuukauden sisällä käytävä suorittamassa pitopaikassa toinen näytteenotto. Näytteiden määrä on pitopaikkakohtaisesti korkeintaan 50 kpl/näytteenottokerta.

Valvonnan resurssit

Teurastamoissa ja pienteurastamoissa EHEC-näytteenotosta vastaa laitoksesta vastaava elintarvikealan toimija. Valvontaohjelman toteutumista teurastamossa valvoo tarkastuseläinlääkäri. Pitopaikassa tehtävästä EHEC-näytteenotosta vastaa pitopaikan kunnaneläinlääkäri.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.3.3. Lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
EHEC-asetus 24/EEO/2006	Maa- ja metsätalousministeriön asetus nautojen EHEC-tutkimuksista teurastamossa ja pitopaikassa
Laitosasetus 795/2014	Maa- ja metsätalousministeriön asetus laitosten elintarvikehygieniasta

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
Alkutuotantoasetus 1368/2011	Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikkeiden alkutuotannon elintarvikehygieniasta
Mikrobikriteeriasetus (EY) N:o 2073/2005	Komission asetus elintarvikkeiden mikrobiologisista vaatimuksista

Valvonnan suunnittelu

Valvonnan suunnittelu perustuu Euroopan yhteisön päätöksiin, joiden mukaan MMM laatii toimintaa ohjaavia asetuksia. Valvonnan suunnittelussa tehdään yhteistyötä MMM:n ja Ruokaviraston kesken. Valvonnan ohjaus on Ruokaviraston tehtävänä.

Valvonnan riskiperusteisuus

Ruokaviraston teurastamoille osoittamat EHEC-näytteiden tutkimusmäärät perustuvat teurastamon toiminnan laajuuteen. Pienteurastamoille riittää muita teurastamoita pienempi näytemäärä.

E.coli O157-bakteerin toteaminen teurastamossa otetusta naudan ulostenäytteestä aiheuttaa näytteenottoa naudan teuraaksi lähettäneessä pitopaikassa. Myös pitopaikassa, jonka epäillään olevan yhteydessä ihmisten EHEC-tartuntoihin, otetaan näytteitä.

Dokumentoidut menettelyt

EHEC-valvontaohjelma on teurastamoissa ja pienteurastamoissa sisällytettävä laitoksen omavalvontasuunnitelmaan. Omavalvontasuunnitelman toteuttamisesta ja siihen liittyvistä tutkimuksista on pidettävä kirjaa.

Valvonnan toimeenpano

Teurastamot ja pienteurastamot noudattavat Ruokaviraston laatimaa näytteenotto-suunnitelmaa. Ruokavirasto laskee teurastamokohtaiset vuosittaiset näytemäärät suhteuttaen ne teurasmääriin. Teurastamot toteuttavat näytteenoton ja tutkimukset omavalvontasuunnitelman puitteissa. Tarkastuseläinlääkäri valvoo näytteenottoa ja siihen liittyvien toimenpiteiden toteutumista teurastamoissa.

Kunnaneläinlääkäriin on ilman erillistä määräystä toteutettava näytteenotto nautojen pitopaikassa, kun hän saa tiedon, että pitopaikasta teurastamoon viedyn naudan ulostenäytteestä on todettu E.coli O157-bakteeri. Vastaavasti toimitaan, jos nautojen pitopaikan epäillään olevan mahdollinen tartunnanlähde ihmisessä todetulle EHEC-tartunnalle. Näissä tapauksissa EHEC-näytteenotto tilalla on lakisääteistä.

Valvonnan tiedonhallinta

Teurastamon tai pienteurastamon valvonnasta vastaavan eläinlääkäriin on kerran kuukaudessa lähetettävä laitospohjainen yhteenveto tutkittujen EHEC-näytteiden, tutkimusmääristä ja tuloksista aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon.

Laboratoriotoiminta

EHEC-valvontaohjelma tukeutuu vahvasti laboratorioissa analysoitaviin näytteisiin. Näytteeksi otetaan teurastamoissa ja pitopaikoissa naudan ulostetta. Tarkemmat

näytteenotto-ohjeet löytyvät EHEC-asetuksen (MMM:n nautojen EHEC-tutkimuksista teurastamossa ja pitopaikassa) liitteistä 1 ja 2.

Näytteet on tutkittava hyväksytyssä omavalvontalaboratoriossa, viranomaisnäytteitä tutkimaan hyväksytyssä laboratoriossa tai kansallisessa vertailulaboratoriossa, eli Ruokavirastossa. Positiivinen tutkimustulos varmistetaan aina Ruokaviraston laboratoriossa.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

EHEC-valvontaohjelman puitteissa otetuista näytteistä ja niiden tuloksista raportoidaan vuosittain kansallisesti, komissiolle ja EFSA:n osana Suomen zoonoosiraportointia. Aikaisempien vuosien raportteja löytyy [Zoonoosikeskuksen internet-sivuilta](#).

11.3.4 Raakamaito

Valvonnan tavoite

1.1.2014 voimaan tullut raakamaitoasetus säättää raakamaitoa suurempia määriä (yli 2500 kg/vuosi) suoramyymälille sekä laitokseen lämpökäsittelymättömänä maitona pakattavaksi toimittaville maidontuotantolaitoksille tutkimusvaatimuksia nautakarjasta. Raakamaitoa suurempia määriä suoramyymälille elintarvikehuoneistoille sekä lämpökäsittelymättömänä maitona pakkaaville laitoksille asetus säättää lisäksi tutkimusvaatimuksia raakamaidosta.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.3.4. Lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
Raakamaitoasetus 699/2013	MMM:n asetus raakamaidon tuotannon ja luovutuksen elintarvikehygieniasta
Asetus nautaeläinten ja sikojen salmonellavalvonnasta 1030/2013	MMM:n asetus nautaeläinten ja sikojen salmonellavalvonnasta

Valvonnan riskiperusteisuus

Raakamaitoasetus ja asetus nautaeläinten ja sikojen salmonellavalvonnasta säättävät, että nautakarja on tutkittava STEC O157-bakteerin sekä salmonellan varalta ennen raakamaidon luovuttamisen aloittamista ja sen jälkeen vähintään kerran vuodessa.

Raakamaidosta tehtävien patogeenitutkimusten tiheys riippuu pääasiallisesti raakamaidon luovutusmääristä, siten kuin se on määritelty [Ruokaviraston raakamaito-ohjeessa 16040](#).

Dokumentoidut menettelyt

Ruokaviraston ohje 16040: Raakamaidon ja ternimaidon tuotannon ja myynnin valvonta.

Laboratoriotoiminta

Raakamaitoasetus velvoittaa laboratorioita toimittamaan eristämensä asetuksessa luetellut patogeenikannat ja niihin liittyvät näytteenottotiedot Ruokavirastoon varmistusta varten.

Valvonnan tiedonhallinta

Laboratorion on kuukausittain toimitettava Ruokavirastoon tiedot raakamaitoasetuksen mukaisista patogeenitutkimuksista. Nautakarjasta tutkittujen näytteiden tiedot toimitetaan salmonellavalvontatietojen yhteydessä. Raakamaidosta tutkittujen näytteiden tiedot kerätään Patogenix-ohjelman kautta.

11.3.5 Trikiini, valvotut pito-olosuhteet

Valvonnan tavoite

Tavoitteena on varmentaa, että kulutukseen tuleva liha ja lihaa sisältävät valmisteet olisivat vapaita trikiineistä ja siten turvallisia käyttää elintarvikkeina. Trikiinien pääsyä elintarvikeketjuun valvotaan useassa kohdassa tuotantotiloilta lihintarkastukseen. Valvonnan tavoitteena on myös varmentaa, että virallisesti tunnustettujen valvottujen pito-olosuhteiden tilat täyttävät niille asetetut vaatimukset ja, että trikiinille alttiiden eläinlajien liha tutkitaan lainsäädännön edellyttämällä tavalla trikiinien varalta.

Valvottavan toiminnan laajuus

Ruokavirasto tunnustaa sikojen valvotut pito-olosuhteet hakemuksesta. Tunnustus voidaan myöntää joko yksittäiselle tilalle tai tilojen ryhmälle eli nk. lokerolle. Vuonna 2018 Suomessa oli yksi sikojen pitopaikka, jonka valvotut pito-olosuhteet Ruokavirasto oli tunnustanut. Käytännössä tämä tarkoittaa hieman alle 600 teurastetun sian vapautumista trikiinitutkimuksesta vuoden 2018 aikana. Kaikki muut Suomessa teurastetut siat, n. 1,8 miljoonaa, tutkittiin trikiinien esiintymisen varalta lihintarkastuksen yhteydessä.

Teurastettavista lihasioista tutkitaan siten vain ne, jotka eivät tule valvotuista pito-olosuhteista ja vähintään 10 % (jollei pystytä osoittamaan, että trikiinien esiintyvyys on niin vähäinen, että tutkimukset voidaan lopettaa kokonaan) virallisesti tunnustettujen valvottujen pito-olosuhteiden tilojen sioista.

Valvonnan resurssit

Tarkastuseläinlääkärit valvovat trikiinitutkimusten toteutumista teurastamoissa ja riistankäsittelylaitoksissa. Valvottujen pito-olosuhteiden tilojen lukumäärän kasvu ja systemaattinen tunnustaminen ja siihen liittyvä seurantatyö tulee vaatimaan arviolta noin 0,5 htv työpanoksen. Trikiinitutkimuksien tekemiseen hyväksyttyjä laboratorioita on tällä hetkellä 14 kappaletta.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.3.5. Trikiinitutkimuksia koskevat keskeiset säädökset.

Säädösnumero	Säädöksen nimi
(EU) N:o 1375/2015	Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2015/1375 virallisia lihan trikiinitarkastuksia koskevista erityissäännöistä
MMM 590/2014	Maa- ja metsätalousministeriön asetus lihintarkastuksesta
VNa 152/2015	Valtioneuvoston asetus elintarvikelain, rehulain ja terveydensuojelulain nojalla tutkimuksia tekevästä laboratorioista

Valvonnan suunnittelu

Ruokavirasto suunnittelee ja ohjaa valvottujen pito-olosuhteiden virallista tunnustamista. Ruokavirasto laatii ohjeet ja kriteerit, joiden perusteella pitopaikkoihin tehdään tarkastuksia valvottujen pito-olosuhteiden todentamiseksi. Ruokavirasto suunnittelee valvottuihin pito-olosuhteisiin kuuluviin tiloihin kohdistettavia säännöllisiä valvontakäyntejä, joilla varmistetaan jatkossa valvottujen pito-olosuhteiden tunnustamisen edellytysten täyttyminen. Ruokavirasto suunnittelee ja kohdistaa lokeroon ja lokeron toimintaan auditointeja, joilla varmistetaan toiminnan vaatimustenmukaisuus.

Tarkastuseläinlääkärit suunnittelevat menetelmän, jolla he seuraavat, että vaadittavat trikiinitutkimukset tehdään teurastuksen yhteydessä.

Valvonnan riskiperusteisuus

Pitopaikkoihin, joiden on virallisesti tunnustettu täyttävän valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset, kohdistetaan tunnustamisen jälkeen säännöllisin väliajoin tunnustamisen ehtojen täyttymisen todentamiseksi tarkastuskäyntejä riskiperusteisesti.

Lihantarkastuksen yhteydessä otettavat trikiinitutkimusnäytteet kohdistetaan kesäkuun 2014 jälkeen aiempaa riskiperusteisemmin. Valvotuista pito-olosuhteista peräisin olevista sioista tutkitaan vain 10 % (tai ei ollenkaan, jos esiintyvyys on niin vähäinen, että tutkimukset voidaan lopettaa kokonaan) teurastettavista eläimistä. Muista pitopaikoista peräisin olevista sioista, joissa trikiinitartunnan riski on korkeampi, tutkitaan lihantarkastuksen yhteydessä kaikki teurastettavat eläimet.

Riistaeläimet ovat myös mahdollisia trikiinitartunnan kantajia. Tarhatun tai luonnonvaraisen riistan liha tutkitaan trikiinin varalta trikiinialttiiden lajien osalta lihantarkastuksen yhteydessä. Myös sellainen luonnonvarainen riista, jolle ei suoriteta lihantarkastusta, mutta joka myydään kuluttajalle, tulee tutkia trikiinin varalta.

Valvonnan toimeenpano

Valvottujen pito-olosuhteiden tunnustamisen hakeminen on pitopaikoille vapaaehtoista. Ruokavirasto vastaa valvottujen pito-olosuhteiden virallisesta tunnustamisesta. Ruokavirasto voi virallisesti tunnustaa yksittäisiä pitopaikkoja tai pitopaikkojen ryhmiä, nk. lokeroita. Yksittäiset pitopaikat tunnustetaan Ruokaviraston tekemien pitopaikkakohtaisten tarkastuskäyntien perusteella. Virallisesti tunnustettujen valvottujen pito-olosuhteiden vaatimustenmukaisuutta tarkkaillaan tunnustamisen jälkeen säännöllisten valvontakäyntien perusteella. Ruokavirasto hyväksyy lokeron omavalvontasuunnitelman ja tunnustaa lokeron sen perusteella. Ruokavirasto kohdistaa lokeroon ja lokeron toimintaan maksullisia auditointeja, joilla varmistetaan toiminnan vaatimustenmukaisuus.

Teurastamotoimijoiden tulee omavalvonnalla varmistaa, että vaaditut trikiinitutkimukset tehdään. Tarkastuseläinlääkäri valvoo teurastamoissa ja riistankäsittelylaitoksissa trikiinitutkimusten toteutumista voimassa olevien säädösten ja ohjeiden mukaan.

Valvonnan tiedonhallinta

Ruokavirasto ylläpitää rekisteriä niistä pitopaikoista, jotka se on virallisesti tunnustanut. Tapaa, jolla laboratorioista kertynyttä tietoa trikiinitutkimuksista kerätään ja jaetaan toimijoiden ja viranomaisten välillä, kehitetään.

Laboratoriotoiminta

Trikiinitutkimukset tehdään Ruokaviraston hyväksymässä laboratoriossa. Positiiviset löydökset varmistetaan Ruokavirastossa.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Teurastamotoimija raportoi säännöllisin väliajoin trikiinitutkimusten määristä toimivaltaiselle viranomaiselle. Valvotuista pito-olosuhteista tulevat ja muut teuraseläimet on tilastoitava erikseen ja raportoitava vuosittain Ruokavirastoon. Valvontaohjelman puitteissa otetuista näytteistä ja niiden tuloksista raportoidaan vuosittain kansallisesti, komissiolle ja EFSAan osana Suomen zoonoosiraportointia.

11.3.6 Mikrobilääkeresistenssi

Seurannan resurssit

Seurantaohjelma hyödyntää kansallisen salmonellavalvontaohjelmassa naudoista, sioista ja siipikarjasta sekä kotimaisista elintarvikkeista ja elintarvikealan toimijoiden omavalvonnassa eristetyt salmonellat, jotka on lähetetty Ruokavirastoon. Näytteet vähittäismyyntistä kerää Ruokavirasto.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.3.6. Mikrobilääkeresistenssin seurantaa koskeva keskeinen säädös.

Säädösnumero	Säädöksen nimi
N:o 2013/652/EU	Komission päätös zoonoottisten ja indikaattoribakteerien mikrobilääkeresistenssin seurannasta ja raportoinnista

Seurannan toimeenpano

Suomessa mikrobilääkeresistenssiä on seurattu tärkeimmillä tuotantoeläimillä FINRES-Vet-seurantaohjelman puitteissa vuodesta 2002. Lisäksi FINRES-Vet-ohjelmassa seurataan naudoista, sioista ja broilereista eristettyjen kampylo- ja indikaattoribakteerien resistenssilannetta.

Vuoden 2014 alusta voimaantullut EU:n harmonoitu resistenssiseuranta asettaa uusia vaatimuksia jäsenmaille sekä terveistä eläimistä että elintarvikkeista eristettyjen bakteerien resistenssiseurannalle (komission toimeenpanopäätös 2013/652/EU). Harmonisoituun seurantaan kuuluvat zoonoottiset bakteerit: salmonella, kampylobakteeri sekä indikaattoribakteerit. Lisäksi jäsenmaiden tulee toteuttaa erityinen laajakirjoisia beetalaktamaaseja (ml. karbapenemaaseja) tuottavien bakteerien seulonta sekä tuotantoeläimistä että vähittäismyyntivaiheessa kerätystä tuoreesta lihasta.

Näytteet resistenssiseurantaan varten tulee ottaa joka toinen vuosi siipikarjasta ja broilerin lihasta ja joka toinen vuosi sioista, alle vuoden ikäisistä nautaeläimistä sekä sian ja naudan lihasta.

Laboratoriotointi

Näytteet tutkitaan Ruokavirastossa.

Seurannan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Ohjelman puitteissa otetuista näytteistä ja niiden tuloksista raportoidaan vuosittain kansallisesti, komissiolle ja EFSAan osana Suomen zoonoosiraportointia.

11.4 Kemiallisten aineiden valvonta- ja seurantaohjelmat

11.4.1 Vierasainevalvonta

Vierasainevalvonta kattaa koko elintarvikeketjun pellolta pöytään. Elintarvikelaki ja yleinen elintarvikeasetus (EY) N:o 178/2002 sekä valvonta-asetus edellyttävät vierasainevalvonnan valvontasuunnitelmia, riskiperusteista valvontaa, toimintaohjeita ja yhdenmukaistettuja toimenpiteitä sekä valvonnan auditointia. Yhteisösääntelyn piirissä on myös valvontaa, näytteenottoa ja analyysimenetelmien vaatimuksia lisääntyvässä määrin. Valvonta kohdistuu Suomessa kasvatettujen eläinten, tuotettujen elintarvikkeiden ja rehujen lisäksi myös elintarvikkeiden ja rehujen toimituksiin sisämarkkinakaupassa sekä tuontiin kolmansista maista.

Erityisesti eläinlääkejäämien ja kiellettyjen aineiden sekä kasvinsuojeluainejäämien samoin kuin rehujen haitallisten ja kiellettyjen aineiden jäämiä löydettyessä valvontaan liittyy myös mahdollisten väärinkäytöstopausten selvittely. Muiden vieraiden aineiden ryhmä on luonteeltaan erilainen, koska niiden synty ja lähteet vaihtelevat ja niiden hallintaan liittyy paljon yhteistyötarvetta elintarvikeketjun sisällä sekä ympäristövalvonnassa ja teollisten prosessien kehittämisessä.

11.4.2 Kasvinsuojeluainejäämävalvonta

Valvonnan tavoite

Kasvinsuojeluainejäämävalvontaohjelmaa toteutetaan vuosittain yhteisölainsäädännön vaatimuksesta. Tavoitteena on valvoa, ettei elintarvikkeissa esiinny kiellettyjä kasvinsuojeluainejäämiä ja etteivät elintarvikkeet sisällä jäämiä yli lainsäädännössä asetettujen raja-arvojen. Lisäksi elintarvikevalvonnassa todetuissa epäilytilanteissa otetaan tarvittaessa valvontanäytteitä.

Valvottavan toiminnan laajuus

Kasvinsuojeluainejäämien valvontaohjelma koskee kasviperäisiä ja eläimistä saatavia elintarvikkeita, painottuen selkeästi prosessoimattomiin tuotteisiin.

Valvonnan resurssit

Ruokaviraston tehtäviin kuuluu kasvinsuojeluainejäämien valvonnan kansallinen ohjaus, kotimaisten tuotteiden monitorointiohjelman ja näytteenoton suunnittelu, raportointi EFSAan ja kansallisesti sekä viranomaistutkimukset eläimistä saatavista elintarvikkeista. Lisäksi tehtäviin kuuluu tarvittava viranomaisohjaus, kun kotimaisissa

tuotteissa havaitaan määräystenvastaisuuksia ja kunnan elintarvikevalvontaviranomaiset suorittavat Ruokaviraston pyynnöstä kotimaisten tuotteiden näytteenoton.

Tullin tehtäviin kuuluu ulkomaisten kasviperäisten tuotteiden näytteenoton suunnittelu, näytteenotto ja raportointi, viranomaistutkimukset ja tarvittavat viranomaistoi-menpiteet. Lisäksi Tulli tutkii Ruokaviraston kotimaisten kasvien tutkimusohjelmaan kuuluvat näytteet.

Valviran tehtäviin kuuluu alkoholijuomien näytteenoton suunnittelu, näytteenotto ja raportointi. Alkoholituotteet tutkitaan Tullilaboratoriossa. Kunnat tekevät toimialueellaan tarvittavat valvontatoimenpiteet ja jatkoseurannan.

Lainsäädäntö

Kasvinsuojeluainejäämlainsäädännön keskeisimmät asetukset on lueteltu taulukossa 11.4.1.1a.

Taulukko 11.4.1.1a. Lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 396/2005	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 396/2005 torjunta-ainejäämien enimmäismääristä kasvi- ja eläinperäisissä elintarvikkeissa ja rehuissa tai niiden pinnalla
	Jäämille lainsäädännössä asetetut sallitut enimmäismäärät ovat saatavilla komission MRL-tietokannassa: http://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/pesticides_database/index_en.htm EU-monitorointiasetus annetaan vuosittain, jonka perusteella määritetään mitä tuotteita ja miten paljon tutkitaan jäsenmaittain sekä tutkittavat jäämät.
	Kasvinsuojeluainejäämien monitoroinnista annetaan vuosittain asetus, asetukset löytyvät osoitteesta: http://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/max_residue_levels/eu_multi-annual_control_programme_en.htm
Komission direktiivi 2002/63/EY	Komission direktiivi 2002/63/EY yhteisön näytteenottomenettelyistä kasvi- ja eläinperäisten tuotteiden torjunta-ainejäämien virallisessa tarkastuksessa

Valvonnan suunnittelu

Ruokavirasto koordinoi vuosittaisen kansallisen valvontaohjelman valmistelua. Valvontaohjelman valmisteluun osallistuvat Ruokaviraston lisäksi Tulli ja Valvira.

Taulukko 11.4.1.1b. Kasvinsuojeluainejäämälainsäädännön vastuutahot.

Vastuullinen taho	Tuote	Kotimainen	Ulkomainen
Ruokavirasto	kasvipäiset elintarvikkeet	X	
	eläinperäiset elintarvikkeet	X	X
Tulli	kasvipäiset elintarvikkeet		X
Valvira	alkoholituotteet	X	X

Tutkimukset jakaantuvat EU:n koordinoidun valvontaohjelman edellyttämiin tutkimuksiin ja kansallisen valvontaohjelman mukaisiin tutkimuksiin. Ruokavirasto koordinoi suunnittelua keräämällä kaikkien viranomaisten suunnitelmat yhdeksi kokonaisuudeksi, joka raportoidaan vuosittain Euroopan komissiolle. Kasvinsuojeluainejäämiä tutkitaan vuosittain n. 2000 näytteestä.

Ruokavirasto laatii valvontasuunnitelman lisäksi yksityiskohtaiset näytteenotto-ohjeet kotimaisten kasvien jäämävalvontaan.

Valvonnan riskiperusteisuus

Valvontaohjelmaa painotetaan ruokavalion kannalta keskeisiin tuotteisiin sekä tuotteisiin, joissa on aiemmin todettu määrästenvastaisuuksia.

Dokumentoidut menettelyt

Ruokaviraston laatimat näytteenotto-ohjeet kotimaisten kasvien jäämävalvontaan noudattavat torjunta-ainejäämien näytteenottomenettelyistä annettua komission direktiiviä 2002/63/EY. Näytteenotto-ohje sisältää osuudet kasvinsuojeluainejäämiä valvovien viranomaisten toiminnasta, jäämävalvontatulosten vaikutuksesta maataloustuotukseen, näytteenotosta, kasvikohtaisista erityisohjeista sekä näytteiden lähettämisestä.

Valvonnan toimeenpano

Näytteenotosta vastaavat kunnalliset elintarvikevalvontaviranomaiset sekä Tullin ja Valviran näytteenottajat. Ruokavirasto maksaa kunnallisten elintarvikevalvontaviranomaisten ottamien näytteiden tutkimuskustannukset (elintarvikelaki 30 §).

Valvontaohjelmaan kuuluvat kasviperäiset näytteet sekä alkoholijuomat tutkitaan Tullilaboratoriossa ja eläinperäiset näytteet Ruokavirastossa.

Määrästenvastaisia tuontieriä koskevista toimenpiteistä vastaa tulliviranomainen ja alkoholituotteita koskevista toimenpiteistä Valvira. Kotimaisten, määrästenvastaisen erien toimenpiteistä vastaa kunnan elintarvikevalvontaviranomainen (määräykset, omavalvonnan tarkastus). Jos tuotteista todetaan kasvinsuojeluaineita, joiden käyttö ei ole Suomessa sallittua, kyseessä on kasvinsuojelulain (1563/2011) rikkomus. Ruokavirasto tekee asiasta ilmoituksen Tukesiin, joka koordinoi ELY-keskusten kasvinsuojeluaineiden käytön valvontaa. Samalla tehdään ilmoitus Ruokaviraston rehu- ja lannoitevalvontaan, joka laajentaa valvonnan tarvittaessa koskemaan täydentäviä ehtoja. Tukes, Ruokavirasto ja AVI (täydentävät ehdot) tekevät tarvittavat valvontatoimenpiteet yhteistyössä alueellisten ELY-keskusten kanssa.

Valvonnan tiedonhallinta

Valvontaohjelmaa toteuttavat viranomaiset hallitsevat valvontatietojaan omissa tietojärjestelmissään. Lisäksi Tullilla on tietojärjestelmässään Ruokaviraston kasviperäisten tuotteiden ja Valviran alkoholituotteiden valvontatieto, koska analyysit tehdään Tullilaboratoriossa.

Kaikki valvontatulokset Ruokaviraston, Tullin ja Valviran toteuttamasta valvonnasta kootaan Ruokavirastoon vuosittain EFSAan raportointia varten.

Laboratoriotoiminta

Kasvinsuojeluainejäämiä tutkivien viranomaislaboratorioiden (Tullilaboratorio, Ruokavirasto) merkitys valvontaohjelmalle on keskeinen. Valvontaohjelmaa ei voida to-

teuttaa ilman viranomaistutkimuksia. Laboratorioiden on oltava akkreditoituja ja täytettävä EU-lainsäädännön vaatimukset, jotka koskevat kasvinsuojeluainejäämien viranomaistutkimuksia tekeviä laboratorioita. Kasvinsuojeluainejäämävalvontaohjelman näytemäärä jakautuu karkeasti siten, että Tullilaboratorio tutkii 1700 ulkomaista alkuperää olevaa ja 220 kotimaista kasvituotetta vuodessa ja Ruokaviraston laboratorio tutkii 30-50 eläimistä saatavaa elintarviketta vuodessa.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Ruokavirasto vastaa valtakunnallisten valvontatietojen raportoinnista vuosittain EFSAan ja komissiolle. Tiettyä vuotta koskevat valvontatulokset toimitetaan EFSAan seuraavan vuoden elokuun loppuun mennessä. Tulokset julkaistaan vuosittain Ruokaviraston julkaisuna. Raportit ovat saatavilla [Ruokaviraston internet-sivuilla](#).

Määräystenvastaisten tuotteiden takaisinvetoon ryhdytään, jos riskinarviointi osoittaa, että tuotteesta saattaa aiheutua terveysvaaraa kuluttajille. Kaikissa tapauksissa, joissa enimmäismäärä ylittyy, tehdään riskinarviointi, eli arvioidaan, aiheutuuko ylityksestä vaaraa kuluttajan terveydelle.

Mikäli enimmäismäärän ylitys havaitaan Ruokaviraston kotimaisten elintarvikkeiden valvontaohjelmassa, Ruokavirasto tekee riskinarvioinnin tuotteiden mahdollisen takaisinvetotarpeen arvioimiseksi ennen yhteydenottamista kunnan valvontaviranomaiseen. Riskinarviointi tehdään komission ohjeiden mukaisesti EFSA:n PRIMO-laskentamallilla.

Laskelmissa käytetään ensisijaisesti kasvinsuojeluaineiden hyväksymisen yhteydessä EU:ssa asetettuja ADI- ja ARfD -arvoja (ADI – Acceptable Daily Intake, hyväksyttävä päivittäissaanti ja ARfD – Acute Reference Dose, lyhytaikaisen saannin viitearvo).

Kukin viranomainen vastaa omalla toimialueellaan itsenäisesti valvontaohjelman toteuttamisesta sekä tarvittavista viranomaistoimenpiteistä. Määräystenvastaisista eristä ilmoitetaan aina Ruokavirastolle, joka arvioi tilanteen ja tarvittavat lisätoimet. Mikäli Tulli havaitsee määräystenvastaisia eriä sisämarkkinavalvonnassa, ja erä on ehtinyt varastosta jakeluun ennen analyysituloksen valmistumista, Ruokavirasto arvioi takaisinvetotarpeen ja koordinoi tarvittaessa takaisinvetoon liittyvät toimenpiteet.

Ruokaviraston kotimaisten tuotteiden jäämäohjelmassa havaitut määräystenvastaisuudet toimitetaan välittömästi kunnille tiedoksi toimenpiteitä varten. Ruokavirasto tekee riskinarvioinnin ja ohjeistaa kuntia tarvittavissa valvontatoimenpiteissä.

11.4.2.1 Eläimistä saatavien elintarvikkeiden kansallinen vierasainevalvontaohjelma

Valvonnan tavoite

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden vierasainevalvontaohjelmaa toteutetaan vuosittain sekä unionin että kansallisen lainsäädännön vaatimuksesta. Sen tavoitteena on valvoa, ettei tuotantoeläinten kasvatuksessa käytetä kiellettyjä aineita ja etteivät

elintarvikkeet sisällä eläinten lääkintään sallittujen lääkeaineiden jäämiä yli lainsäädännössä asetettujen raja-arvojen. Ohjelmassa seurataan myös ympäristökontaminanttien esiintymistä ja pitoisuuksia eläimistä saatavissa elintarvikkeissa.

Valvottavan toiminnan laajuus

Eläimistä saatavista elintarvikkeista ja elävistä eläimistä tuotantotiloilla otetaan vuosittain noin 4300 näytettä ja niistä tehdään noin 5700 kemiallista jäämäanalyysiä sekä 600 mikrobiologista mikrobilääkejäämätutkimusta. Lisäksi tehdään tarvittaessa epäilyyn perustuvia tutkimuksia.

Valvonnan resurssit

Vierasainevalvontaohjelman suunnittelusta vastaa Ruokavirasto ja kaikkien näytteiden tutkimisesta Ruokaviraston laboratoriot. Ruokaviraston tarkastuseläinlääkärit, aluehallintovirastojen läänineläinlääkärit ja kunnan elintarvikevalvontaviranomaiset vastaavat näytteiden otosta Ruokaviraston laatimien ohjeiden mukaan. Aluehallintovirasto vastaa myös mahdollisesti tarvittavista selvityksistä. Näytteenottopyynnöt pyritään toimittamaan tasaisesti eri puolella maata sijaitseviin valvontayksiköihin. Valvontaohjelman toteuttamiseen tarvittavia henkilöresursseja on vaikea arvioida etukäteen, koska valvontakäyntiin kuluva aika voi vaihdella vajaasta tunnista lähes koko päivään näytteenottokohteen sijainnista riippuen. Lisäksi yksittäiseen näytteenottoon kuluva aika vaihtelee; teurastamossa näytteenotto tapahtuu huomattavasti nopeammin kuin esimerkiksi virtsanäytteenotto elävästä eläimestä tuotantotilalla. Viranomaisten tehtävät on kuvattu tarkemmin kohdassa ”Valvonnan toimeenpano”.

Lainsäädäntö

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden vierasainevalvonta perustuu elintarvikelakiin ja lakiin eläinten lääkitsemisestä sekä muihin vierasaineista annettuihin säädöksiin, joista keskeisimmät on lueteltu alla olevassa taulukossa. Lisäksi on huomioitava komission ja referenssilaboratorioiden antamat ohjeistukset.

Taulukko 11.4.1.2. Eläimistä saatavien elintarvikkeiden ml. elävien eläinten vierasainevalvontaa koskevat keskeisimmät säädökset.

Säädösnumero	Säädöksen nimi
96/23/EY	ns. Vierasainedirektiivi
96/22/EY	ns. Hormonikieltodirektiivi
23/2006	Elintarvikelaki
387/2014	Laki eläinten lääkitsemisestä
MMMa 1/EEO/2007	Vierasaineasetus
Vna 1054/2014	Valtioneuvoston asetus eräiden lääkeaineiden käytön kieltämisestä eläimille
98/179/EY	Komission päätös virallista näytteenottoa koskevista säännöistä
97/747/EY	Komission päätös näytteenottotaajuuksista ja –tasoista
2002/657/EY	Komission päätös määrittämenetelmien suorituskyyvistä ja tulosten tulkinnoista
470/2009/EY	Parlamentin ja neuvoston asetus yhteisön menettelyistä farmakologisesti vaikuttavien aineiden jäämien vahvistamisesta
37/2010/EY	Komission asetus farmakologisesti vaikuttavista aineista ja niiden enimmäismääristä eläinperäisissä elintarvikkeissa

Lisäksi tulee huomioida soveltuvien osin mm. komission asetus tiettyjen elintarvikkeissa olevien vierasaineiden enimmäismäärien vahvistamisesta (EY) 1881/2006, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) 396/2005 torjunta-aineiden enimmäismääristä kasvi- ja eläinperäisissä elintarvikkeissa ja rehuissa tai niiden pinnalla, komission asetus 124/2009/EY enimmäispitoisuuksien asettamisesta kokkidiosaattien ja histomonosaattien väistämättömästä siirtymisestä muihin kuin kohde-rehuihin johtuvalle esiintymiselle elintarvikkeissa ja komission direktiivi 2009/8/EY muihin kuin kohderehuihin väistämättä siirtyvien kokkidiosaattien ja histomostaattien enimmäispitoisuuksista. Lisäksi tarvittaessa on huomioitava muita erityissäädöksiä esim. yksittäisten aineryhmien tutkimuksiin liittyen.

Valvonnan suunnittelu

Ruokavirasto vastaa elävien eläinten ja eläimistä saatavien elintarvikkeiden vierasainevalvontaohjelman suunnittelusta ja toteuttamisesta.

Suunnitelmassa esitetään yksityiskohtaisesti valvonnan kohteet, joita ovat elävät eläimet ja liha (nauta, sika, lammas, hevonen, siipikarja, tarhattu riista ja riistaeläimet) sekä maito, viljelty kala, kananmuna ja hunaja. Suunnitelmassa esitetään tuotantolukuihin perustuvat näytteiden määrät, tutkittavaksi määrätyt aineryhmät ja aiheet, analyysimenetelmät herkkyysineen sekä tutkimukset tekevä laboratorio. Tiedot toimitetaan Euroopan komission tietokantaan komission hyväksyttäväksi.

Ruokavirasto laatii suunnitelman lisäksi myös näytteenottoaikataulut sekä yksityiskohtaiset ohjeet näytteiden ottamisesta ja toimittamisesta laboratorioon. Näytekohdattaiset näytteenottopyynnöt toimitetaan niille tarkastuseläinlääkäreille, aluehallintoviranomaisille ja elintarvikevalvontaviranomaisille, joiden valvomalle laitokselle tai alueelle näytteenottoa kohdennetaan. Ruokavirasto toimittaa lisäksi tarvittavat näytteenottovälineet ja näytteiden lähettämiseen tarvittavat pakkaukset paikallisille viranomaisille.

Valvonnan riskiperusteisuus

Tutkimukset kohdennetaan vierasainesäädösten mukaisesti sekä suunnitelmaa laadittaessa että myöhemmin näytteenottotilanteessa niihin eläimiin tai tuotteisiin, joista jäämien löytyminen on todennäköisintä.

Suunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon mm. edellisten vuosien tutkimustulokset. Näytemäärät kohdennetaan maan eri alueille ottaen huomioon alueella tuotetun ja/tai jalostetun raaka-aineen määrä tai alueet, joilla tutkittavia ympäristökontaminantteja mahdollisesti esiintyy eniten. Kansallisesti analyysijä kohdennetaan aineisiin, joiden jäämien löytyminen on todennäköisintä – esimerkiksi Suomessa yleisimmin tuotantoeläimille käytössä olevat lääkeaineet. Kohdennuksessa huomioidaan myös se, mille eläinryhmille ko. lääkeaineita käytetään eniten. Jos lääkeaineiden käyttö keskittyy tiettyyn vuodenaikaan, tämä otetaan huomioon suunnitelmia laadittaessa. Ympäristökontaminanteista pyritään valitsemaan tutkimuskohteiksi sellaisia, joiden esiintyminen on mahdollista.

Näytteenottajaa ohjeistetaan huomioimaan edellä esitetyn lisäksi näytteenottokoh- teiden valinnassa mm. eläimen ikä, sukupuoli, eläinlaji, kasvatustapa sekä aikaisem- min saadut kokemukset aineiden laittomasta käytöstä. Esimerkiksi kiellettyjä kas- vunedistäjiä tutkittaessa näytteet tulisi ottaa isoista ja lihaksikkaista eläimistä.

Dokumentoidut menettelyt

Näytteenotto tapahtuu Ruokaviraston laatimien ja toimittamien matriisikohtaisten ohjeiden mukaisesti. Näytteenotto-ohjeissa on huomioitu säädösten vaatimukset mm. kohdentamisesta. Ohjeissa on lisäksi kuvattu tarkoin, miten näyte tulee pakata ja toimittaa laboratorioon. Näytteenottaja täyttää jokaisesta ottamastaan näytteestä Ruokaviraston toimittaman näytteenottolomakkeen, josta yksi kappale jää toimijalle, yksi näytteenottajalle ja kaksi toimitetaan Ruokavirastoon näytteen mukana. Kaikki Ruokavirastoon saapuvien näytteiden tiedot kirjataan ELMO-tietojärjestelmään.

Valvonnan toimeenpano

Ruokavirasto vastaa vierasainevalvontaohjelman ohjauksesta, koordinaatiosta ja osaltaan myös sen toimeenpanosta sekä kaikkien ohjelmaan kuuluvien näytteiden analysoinnista.

Läänineläinlääkärit tai AVlen määräämät eläinlääkärit ottavat Ruokaviraston pyyn- nöstä näytteet elävistä eläimistä otantaan nimetyiltä tiloilta. Ruokaviraston tarkas- tuseläinlääkärit ottavat lihanäytteet tuotantolaitoksista. Kunnalliset elintarvikeval- vontaviranomaiset ottavat maito-, kananmuna- ja hunajanäytteet Ruokaviraston an- tamien kriteerien perusteella valitsemiltaan tuotantotiloilta. Ruokavirasto valitsee lisäksi maitoalan laitokset ja hunajapakkaamot, joihin kunnallisen viranomaisen te- kemä valvonta kohdistuu. AVIt valitsevat alueeltaan ne kalanperkaamot, joihin kun- nallisen valvontaviranomaisen tekemä näytteenotto kohdistuu.

Näytteenotto on järjestettävä ennalta ilmoittamatta vierasainesäädösten mukaisesti. Näytteet otetaan aina siten, että alkuperäinen tuotantotila on jäljitettävissä.

Kaikki kemialliset ja mikrobiologiset jäämätutkimukset tehdään Ruokaviraston labo- ratoriossa, joka on nimetty kansalliseksi vertailulaboratorioksi kaikkien jäämäryhmien osalta neuvoston direktiivin 96/23/EY mukaisen eläviä eläimiä ja eläimistä saatavia elintarvikkeita koskevan jäämävalvontaohjelman osalta. Tutkimusten tulokset toimi- tetaan Ruokaviraston laboratoriosta Ruokaviraston elintarvikevalvonnalle kuukausit- ain.

Jos tutkittu näyte osoittautuu vaatimustenvastaiseksi, laboratorio ilmoittaa tuloksen välittömästi valvonnalle, joka puolestaan huolehtii selvitystoimien käynnistämisestä. Vierasaineasetuksen mukaisesti AVIn on tehtävä vaatimustenvastaisen tutkimustu- loksen perusteella selvitykset tilalla tai tuotantolaitoksessa ja toimitettava tapauk- sesta laadittu yhteenveto (tarkastuskertomus) Ruokavirastoon.

Vierasaineohjelman liha-, maito- ja kalaohjelman toteuttaminen on maksullista toimi- joille.

Valvonnan tiedonhallinta

Vierasainevalvonnan näytteenottokohteiden valinnassa käytetään apuna valtakunnallisia elintarvikehuoneistojen ja alkutuotantopaikkojen rekistereitä

Kaikki vierasainevalvontaohjelman näytteet kirjataan Ruokavirastossa laboratorion käyttämään ELMO-tietojärjestelmään, josta myös tulokset on saatavissa. Tavoitteena on laajentaa järjestelmän käyttöä myös valvonnan tarpeet huomioiden.

Valvontasuunnitelmat ja valvontatulosten yhteenvedot kirjataan suoraan komission tietokantaan Ruokaviraston valvontaosastolla.

Laboratoriotoiminta

Valvontaohjelman toteuttaminen perustuu kokonaan laboratoriotuloksiin ja tarvittaessa määräystenvastaisten tulosten vuoksi tehtäviin selvityksiin.

Kaikki kemialliset ja mikrobiologiset jäämätutkimukset tehdään Ruokaviraston laboratoriossa, joka on akkreditoitu (EN ISO/IEC 17025). Kaikki vierasainevalvontaohjelman näytteiden kemialliseen analysointiin käytettävät menetelmät on validoitu komission päätöksen 2002/657/EY edellyttämällä tavalla. Mikrobiologiset menetelmät on akkreditoitu, ja ne on validoitu ohjeen "Guidelines for the validation of screening methods for residues of veterinary medicines" mukaan. Ruokaviraston laboratorio on nimetty kansalliseksi vertailulaboratorioksi kaikkien jäämäryhmien osalta neuvoston direktiivin 96/23/EY mukaisen eläviä eläimiä ja eläimistä saatavia elintarvikkeita koskevan jäämävalvontaohjelman osalta (komission päätös 98/536/EY muutoksineen).

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Ruokavirasto kokoaa komission hyväksymän suunnitelman perusteella toteutetun ohjelman laboratoriotulokset yhteen eläinryhmittäin ja aineittain sekä kirjaa ne yksityiskohtaisesti suoraan komission tietokantaan seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä. Samalla EU:n tietokantaan kirjataan alkaneen vuoden yksityiskohtainen valvontasuunnitelma.

Tutkimuslaboratorio ilmoittaa heti kaikista vaatimustenvastaisista tuloksista Ruokaviraston valvontaosastolle, joka ryhtyy välittömästi selvittämään tapausta. Läänineläinlääkäri tai AVI:n määräämä eläinlääkäri tekee tarkastuksen tuotantotilalla, josta vaatimustenvastainen näyte on peräisin. Jos epäillään, että jäämä on peräisin eläimen saamasta rehusta, Ruokavirasto osallistuu selvitystyöhön rehujen osalta. Lisäksi Ruokavirasto osallistuu selvityksiin eläinten lääkitykseen liittyvien väärinkäytösten osalta. Ruokavirasto raportoi komissiolle toukokuun loppuun mennessä vaatimustenvastaisten vierasainevalvontanäytteiden perusteella tehtyjen selvitysten tulokset ja mahdolliset toimenpiteet.

Komission elintarvike- ja eläinlääkintötoimisto (FVO) tarkastaa kansallisen vierasainevalvontaohjelman toteuttamista.

Ruokavirasto seuraa näytteiden saapumista laboratorioon ja tutkimustulosten valmistumista. Ruokavirasto myös kokoaa tulokset ja toimittaa ne Euroopan komission tietokantaan.

Ahvenanmaa

Ahvenanmaan maakuntahallitus tekee vuosittain Ruokaviraston kanssa sopimuksen elävien eläinten ja eläimistä saatavien elintarvikkeiden tutkimisesta osana kansallista vierasainevalvontaohjelmaa. Näytteistä aiheutuvat kustannukset peritään tuotantomäärien mukaan maakuntahallitukselta Ruokaviraston maksullisista suoritteista annetun asetuksen (MMM 1114/2013) mukaisesti. Näytteet otetaan Ruokaviraston antamien aikataulujen ja ohjeiden mukaisesti ja toimitetaan lähettäjän kustannuksella Ruokavirastoon.

11.4.2.2 Eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen yhteydessä tapahtuva vierasainevalvonta

Eläinlääkinnälliseen rajatarkastukseen liittyvät yleiset valvontajärjestelyt on kuvattu yllä.

Valvonnan tavoite

Eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen yhteydessä tapahtuva vierasainevalvonnan tavoitteena on turvata EU:n ulkopuolelta tuotavien elintarvikkeiden hygieeninen laatu.

Valvottavan toiminnan laajuus

Tuote-eriä tuodaan pääsääntöisesti vain Hakuninmaan ja lentoaseman rajatarkastus-
asemien kautta, joissa näytteet otetaan valvontasuunnitelman mukaisesti. Erien lukumäärä vuosittain vaihtelee välillä 1200 - 1400. Näytteitä tutkitaan noin 100/vuosi erien lukumäärään perustuen. Toimijoita ovat tuojat, huolitsijat ja varastonpitäjät, joiden lukumäärä vaihtelee välillä 300 - 400.

Valvonnan resurssit

Ruokavirasto vastaa eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen suunnittelusta ja toimeenpanosta. Rajatarkastuksen suorittavat Ruokaviraston palveluksessa olevat tai Ruokaviraston valtuuttamat raja-eläinlääkärit.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.4.1.3. Eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen yhteydessä tehtävää eläimistä saatavien elintarvikkeiden vierasainevalvontaa koskevat keskeisimmät säädökset.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
96/23/EY Vierasainedirektiivi	ns. Vierasainedirektiivi
96/22/EY Hormonikieltodirektiivi	ns. Hormonikieltodirektiivi
MMM 1/EEO/2007	Vierasaineasetus
1054/2014 Lääkekieltoasetus	Valtioneuvoston asetus eräiden lääkeaineiden käytön kieltämisestä eläimille
98/179/EY	Komission päätös virallista näytteenottoa koskevista säännöistä
97/747/EY	Komission päätös näytteenottotaajuuksista ja -tasoista
2002/657/EY	Komission päätös määritysmenetelmien suorituskyyvistä ja tulosten tulkinnoista

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
37/2010/EY	Komission asetus farmakologisesti vaikuttavista aineista ja niiden enimmäismääristä
MMMa 1370/2004	MMM:n asetus eläimistä saatavien elintarvikkeiden ja muiden tuotteiden eläinlääkinnällisistä rajatarkastuksista
2073/2005 /EY	Komission asetus elintarvikkeiden mikrobiologisista vaatimuksista

Valvonnan suunnittelu

Eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen yhteydessä otetaan näytteitä EU:n ulkopuolisista maista tuotavista eläimistä saatavista elintarvike- ja sivutuote-eristä vuosittain Ruokaviraston laatiman näytteenottosuunnitelman perusteella. Näytteenottosuunnitelma koskee sekä kemiallisia että mikrobiologisia tutkimuksia.

Suomessa on neljä eläinlääkinnällistä rajatarkastusasemaa, joilla rajaeläinlääkäri ottaa näytteet EU:n alueelle jäävistä tuotteista. Haminan rajatarkastusasemalla tarkastetaan pääosin vain kauttakulkueriä, joista ei oteta näytteitä.

Näytteenotto kohdistuu tuotaviin eriin satunnaisesti siten, ettei tuojalla ole ennakoon tietoa mistä eristä näytteet otetaan.

Valvonnan riskiperusteisuus

Näytteenottosuunnitelma perustuu ensisijaisesti alkuperämaan tietoihin, joista huomioidaan viranomaisvalvonnan toimivuus ja luotettavuus, alkuperämaan eläintautitilanne ja komission tarkastuksissa todetut puutteet. Suunnitelman teossa otetaan huomioon myös kyseistä tuotetta koskevat RASFF-ilmoitukset, OIE/ASDN-ilmoitukset ko. alkuperämaasta koskien, TRACES-ohjelmasta saadut tiedot muissa EU-maissa tapahtuneista hylkäyksistä, Suomessa tehdyistä tutkimuksista saadut edelliset tulokset ja muut tuojan ja erän tiedot (tuoja, huolitsija, alkuperälaitos), yhteisölainsäädännön ja kansallisen lainsäädännön vaatimukset sekä suojapäätökset. Tietojen perusteella tehdään riskien arviointi ja tähän pohjautuen päätetään tutkittavien erien lukumäärä, erästä otettavien näytteiden lukumäärä sekä suoritettavat tutkimukset. Tarkastustiheyttä muutetaan tarvittaessa em. tietojen perusteella ja aina silloin, kun uudentyyppistä elintarviketta tuodaan ensimmäistä kertaa.

Dokumentoidut menettelyt

Näytteenottosuunnitelman teosta ja laboratoriotutkimuksista on sisäinen ohje.

Valvonnan toimeenpano

Ruokavirasto laatii näytteenottosuunnitelmat. Rajaeläinlääkärit ottavat näytteet ja toimittavat ne tutkittavaksi.

Valvonnan tiedonhallinta

TRACES-ohjelman ominaisuuksiin kuuluu mahdollisuus sekä suorittaa tutkimuspyyntö laboratoriolle, että saada tulos internetin välityksellä. TRACES-ohjelmasta on pääsy EY-lainsäädännön vaatimuksiin ja suojapäätöksiin. TRACES-ohjelmaan lisätään tutkimustulokset, ja siinä voi myös tarkastella muiden jäsenvaltioiden tuloksia ja esim. verrata niitä omiin tuloksiin. Silloin kun lainsäädännön mukaisesti pitää käyttää ns.

tehostettua näytteenottoa, voi näytteiden lukumäärää vähentää, jos samoja tuotteita on jo tutkittu muissa jäsenvaltioissa. RASFF-ilmoituksen voi tehdä TRACES-ohjelmalla.

Laboratoriotointi

Yleisimmin tutkimukset tehdään Ruokaviraston tai MetropoliLabin laboratorioissa tai Tullilaboratoriossa.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Valvonnasta toimitetaan erilaisia raportteja komissiolle: tarkastettujen erien määrät rajatarkastusasemittain eri lämpötilakategorioihin jaettuna, tutkitut näytteet ja niistä saadut laboratoriotutkimustulokset, tutkitut näytteet suojapäätösten mukaisesti ja poistuvista kauttakulkueristä pidettävät Excel-taulukot toimenpiteineen.

TRACES-ohjelmasta komissio saa kerätyksi tiedot kaikista Suomessa tarkastetuista eristä, myös hylätyt erät ja hylkäyssyyt.

11.4.2.3 Ympäristökontaminanttien ja muiden vierasaineiden seurantaohjelmat

Valvonnan tavoite

Ympäristökontaminanttien ja muiden vierasaineiden seurantaohjelmien tavoitteena on valvoa, etteivät elintarvikkeet sisällä vierasaineita yli kansanterveydellisesti hyväksyttävälle tasolle asetettujen enimmäismäärien. Lisäksi samalla tuotetaan informaatiota kansallisella tasolla vallitsevasta tilanteesta vierasaineiden saantiarvioita varten. Vierasaineiden seurannalla pyritään myös keräämään tietoa mahdollisesti asetettavien uusien enimmäismäärien tueksi varmistaen, että elintarvikealan toimijat pyrkivät toiminnassaan aktiivisesti vierasaineiden esiintymisen pienentämiseen, esim. hyviä maatalousteknisiä tai valmistusmenetelmiä käyttäen (nk. ALARA-periaate). Ympäristökontaminanttien ja muiden vierasaineiden valvonta lisää osaltaan kuluttajien luottamusta elintarvikkeiden turvallisuuteen.

Valvottavan toiminnan laajuus

Ympäristökontaminanttien ja muiden vierasaineiden valvonta koskee sekä kasviperäisiä että eläimistä saatavia elintarvikkeita. Valvontakohteet voivat olla mistä tahansa elintarvikeketjun vaiheesta (esim. alkutuotanto, valmistuslaitos, maahantuoja, vähittäismyynti).

Valvonnan resurssit

Ruokavirasto valvoo kotimaisten elintarvikkeiden vierasaineita oman valvontaohjelmiansa puitteissa sisältäen näytteenoton suunnittelun, raportoinnin sekä tarvittavan viranomaisohjauksen havaittaessa määräystenvastaisuuksia. Ruokaviraston valvontaohjelmien puitteissa näytteenotosta vastaavat kunnan elintarvikevalvontaviranomaiset ja/tai Ruokaviraston tarkastuseläinlääkärit valvontakohteesta riippuen. Tulli vastaa kasviperäisten tuontielintarvikkeiden vierasainevalvonnasta oman näytteenotto-suunnitelmansa mukaisesti. Vuositasolla Suomi ei noudata Euroopan komission monitorointisuosituksia täydellisesti, vaan resurssien täysimääräiseksi hyödyntämiseksi

ympäristökontaminanttien ja muiden vierasaineiden valvontaa pyritään keskittämään suuremmiksi valvontahankkeiksi varmistuen kuitenkin siitä, että virallisen valvonnan tavoitteet toteutuvat ja elintarvikkeiden turvallisuudesta voidaan varmistua.

Tavanomainen vierasaineisiin liittyvä valvonta on osa normaalia elintarvikevalvontaa, josta vastaavat paikalliset elintarvikeviranomaiset. Tämän lisäksi paikallisten elintarvikeviranomaisten tulisi tarvittaessa tehdä omalla alueellaan erilaisia kartoitustutkimuksia esim. paikallisista luonnontuotteista kuluttajainformaation perustaksi.

Lainsäädäntö

Tärkeimmät vierasaineiden valvontaa ohjaavat säädökset (perussäädösten lisäksi). Kaikki ao. säädökset tulee huomioida mahdollisine muutoksineen.

Taulukko 11.4.1.4. Lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
880/2016	MMM:n asetus eräiden vieraiden aineiden enimmäismääristä elintarvikkeessa
(EY) N:o 1881/2006	Komission asetus tiettyjen elintarvikkeissa olevien vierasaineiden enimmäismäärien vahvistamisesta
(EY) N:o 669/2009	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 882/2004 täytäntöönpanosta tiettyjen muiden kuin eläinperäisten rehujen ja elintarvikkeiden tuontia koskevan tehostetun virallisen valvonnan osalta
(EY) N:o 733/2008	Neuvoston asetus kolmansista maista peräisin olevien maataloustuotteiden tuontiedellytyksistä Tsernobylin ydinvoimalaonnettomuuden jälkeen (muutoksineen)
96/23/EY	Neuvoston direktiivi elävissä eläimissä ja niistä saatavissa tuotteissa olevien tiettyjen aineiden ja niiden jäämien osalta suoritettavista tarkastustoimenpiteistä
(EY) N:o 1882/2006	Komission asetus näytteenotto- ja määrittämenetelmistä tiettyjen elintarvikkeiden nitraattipitoisuuksien virallista tarkastusta varten
(EY) N:o 333/2007	Komission asetus näytteenotto- ja määrittämenetelmistä elintarvikkeiden lyijy-, kadmium-, elohopea-, epäorgaanisen tinan, 3-MCPD- ja bentso(a)pyreenipitoisuuksien virallista tarkastusta varten
(EY) N:o 401/2006	Komission asetus näytteenotto- ja määrittämenetelmistä elintarvikkeiden mykotoksiinipitoisuuksien virallista tarkastusta varten

Lisäksi komission monitorointisuositukset, esim. akryyliamidi (2013/647/EU), T-2 ja HT-2 –toksiinit (2013/165/EU), torajyvääkaloidit (2012/154/EU), furaani (2007/196/EY) sekä dioksiinit ja PCB-yhdisteet (2006/794/EU). Osassa monitorointisuosituksista todetaan, että jäsenvaltioiden olisi yhdessä elintarvike- ja rehualan toimijoiden aktiivisella tuella seurattava näiden yhdisteiden esiintyvyyttä elintarvikkeissa ja tehtävä tutkimusta niiden tekijöiden yksilöimiseksi, jotka johtavat korkeisiin pitoisuuksiin sekä määriteltävä millä toimenpiteillä niiden esiintymistä voidaan estää ja/tai vähentää. Näiltä osin elintarvike- ja rehualan toimijoilta monitorointisuositusten toteuttamiseen edellytettäviä toimenpiteitä voivat olla esim. omavalvontatietojen toimittaminen viranomaisille tai osallistuminen monitorointeihin liittyviin näytteenotto- ja analyysikustannuksiin.

Valvonnan suunnittelu

Elintarvikkeita koskevaa ympäristökontaminanttien ja muiden vierasaineiden valvontaa toteutetaan yhteisölainsäädännön vaatimuksesta ja komission monitorointisuosi-
tuksiin perustuen. Valvontaohjelmien sisältö on vain osittain säädetty EU-lainsäädän-
nössä, ja jäsenvaltioille jää laajalti toimivaltaa suunnitella valvontaa omista tarpeis-
taan riskiperusteisesti. Ruokavirasto toteuttaa seuranta mm. kasvien nitraattipi-
toisuuksista, eri elintarvikkeiden hometoksiini-, akryyliamidi-, dioksiini- ja PCB-yhdis-
teistä sekä raskasmetallipitoisuuksista. Ruokavirasto vastaa vuosittaisen kansallisen
valvontasuunnitelman valmistelusta kotimaisten elintarvikkeiden osalta ja Tulli osal-
taan kasviperäisten tuontielintarvikkeiden vierasaineisiin liittyvän valvontasuunnitel-
man valmistelusta. Valvonta- ja seurantaohjelmien näytemäärä vaihtelee vuosittain.

Valvonnan riskiperusteisuus

Ruokaviraston toteuttamissa ympäristökontaminanttien ja muiden vierasaineiden
valvonta- ja seurantaohjelmissa painotetaan ruokavalion kannalta keskeisiä tuotteita
sekä tuotteita, joissa on aiemmin todettu määräystenvastaisuuksia ja/tai korkeita
vierasainepitoisuuksia. Lisäksi valvonta- ja seurantaohjelmissa huomioidaan mahdol-
liset riskiryhmät (esim. lapset). Tutkimusehdotuksia voidaan pyytää myös Tullilabora-
toriosta, Terveystieteiden tutkimuskeskuksesta (THL), Suomen ympäristökeskuksesta
(SYKE), Säteilyturvakeskuksesta (STUK) ja Luonnonvarakeskuksesta (Luke). Tutkimus-
ten tarpeista keskustellaan lisäksi MMM:n elintarvikelainsäädännön ja –valvonnan
jaoston (ELV) alaisessa asiantuntijaryhmässä (kontaminantit ja radioaktiiviset jää-
mät). Kuluttajavalitusten tms. perusteella voidaan myös varmistua tuotteiden mää-
rystenmukaisuudesta epäilyyn perustuvalla näytteenotolla.

Tullin vierasainevalvonnassa riskiperusteisuus huomioidaan kohdentamalla näytteen-
otto ja tutkimukset ottamalla huomioon toimijoiden ja tuotteiden aikaisempi valvon-
tahistoria sekä hyödyntämällä EU:sta, sen jäsenmaista tai muualta saatua ja saatavaa
tuotteiden turvallisuuteen, laatuun ja riskeihin liittyvää tietoa. Valvonnassa huomioi-
daan erityisesti terveydelle aiheutuvat välittömät, lyhytaikaiset ja myös pitkäaikaisen
käytön seurauksena ilmenevät haittavaikutukset ja käyttäjien riskiryhmät.

Dokumentoidut menettelyt

Ruokavirasto laatii omaan valvontasuunnitelmaansa yksityiskohtaiset näytteenotto-
ohjeet, jotka noudattavat näytteenottomenettelyistä annettuja komission asetuksia.
Näytteenotto-ohjeet sisältävät yksityiskohtaiset ohjeet näytteenotosta, mahdollisista
erityisohjeista sekä näytteiden lähettämisestä laboratorioon. Paikalliset elintarvike-
valvontaviranomaiset vastaavat näytteenoton lisäksi mahdollisista valvontatoimenpi-
teistä, mikäli valvonta- tai seurantaohjelmissa havaitaan määräystenvastaisia tuot-
teita. Ruokavirasto voimyois antaa tapauskohtaisesti ohjeita määräystenvastaisiin
tuotteisiin liittyvistä valvontatoimenpiteistä.

Valvonnan toimeenpano

Koska ympäristökontaminanttien ja muiden vierasaineiden seuranta käsittää useita
ohjelmia, niiden toteuttamiseen ja tulosten arviointiin liittyy koko riskianalyysin

ketju: riskinhallinta (lainsäädännön kehitys, omavalvonta ja tarvittavat viranomaisvalvontatoimenpiteet), riskinarviointi (EFSA:n riskinarviointi ja Ruokaviraston saantilaskelmat) sekä viestintä (monitorointitulokset tiedoksi sekä EU-tasolla että kansallisesti).

Ruokaviraston valvontaohjelmiin liittyen näytteenotosta vastaavat kunnan elintarvikevalvontaviranomaiset tai Ruokaviraston tarkastuseläinlääkärit, näytteenottokohteesta riippuen. Ruokavirasto maksaa kunnallisten elintarvikevalvontaviranomaisten ottamien näytteiden tutkimuskustannukset koordinoimissaan valvonta- ja seurantaohjelmissa (Elintarvikelaki 30 §). Valvonta- ja seurantaohjelmiin kuuluvat näytteet tutkitaan pääsääntöisesti Ruokavirastossa, Tullilaboratoriossa tai THL:ssä sekä tarvittaessa muussa, hyväksytyssä laboratoriossa.

Tutkimusten tulokset toimitetaan kunnallisille valvontaviranomaisille. Aluehallintovirastoille ja muille toimivaltaisille valvontaviranomaisille, jotka ovat osallistuneet valvonnan toteuttamiseen. Kyseiset viranomaiset antavat tulokset tiedoksi toimijoille ja ryhtyvät tarvittaessa valvontatoimenpiteisiin. Toimivaltaiset viranomaiset tekevät valvontatoimenpiteet (kiellot, takaisinvetojen ohjaus, omavalvonnan tarkastus). Määräystenvastaisten tuotteiden takaisinvetoon ryhdytään, jos lainsäädännössä asetetut enimmäismäärät ylittyvät. Yhdisteille, joille ei ole olemassa enimmäismäärää, tehdään riskinarviointi, jonka perusteella päätetään takaisinvedon tarpeellisuudesta ja/tai laajuudesta.

Valvonnan tiedonhallinta

Valvontaohjelmia toteuttavat viranomaiset hallitsevat valvontatietojaan omissa tietojärjestelmissään. Kaikki valvontatulokset kotimaisista ja tuontielintarvikkeista kootaan Ruokavirastoon vuosittain komissiolle ja EFSA:lle raportointia varten.

Laboratoriotoiminta

Vierasaineita tutkivien viranomaislaboratorioiden (erit. Tullilaboratorio, Ruokavirasto ja THL) merkitys ympäristökontaminanttien ja muiden vierasaineiden valvonnalle on keskeinen. Seurantaohjelmia ei voida toteuttaa ilman viranomaistutkimuksia. Laboratorioiden on oltava akkreditoituja ja täytettävä muut EU-lainsäädännön vaatimukset, jotka koskevat vierasaineiden viranomaistutkimuksia tekeviä laboratorioita.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Ruokavirasto vastaa elintarvikkeiden ympäristökontaminanttien ja muiden vierasaineiden valtakunnallisten valvontatietojen raportoinnista vuosittain EFSA:lle ja Euroopan komissiolle. Tulokset julkaistaan myös Ruokaviraston internetsivuilla.

Kansallisesti toteutettavat vierasainehankkeet antavat kattavaa vertailuaineistoa lainsäädäntötyölle ja riskinarvioinnille EU:ssa sekä tulevaisuuden tutkimuksen ja seurannan pohjaksi.

Ongelmatapauksissa (esim. määräystenvastaisuus) selvitetään tapauskohtaisesti enimmäismäärien ylittymiseen johtavat syyt. Elintarvikealan toimijoiden tulisi käyttää näitä tietoja omavalvontasuunnitelmiansa kehittämiseen. Koska ympäristökonta-

minantteja ja muita vierasaineita on olemassa suuri joukko, ei ole olemassa yhtä korjaavaa toimenpidettä, vaan toimenpiteet riippuvat aina tutkittavasta elintarvikkeesta, käytetyistä raaka-aineista, prosessiolosuhteista jne. Korjaavia toimenpiteitä voivat olla esim. prosessiolosuhteiden kehittäminen/optimointi, raaka-aineiden hankinnan yhteydessä tehtävät hankintasopimukset, raaka-aineiden laadun varmistavat analyysit jne.

11.4.2.4 Rehujen haitallisten aineiden valvonta

Rehujen haitallisten aineiden valvonta on kuvattu luvussa 11.6. Rehujen haitallisten aineiden valvontaa suoritetaan muun rehuvalvonnan yhteydessä.

11.4.3 Elintarvikkeiden gmo-valvonta

Valvonnan tavoite

Muuntogeenisten elintarvikkeiden valvonnan tavoite on varmentaa, että muuntogeenisyydestä kertovat merkinnät ovat oikeelliset ja kuluttajien tiedonsaanti on turvattu.

Lainsäädäntö

Taulukko 11.4.2. Lainsäädäntö.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja säädösnumero	Säädöksen nimi
Asetus muuntogeenisistä elintarvikkeista ja rehuista (EY) N:o 1829/2003	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus muuntogeenisistä elintarvikkeista ja rehuista
Asetus muuntogeenisten organismien jäljitettävyydestä ja merkitsemisestä (EY) N:o 1830/2003	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus muuntogeenisten organismien jäljitettävyydestä ja merkitsemisestä ja muuntogeenisistä organismeista valmistettujen elintarvikkeiden ja rehujen jäljitettävyydestä sekä direktiivin 2001/18/EY muuttamisesta

Valvonnan suunnittelu

Muuntogeenisten elintarvikkeiden valvonta on osa tavanomaista elintarvikevalvontaa, joka perustuu elinkeinonharjoittajan omavalvontaan. Kuntien elintarvikevalvontaviranomaiset valvovat Ruokaviraston ohjeiden mukaan omavalvonnan toteutusta. Elintarvikevalvontaviranomaiset tarkistavat pistokokein pakkausmerkintöjen paikkansapitävyyttä ja tarvittaessa selvittävät analyysien avulla, sisältääkö tuote muuntogeenistä ainesta vai ei. Euroopan rajojen ulkopuolelta tuotavien sekä EU:n jäsenvaltioista Suomeen toimitettavien elintarvikkeiden määräystenmukaisuutta valvoo Tulli.

Valvonnan riskiperusteisuus

Koska Suomessa ei viljellä muuntogeenisiä kasveja, muuntogeeniset elintarvikkeet ovat aina tuontituotteita. Näin ollen valvonnan pääpainon on tullin suorittamassa valvonnassa. Tulli analysoi muuntogeenistä ainesta vuosittain 150-200 elintarvikenäytteestä. Ruokaviraston gm-näytteenotto tukee tullin tekemää valvontaa, ja se kohdennetaan säädöksiä rikkoneisiin toimijoihin ja riskituotteisiin, joiden määräystenmukaisuudesta halutaan varmistua.

Valvonnan toimeenpano

Kuntien elintarvikevalvontaviranomaiset tekevät muuntogeenisten elintarvikkeiden omavalvonnan tarkastuksia omien suunnitelmiensa mukaan.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Valvontatulokset julkaistaan [Ruokaviraston internetsivuilla](#).

11.5 Valvontaprojektit

Valvonnan tavoite

Valvontaprojektit ovat yksi- tai kaksivuotisia hankkeita, joilla selvitetään tietyn valvonta-alueen säädöstenmukaisuutta ja joilla pyritään tehostamaan ko. alueen valvontaa. Projekteilla pyritään myös lisäämään valvontaviranomaisten ja toimijoiden osaamista tehtäväalueella. Tarvittaessa projekteja toteutetaan myös erityistilanteisiin liittyen.

Valvottavan toiminnan laajuus

Valvontaprojekteja toteutetaan vuosittain kaksi – kolme. Projekteihin tulisi osallistua niiden valvontaviranomaisten, joiden alueella on projektiin kuuluvaa toimintaa. Tehtävien tarkastusten tai otettavien näytteiden määrä vaihtelee projekteittain.

Valvonnan resurssit

Ks. elintarvikevalvonnan resurssit, luku 11.1. Valvontaviranomaiset osallistuvat projekteihin resurssiensa mukaan.

Lainsäädäntö

Ks. elintarvikelainsäädäntö, luku 11.1.

Valvonnan suunnittelu

Projektien aiheet johdetaan Ruokaviraston strategiasta ja projekteja toteutetaan myös VASU -raportoinnin tulosten perusteella. Ruokavirasto vastaa projektien suunnittelusta, ohjeistuksesta ja koulutuksesta viranomaisketjussa. Vuosittain toteutettavien projektien kuvaukset ovat Ruokaviraston internetsivuilla ja valvontaverkoston intranet [Pikantissa](#).

Valvonnan riskiperusteisuus

Projektit suunnitellaan riskiperusteisesti.

Dokumentoidut menettelyt

Ruokavirasto laatii projekteja varten ohjeistuksen ja tarvittavat lomakkeet.

Valvonnan toimeenpano

Projektit toteutetaan yhteistyössä Ruokaviraston, AVlen ja kuntien sekä soveltuvin osin myös Tullin, Puolustusvoimien ja Valviran kesken.

Valvonnan tiedonhallinta

Projektien tulokset raportoidaan projektia varten suunnitelluilla lomakkeilla ja/tai tiedot tallennetaan valvontaviranomaisten keskitettyyn VATI-tietojärjestelmään.

Laboratoriotoiminta

Projekteihin liittyvät tutkimukset tehdään viranomaistutkimuksia tekemään hyväksytyissä elintarviketutkimuslaitoksissa. Asiasta laaditaan projektikohtainen ohjeistus.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Projektien tuloksista laaditaan yhteenveto osana VASU -raportointia.

11.6 Luonnonmukainen tuotanto

Valvonnan tavoitteet

Toimijan, joka tuottaa, valmistaa, varastoi, tuo, vie tai markkinoi luonnonmukaisesti tuotettuja tuotteita tai on antanut jonkin näistä toimista kolmannen osapuolen tehtäväksi, tulee kuulua luonnonmukaisen tuotannon valvontaan.

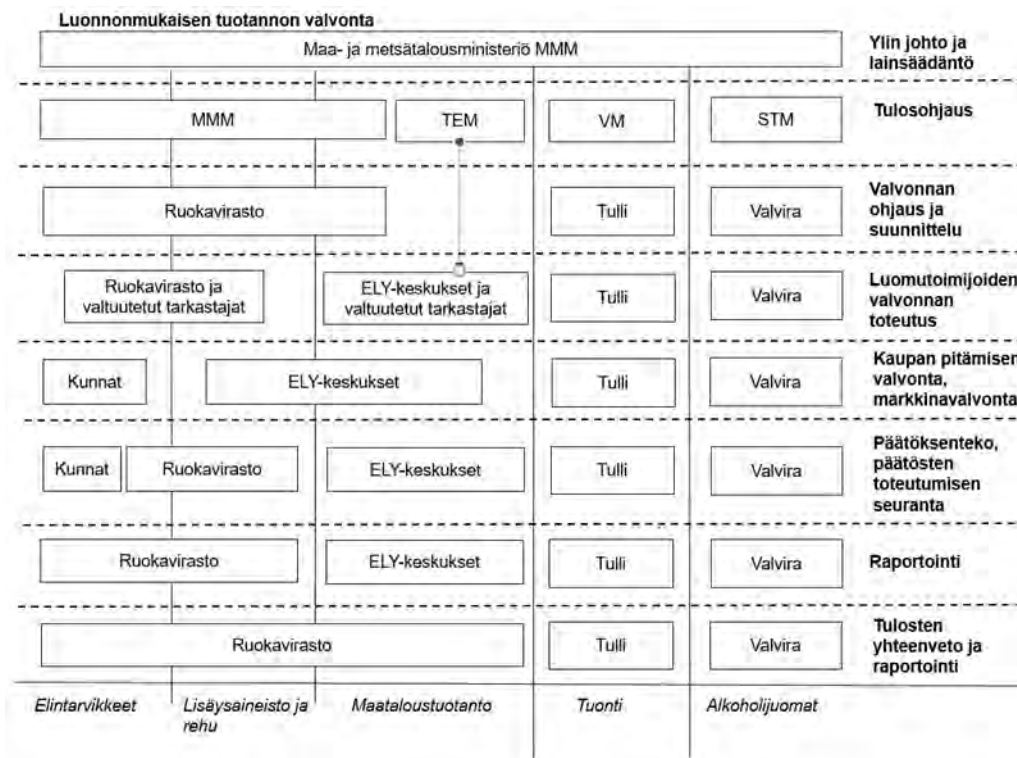
Valvottavan toiminnan laajuus

Luonnonmukaisen tuotannon valvonnan piiriin kuuluu alkutuotannon (ml. rehut) osalta noin 5 000 toimijaa. Luomuvalmistuksen valvontaan kuuluu yli 900 toimijaa.

Valvonnan resurssit

Ruokavirasto, ELY-keskukset, Tulli, Valvira ja kunnat vastaavat luonnonmukaisen tuotannon valvonnan toimeenpanoon liittyvistä viranomaistehtävistä. Ruokavirasto vastaa lisäksi ELY-keskusten ja kuntien toimeenpaneman valvonnan ohjauksesta. Ruokavirasto ja ELY-keskukset käyttävät apunaan valtuutettuja tarkastajia tarkastusten tekemisessä sekä myös osittain näytteenotoissa. Tarkastajien resursseja arvioidaan käytettävän valtuutettujen tarkastajien osalta 18 htv.

Luomuvalvonnan organisaatio on kuvattu kuvassa 11.6.

Kuva 11.6. Luonnonmukaisen tuotannon valvonta.

Lainsäädäntö

MMM vastaa luonnonmukaista tuotantoa koskevan lainsäädännön valmistelusta ja tulosohjauksesta.

Keskeiset luonnonmukaisen tuotannon säädökset on kuvattu taulukossa 11.6. Yksityiskohtainen luettelo luomusäädöksistä löytyy MMM:n internetsivuilla.

Taulukko 11.6. Keskeiset luonnonmukaisen tuotannon säädökset.

Säädösnumero	Säädöksen nimi
Neuvoston asetus (EY) N:o 834/2007	Neuvoston asetus luonnonmukaisesta tuotannosta ja luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden merkinnöistä sekä asetuksen 2092/91 kumoamisesta
Komission asetus (EY) N:o 889/2008	Komission asetus luonnonmukaisesta tuotannosta ja luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden merkinnöistä annetun neuvoston asetuksen (EY) 834/2007 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä luonnonmukaisen tuotannon, merkintöjen ja valvonnan osalta
Komission asetus (EY) N:o 1235/2008	Komission asetus neuvoston asetuksen (EY) N:o 834/2007 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä kolmansista maista tuotavien luonnonmukaisten tuotteiden tuontijärjestelyjen osalta
MMM:n asetus N:o 454/2015	MMM:n asetus luonnonmukaisesta tuotannosta
294/2015	Laki luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta

Valvonnan suunnittelu

Ruokavirasto suunnittelee luonnonmukaisesti tuotettujen:

- maataloustuotteiden tuotannon valvontaa;
- rehujen valmistuksen, varastoinnin, tukkukaupan ja kaupan pitämisen valvontaa;

- kylvösiementen ja taimiaineiston pakkaamisen, varastoinnin ja tukkukaupan valvontaa ja kaupan pitämisen valvontaa;
- elintarvikkeiden valmistuksen, varastoinnin, tukkukaupan ja kaupan pitämisen valvontaa; sekä
- EU:n ulkopuolisista maista tuotujen ja EU:sta vietyjen maataloustuotteiden, elintarvikkeiden, rehujen, kylvösiemenen ja taimiaineiston tuonnin ja viennin valvontaa.

Valvira suunnittelee luomualkoholijuomien valmistuksen, valmistuttamisen, varastoinnin, kaupanpitämisen ja tukkukaupan valvontaa sekä kolmansista maista tapahtuvan luonnonmukaisesti tuotettujen alkoholijuomien tuonnin ja viennin valvontaa.

Ruokavirasto laatii vuosittain valtakunnallisen valvontasuunnitelman luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta. Valvontasuunnitelmassa kuvataan mm. valvonnan keskeiset tavoitteet ja painopisteet sekä valvonnan ohjaukseen, koulutukseen, yhteistyöhön ja valvonnan laadunvalvontaan liittyvät tavoitteet. ELY-keskusten valvontatavoitteet toimitetaan ELY-keskuksille vuosittain tulossopimusten yhteydessä.

Luonnonmukaisen tuotannon valvonta Suomessa perustuu lakiin luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta 294/2015. Asetuksessa on määritetty valvontaviranomaiset ja heidän tehtävänsä. Eviran ohjaama valvonta on kuvattu Eviran ohjeissa. Maataloustuotteiden tuotannon valvonnan prosessit on kuvattu Eviran ohjeissa 18214, 18240, 18241 ja 18242.

Valvonnan riskiperusteisuus

Luonnonmukaisen tuotannon valvontaan kuuluvat toimijat tarkastetaan lainsäädännön vaatimusten perusteella vähintään kerran vuodessa. Ruokavirasto ohjeistaa vuosittain tarkastusten kohdentamisesta edellisen vuoden valvontatulosten perusteella. Yleisten periaatteiden lisäksi tarkastukset kohdennetaan toiminnan luonteen perusteella. Riskiä nostavia tekijöitä voivat olla esimerkiksi toiminnan monimuotoisuus tai rinnakkainen tavanomainen ja luonnonmukainen tuotanto.

Valvonnan toimeenpano

Ruokavirasto:

- valvoo luonnonmukaisen kylvösiemenen ja taimiaineiston pakkaamista, varastointia ja tukkukauppaa harjoittavia toimijoita ja kaupan pitämistä;
- valvoo luomurehujen valmistajia, valmistuttajia, valmistusta, varastointia, kaupan pitämistä ja tukkukauppaa harjoittavia toimijoita;
- valvoo luomuelintarvikkeiden valmistajia, valmistuttajia, valmistusta, varastointia, tukkukauppoja ja tukkukauppaa;
- valvoo toimijoita, jotka tuovat EU:n ulkopuolisista maista tai vievät EU:sta luomumaataloustuotteita ja –elintarvikkeita; ja
- seuraa ELY-keskuksissa tehtäviä päätöksiä ja puutteista annettuja seuraamuksia.

Näissä tehtävissään Ruokavirasto käyttää apuna tehtäviinsä valtuuttamia tarkastajia.

ELY-keskus:

- valvoo luonnonmukaisten maataloustuotteiden tuottajia ja tuotantoa sekä maatilalla harjoitettua omien maataloustuotteiden käsittelyä vähäiseksi valmistukseksi katsottavalla tavalla käyttäen tarvittaessa apunaan Ruokaviraston valtuuttamia tarkastajia; sekä
- valvoo luonnonmukaisten maataloustuotteiden kaupan pitämistä vähittäismyynnissä.

Kunta valvoo luomuelintarvikkeiden kaupan pitämistä vähittäismyynnissä.

Valvira valvoo luomualkoholijuomien valmistusta, valmistuttamista, varastointia, kaupan pitämistä ja tukkukauppaa sekä luomualkoholijuomien kolmasmaatuontia/vientiä harjoittavia toimijoita.

Tulli valvoo EU:n ulkopuolisista maista tuotavien luonnonmukaisesti tuotettujen maataloustuotteiden, elintarvikkeiden, rehujen, alkoholijuomien, kylvösiementen ja taimiaineiston tuontia asetuksen (EY) N:o 834/2007 ja sitä täydentävän yhteisölaissäädännön mukaisesti. Tulli valvoo myös EU-jäsenmaista Suomeen toimitettavien muiden kuin eläimistä saatavien luonnonmukaisesti tuotettujen elintarvikkeiden vaatimusten mukaisuutta purkamisen ja varastoinnin yhteydessä.

Valvonnan tiedonhallinta

Luonnonmukaista tuotantoa harjoittavat toimijat merkitään maataloustuotannon, elintarvikkeiden, rehujen sekä kylvösiementen ja taimiaineiston valvontajärjestelmän osalta Ruokaviraston ylläpitämään rekisteriin Elmo. Tiedontuottajia ovat ELY-keskukset sekä Ruokavirasto.

Alkoholijuomien valvonnan osalta tiedot merkitään Valviran ylläpitämään rekisteriin.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Ruokavirasto ja Valvira laativat luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta valvontaraportin MMM:lle vuosittain seuraavan vuoden huhtikuun loppuun mennessä. Valvonnan tuloksista laaditaan tiedote.

Valvonnan tavoitteiden toteutumista seurataan vuosittain pysyvillä mittareilla, joita ovat toiminnan tehokkuus, päätösten tekeminen lainsäädännön asettamassa määräajassa sekä toimijoille annetut seuraamukset. Lisäksi valvonnan laatua mitataan analysoimalla tehtyjä päätöksiä vuosittain vaihtuvan otannan mukaisesti.

Korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytään valvontatulosten, saatujen palautteiden ja havaittujen poikkeamien perusteella. Ruokavirasto päättää tarvittavat toimenpiteet sekä asettaa aikataulun niiden toteuttamiselle. Ruokavirasto myös valvoo toimenpiteiden toteuttamista.

11.7 Rehut

Valvonnan tavoitteet

Rehujen viranomaisvalvonnan tavoitteena on osaltaan varmentaa elintarvikkeiden tuotantoketjussa eläinten terveyttä ja hyvinvointia sekä eläinperäisten elintarvikkeiden turvallisuutta ja laatua. Markkinoilla olevien rehujen tulee olla aitoja, hyvälaatuisia, turvallisia ja käyttötarkoitukseensa sopivia.

Valvottavan toiminnan laajuus

Lainsäädännössä määritellään toimijoiden vastuu valmistamiensa rehujen vaatimustenmukaisuudesta, turvallisuudesta ja laadusta.

Rehualan toimijoita ja rehujen turvallisuutta valvotaan kaikissa rehun tuotanto-, valmistus-, varastointi- ja jakeluvaiheissa rehun alkutuotannosta sen markkinoille saattamiseen sekä käyttöön asti. Lisäksi valvotaan rehujen vientiä, sisämarkkinakauppaa ja maahantuontia EU:n ulkopuolisista maista.

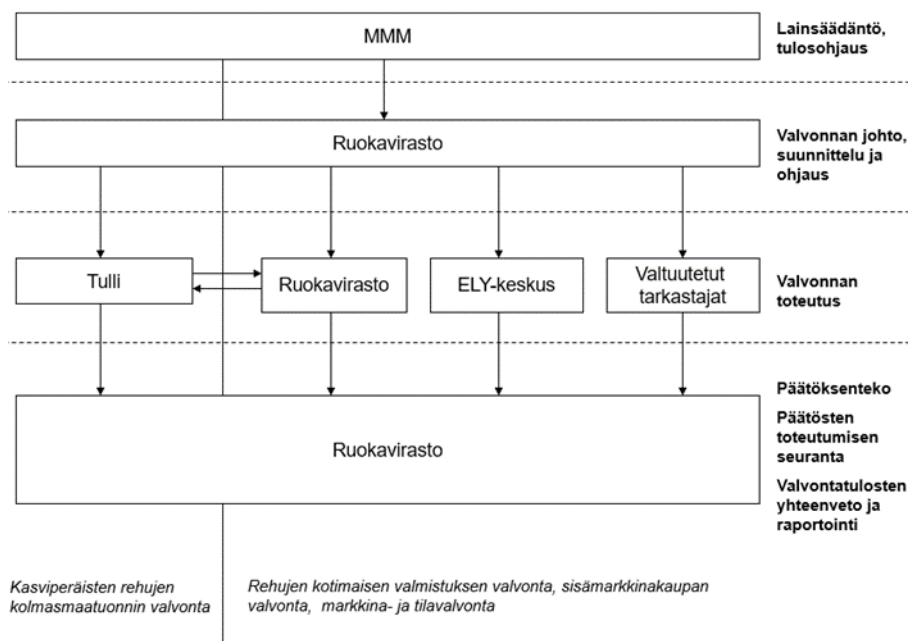
Valvonnalla varmennetaan lisäksi rehujen merkintöjen ja jäljitettävyyden toteutusta ketjun kaikissa vaiheissa. Eläimistä saatavien käsiteltyjen sivutuotteiden valmistuksen valvonta tapahtuu sivutuotelain (laki eläimistä saatavista sivutuotteista 517/2015) sekä rehuhygieniasetuksen ((EY) N:o 183/2005) nojalla. Lopputuotteen laadunvalvonta eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevien (sivutuoteasetus (EY) N:o 1069/2009) laitosten osalta tapahtuu myös rehulain perusteella silloin, kun tuote on tarkoitettu rehukäyttöön (esim. lihaluujauho). Eläimistä saatavien sivutuotteiden valvonta on kuvattu luvussa 11.7.

Taulukko 11.7a. Rehualan toimijoiden ja valvontakohteiden lukumäärä 1.1.2019.

Valvontakohte	Lukumäärä
Rekisteröityneet rehualan alkutuotannon toimijat (esim. maatilat, tallit, kalanviljelylaitokset)	63 458
Rekisteröityneet rehualan toimijat sisältäen sivutuotetoimijat (yht. 127 kpl)	2392
Rehualan toiminto (samalla valvontakohteella voi olla rekisteröitynä yksi tai useampi toiminto, sisältää myös sivutuoteasetuksen mukaiset toimijat):	
Rehun valmistus	551
- rehun lisäaineen valmistus	22
- esiseosten valmistus	14
- rehuaineiden valmistus	460
- rehuseosten valmistus	136
Rehujen maahantuonti	154
Rehujen sisämarkkinatuonti	406
Rehujen vähittäiskauppa	858
Rehujen tukkukauppa	333
Rehujen muu markkinoille saattaminen	445
Rehujen varastointi	522
Rehujen kuljetus	761

Valvonnan resurssit

Ruokavirasto vastaa rehuvalvonnan toimeenpanoon liittyvistä viranomaistehtävistä. Ruokavirasto käyttää apunaan valtuutettuja tarkastajia (28) sekä ELY-keskusten tarkastajia (40) näytteenotoissa sekä osittain myös tarkastusten tekemisessä. Tarkastajien resursseja arvioidaan käytettävän valtuutettujen tarkastajien osalta 6,2 htv ja ELY-keskustarkastajien osalta 2,2 htv.

Kuva 11.7a. Rehuvalvonta.

Lainsäädäntö

Kansallinen rehulainsäädäntö ja rehujen valvontaan liittyvät EY-asetukset löytyvät [MMM:n internetsivuilta](#). Keskeiset säädökset on kuvattu taulukossa 11.7b.

Taulukko 11.7b. Rehuvalvonnan keskeiset säädökset.

Säädöksestä käytetty lyhenne ja numero	Säädöksen nimi
Yleinen elintarvikeasetus (EY) N:o 178/2002	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamisesta ja elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä
Valvonta-asetus (EU) 625/2017 (sovelletaan 14.12.2019 alkaen)	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625 virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, jotka suoritetaan elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvien terveyttä ja kasvinsuojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamisen varmistamiseksi
Rehuhygieniasetus (EY) N:o 183/2005	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus rehuhygieniasetusta koskevista vaatimuksista
(EY) N:o 1829/2003	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus muuntogeenisistä elintarvikkeista ja rehuista
(EY) N:o 1830/2003	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus muuntogeenisten organismien jäljitettävyydestä ja merkitsemisestä ja muuntogeenisistä organismeista valmistettujen elintarvikkeiden ja rehujen jäljitettävyydestä

Säädöksestä käytetty lyhenne ja numero	Säädöksen nimi
Lisäaine-asetus (EY) N:o 1831/2003	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus eläinten ruokinnassa käytettävistä lisäaineista
Lääkerehuasetus (EU) 2019/4	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus lääkerehun valmistuksesta, markkinoille saattamisesta ja käytöstä
TSE -asetus (EY) N:o 999/2001	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus tiettyjen tarttuvien spongiformisten enkefalopatioiden ehkäisyä, valvontaa ja hävittämistä koskevista säännöistä muutoksineen
Rehujen markkinoille saattamisasetus (EY) N:o 767/2009	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus rehujen markkinoille saattamisesta ja käytöstä
Komission asetus (EY) N:o 152/2009	Komission asetus näytteenotto- ja määritysmenetelmistä rehujen virallista valvontaa varten
Komission asetus (EY) N:o 669/2009	Komission asetus tiettyjen muiden kuin eläinperäisten rehujen ja elintarvikkeiden tuontia koskevan tehostetun virallisen valvonnan osalta
Haitallisten aineiden direktiivi 2002/32/EY	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi haitallisista aineista eläinten rehussa muutoksineen
Komission asetus (EU) 2015/786	Komission asetus eläinten rehuksi tarkoitettuihin tuotteisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/32/EY mukaisesti sovellettavien detoksifikaatiomenetelmien hyväksymisperusteiden määrittämisestä
TSE -asetus (EY) N:o 999/2001	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus tiettyjen tarttuvien spongiformisten enkefalopatioiden ehkäisyä, valvontaa ja hävittämistä koskevista säännöistä muutoksineen
86/2008	Rehulaki muutoksineen
517/2015	Laki eläimistä saatavista sivutuotteista
MMMa 548/2012	MMM:n asetus rehualan toiminnanharjoittamisesta
MMMa 11/09	MMM:n asetus rehujen virallisen valvonnan järjestämisestä
MMMa 4/2011	MMM:n asetus erityisravinnoksi tarkoitetuista rehuista
MMMa 10/EEO/2008	MMM:n asetus lääkerehuista
MMMa 783/2015	MMM:n asetus eläimistä saatavista sivutuotteista

Valvonnan suunnittelu

Ruokavirasto toimii päävastuullisena täytäntöönpano- ja valvontaviranomaisena vastaten rehulainsäädännön noudattamisen valvonnasta ja valvonnan järjestämisestä. Ruokavirasto laatii vuosittain valtakunnallisen rehujen valvontasuunnitelman, joka sisältää valvonnan järjestämisen yleiset periaatteet ja tavoitteet. Valvontasuunnitelmassa määritellään tarkastusten tiheys ja niiden kohdentaminen. Rehujen valvontasuunnitelma sisältää myös sivutuote- ja TSE-asetuksen mukaisen rehujen valvonnan. Ruokavirasto ohjaa valtuutettuja tarkastajia puolivuosittain toimitettavalla valmistuslaitoskohtaisella näytteenottosuunnitelmalla sekä kuljetuskaluston tarkastussuunnitelmalla. Vastaavasti Ruokavirasto toimittaa vuosittain ELY-keskusten tarkastajille yksityiskohtaisen rehujen markkinavalvontaa ja tilavalvontaa koskevan suunnitelman. Viranomaisille tarkoitetut valvonnan sisäiset ohjeet ovat tarkastajien saatavilla intranet Pikantissa.

Ruokavirasto on laatinut rehujen varosuunnitelman, jota uudistetaan ja päivitetään tarvittaessa.

Valvonnan riskiperusteisuus

Ruokavirasto laatii vuosittain valvontasuunnitelmaan perustuvan laitospohjaisen rehujen näytteenottosuunnitelman, joka perustuu riskiluokitukseen. Kohteen riskiluokitusta määriteltäessä arvioidaan erilaisia näytteenottotiheyteen ja näytemääriin vaikuttavia riskitekijöitä, kuten lisäaineiden/ tiettyjen rehuaineiden käyttö, tuotantomäärät, tuotevalikoima ja sen laajuus (eläinlajit/rehutyyppit). Riskiluokituksessa huomioidaan myös kohteesta aikaisemmin saadut valvonta-analyysien tulokset.

Rehualan toimijoita valvotaan vastaavasti riskinarviointiin perustuvien tarkastuskäytösten avulla. Arvioinnissa huomioidaan tuotantomäärät, kalajauhon käyttö valmistuksessa, lääkerehujen valmistus ja jakelu, sivutuotehyväksyntä ja maitopohjaisten sivutuotteiden valmistus ja jakelu, rehuhygieniasäätöjen mukainen hyväksyntä tai lisäaineita sisältävien täydennysrehujen valmistus sekä edellisestä tarkastuksesta kulunut aika.

Markkinoille saatettujen rehujen valvonnasta (markkina- ja tuotantovalvonta) on laadittu erillinen sisäinen ohje, jossa kuvataan valvonnan riskiperusteisuus ja painopisteet.

Valvonnan toimeenpano

Rehuvalvonta kattaa koko toimintaketjun rehun alkutuotannosta, valmistuksesta, tuonnista, viennistä, varastoinnista, kuljetuksesta ja käytöstä maatalolle asti. Valvonnalla varmistetaan myös rehujen merkintöjen ja jäljitettävyyden toteutuminen ketjun kaikissa vaiheissa.

Alkutuotannon toimijoiden valvonta (tila- ja tuotantovalvonta)

Ruokavirasto suunnittelee ja ohjaa rehualan alkutuotannon toimijoiden valvontaa sekä tekee valvontaan liittyvät hallintopäätökset. Käytännön valvonnan tiloilla suoritavat ELY-keskukset. Alkutuotannon valvonnassa otetut rehunäytteet analysoidaan Ruokaviraston laboratoriossa. Rehuvalvonta on osa yhteisen maatalouspolitiikan täydentävien ehtojen valvontaa.

Rehualan toimijoiden valvonta

Rehuhygieniasäätö edellyttää kaikilta rehualan toimijoilta rekisteröintiä. Lisäksi toimijoilta edellytetään hyväksyntää tiettyihin lisäaineisiin, eläinperäisiin sivutuotteisiin ja lääkerehuihin liittyen. Ennen hyväksyntäpäätöstä Ruokavirasto tarkastaa paikan päällä, että toimija täyttää asianomaisen säädöksen mukaiset vaatimukset. Ruokavirasto tekee paikan päällä myös vuosittaisen valvontasuunnitelman mukaiset rehualan toimijoiden laitostarkastukset, joissa valvotaan EU- ja kansallisen rehulainsäädännön asettamien vaatimusten täyttyminen mm. toimijoiden oma- ja HACCP-järjestelmän osalta.

Tuotevalvonta (kotimainen valmistus, maahantuonti, markkinoille saattaminen)

Ruokaviraston valtuuttamat tarkastajat suorittavat rehun kotimaisen valmistuksen näytteenottoa Ruokaviraston toimeksiannosta erillisten ohjeiden mukaisesti. Rehujen valmistusta valvotaan samalla tavoin riippumatta siitä, toimitetaanko rehu kotimaan markkinoille, EU:n ulkopuoliseen maahan tai sisämarkkinoille. Rehunäytteet analysoidaan joko Ruokaviraston laboratoriossa tai hyväksytyssä laboratoriossa.

Tulli valvoo yhdessä Ruokaviraston kanssa EU:n ulkopuolisista maista Suomeen tuotavia muita kuin eläinperäisiä rehuja. Eläinperäistä ainesta sisältävien rehujen hygienian laadun valvonta kuuluu eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen alaiseen valvontaan, minkä lisäksi Ruokavirasto tarkastaa Suomeen tuodut kalajauhoerät kiellettyjen eläinproteiinien toteamiseksi. Ruokavirasto valvoo EU:n alueelta tuotavia kasviperäisiä rehuja riskiperusteisesti. TSE-asetuksen edellyttämän eläinproteiinin merkintävollisuuden noudattamista sekä rehukäyttöä Ruokavirasto valvoo toimijoiden ja tuoteselosteiden tarkastusten yhteydessä sekä analyysien.

Markkinoille saatettuja rehuja Ruokavirasto valvoo yhteistyössä ELY-keskusten kanssa kaupan, varastointiin, luovutukseen ja käyttöön kohdistuvilla tarkastuksilla ns. markkinavalvontana. Valvonnassa otetaan näytteitä, tarkastetaan rehujen merkintöjä ja mainontaa sekä valvotaan rehualan toimijoiden rekisteröinti ja hyväksyntävaatimuksia.

Rehujen gm-valvonta

Rehujen muuntogeenisyyden valvonta on integroitu osaksi rehuvalvontaa, jota toteutetaan tarkastuskäynnein, rehujen pakkausmerkintöjen tarkastuksin ja rehuista otettavin näyttein. Muuntogeenisten rehujen valvonta perustuu muuntogeenisen aineksen jäljitettävyyksivaatimukseen. Valvonnan ja tarkastuskäyntien määrässä ja kohdentamisessa huomioidaan edellisten vuosien valvontatulokset, RASFF-ilmoitukset sekä toimijan omavalvonta. Valvontaa kohdennetaan riskiperusteisesti sellaisiin rehuihin, joiden valmistuksessa käytetään raaka-aineita, jotka voivat koostua tai sisältää muuntogeenistä ainesta.

Ruokavirasto voi antaa vaatimusten vastaisille tuotteille uudelleen käsittely- tai hävittämismääräyksiä, tuontiin liittyviä palauttamismääräyksiä sekä valmistus-, käsittely-, maastavienti-, maahantuonti- ja markkinointikieltoja. Toimijalle voidaan määrätä toimenpiteitä tai peruuttaa toimijan rekisteröinti tai hyväksyntä. Toimenpiteen täytäntöönpanon tehostamiseksi voidaan määrätä uhkasakko tai teettämisuhrus. Tahallisuudesta tai törkeästä lain rikkomisesta voi seurata rikosoikeudellisena rangaistuksena sakko, ellei teosta säädetä muualla ankarampaa rangaistusta.

Valvonnan tiedonhallinta

Ruokavirasto pitää rehualan toimijoista rekisteriä valvonnan tietojärjestelmässä. Rekisterin pohjalta Ruokavirasto päivittää luetteloa rekisteröidyistä ja hyväksytyistä rehualan toimijoista Ruokaviraston internetsivuilla. Lisäksi Ruokavirasto pitää erillistä rekisteriä rehualan alkutuotannon toimijoista ja julkaisee siihen perustuvaa luetteloa Ruokaviraston internetsivuilla.

Ruokavirasto ylläpitää luetteloa lisäaineita, lisäaineita sisältävien esiseoksia ja rehuseoksia tai erityisiä rehuaineita valmistavista kolmansien maiden tuotantolaitoksista ja niiden edustajista. Luettelo toimitetaan Tullille ajantasaisena.

Ruokavirasto pitää luetteloa hyväksymistään lääkerehun valmistajista ja jälleenmyyjistä ja toimittaa luettelon vuosittain MMM:lle ja Aluehallintovirastoille. Lisäksi Ruokavirasto pitää rekistereitä TSE-asetuksen mukaisesti rekisteröidyistä ja hyväksytyistä toimijoista sekä maitoa ja maitopohjaisia tuotteita ja kalajauhollista juottorehua ruokinnassa käyttävistä tiloista.

Valvonnan raportointi, arviointi ja korjaavat toimenpiteet

Ruokavirasto laatii vuosittain valvonta-analyysien tuloksista raportin, joka julkaistaan [Ruokaviraston internetsivuilla](#).

Lisäksi Ruokavirasto laatii rehuvalvonnan vuosiraportin, joka on osa Ruokaviraston VASU-raporttia sekä raportoi vuosittain OIE:lle TSE-asetukseen liittyvistä valvontatuloksista ja komissiolle neljännesvuosittain kasviperäisten kolmansista maista tuotujen riskirehujen valvonnasta. Edellisen vuoden valvontatulokset huomioidaan seuraavan vuoden valvontasuunnitelmaa laadittaessa.

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Tämä asiakirja on laadittu ja allekirjoitettu sähköisesti.
Dokumentet har uppsatts och undertecknats elektroniskt.
This document has been digitally prepared and signed.

Ruokavirasto
PL 100, 00027 RUOKAVIRASTO
Puh. 029 530 0400 (vaihde)
ruokavirasto.fi
Y-tunnus: 2911686-7

Livsmedelsverket
PB 100, 00027 LIVSMEDELSVERKET
Tfn 029 530 0400 (växel)
livsmedelsverket.fi
FO-nummer: 2911686-7

Finnish Food Authority
P.O. Box 100, FI-00027 FINNISH FOOD AUTHORITY, FINLAND
Tel. +358 29 530 0400 (switchboard)
foodauthority.fi
Business ID: 2911686-7